

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till revidering av lagstiftningen om utökningsmyndigheterna och ändrings-sökande i utökningsärenden

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås en reform av utökningsväsendets förvaltnings- och lagskipningsorganisation. Till den förstnämnda delen bygger förslagen på lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen. Förslagen är en del av totalrevideringen av utökningslagstiftningen, som skall genomföras stegvis genom några större delreformer.

De nya stadgandena om utökningens förvaltningsorganisation, dvs. om utökningsmyndigheterna och förvaltningen av utökningsväsendet, införs i utökningslagen, och därmed kan motsvarande stadganden i lagen om utökningsväsendet upphävas. En häradsfogde skall verka som utmätningsman. Det lokala utökningsväsendet ordnas häradsvis, och justitieministeriet kan på framställning av länsstyrelsen bestämma att uppgifter skall skötas inom ett annat härads område och om samarbete inom utökningen. Det föreslås att stadgandena om jäv för utmätningsmannen skall ses över. Biträdande utmätningsmannen skall under utmätningsmannens tillsyn utföra de verkställighetsuppgifter som utmätningsmannen har bestämt. Justitieministeriet, till vars förvaltningsområde utökningsmyndigheterna och utökningsväsendets förvaltning hör, skall vara centralmyndighet inom utökningsväsendet. Lokal utökningsmyndighet är häradsfogden. Länsstyrelsen skall endast sköta de administrativa uppgifter som den särskilt ålagts i förordning.

Utökningsväsendets lagskipningsorganisation föreslås bli reformerad så att ändring i utökningsärenden inte söks hos överexekutor utan hos tingsrätten. Behandlingen av besvär i utökningsärenden skall koncentreras till 19 tingsrätter. Ändringsansökan skall behandlas i tingsrätten i en sammansättning med en domare. Tingsrättens beslut överklagas på normalt

sätt till hovrätten och dess beslut överklagas till högsta domstolen. Fri rättegång skall vara möjlig i mål som gäller utökningsbesvär.

Utmätningssmannen föreslås få större möjligheter till självrättelse. För att förenhetliga stadgandena om återvinnings- och fastställelse-talan i samband med utökningsförfarandet samt om avvärjningstalan som vid utökning väckts av en utomstående föreslås till utökningslagen nya stadganden om talan som i tingsrätten väcks som tvistemål (*verkställighetstvist*). I lagförslaget ingår också kompletterade stadganden om avbrytande av verkställigheten.

Därtill medför reformen av den administrativa organisationen och lagskipningsorganisationen att det behövs ändringar i stadgandena om fördelningen av uppgifter och befogenheter mellan utmätningsmannen och biträdande utmätningsmannen, samt i vissa av stadgandena om förfarandet i utökningsärenden. I lagen om avbetalningsköp föreslås vissa ändringar som det nya systemet för sökande av ändring enligt utökningslagen förutsätter samt ett nytt stadgande om ränta på uppgörelsefordringar. Språklagen föreslås bli ändrad så att alla utmätningsmännens kungörelser i tvåspråkiga områden kan avfattas endast på majoritetens språk, om inte sökanden fordrar något annat.

Frågan om när propositionen skall träda i kraft är vad förvaltningsorganisationen beträffar beroende av när lokalförvaltningsreformen genomförs, vilket har beräknats ske vid ingången av 1996. Därför avses de föreslagna lagarna träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Ändringen av språklagen avses dock träda i kraft så snart som möjligt efter att den har antagits och blivit stadfäst.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	6.1. Samband med internationella fördrag och förpliktelser	38
ALLMÄN MOTIVERING	3	6.2. Samband med andra propositioner	38
1. Inledning	3	DETALJMOTIVERING	39
2. Nuläge	4	1. Lagförslagen	39
2.1. Bakgrund	4	1.1. Utsökningslagen	39
2.2. Lagstiftning och praxis	5	1 kap. Allmänna stadganden	39
Utsökningsmyndigheterna och förvaltningsorganisationen	5	3 kap. Allmänna stadganden om verkställighet av domar och utslag ..	45
Ändringssökande	6	4 kap. Om utmätning	50
Självrättelse	8	5 kap. Om utmätt egendoms förvandlande i penningar	55
Mellanrättegång och återvinning	8	6 kap. Om redovisning och fördelning av vad till följd av utmätning influtit	56
Avbrytande av verkställighet	10	8 kap. Om kostnad i utsokningsmål ...	60
2.3. Rättsordningen i utlandet	11	9 kap. Självrättelse, verkställighetstvist och avbrytande av verkställighet ..	60
Sverige	11	10 kap. Sökande av ändring i utmätningssmannens förfarande	90
Norge	13	1.2. Lag om upphävande av 1—4 §§ lagen om utsokningsväsendet	116
Danmark	14	1.3. Lagen om avbetalningsköp	116
Tyskland	15	1.4. Lagen om fri rättegång	120
Schweiz	16	1.5. Språklagen	120
Österrike	16	2. Närmare stadganden och bestämmelser	121
Frankrike	17	3. Ikraftträdande	121
England	17	LAGFÖRSLAGEN	122
Vissa andra rättsordningar	18	1. Lag om ändring av utsökningslagen	122
2.4. Bedömning av nuläget	19	2. Lag om upphävande av 1—4 §§ lagen om utsokningsväsendet	135
Förvaltningsorganisationen	19	3. Lag om ändring av lagen om avbetalningsköp .	135
Lagskipningsorganisationen	20	4. Lag om ändring av 1 § lagen om fri rättegång .	136
3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen .	21	5. Lag om ändring av 10 § språklagen	137
3.1. Mål och medel	21	BILAGA	138
Förvaltningsorganisationen	21	Parallelltexter	138
Lagskipningsorganisationen	22	1. Lag om ändring av utsökningslagen	138
3.2. De viktigaste förslagen	26	3. Lag om ändring av lagen om avbetalningsköp .	172
Förvaltningsorganisationen	26	4. Lag om ändring av 1 § lagen om fri rättegång .	174
Lagskipningsorganisationen	27	5. Lag om ändring av 10 § språklagen	175
4. Propositionens verkningar	35		
4.1. Ekonomiska verkningar	35		
Förvaltningsorganisationen	35		
Lagskipningsorganisationen	35		
4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	36		
4.3. Verkningar för medborgarna	36		
5. Beredningen av propositionen	37		
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	38		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

I Finland hör utsokningsärendena dels till förvaltningsmyndigheterna, dels till domstolarna. Det är utsokningsmyndigheterna, som är förvaltningsmyndigheter, som skall bestämma om verkställigheten och sköta utsokningsåtgärderna, men deras beslut är lagskipningsbeslut. De allmänna domstolarna, med undantag av underrätten, skall sköta tillsynen över utsokningsåtgärdernas laglighet.

Utsökningsorganisationen är därmed uppdelad i dels en förvaltningsorganisation och dels en lagskipningsorganisation. Till förvaltningsorganisationen hör som lokal myndighet stadsfogdeämbetet eller länsmannen och som distriktsförvaltningsmyndighet länsstyrelsen. Den centrala myndigheten är justitieministeriet, som sköter ledningen och övervakningen av utsokningsväsendet. Länsstyrelserna och länsmännen underlyder dock administrativt inrikesministeriet.

Utsökningens lagskipningsorganisation omfattar utmätningssmannen, överexekutor, hovrätten och högsta domstolen. Utsökning är lagskipning såväl på utmätningssmannanivå som i besvärinstanserna. Överexekutor som första besvärinstans (sedan den 1 december 1993 länsstyrelsen ensam) är inte någon domstol, utan en administrativ lagskipningsmyndighet som fungerar på samma sätt som ett chefsstyrt ämbetsverk. Efter överexekutor följer utsökningens lagskipningsorganisation den allmänna domstolslinjen till hovrätten och högsta domstolen. Enligt 53 § regeringsformen ”utövar högsta domstolen högsta domsrätten i rättegångsmål samt vakar därjämte över rättvisans handhavande av domare och exekutiva myndigheter”.

I dag sammanfaller därmed förvaltningsorganisationen och lagskipningsorganisationen i fråga om utsökning på lokal nivå (utmätningssmannen) och mellannivå (länsstyrelsen som förvaltningsmyndighet, länsstyrelsen som överexekutor), varefter de skiljs åt.

I fråga om utsokningsväsendet måste förvaltningsorganisationen och lagskipningsorganisationen utvecklas tillsammans. T.ex. är det för att utmätningssmannen skall kunna utföra sina materiella uppgifter väsentligt inte bara hurdan den förvaltningsorganisation som han arbetar i

är, utan också hur övervakningen av beslutens laglighet är ordnad.

Då det gäller förvaltningsorganisationen bygger reformen på lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen (126/92), nedan lokalförvaltningslagen. Lokalförvaltningslagen är en planeringslag, som har till syfte att förbättra verksamhetsförutsättningarna för den statliga lokalförvaltningen. Lagen ger en ram för att ordna lokalförvaltningen på ett mera enhetligt sätt utgående från indelningen i härad. I ett härad kan det, enligt vad statsrådet beslutar, finnas antingen ett häradsämbete eller ett fristående ämbete för att sköta den verksamhet som lagen anger.

I lokalförvaltningslagen sägs att den också tillämpas på utsokningsväsendet. Den nuvarande administrativa utsokningsorganisationen passar inte som sådan in i det häradsystem som skapats genom lokalförvaltningslagen. Därför måste också utsokningsorganisationen omorganiseras och stadgandena om utsokningsmyndigheterna revideras.

Enligt propositionen utgör häradsindelningen enligt lokalförvaltningslagen grunden för hur utsokningsväsendet ordnas regionalt. För att utmätningssmännens verksamhetsområden skall bli ändamålsenliga föreslås i enlighet med lokalförvaltningslagen att utsokningsväsendet skall kunna skötas gemensamt för flera härad. Servicebyråer inrättas för att tjänsterna skall finnas tillgängliga lokalt.

De nuvarande stadsfogdeämbetena är självständiga i förhållande till statens allmänna lokalförvaltning. Genom reformen kopplas den lagskipning som utövas genom utsokningsväsendet i första instans till alla delar till organisationen för den lokala allmänna förvaltningen. Å andra sidan innebär reformen också att utsökningen funktionellt separeras från polisväsendet och åklagarväsendet.

I reformen har man i enlighet med lokalförvaltningslagen utgått från att det vid häradsämbetet finns en separat utsokningsenhet, som kallas häradsämbetets exekutionsavdelning. Exekutionsavdelningen samt exekutionsverket, om häradets utsokningsväsende sköts av ett fristående ämbete, skall lyda funktionellt under justitieministeriet. De uppgifter som är gemensamma för olika enheter skall höra till häradsfogden som underlyder inrikesministeriet.

Enligt förslaget revideras utsokningsväsen-

dets lagskipningsorganisation så att laglighetsövervakningen i utsökningsärenden enbart sköts av de allmänna domstolarna. Reformen av ändringssökandet har delvis att göra med att den s.k. mellaninstansen inom utsökningen slopas, enligt ett lagförslag som är under beredning vid justitieministeriet. Magistraterna som varit överexekutor i de s.k. gamla städerna har indragits den 1 december 1993. En proposition om indragande av överexekutor avläts till riksdagen så att den kan godkännas innan de lagar som föreslås i denna proposition träder i kraft.

Reformen av ändringssökandet påkallas förutom av de ovan nämnda organisatoriska orsakerna också av behovet att förbättra rättskyddet för de olika parterna i utsökningen och att utveckla en ändamålsenlig behandling av besvärärendena som överensstämmer med konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/90), nedan Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna.

Revideringen av förvaltnings- och lagskipningsorganisationen utgör den första delen av en totalrevidering av utsökningslagen, som skall genomföras i form av några större delreformer. Efter denna proposition kommer man att avläta en proposition om utsökningsavgifter och den ovan nämnda propositionen om indragande av överexekutorerna. Efter organisationsreformerna följer en revidering av stadgandena om förfarandet genom två delreformer. Därefter revideras sannolikt stadgandena om verkställighet av skatter och böter.

2. Nuläge

2.1. Bakgrund

Utsökningen har sedan gammalt karakteriserats som ett civilprocessuellt förfarande. Utsökningen är med andra ord lagskipning, den har samma juridiska karaktär som förfarandet i en domstol. I Finland har dock verkställighetsärendena redan länge skötts av förvaltningsmyndigheterna.

Det organiserade utsökningsförfarandet sköttes ursprungligen av tinget, det var således ett domstolsärende. Så småningom utvecklades parallellt ett administrativt förfarande i utsökningsärenden. Utsökningsväsendet avskildes

genom 1669 års utsökningsstadga från domstolarna och överfördes i sin helhet till de administrativa myndigheterna. I detta avseende hade utsökningsstadgan stor betydelse för det svensk-finska utsökningsväsendets senare utveckling.

På landsbygden sköttes utsökningen av konungens befallningshavande, i städerna av borgmästaren och rådet (senare magistraten). Trots att magistraten också hade domsrätt, fungerade den som en administrativ myndighet i utsökningsärenden, eftersom den till dessa delar var underställd befallningshavanden.

I utsökningsbalken i 1734 års lag, som byggde på 1669 års utsökningsstadga, förblev utsökningsorganisationen i huvudsak oförändrad. Det var fortfarande konungens befallningshavande som bestämde om verkställigheten. Verkställigheten av utsökningsåtgärderna sköttes i städerna av magistraten och på landet av kronofogden. De sistnämnda myndigheterna kunde självständigt verkställa bara domar som vunnit laga kraft, i de fall då den utdömda summan var liten. Både kronofogden och magistraten kunde på eget ansvar ge ett verkställighetsuppdrag åt en underlydande tjänsteman. Kronofogden lät länsmanen och magistraten stadsfogdarna sköta en del verkställighetsuppgifter.

I samband med att den nuvarande utsökningslagen stiftades 1895 övervägde man att föra verkställighetsväsendet tillbaka till domstolarna. I förarbetena till utsökningslagen hänvisas till rättsordningen i andra länder, där domstolarna ger verkställighetsförordnanden samt övervakar och rättar de verkställighetsåtgärder som de underlydande utsökningsorganen har utfört. Enligt förarbetena är utsökningen en del av det förfarande genom vilket på lag baserade rättigheter verkställs, varför det principiellt vore motiverat att också utsökningsväsendet hörde till domstolarna. Men en återföring av utsökningsväsendet till domstolarna skulle då landsbygden ha krävt en nyordning av hela underrättssystemet, vilket inte ansågs möjligt. Häradsrätterna sammanträdde nämligen bara till ting, och häradshövdingen var ofta på tjänsteresor och hade inget permanent kansli. Eftersom underrätten inte ansågs ha organisatoriska förutsättningar för den fortlöpande verksamhet som handhavandet av utsökningsärendena skulle ha krävt, fick utsökningsärendena bli kvar hos de administrativa myndigheterna.

Enligt den ursprungliga utsökningslagen skulle utsökningsmål upptas och prövas av överexekutor, som var för landet befallningshavande och i stad magistraten. Verkställigheten i utsökningsärenden sköttes på landet av kronofogden och i städerna av stadsfogden. Kronofogden hade med vissa undantag rätt att för bestämda fall i sitt ställe sätta länsman eller en annan av överexekutor godkänd tjänsteman. I utsökningslagen gavs en sådan underexekutor rätt att i relativt stor omfattning verkställa domar som vunnit laga kraft. Å andra sidan skulle ännu överexekutor sköta vissa konkreta förrättningsuppgifter.

Stadsfogdarna utgjorde i städerna en specialorganisation för utsökningen. Däremot var kronofogden samtidigt skatteuppbördsmyndighet, vartill han också hade vissa allmänna administrativa uppgifter.

Kronofogdarna indrogs från början av 1945 och utmätningsmannens uppgifter överfördes på landsbygden till länsmannen. Då skapades det system där den myndighet som bl.a. sköter uppgifterna som allmän åklagare också skall sköta utsökningsärendena.

I motiveringen till regeringens proposition med förslag till lag om indragning av kronofogde- och biträdande kronofogdetjänsterna (RP 99/1944 rd) ansågs att kronofogdarna inte hade tillräckligt med uppgifter. I och med att uppbörden av skatt på inkomst och förmögenhet samt vissa avgifter till staten hade överförts till länsstyrelserna upphörde en stor del av de uppgifter som hört till kronofogdetjänsten. Riksdagen godkände indragningen av dessa tjänster, trots att statsutskottet konstaterade att inbesparingen blev rätt liten. Indragningen av kronofogdetjänsterna har i den juridiska litteraturen tidvis rönt t.o.m. kraftigt kritik.

Magistraterna och stadsfogdarna blev statliga myndigheter 1978, och därefter har den högsta ledningen och tillsynen över utsökningsväsendet hört till justitieministeriet.

2.2. Lagstiftning och praxis

Utsökningsmyndigheterna och förvaltningsorganisationen

Utsökningsmyndigheter. Stadgandena om utsökningsmyndigheterna finns i 1 kap. utsökningslagen. Dessa myndigheter är utsökningslagskipningsmyndigheter, med befogenhet att

avgöra enskilda utsökningsärenden. Ändringsökandet i utsökningsmyndigheternas avgöranden följer efter överexekutorsinstansen domstolslinjen till högsta domstolen i sista hand.

Utsökningsärenden handläggs och prövas enligt 1 kap. 1 § utsökningslagen av överexekutor. Överexekutor är länsstyrelsen. I de städer som hade rådstuvurätt var magistraten överexekutor. Efter indragningen av magistraterna den 1 december 1993 är länsstyrelsen överexekutor på alla orter. Rådstuvurätterna och häradsrätterna är sedan den 1 december 1993 tingsrätter.

Överexekutor behandlar utsökningsärenden och prövar som första besvärinstans besvär mot de lokala utsökningsmyndigheternas förrättningar och förfaranden. Överexekutors verkställighetsuppgifter går närmast ut på att bestämma om verkställighet, som sedan utförs av utmätningsmannen.

Verkställigheten i utsökningsmål åligger enligt 1 kap. 2 § utsökningslagen utmätningsmannen. I de städer som haft rådstuvurätt är stadsfogden utmätningsman och på andra orter är det länsmannen som sköter dessa uppgifter. I ett länsmansdistrikt kan det dessutom finnas en avdelningschef för utsökningsväsendet som är utmätningsman med samma befogenheter som länsmannen. Det finns 26 stadsfogdeämbeten med sammanlagt 38 stadsfogdar, 218 länsmän och 4 avdelningschefer vid utsökningsväsendet.

Utsökningsmannen bistås enligt 1 kap. 2 § 2 mom. utsökningslagen av en biträdande utmätningsman. I utsökningsärenden är det i regel den biträdande utmätningsmannen som är förrättningsman. Hans behörighet att utföra verkställighetsuppgifter är med de undantag som anges i 1 kap. 4 § densamma som utmätningsmannens. Utmätningsmannen skall själv utföra uppgifter som kräver stor juridisk sakkunskap, som innebär utövande av betydande offentlig makt eller som är jämförbara med utövande av domsrätt.

Utmätningsmannen kan enligt 1 kap. 2 § 3 mom. utsökningslagen vid behov ålägga en annan tjänsteman som är underställd honom att utföra ett enskilt verkställighetsuppdrag. För tjänstemannen gäller då vad som stadgas om biträdande utmätningsman. Därtill kan utmätningsmannen vid behov ålägga en tjänsteman som är underställd honom att utfärda ett indrivningskvitto samt att vara vittne vid en utsökningsförrättning. Detta stadgande är när-

mast avsett att garantera servicen för allmänheten i sådana fall då den biträdande utmätningssmannen t.ex. på grund av jäv eller förretningar på fältet inte finns tillgänglig för att utföra ett uppdrag. Därför har det främst tillämpats i de små utsokningsdistrikten.

De övriga gällande stadgandena i 1 kap. utsokningslagen gäller jäv för överexekutor, utmätningssman och biträdande utmätningssman (8—9 §§), förrättningsvittnen (10 §), förande av dagbok över utsokningsärenden (11 §), övervakning och skyldighet att ersätta skada (12 §) samt ådömande av ordningsstraff hos överexekutor (13 §).

Då det gäller landskapet Åland stadgas i lagen om landskapsfogdeämbetet i landskapet Åland (898/79) om vem som sköter verkställigheten i utsokningsärenden. Landskapsfogden är utmätningssman.

Utsökningsväsendets förvaltning. Om utsökningsväsendets förvaltning stadgas i lagen om utsökningsväsendet (866/84). Utsökningens förvaltning har i dag tre nivåer. Den högsta ledningen och tillsynen över utsökningsväsendet ankommer enligt 1 § på justitieministeriet. Distriktsförvaltningsmyndigheter är enligt 2 § magistraten och länsstyrelsen. Som ovan konstaterats har magistraterna indragits den 1 december 1993. Lokala utsokningsmyndigheter är enligt 3 § stadsfogdeämbetet och länsmannen. Stadsfogdeämbete i Helsingfors stad är exekutionsverket. Stadsfogdeämbetet är också den myndighet som verkställer domar i brottmål. Lokal utsokningsmyndighet i landskapet Åland är landskapsfogdeämbetet, om vilket stadgas särskilt.

Justitieministeriet är högsta förvaltningsmyndighet inom utsökningsväsendet. Det har inte behörighet att behandla enskilda utsokningsärenden. Till dess uppgifter hör bl.a. att övervaka och utveckla utsökningsväsendet och att utfärda närmare bestämmelser eller anvisningar om hur stadgandena skall tillämpas, i de fall då en sådan uppgift har stadgats för det. Stadsfogdeämbeten hör till justitieministeriets förvaltningsområde. Länsmansdistriktet däremot hör som polisenheter till inrikesministeriets förvaltningsområde.

Distriktsförvaltningsmyndigheterna har i dag relativt få uppgifter. Stadsfogdeämbetenas personalförvaltning har till stor del ordnats antingen inom det lokala distriktet eller direkt mellan justitieministeriet och de lokala distrikten. Länsmansdistriktens personalförvaltning

vid länsstyrelserna hör till polisenheten och inte till justitieförvaltningsenheten, som annars vid länsstyrelsen sköter utsokningsärendena. Länsstyrelsen gör en gång om året en inspektion vid utsokningsdistriktet och ordnar utbildning på utsokningens område.

Lagen om utsökningsväsendet innehåller också stadganden om tjänster (4 §) och om utsokningsavgifter till staten (5 och 6 §§). I förordningen om utsökningsväsendet (158/85), vilken utfärdats med stöd av lagen, finns närmare stadganden bl.a. om hur arbetet skall organiseras vid de lokala utsokningsmyndigheterna, om behörighetsvillkor och utnämning till tjänsterna. Motsvarande stadganden finns i förordningen om Helsingfors exekutionsverk (159/85) och i förordningen om landskapsfogdeämbetet i landskapet Åland (160/85).

Ändringssökande

Allmänt. Ändring i utmätningssmannens verkställighetsåtgärder och beslut kan sökas genom besvär. Ett beslut kan ibland också ändras genom att utsokningsmyndigheten gör en själv rättelse (se närmare avsnittet om själv rättelse). I vissa fall är det möjligt att föra ett ärende som avgjorts av utsokningsmyndigheterna till behandling i underrätten genom ett besvärösförfarande som vanligen kallas återvinning (t.ex. 6 kap. 14 § utsokningslagen), som förklaras närmare i avsnittet om mellanrättegång och återvinning. Där behandlas också de stadganden i utsokningslagen som gäller s.k. mellanrättegång, med stöd av vilka det är möjligt att rätta t.ex. en utmätning som drabbat egendom som tillhör en utomstående (4 kap. 10 § utsokningslagen).

I utsokningsärenden kan man också tillgripa extraordinärt ändringssökande enligt 31 kap. rättegångsbalken. Vidare kan s.k. materiellt-rättsliga gottgörelsemedel komma i fråga, t.ex. ersättning enligt 3 kap. 14 § utsokningslagen, återbetalning av obehörig vinst samt skadestånd av staten. Dessa sistnämnda rättsskyddsmedel berörs dock inte av reformen av ändringssökandet vid utsokning.

Lagstiftning. Utsökningsmannens åtgärder kan i enlighet med 9 kap. utsokningslagen överklagas hos överexekutor. Överexekutors avgöranden kan föras till hovrätten för prövning enligt 10 kap. Ändring i hovrättens beslut söks genom besvär hos högsta domstolen.

Stadgandena i 9 kap. utsökningslagen har i huvudsak ännu sin ursprungliga ordalydelse. De ändringar som gjorts har inte påverkat kapitlets grundinnehåll. I 10 kap. har däremot nästan alla paragrafer ändrats, men också här motsvarar innehållet i grunden den ursprungliga utsökningslagen.

Enligt 9 kap. 1 § utsökningslagen är besvär hos överexekutor tillåtna över allt utmätningssmannens förfarande i ett utsökningsärende. För sådana procedurbesvär finns ingen tidsgräns utsatt. I praktiken har sådana besvär också kallats klagan. Det är dock frågan om ett sätt att söka ändring i motsats till en egentlig förvaltningsklagan, där ändring inte yrkas i ett beslut eller en åtgärd, utan en högre förvaltningsmyndighet uppmärksamgörs på en tjänstemans förfarande.

I 9 kap. 2—4 §§ utsökningslagen ingår stadganden om s.k. tidsbundna besvär. Enligt 2 § skall gäldenären anföra besvär mot utmätningen inom 20 dagar från den dag då utmätningen fullbordades och borgenären likaså inom 20 dagar från den dag då han fick kännedom om utmätningen. Besvär över auktion på fastigheter och inteckningsdugliga fortskaffningsmedel skall anföras inom 20 dagar från auktionen (3 §). Denna tidsfrist gäller för alla som inte är nöjda med auktionen. Enligt 4 § skall besvär över fördelningen av köpeskillingen för lös egendom i vissa fall anföras inom 20 dagar från den dag då fördelningslängden har framlagts eller ett i lagen nämnt sammanträde har hållits.

Utmätningssmannen skall på tjänstens vägnar ge en besvärunderservisning, om det är frågan om en åtgärd som kan överklagas genom besvär inom en viss tid (9 kap. 5 § 2 mom.). För möjligheten att tillgripa procedurbesvär enligt 9 kap. 1 § ges ingen besvärunderservisning. Anmälan om missnöje med ett beslut behöver inte göras. Besvärsskriften skall lämnas eller sändas till överexekutor. Överexekutor kan på grund av laga förfall utsätta en ny tid för besvär och inbegära en komplettering av besvaren (9 kap. 5 och 6 §§).

Förfarandet hos överexekutor är skriftligt vid behandlingen av ärenden som gäller besvär över utsökning. Vittnen eller parter kan inte höras personligen. Överexekutor kan dock förordna att ett vittne skall höras vid underrätt, om ändringssökanden påstår att utmätningssmannen förfarit på något annat sätt än vad som framgår av utmätningssmannens protokoll

(9 kap. 7 §). Om besvaren inte är uppenbart obefogade eller om de inte genas avvisas, skall överexekutor i enlighet med den allmänna principen om hörande bereda motparten och utmätningssmannen tillfälle att bli hörda i saken. Om överexekutor ser att besvaren är befogade skall utmätningssmannens åtgärd rättas "som omständigheterna föranleda" (9 kap. 9 §). Överexekutors utslag i fråga om tidsbundna besvär skall kungöras genom s.k. anslag (9 kap. 11 §). Till överexekutors slutliga beslut skall fogas en besväransvisning (10 kap. 1 § 1 mom.).

Stadganden om sökande av ändring i överexekutors beslut ingår i 10 kap. utsökningslagen. Dessa beslut kan överklagas hos hovrätten genom skriftliga besvär inom en viss tid, om inte ändringssökande har förbjudits särskilt. Besvärstiden är 30 dagar. Besvärsskrifterna skall lämnas eller sändas till hovrätten som kan förlänga besvärstiden och kräva komplettering av besvärsskriften. Motparten hörs på tjänstens vägnar. Hovrätten kan också begära utlåtande av överexekutor.

Hovrättens beslut överklagas hos högsta domstolen med iakttagande i tillämpliga delar av 30 kap. rättegångsbalken. Anhållan om besvärstillstånd skall dock göras och besvär anföras inom 30 dagar från den dag då hovrättens beslut gavs (10 kap. 15 § 1 mom.), medan den normala besvärstiden enligt rättegångsbalken är 60 dagar. För varje ändringsansökan behövs besvärstillstånd i enlighet med 30 kap. rättegångsbalken.

Praxis. Högsta domstolen har publicerat relativt mycket rättsfall beträffande ändringssökande i utsökningsärenden, och för den redogörs närmare i detaljmotiveringen. I rättspraxis har man bl.a. tagit ställning till verkställighetsåtgärdernas överklagbarhet och till frågor som gäller besvärsrätten för parterna och utomstående vid utsökning. Också i fråga om besvär förfarandet har flera rättsfall publicerats. Högsta domstolens långvariga rättspraxis har haft stor betydelse för tolkningen av utsökningslagens stadganden om sökande av ändring.

År 1992 inlämnades hos överexekutorerna sammanlagt 1272 besvär och klagomål. Här ingår också de s.k. förvaltningsklagomålen. Samma år avgjorde överexekutorerna 1116 besvärssärenden, av vilka 174 avvisades, 111 förföll, 60 överfördes till domstol, 247 godkändes och 524 förkastades. År 1988 inkom till

överexekutorerna sammanlagt 706 besvär och klagomål. Det totala antalet har ökat kraftigt i och med att antalet utsökningsärenden vid utsökningsdistrikten har ökat (2 473 412 ärenden 1988 mot 3 376 728 ärenden 1992), men totalt sett är besvären ännu relativt få och besvärsp procenten mycket låg.

Till hovrätterna inkom 1988 sammanlagt 433 utsökningsärenden och 1992 var dessa ärenden 906. Största delen av de i hovrätten behandlade utsökningsärendena har dock inte varit fortsatta besvär över överexekutors beslut om utmätningens beslut, utan t.ex. besvär över överexekutors beslut om lagsöknings- och säkringsåtgärder.

Självrättelse

Allmänt. Myndigheterna och domstolarna har fått större möjligheter till självrättelse. T.ex. enligt lagen om förvaltningsförfarande kan en myndighet själv rätta (korrigera) både ett sakfel i ett beslut och ett skrivfel. För rättelse av ett sakfel krävs dock partens samtycke. I lagen om lagfarts- och inteckningsregister (353/87) ingår motsvarande stadganden om rättande av ett beslut som en inskrivningsmyndighet fattat i ett inskrivningsärende. En domstol kan rätta ett skriv- eller räknefel med stöd av 24 kap. 10 § rättegångsbalken. Med en rättelse av ett sakfel kan delvis jämställas domstolens möjlighet att från och med den 1 december 1993 komplettera en dom (24 kap. 21 och 22 §§ rättegångsbalken).

Lagstiftning och praxis. I utsökningslagen ingår inte allmänna stadganden om självrättelse av sakfel eller skriv- eller räknefel. I 15 § förordningen om införande af ny utsökningslag och hvad i afseende derå skall iakttagas, nedan förordningen om införande av utsökningslagen, fanns ett stadgande om rättande av räknefel, men detta upphävdes 1973. Samtidigt fogades till 9 kap. 13 § handelsbalken (390/73) ett stadgande om rättande av räknefel, vilket enligt motiveringen till lagförslaget också gällde rättande av räknefel som utsökningsmyndigheterna gjort i indrivningsuppdrag eller vid redovisning. I utsökningspraxis har man ansett att utmätningens beslut har kunnat rätta sina egna skriv- och räknefel. Därvid har man dock ofta hänvisat direkt till rättegångsbalken.

Utmätningens beslut har ibland rättat sina egna fel också i sådana fall då det inte varit

frågan om skriv- eller räknefel. I den juridiska litteraturen har detta godkänts under förutsättning att parterna i utsökningen först har hörts och gått med på rättelsen. Synpunkter som gäller rättssäkerhet och oförutsebarhet talar dock mot bruket av självrättelse. Huvudregeln har också varit förbud mot självrättelse av sakfel. Närmare statistiska uppgifter om användningen av självrättelse i utsökningsärenden finns inte att tillgå.

Till utsökningsförfarandet ansluter sig i vissa fall en möjlighet att ändra tidigare beslut. Vissa beslut i samband med utsökningen har varit av sådan karaktär att de kunnat rättas för att motsvara de förändrade omständigheterna, som t.ex. betalningsförbud i samband med utmätning av lön. En exekutiv auktion på lösöre avbryts trots att utmätningen av den osålda egendomen har vunnit laga kraft, när fordran och verkställighetsutgifterna kan betalas till fullo ur den redan sålda egendomen (s.k. förbud mot ruinerande utmätning). Med borgenärens samtycke har utmätningen i efterhand kunnat återgå helt eller delvis, eftersom borgenären vid utsökning har rätt att avstå från sina krav helt eller delvis. Om den utmäta egendomen inte ger någon som helst utdelning åt borgenären, skall utmätningens beslut återkalla utmätningen (s.k. förbud mot onödig utmätning). Om gäldenären betalar sin gäld återkallas verkställigheten. Gäldenären har vid utsökningen en s.k. separations- eller beneficiumförmån. Det har ansetts att utmätningen av egendom som berörs av denna förmån har kunnat rättas (s.k. förbud mot uttömmande utmätning). Om en utsökningsansökan avvisas eller återsänds till borgenären med anmälan om förhinder hindrar det inte borgenären från att göra en ny ansökan.

Mellanrättegång och återvinning

Allmänt. Vid utsökningsförfarandet kan det komma fram civilrättsliga frågor som för att kunna avgöras på ett riktigt sätt förutsätter att bevisning i saken i stor omfattning läggs fram och bedöms. Sådana problem kan förekomma redan då det skall avgöras huruvida en dom eller annan handling som lagts fram till grund för utsökningen berättigar till verkställighet eller vilken egendom verkställigheten skall inriktas på. Vid utsökningsförfarandet är det inte alltid möjligt att få fram en tillräckligt tillfö-

litlig utredning. Då kräver parternas rättsskydd att den oklara tvistefrågan kan föras till domstol för behandling. I domstolen är det möjligt att mera ingående och i större omfattning lägga fram och bedöma bevisning.

Lagstiftning. I den gällande utsökningslagen finns inte stadgat om en allmän möjlighet att avskilja en tvistefråga som uppkommit vid utsökningsförfarandet för att avgöras vid en mellanrättegång.

I 4 kap. 10 § utsökningslagen stadgas om hänvisning till mellanrättegång med anledning av ett påstående om äganderätt som en utomstående framlagt. Om en utomstående påstår att lös egendom som utmätts för gäldenärens skuld tillhör honom och inte företer en tillräcklig utredning om sin rätt, men nog lägger fram sannolika grunder till stöd för sitt yrkande, kan utmätningsmannen vid utsökningstillfället eller överexekutor med anledning av besvär anvisa honom att väcka talan i domstol för att fastställa sin äganderätt.

Om utmätningsmannen vid en exekutiv auktion har antecknat en borgenärens fordran i borgenärsförteckningen som stridig och denna fordran vid auktionen får en utdelning, skall borgenären anvisas att väcka talan i underrätten för att fastställa sin fordran i enlighet med 6 kap. 12 § utsökningslagen.

I rättspraxis har det förekommit fall då utsökningsförfarandet genom utsökningsmyndigheternas beslut förordnats bli avbrutet till dess den vid domstol anhängiga tvisten om gäldens obefintlighet hade avgjorts med laga kraft (HD 1970 II 50). Utsökningsgäldenären har i vissa fall ansetts ha rätt att i stället för eller samtidigt med utsökningsbesvär föra avvärjningstalan mot utsökningen i domstol.

I utsökningslagen finns också stadganden om återvinning, med stöd av vilka en fråga som avgjorts genom utsökning kan föras till domstol för prövning. Återvinning är ett speciellt besvärsmedel som har att göra med att utsökningsförfarandet är summariskt. Parternas rättsskydd kräver att det finns en möjlighet att saken behandlas grundligt i domstol.

Stadgandena om återvinning i 2 kap. utsökningslagen, som gällde lagsökning, har upphävts i samband med tingsrättsreformen den 1 december 1993 (1055/91), liksom också 7 kap. 14 och 15 §§ som gällde återvinning i samband med säkringsåtgärder (1066/91). Dessa ärenden behandlas nu av tingsrätterna.

I 3 kap. 20 a § utsökningslagen finns ett

stadgande om att pantägare och borgenärer har rätt att genom talan yrka återvinning vid domstol, om det belopp som skall återbäras eller betalas har tagits ur panten. Gäldenären och arbetsgivaren har rätt att ansöka om återvinning när överexekutor har fastställt det belopp som skall anses utgöra den underhållsskyldiges lön eller förkastat ett yrkande om fastställande (4 kap. 9 c § utsökningslagen). I 5 kap. 9, 11 och 45 §§ stadgas om rätten för en tidigare ägare som försummat sin betalningsskyldighet att väcka återvinningstalan mot borgenären och gäldenären i de fall då han i protokollet över en ny auktion har ålagts en skyldighet att ersätta prisskillnaden och kostnaderna. Om borgenären med stöd av pant- eller retentionsrätt utan gäldenärens medgivande har tilldelats en utdelning för en fordran som inte grundar sig på dom eller en motsvarande utsökningsgrund, har gäldenären rätt att väcka återvinningstalan med stöd av 6 kap. 14 § utsökningslagen.

Enligt 13 § lagen om avbetalningsköp (91/66) har säljaren och köparen med anledning av utmätningsmannens handräckning eller uppgörelse rätt att söka återvinning genom stämning i underrätten inom en viss tid.

I 3 kap. 35 och 36 §§ utsökningslagen stadgas om klandertalan, också kallad återgång, som dock har annan karaktär än den återvinning som är en typ av besvärsmedel. Syftet med denna återgång är att man att återställa de rättshandlingar som gäldenären utfört till borgenärernas nackdel skall återgå. Reformen av ändringssökandet i utsökning gäller inte återgång.

Praxis. Högsta domstolen har publicerat flera avgöranden som gäller mellanrättegång enligt 4 kap. 10 §, samt vissa avgöranden som gäller återvinning av den typ som gäller ändringssökande enligt utsökningslagen och avbetalningsuppgörelse.

Till de stadganden om mellanrättegång och återvinning som rätt ofta tillämpas i utsöknings- och domstolspraxis hör 4 kap. 10 § utsökningslagen och 13 § lagen om avbetalningsköp. Av de 60 ärenden som överexekutor år 1992 överförde till domstol var t.ex. största delen sådana tvister om äganderätt som avses 4 kap. 10 § utsökningslagen. I underrätterna avgjordes däremot år 1992 sammanlagt bara 13 mål där talan väckts beträffande äganderätten till lös egendom som mätts ut (1991/17). Underrätterna avgjorde 1991 sammanlagt 13 fall

av klandertalan i avbetalningsuppgörelser. År 1992 avgjorde underrätterna sammanlagt 250 fall av återvinningstalan, varav största delen gällde återvinning efter tredskodom och enligt uppskattning gällde ca 70 av fallen återvinning i överexekutors beslut (1991 sammanlagt 168 fall av återvinningstalan, varav 49 gällde överexekutors beslut). Av fallen av återvinningstalan mot överexekutor gällde för sin del en stor del återvinning i lagsökning.

Avbrytande av verkställighet

Allmänt. Vid utsökningen försöker man genomföra principen om minimering av skadan, vilket innebär att domen skall verkställas på ett sätt som åsamkar gäldenären så liten skada som möjligt. Också institutionen med förbud mot och avbrott av verkställigheten har samma syfte. Å andra sidan får inte heller borgenären åsamkas skada genom att verkställigheten fördröjs i onödan.

Ett verkställighetsförbud och ett förordnande om avbrott i verkställigheten (utsökningsuppskov) avviker från varandra däri att förbudet meddelas innan verkställigheten inleds eller åtminstone innan den myndighet som beslutar om förbudet eller avbrottet har fått del av verkställigheten. Ett förordnande om avbrott meddelas däremot i ett läge där den första förrättningen som hör till verkställigheten redan har utförts eller åtminstone inlett. Ett förordnande om avbrott hejdar verkställigheten, medan ett förbud förhindrar att verkställigheten inleds. I övrigt finns det ingen skillnad i behandlingen av yrkandena om förbud respektive avbrott, och de avgörs på samma grunder och inverkar på samma sätt. De leder till att verkställigheten stannar upp i det skede den då befinner sig. Förordnandena innebär inte att utsökningen upphör att vara anhängig, och i regel är det bara nya verkställighetsåtgärder som förhindras.

Om en dom är verkställningsbar först när den vunnit laga kraft, dvs. om besvär inverkar uppskjutande på verkställigheten, kan man i ett besvärssakande som gäller huvudsaken inte meddela ett förordnande om avbrytande av verkställigheten, eftersom verkställighetsförbudet redan står i lag. Därför ansluter sig ett verkställighetsförbud eller ett verkställighetsavbrott till förfarandet med besvär, besvärstillstånd eller rättelseyrkande mot den dom eller det

beslut som ligger till grund för utsökningen, t.ex. 3 kap. 13 § utsökningslagen, 9 § 1 mom. lagen om indrivning av skatter och avgifter i utsökningsväg (367/61), nedan skatteutsökningslagen, 14 § 3 mom. lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50) och 28 § 2 mom. lagen om förvaltningsförfarande. När ändring söks i utsökning är det däremot frågan om redan inledd verkställighet och avbrytande av den. Då är det inte väsentligt om det materiella avgörande i den sak som har föranlett utsökningen, t.ex. en betalningsdom, har vunnit laga kraft eller inte.

Enligt 3 kap. 7—10 §§ utsökningslagen kan verkställigheten av en dom som utgör verkställighetsgrund oftast inledas oberoende av om ändring söks. Gäldenären kan dock genom att ställa en s.k. avvärjningssäkerhet förhindra utmätning. För att en dom skall kunna verkställas innan den vunnit laga kraft krävs det i vissa fall att sökanden ställer säkerhet för ersättandet av kostnader och skada för den händelse att domen upphävs eller ändras och verkställigheten därför ändras eller återkallas.

Avbrytande av verkställigheten i samband med sökande av ändring i utsökningsgrunden. Domstolarna har i allmänhet inte befogenheter att inkludera förordnanden om verkställighet i sina domar i tvistemål. En högre domstol kan dock då den behandlar ett besvärssakande med stöd av 3 kap. 12 § 2 mom. utsökningslagen bestämma att verkställigheten av en dom som saknar laga kraft förbjuds eller skall avbrytas. Samtidigt kan domstolen bestämma att en utmätning som redan förrättats skall återgå. Då det gäller egendom som förfars, sjunker i värde eller medför höga skötselkostnader måste man t.o.m. förfara på detta sätt, om inte borgenären i förskott betalar skötselkostnaderna och ställer säkerhet för de kostnader och skador som kan åsamkas motparten. Ett förbud mot eller avbrott av verkställigheten kan vara en förutsättning för att det skall vara ändamålsenligt att söka ändring, eftersom det anhängiggjorda rättsskyddsmedlet kan bli meningslöst om verkställigheten får slutföras. Då kan man som villkor för förbudet eller avbrottet ställa att gäldenären å sin sida ställer säkerhet för ersättande av motpartens kostnader och skador. Denna befogenhet att uppskjuta utsökningen är begränsad till den tid ändringssökandet är anhängigt.

En dom i hovrätten, som får överklagas bara med tillstånd av högsta domstolen, verkställs

trots att ansökan om besvärstillstånd gjorts. Högsta domstolen kan dock med stöd av 3 kap. 13 § 2 mom. utsökningslagen förbjuda verkställigheten medan den behandlar besvären över hovrättens dom.

Också då en dom som vunnit laga kraft skall verkställas kan frågan om avbrytande av verkställigheten bli aktuell. Gälldenären kan påstå att den verkställighetsgrund som utmätningssmannen godkänt inte är verkställbar. Han kan också anse att det efter det domen gavs har inträffat något som har upphävt borgenärens i domen fastställda rätt. I ett sådant och vissa andra fall kan utmätningssmannen, överexekutor, underrätten eller hovrätten enligt gällande lag inom vissa gränser förordna att verkställigheten skall avbrytas. En sådan rätt till avbrott nämns t.ex. i 4 kap. 10 § utsökningslagen då det gäller talan för att fastställa i en utomstående äganderätt, och i 3 kap. 13 § som gäller behandlingen av återvinningstalan enligt utsökningslagen.

Återvinningstalan enligt 12 kap. rättegångsbalken (återvinning i tredskodom) förhindrar inte verkställighet, men domstolen kan då den behandlar en sådan talan förbjuda verkställigheten eller bestämma att den skall avbrytas (3 kap. 13 § 1 mom. utsökningslagen).

Enligt 3 kap. 36 § 2 mom. utsökningslagen kan den domstol som behandlar en i lagrummet nämnd återgångstalan (talan för att en rättshandling el. dyl. skall återgå) förbjuda eller förordna om avbrytande av annan verkställighet som riktas mot den egendom som är föremål för återgången.

Verkställigheten av en dom som vunnit laga kraft kan förbjudas eller avbrytas också i samband med extraordinärt ändringssökande (3 kap. 13 § 3 mom. utsökningslagen, 31 kap. 4 § 3 mom. och 18 § rättegångsbalken samt 11 § lagen om extraordinärt ändringssökande i förvaltningsärenden 200/66).

Stadgandena om avbrytande av verkställigheten i 3 kap. utsökningslagen har ändrats flera gånger. Den domstol som behandlar en regelmässig eller extraordinär ändringsansökan eller en återvinningstalan beträffande verkställighetsgrunden har så småningom under utsökningslagens giltighetstid fått ökade möjligheter att besluta om avbrytande av verkställigheten. Vanligen har detta haft samband med ändringar i lagstiftningen om ändringssökande eller återvinning.

I 9 och 10 §§ skatteutsökningslagen ingår

stadganden om avbrytande av verkställigheten i samband med besvär, grundbesvär samt skatterättelse.

Avbrott av verkställigheten med anledning av utsökningsbesvär. Besvär i ett utsökningsärende avbryter inte verkställigheten. Överexekutor och hovrätten kan dock då de behandlar utsökningsbesvär avbryta verkställigheten med stöd av 9 kap. 9 § och 10 kap. 14 § utsökningslagen. Överexekutor kan också på eget initiativ förordna om avbrott. Det behövs inte full bevisning om nödvändigheten av avbrottet, utan en sannolikhetsbedömning räcker. Om det verkar sannolikt att besvären kommer att godkännas, kan ett avbrott förordnas. Beslutet om avbrott förutsätter inte att motparten skall ha hörts först. Som villkor för avbrottet kan ställas att ändringssökanden ställer säkerhet. Överexekutors förordnande om avbrott och förkastande av begäran om avbrott kan överklagas särskilt i hovrätten med stöd av 10 kap. 2 § utsökningslagen. Överexekutors beslut om avbrott av verkställigheten gäller enligt vad som sägs i beslutet, antingen tills vidare eller till dess överexekutor har avgjort utmätningssvaren.

Stadgandena om avbrott i 9 och 10 kap. utsökningslagen ingick redan i den ursprungliga lagen.

Antalet avbrott. Det har inte förts statistik över de allmänna domstolarnas beslut om avbrott av verkställigheten, utom då det gäller högsta domstolen, som t.ex. 1992 avbröt verkställigheten i 50 fall, av vilka 25 var tvistemål (här ingår utsökningsärendena). Enligt tillgängliga uppgifter är det dock sannolikt att domstolarna relativt sällan bestämmer att verkställigheten skall avbrytas då de behandlar en ansökan om ändring i utsökningsgrunden. I samband med utsökningsbesvär är det däremt enligt uppgifter av överexekutor mycket vanligt att verkställigheten avbryts under den tid besvären behandlas. När utmätningssmannen eller överexekutor med stöd av 4 kap. 10 § utsökningslagen har gett en anvisning om väckande av talan för fastställande av äganderätten, bestäms det vanligen samtidigt att verkställigheten skall avbrytas.

2.3. Rättsordningen i utlandet

Sverige

Myndigheter. Det faktum att verkställighet-

särendena i Finland och Sverige sköts av de administrativa myndigheterna är internationellt sett exceptionellt och beror på de historiska omständigheter som förklarats i avsnitt 2.1.

I Sverige indrogs kronofogdetjänsterna 1917, och utsokningsuppgifterna överfördes på landet till en ny myndighet som kallades landsfiskal. År 1965 förstatligades utsokningsväsendet i sin helhet, och för utsokningsinrättades en specialorganisation, kronofogdemyndigheten. Utsokningsärendena avskildes då helt från polis- och åklagarväsendet. Till en början fanns det 81 kronofogdemyndigheter, närmast enligt indelningen i polisdistrikt, av vilka 22 hade bara en kronofogde med biträdande personal. Organisationen hade tre nivåer. Centralmyndighet var Riksskatteverket, mellaninstansförvaltningen sköttes av länsstyrelsen, som ansvarade för budget och medelsfördelning, löneutbetalning samt vissa personalförvaltningsuppgifter. Därtill utförde länsstyrelsen årligen inspektioner vid de lokala myndigheterna.

I och med utsokningsbalken av den 25 juli 1981 indrogs överexekutorsinstitutionen. Benämningen utmätningsman försvann och utsokningsärendena sköts av kronofogdemyndigheten. Där sköts ärendena antingen av kronofogden eller någon annan tjänsteman. De interna befogenheterna regleras i administrativ ordning.

Utsokningsväsendets förvaltning omorganiserades i Sverige 1988. Sverige har i dag ett utsokningsväsende med en specialorganisation i två nivåer: Riksskatteverket som central myndighet och en kronofogdemyndighet i varje län, dvs. 24 stycken. Länsstyrelserna försvann ur den administrativa organisationen. Enligt förarbetena inför reformen (Prop. 1986/87:52) hade medelsfördelningen via länsstyrelserna lett till en ojämn resursfördelning. I dag fördelas medlen centralt av Riksskatteverket.

Det ansågs att det skulle vara många fördelar med att utsokningsdistriktet motsvarade länen (Prop. 1986/87:52). Den ansågs att relativt stora distrikt skulle medföra bättre möjligheter att sköta specialuppgifter, såsom övervakning vid konkursförvaltning, samt svåra utsokningsuppdrag som krävde särskild yrkeskunskap, som indrivning hos företag. I små utsokningsdistrikt skulle det ringa antalet ärenden och den därav följande bristen på specialkunnande vara till förfång för skötseln av dessa uppgifter. Små distrikt ansågs inte heller ensamma kunna klara av ekonomi- och personal-

förvaltningen (vikariat, tjänstecirkulation osv.). Sammanfattat motsvarade organisationen inte de förändrade behoven. Antalet utsokningsärenden hade under decenniernas lopp ökat betydligt, och utsokningsärendena hade blivit juridiskt sett mera krävande och förutsatte juridisk sakkunskap utöver utsokningsrätten.

Enligt förordningen med instruktion för exekutionsväsendet av den 14 juni 1988 är Riksskatteverket centralmyndighet för utsokningsväsendet. Vid Riksskatteverket sköts dessa uppgifter av en särskild avdelning. Riksskatteverket utfärdar för utsokningsmyndigheterna bindande bestämmelser i de fall som särskilt nämns i lagen, styr utsokningspraxis genom direktiv, utfärdar bestämmelser om arbetssätt och organisation, lägger årligen fram ett anslagsförslag, fördelar utsokningsväsendets ekonomiska resurser samt ansvarar för resultatstyrningen.

Kronofogdemyndigheten har utom en administrativ centralort också flera lokala kronokontor. Chef för kronofogdemyndigheten är länskronodirektören. Därtill finns det chefskronofogdar (enhetschef), kronofogdar, biträdande kronofogdar och kronofogdeaspiranter samt annan personal som kronokommissarier, kronoinspektörer och kronoassistenter. De sistnämnda sköter de flesta praktiska förrättningarna.

Kronofogdemyndighetens organisation varierar bl.a. enligt distriktets storlek. Vid alla kronofogdemyndigheter finns det en administrativ avdelning och en avdelning som ansvarar för försäljningen av utmätt egendom samt en eller flera fältenheter. Kronofogdemyndigheten beslutar om sin egen arbetsordning inom ramen för Riksskatteverkets modellarbetsordning.

Vid varje kronofogdemyndighet finns också en styrelse bestående av lekmän valda av regeringen. Länskronodirektören är styrelseordförande. Styrelsen beslutar om årsbudgeten och andra väsentliga ekonomiska frågor samt om frågor som gäller riksrevisionsverkets revisionsberättelse.

I den juridiska litteraturen har det betonats att trots att kronofogdemyndigheten är en administrativ myndighet utövar den ur den enskilda medborgarens synvinkel viktig lagskipning, den är ett självständigt juridiskt organ. Mot denna bakgrund har man frågat om det principiellt är riktigt att det är Riksskatteverket som är behörigt att styra utsoök-

ningsväsendet (se Torkel Gregow, Utsökningsrätt. Lund 1990 s. 18).

Ändringsökande. Sverige hade ända tills utsökningsbalken stiftades 1981 en likadan organisation för sökande av ändring som Finland har i dag. I förarbetena för utsökningsbalken ansågs det att det fanns vägande skäl för att flytta bort också uppgifterna i samband med överklagande från länsstyrelserna. Utsökningsbesvären ansågs vara av speciell karaktär jämförda med länsstyrelsens övriga uppgifter, och då överexekutors övriga uppgifter upphörde skulle dessa särdrag framträda ännu starkare. I och med utsökningsbalken blev hovrätterna första besvärinstans. Denna lösning motiverades med att ärendena därmed redan i första besvärinstans kommer att avgöras av en domstol, samtidigt som antalet instanser minskar.

Besvärssystemet enligt utsökningsbalken fungerade dock inte väl. Hovrätterna var tvungna att avgöra ett stort antal illa förberedda utsökningsärenden av mycket enkel karaktär. Kronofogdemyndighetens utlåtanden och handlingar var ofullständiga och svårtolkade. För att avhjälpa läget föreslog Riksskatteverket att kronofogdemyndighetens omprövning skulle bli en del av besvärssystemet (RSV Rapport 1990:5). Detta förslag rönt ett motstridigt mottagande, det understöddes i en del utlåtanden och förkastades i andra.

Besvärssystemet reformerades genom lag 1993:516, vilken trädde i kraft vid ingången av 1994. Reformen bygger inte på ett obligatoriskt rättelseförfarande, utan kronofogdemyndighetens beslut överklagas hos den tingsrätt inom vars domkrets kronofogdemyndigheten har sitt säte. I tingsrättsförfarandet iakttas lagen om handläggning av domstolsärenden (1946:807). Utsökningsbesvär behandlas dock alltid av en domare.

Sökanden och svaranden får också överklaga ett beslut som de anser att gör intrång i tredje mans rätt. Besvärstiden vid utmätning är i regel tre veckor för sökanden och gäldenären, räknat från det att beslutet delgavs honom. Tredje man vars rätt utmätningen kränker får överklaga den utan inskränkning till viss tid. En försäljning av utmätt gods skall överklagas inom tre veckor från försäljningen. Ett beslut om fördelningar eller utbetalningen av de influtna medlen skall överklagas inom tre veckor från beslutet. I andra fall skall kro-

nofogdemyndighetens beslut överklagas inom tre veckor från det att beslutet delgavs klaganden.

I regeringens proposition om denna reform (Prop. 1992/93:216) motiveras det nya systemet bl.a. med att tyngdpunkten i rättskipningen skall ligga i första instans. Utsökningsbesvären har ett nära samband med tingsrätternas normala verksamhet. Tingsrätternas handläggningsformer passa bra för utsökningsbesvären. Vid tingsrätterna kan man också vid behov på ett smidigare sätt ordna muntlig förhandling i enlighet med vad den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna kräver. Processen kan till lägre kostnad ordnas i tingsrätten än i hovrätten, där onödigt många domare deltar i behandlingen av utsökningsbesvären. Därtill ansågs det att det i tingsrätten skulle gå lättare att komplettera kronofogdens utredningar m.m. Man ville också minska hovrätternas stora arbetsbörda. För besvär från tingsrätten till hovrätten krävs besvärstillstånd.

Kronofogdemyndigheten har rätt att antingen på eget initiativ eller på begäran rätta ett utmättningsbeslut, om det konstateras att egendomen tillhör tredje man eller om en försäljning inte skulle inbringa tillräckligt. Självrättelse av utmätningen kan göras också i andra fall, om det framgår att egendomen inte borde ha utmätts. Självrättelsen skall då göras senast inom två veckor (UB 4:33 och 34). Kronofogdemyndigheten kan ge en anvisning om väckande av talan vid domstol bl.a. om äganderätten till utmätt lös eller fast egendom eller en fordrans existens är oklar (UB 4:20—23, 26 och 9:11). En anvisning kan också ges om borgenärens rätt till utdelning av de medel som influtit vid försäljning är stridig (UB 13:7).

Norge

Myndigheter. Behörigheten i utsökningsärenden i Norge är uppdelad mellan domstolsväsendet och de administrativa myndigheterna. I lagen om utsökning och säkringsåtgärder (Lov om tvangsfullbyrdelse och midlertidig sikring) av år 1992 anges som utsökningsmyndigheter utsökningsdomstolen (namsretten) och utmätningssmannen (namsmannen) (§ 2—1).

De allmänna underrätterna, härad- och stadsrätterna (herredretten och byretten) är utsökningsdomstolar i sina egna domkretsar.

Verkställighetsinstansen har en mycket oenhetlig organisation: i länsmansdistrikten sköts utmätningsmannens uppgifter enligt lagen av länsmannen, på annat håll av en särskild underfogde, om inte annat bestäms. Administrativa bestämmelser som avviker från huvudregeln om underfogdar har utfärdats i stor mängd. I de största städerna, t.ex. Oslo, Bergen, Stavanger och Trondheim, har också utmätningsmannens uppgifter anförtratts åt den behöriga underrätten. I vissa kommuner sköts dessa uppgifter av länsmannen i närmaste länsmansdistrikt.

Utmätningssmannen sköter de ärenden som hör till honom enligt lag, liksom också de ärenden som utsköts av utskötsdomstolen enligt lag kan uppdras åt honom. Utskötsdomstolen sköter de uppgifter som hör till den enligt lag, bl.a. verkställighet som hänför sig till fast egendom, samt besvär över utmätningsmannens verksamhet. Utskötsdomstolen kan också av särskilda skäl, t.ex. när det gäller värdefull egendom eller svåra juridiska frågor, frånta utmätningsmannen ett ärende och behandla det själv.

Utskötsdomstolen och utmätningsmannen kan med vissa undantag låta underlydande tjänstemän sköta utskötsärenden.

I betänkandet NOU 1991:29 diskuteras länsmansväsendets framtid i Norge. Kommittén anser att länsmannens viktigaste uppgift är att sköta de polisiära uppgifterna. Utskötsärendena är den viktigaste gruppen av civilrättsliga uppgifter (sivile oppgaver) som i dag handhas av länsmännen. Dessa uppgifter bör enligt kommitténs uppfattning begränsas betydligt. Här utgör dock uppgiften som utmätningsman ett undantag. I sin totalbedömning kommer kommittén till den slutsatsen att resurserna används på ett förnuftigt sätt om utskötsärendena kvarstår hos länsmännen.

Ändringssökande. Utmätningssmannens beslut kan innan verkställigheten slutförts överklagas av alla som saken berör. Besvaren avbryter i regel inte verkställigheten, om inte utmätningsmannen eller utskötsdomstolen så bestämmer (§ 5—16). Besvaren inlämnas till utmätningsmannen som kan rätta saken om han finner besvaren motiverade. I annat fall skall besvaren utan dröjsmål överföras till utskötsdomstolen.

Utskötsdomstolens beslut kan överklagas hos lagmansrätten och i vissa fall vidare till

högsta domstolen (höyesteretten) enligt utskötsningslagen och civilprocesslagen (tvistemålsloven).

Utskötsningsmannen kan också på eget initiativ rätta ett beslut om verkställighet. Rättelsen är beroende av det sätt på vilket verkställigheten har genomförts, och det får inte kränka en utomståendes intresse. Därtill förutsätts det att verkställighetsförfarandet inte har slutförts när rättelsen görs (§ 5—15). Rättelsen kan överklagas. Utskötsdomstolen har en liknande möjlighet till själv rättelse (§ 6—4). Utskötsmyndigheterna kan själva rätta skriv- och räknefel samt andra uppenbara oklarheter i sina beslut.

Utskötsdomstolen kan bestämma att en tvist som gäller verkställigheten skall behandlas separat, som ett genom stämning anhängiggjort tvistemål vid utskötsdomstolen (§ 6—6). En förutsättning är att en sådan behandling är ändamålsenlig för att utreda de juridiska problemen eller faktaproblem som framkommit i saken. Utskötsdomstolen utsätter för den som ansökt om verkställighet, gäldenären eller den utomstående en tid inom vilken tvistemålet skall anhängiggöras vid utskötsdomstolen. Om tidsfristen försummas blir följden att domstolen inte längre behövs ta upp tvisten till prövning. Utgångspunkten är att man vid behandlingen iakttar de allmänna reglerna för civilprocesser. Domen kan på normalt sätt överklagas till lagmansrätten och högsta domstolen.

Utskötsdomstolen skall bereda parterna tillfälle att uttala sig i saken innan den beslutar om anhängiggörande av ett tvistemål. Domstolen kan fatta beslut på begäran av en part eller en utomstående, men också på eget initiativ.

Vanligen avgör utskötsdomstolen en tvist som gäller verkställighet utan att bestämma att talan skall väckas, och då kallas beslutet "kjennelse". De juridiska frågorna i ett sådant beslut kan överklagas till lagmansrätten och vidare till högsta domstolen.

Danmark

Myndigheter. Utskötsförrättningarna hör i Danmark till de allmänna underrätternas (byret) behörighetsområde (Retsplejeloven 14 §). Den avdelning vid underrätten som behandlar utsköts- och auktionsärenden kallas fogderätt (fogedret).

De av fogderätten bemyndigade förrättningsmännen sköter största delen av alla utökningsförrättningar. Om det uppstår en tvist om en förrättning avgör fogderätten saken genom ett mellanbeslut kallat "kendelse". Indrivningen av skatter och avgifter hör till särskilda utmätningsmän (pante- och toldfogen), som i sak har i det närmaste samma befogenheter som fogderätten. Tvister som uppkommit under förrättningen kan inte heller de avgöra, utan de överförs till behandling i fogderätten. För vissa åtgärder krävs en särskild fullmakt av fogderätten. Pantefogen är en kommunal tjänsteman.

Ändringssökande. Huvudregeln är att fogderätternas beslut får överklagas. Besvärshöjningen har dock avsevärt begränsats genom en lagändring som trädde i kraft 1990 och enligt vilken besvär kan anföras bara med tillstånd av justitieministeriet, om värdet av den fordran som skall mätas ut understiger 10 000 danska kronor (Retsplejeloven 584 §). Det finns också vissa avgöranden i samband med verkställigheten av exekutiva auktioner som inte kan överklagas.

Ändring i fogderättens beslut söks genom besvär hos hovrätten inom fyra veckor. För fullföljd till högsta domstolen krävs besvärstillstånd av justitieministeriet.

Klagan över fogdarnas verksamhet kan anföras i en särskild disciplinsdomstol. Klagan över de befullmäktigade som sköter utökningsförrättningarna och över pantfogdarna som indriver offentliga fordringar kan också anföras hos justitieministeriet. Ministeriet kan bara vidta disciplinära åtgärder mot utmätningsmännen, inte befatta sig med de juridiska avgörandena vid utökningsförrättningarna.

Rättegångslagen innehåller inte stadganden om fogderättens möjligheter att rätta sina egna beslut. I vissa fall anses det dock att rättelse kan göras.

Tyskland

Myndigheter. Tyskland och Frankrike, där systemet i det förra har utvecklats under inflytande från det senare, nämns ofta som exempel på länder där den civilprocessuella verkställigheten har ordnats genom två separata och av varandra oberoende organ. Man talar därför om det fransk-tyska systemet.

De viktigaste bestämmelserna om verkställ-

ighet i exekutiv väg finns i 704—945 §§ i civilprocesslagens åttonde bok (Zivilprozessordnung, ZPO) och då det gäller verkställighet som hänför sig till fast egendom i en särskild lag (Zwangsvorsteigerungsgesetz, ZVG). Då det gäller organisationen är utmätningsmannalagen (Gerichtsvollzieherordnung, GVO) viktig.

I den tyska litteraturen indelas verkställighetsorganen i fyra grupper. Som den första nämns utmätningsmannen (Gerichtsvollzieher, GV), med allmän behörighet. Alla de verkställighetsåtgärder som inte separat bestämts höra till domstolen hör till GVs uppgifter (754 § ZPO). GV är en självständig myndighet inom justitieförvaltningen, separat från domstolen.

Det andra utökningsorganet är verkställighetsdomstolen, varmed man avser den normala underrätten (Amtsgericht) som har vissa uppgifter i anslutning till verkställigheten. Utökningsärendena sköts av en särskild tjänsteinnehavare vid domstolen (Rechtspfleger), av vilken domaren dock själv kan ta över ett ärende för avgörande. I verkställighetsärenden avviker bestämmelserna om förfarandet från de normala civilprocessbestämmelserna.

För det tredje är också domstolen i sin normala egenskap av domstol verkställighetsorgan i vissa fall.

Den fjärde gruppen är övriga myndigheter. Särskilt fastighetsregisterföraren anses vara utökningsmyndighet i vissa inteckningsituationer.

Utmätningssmannen är den viktigaste myndigheten vid utmätning av lös egendom och i ärenden som gäller återställande av besittning. I juridiskt mera komplicerade fall är det dock enligt ZPO och ZVG antingen verkställighets- eller normaldomstolen som är behörig. T.ex. skall domstolslinjen sköta utmätning av rättigheter, utmätning och realisering av fast egendom, uppgörade av fördelningslängder samt säkringsåtgärder.

Ändringssökande. Erinnerung är ett medel för sökande av ändring av samma typ som besvär. Det regleras i 766 § ZPO och används vid utökningsförfarandet för att rätta GV:s och Rechtspflegers felaktiga verkställighetsåtgärder. Erinnerung är ett icke formbundet besvärmedel som när verkställigheten inletts inte är tidsbegränsat och som kan användas av alla. Det avgörs av verkställighetsdomstolen genom ett avgörande som kallas beslut. Detta avgörande kan överklagas till Landgericht. Ändring i ett domstolsavgörande som gjorts i verkstäl-

lighetsförfarandet utan muntlig förhandling söks genom besvär hos underrätten (sofortige Beschwerde, ZPO 793 §). Också detta medel är tillgängligt för alla. Besvärstiden är två veckor.

Gäldenären kan motsätta sig verkställighetsgrunden genom talan mot verkställigheten (ZPO 767 §). Därvid bestrids sanningen i de omständigheter som anges i verkställighetsgrunden, på vilken utmätningen bygger. Talan prövas som ett normalt tvistemål och avgörs genom dom. Denna dom kan överklagas med regelmässiga civilprocessuella medel. Mot alla de slag av verkställighet som kränker tredje mans rätt kan talan väckas i enlighet med ZPO 771 §. Också härvid är det frågan om en normal underrättsprocess, där avgörandet kan överklagas med normala besvärsmiddel. Denna typ av talan kan tillgripas då utmätningen hotar eller redan har inriktats på ett visst föremål eller en viss rätt. I ZPO 805 § nämns ett specialfall, då man genom talan kan yrka betalning med förmånsrätt ur föremålet för utmätningen.

Schweiz

Myndigheter. Det faktum att Schweiz är en förbundsstat med kantonalt självstyre kommer också till synes inom rättsvården. Varje kanton har eget domstolsväsende, egen civilprocessrätt och eget verkställighetsmaskineri. Utsökningsrätten regleras delvis kantonalt och delvis genom normer som är gemensamma för hela landet. Indrivningen av penningfordringar, som i praktiken är viktigast, är enhetligt normerad.

Lagen om indrivning av fordringar (Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, SchKG) förutsätter att det i varje kanton finns ett eller flera distrikt (Kreise) som utgör verksamhetsområde för en Betreibungsamt (BA) med uppgifter som motsvarar utmätningssmannens i Finland. BA:s uppgift är att sköta verkställighet (utmätning, realisering, mottagande av betalningar osv.). BA är en kantonal tjänsteman som är fristående från domstolen. Aufsichtsbehörde är ett högre verkställighetsorgan. I förbundsstatens lagstiftning förutsätts att laglighetsövervakningen och inspektionen av BA:s åtgärder är ordnad. Det är dock inte nödvändigt att inrätta en särskild tjänst för att sköta tillsynen. T.ex. i kantonen Bern är tillsynen ordnad i två instanser så att den första instansen är underrättens president, som bl.a.

är tillsynsmyndighet, och den andra instansen är en kammare vid kantonöverdomstolen. Förbundsstaten har förbehållit sig den högsta tillsynen över utsökningsväsendet. Den högsta tillsynsmyndigheten är Bundesgericht. Domstolen kan ingripa i verkställighetsförfarandet bara i de fall som nämns i lagen.

Därtill finns det andra förbundsstatliga och kantonala myndigheter som utan att vara egentliga verkställighetsorgan deltar i verkställighetsförfarandet (biträdande organ).

Ändringssökande. Att avgöra tvister och problem som uppkommer i verkställighetsförfarandet hörs dels till domstolens, dels till tillsynsmyndighetens uppgifter. Enligt schweizisk juridisk doktrin kan rent verkställighetsjuridiska tvister i anslutning till utsökningsförfarandet föras till tillsynsmyndigheten för avgörande genom särskilda besvär (betreibungsrechtliche Beschwerde). Vissa problem inom denna kategori har det dock särskildt bestämts att skall prövas av domstol (SchKG 77, 80—82, 85, 153 och 181 §). Utsökningsbesvär kan anföras inte bara av parterna i utsökningsförfarandet utan också av tredje man vars rätt kränks av verkställighetsmyndighetens åtgärd. Besvärstiden är i regel 10 dagar räknat från delfändet. Besvär kan anföras mot utsökningsmyndighetens alla åtgärder och bestämmelser, om det inte i lag särskilt stadgas att ändring skall sökas genom normal talan.

Österrike

Myndigheter. Den viktigaste lagen som reglerar utsökningen i Österrike är Exekutionsordnung (EO), som har trätt i kraft redan 1896, men senare reviderats. Den normala civilprocesslagen (ZPO) är sekundär källa.

I Österrike finns ingen särskild utmätningssmannorganisation för det exekutiva förfarandet. Hela förfarandet sköts av domstolens egna organ. Inom domstolen ligger ansvaret i verkställighetsärenden primärt hos den enskilde domaren. I praktiken har dock största delen av utsökningsärendena förts till en tjänsteman vid domstolen som kallas Rechtspfleger. Domaren kan åta sig svåra fall och ärenden som anses vara komplicerade styrs direkt till honom. I det praktiska arbetet bistås domstolen av ett organ kallat Vollstrecker, vars uppgifter finns definierade i EO 25 § och i justitieministeriets anvisningar. Att Vollstrecker är mycket nära anknu-

ten till domstolen visas av det faktum att han inte kan vidta åtgärder på basis av en ansökan av en annan domstol.

Ändringssökande. Besvär över Vollstreckers åtgärder kan av parterna i verkställigheten och av tredje man vars rätt kränks av förfarandet anföras genom ett besvärsmedel kallat Beschwerde (EO 68 §). Besvären är varken form- eller tidsbundna. Ärendet avgörs av en domare i underrätten. Ändring i domarens eller Rechtspflegers beslut i verkställighetsförfarandet kan sökas genom besvär som kallas Rekurs (EO 65 §). Besvär kan anföras av alla vars rätt beslutet kränker. Besvärstiden är i regel åtta dagar räknat från beslutsdagen. Besvären behandlas i underrätten.

Därtill finns i EO stadganden om verkställighetstalan, som i den underrätt som verkställer utmätningen prövas enligt det normala förfarandet i civilprocesser. Här kan som exempel nämnas bl.a. gäldenärens motståndstalan (EO 35 §), genom vilken han strävar att visa att omständigheterna har förändrats sedan verkställighetsgrunden utfärdades. I EO 36 § stadgas om en typ av talan genom vilken gäldenären bestrider utmätningens grundens verkställbarhet. Tredje man kan, om hans egendom hotas av utmätning, tillgripa motståndstalan enligt EO 37 §.

Frankrike

Myndigheter. I Frankrike trädde en ny lag om civilprocessuel verkställighet (Loi de 9 juillet 1991 portant réforme des procédures civiles d'exécution) i kraft den 1 januari 1993. Vissa frågor som gäller utsökning regleras också i civilprocesslagen (Nouveau Code de procédure civile) av 1975.

Den viktigaste myndigheten i utsökningen är rättsbetjänten, huissier de justice, med uppgift att på borgenärens initiativ utföra alla åtgärder i samband med exekutiv verkställighet. Dessa rättsbetjänter arbetar under statlig överinsyn, men är privata näringsidkare organiserade i egna föreningar. För tjänsten krävs lägre rättsexamen.

Huissier de justice beslutar om inledande av utsökning efter att först ha försäkrat sig om de juridiska förutsättningarna för verkställigheten. Han sköter självständigt utmätningen av lös egendom, men kan inte mäta ut fast egendom utan särskild fullmakt. Regionalt sammanfaller

huissiers behörighetsområde med domkretsen för Tribunal d'Instance. Han har inte självständig rätt att tillgripa tvångsmedel, utan behöver handräckning av polisen om gäldenären vägrar honom tillträde.

Huissier sköter inte indrivningen av offentligrättsliga fordringar, det gör statens indrivningsmyndigheter.

Då det gäller utmätning av fast egendom ligger behörigheten hos den domstol som är Tribunal de Grand Instance, dvs. civildomstol i första instans, på den ort där egendomen finns.

Ändringssökande. Besvär mot utsökningen avbryter enligt lagen inte verkställigheten, men i praktiken skjuter huissier de justice upp sina åtgärder, om besvären verkar befogade.

Den nya lagstiftningen har tillfört systemet en särskild verkställighetsdomare (juge de l'exécution), som avgör tvister i samband med verkställigheten av domar och beslut. Hans behörighet omfattar också tvister som gäller den egendom som skall mätas ut och som uppkommit under verkställigheten. Verkställighetsdomaren kan när som helst föra ett ärende för att avgöras i en sammansättning med flera domare. Le Tribunal de Grand Instance är behörig underrätt i mål där värdet på tvisteföremålet överstiger 30 000 franc och i tvister som gäller bl.a. utmätning av fast egendom.

Underrätten Tribunal d'Instance, som har en domare, behandlar besvär som gäller utmätning av lös egendom i ärenden där det ekonomiska intresset inte är stort. Den är i allmänhet behörig i tvistemål där tvisteföremålet är värt högst 30 000 franc.

Underrättens beslut kan överklagas till Cour d'Appel, som motsvarar vår hovrätt. En juridisk fråga kan slutligen föras ända till den högsta rättsinstansen, kassationsdomstolen, för prövning.

England

Myndigheter. I England regleras den civila verkställigheten i Rules of the Supreme Court orders 45—52, County Court Rules och County Court Act. Det finns således ingen enhetlig processlag. Utsökningsorganisationen är mycket heterogen och myndigheternas uppgifter varierar t.o.m. från grevskap till grevskap.

Det är domstolen som skall bestämma om verkställighetsärenden. Domstolarnas avgrän-

den utgör utsökningsgrund. I undantagsfall krävs därtill ett särskilt utsökningstillstånd (leave to issue execution).

Utmätning genomförs genom ett verkställighetsförordnande (writ of fieri facias, warrant of execution), som borgenären söker i domstol. Verkställighetsmyndigheter är i High Court-ärenden "sheriff" på den ort där den egendom som skall bli utsökt finns och i County Courts domar rättsbetjänten, "bailiff". Verkställighetsförordnandet är ett till sheriff/bailiff riktat förordnande att driva in borgenärens fordran ur gäldenärens egendom. Domstolen meddelar närmare verkställighetsbestämmelser bl.a. om villkoren för försäljning av egendom. High Courts dom i ett fordringsmål kan verkställas också via County Court. Utmätning av gäldenärens lönetillgodohavande (attachment of earnings) verkställs alltid genom ett förordnande av County Court.

Sheriff är en administrativ myndighet vars uppgifter utom utsökningen omfattar olika uppgifter i olika grevskap. Bailiff är en rättsbetjänt som bl.a. också arbetar som stämningssman.

Ändringssökande. Ändringssökandet i utsökningsärenden följer den normala instansordningen.

Om en utomstående i High Court motsätter sig utsökningen, ger sheriff en stämning till mellanrättegång (interpleading summons) åt borgenären och den utomstående. I stämningen anmodas parterna att en viss dag inställa sig hos verkställighetsdomaren. Domaren (master/registerar) kan själv avgöra tvisten eller överföra den till full domstolsbehandling. I County Court iakttas ett liknande förfarande.

Vissa andra rättsordningar

I *Spanien* är utsökningsrättens normer en del av civilprocesslagen (Ley de enjuiciamiento civil, L.E.C.). Utsökningsväsendet är mycket domstolscentrerat. Det finns ingen separat utsökningsorganisation, utan behörig att förordna verkställighet är i regel den domstol som har avgjort ärendet i första instans (L.E.C. 919). Om det som skall verkställas är en skiljedom eller någon annan "extrajudiciell" utsökningsgrund ligger behörigheten hos den hierarkiskt en instans högre domstolen, Juzgado de primera instancia, som kan jämföras med den tyska Landgericht. För att i praktiken genomföra

verkställigheten tillsätter domstolen ett biträde (Agente judicial). Denna karakteriseras dock i litteraturen bara som domarens företrädare, som inte självständigt utövar makt i sitt uppdrag. Han kan inte jämföras med huissier enligt det franska systemet eller Gerichtsvollzieher i Tyskland.

Eftersom verkställigheten i Spanien har ordnats via domstolen är det klart att de problem som framkommer i samband med verkställigheten i avsaknad av andra instanser avgörs genom normalt domstolsförfarande. Besvär över domarens eller Agente judiciales alla åtgärder kan anföras genom vad som kallas repocion. Beslutet över repocion kan överklagas i normal ordning för sökande av ändring. Någon möjlighet till självrättelse finns inte, vilket är förståeligt då verkställighetsinstansen är en domstol. Eftersom verkställighets- och undersökningsdomstolen är densamma blir fördelen att det inte uppstår oklarhet om domen är verkställbar eller inte.

I *Portugal* finns det ingen från domstolen fristående verkställighetsorganisation. Då man talar om verkställighetsdomstolen avser man den domstol i första instans som enligt stadgandena om regional behörighet är behörig. Till domstolens organisation hör en exekutor, med uppgifter som påminner om Gerichtsvollziehers i Tyskland, men som är en tjänsteinnehavare vid domstolen (oficial de diligencias). Till hans uppgifter hör bl.a. att vid utmätning av fast egendom förordna en exekutor och att vid utmätning av lös egendom ta egendomen i besittning. Som biträde har domstolen en s.k. depositario.

Besvär och tvister som gäller utsökningsförfarandet förs i Portugal till domstolarna för avgörande. Om en utomståendes egendom har blivit utmätt för den fordran som ansökan gäller, måste han inom 20 dagar från det att han fått kännedom om saken väcka talan för att styrka sin äganderätt. Om egendomen redan har sålts, finns inte längre möjlighet att väcka talan.

Den schweiziska lagen om verkställighet i exekutiv väg av penningfordringar har varit förebild för den viktigaste lagen i utsökningsrätten i *Turkiet*, lagen om verkställighet av penningkulder och konkurs (jera ve iflas Kanunu, iik). Den trädde i kraft 1929, men har naturligtvis reviderats senare. I Turkiet finns en särskild verkställighetsdomstol för utsökningsärenden. Den ses som en typ av specialdom-

stol. För verkställighet av domar finns inom varje administrativt område en verkställighetsmyndighet, som de ovan nämnda specialdomstolarna skall övervaka. Högsta domstolens 12 civilsenat är högsta övervakningsmyndighet för verkställighetsväsendet.

2.4. Bedömning av nuläget

Förvaltningsorganisationen

Finlands nuvarande utsökningsorganisation är heterogen och oenhetlig. Justitieministeriet sköter utsökningsväsendets högsta ledning och har ansvaret för att utveckla det. Administrativt är de lokala myndigheterna inom utsökningsväsendet dock uppdelade på två: dels i stadsfogdeämbeten (26) som underlyder justitieministeriet och dels i länsmansdistrikten (218) som underlyder inrikesministeriet. Dessa sammanlagt 244 utsökningsdistrikt varierar i storlek så att den minsta har ca 2 500 invånare och den största ca 500 000 invånare. Därtill finns ett landsfogdeämbete i landskapet Åland.

Länsmannen har skött inte bara utsökningsuppgifterna utan också polis-, åklagar- och allmänna administrativa uppgifter. I och med att antalet ärenden inom vissa av dessa sektorer har ökat och blivit mera krävande har det blivit svårare att koncentrera sig på utsökningsväsendets frågor. Utmätningmannens uppgifter har inte prioriterats särskilt bland länsmannens uppgifter, inte ens i behörighetsvillkoren nämns uttryckligen förtrogenhet med utsökningsväsendet. Därför har till länsman t.o.m. i ett stort utsökningsdistrikt kunnat väljas en person med liten eller ingen tidigare erfarenhet av utsökning.

Till de missförhållanden som uppstår genom det stora antalet distrikt och det faktum att vissa distrikt är så små hör att resurserna fördelas ojämnt och oändamålsenligt, att ett litet antal ärenden ger mindre sakkunskap och att verksamheten är mera sårbar till följd av personalens semestrar och frånvaro. Eftersom lokaldistriktet är så många har man t.ex. inte mer än i liten utsträckning kunnat utrusta länsmansdistrikten med ADB. Det har varit svårt att fördela personalen på ett ändamålsenligt sätt. I närmare 90 länsmansdistrikt finns det ännu bara en biträdande utmätningssman. Detta gör det svårare att ordna med vikarier, att få vittnen till förrätningarna, att ordna

utbildning för personalen och tjänstecirkulation. Det stora antalet distrikt leder till att fler utsökningsärenden måste överföras och handräckning begäras i flera fall, vilket gör verksamheten mindre effektiv och binder arbetskraft vid rutinuppgifter. I stället har de små distrikten fördelen av god lokalkännedom och särskilt i de mindre länsmansdistrikten har det funnits en möjlighet att sköta olika typer av ärenden som gäller medborgarna på samma ställe och att utnyttja information från olika uppgiftssektorer. Jämförda med nackdelarna är fördelarna dock små. Lokalkännedomen är inte heller bunden bara vid distriktets storlek utan också vid distriktets närings- och befolkningsstruktur och vid antalet inkommande ärenden, och sådan lokalkännedom kan uppnås också om de biträdande utmätningssmännen placeras vid servicebyråerna på ett förnuftigt sätt.

Tudelingen av förvaltningen har för sin del haft till följd att det inte har varit möjligt att på ett balanserat sätt samordna resurserna med verksamheten. I länsmansdistrikten är det inrikesministeriet som skall styra resurserna i utsökningsärenden, men ministeriet har inte hand om ledningen och utvecklandet av utsökningsärendena. Å andra sidan har man vid justitieministeriet stött på svårigheter i ledningen och utvecklandet av utsökningsväsendet då resurserna delvis bestäms av ett annat ministerium. Resultatet har varit en oändamålsenlig korsstyrning. Inom centralförvaltningen har detta också inneburit en mängd resurskrävande extra arbete, eftersom man t.o.m. i rutinärenden först har varit tvungen att förhandla ministerierna emellan.

För medborgarna och parterna i utsökningen har den administrativa tudelingen och det stora antalet distrikt i vissa fall lett till varierande praxis och att man inte vetat vilken som är den behöriga myndigheten. För de sökande som ofta utnyttjar utsökningens tjänster (beskattaren, försäkringsbolagen, indrivningsbyråerna osv.) har detta också medfört extra arbete och kostnader, särskilt då datakommunikationssystem saknas.

I utsökningsväsendets förvaltning har som distriktsförvaltningsmyndigheter fungerat magistraten och länsstyrelsen. Dessa har också varit överexekutor, vilkas uppgifter till stor del vid underrättsreformen den 1 december 1993 överförts till tingsrätterna. Överexekutor skall inom en nära framtid indras helt och hållet.

Överexekutors uppgifter överförs till domstolarna, utmätningsmännen och vissa andra myndigheter. Därmed återstår inte tillräckligt med uppgifter för utsökningens egentliga mellaninstans.

Sådana återstående administrativa uppgifter som passar för mellaninstansen skulle närmast vara inspektionen av lokaldistriktet, organiserande av regional utbildning, biträdande av justitieministeriet i utvecklingsuppgifter, skötande av eventuella personalförvaltningsuppgifter och behandling av ärenden som gäller förvaltningsklagan.

Å andra sidan är det inte ändamålsenligt att överföra alla de nämnda uppgifterna på justitieministeriet. En lösning vore att den tidigare mellaninstansen i utsökningen, länsstyrelsen, på ett särskilt förordnande sköter en del av uppgifterna. Med undantag av dessa specialuppgifter kunde utsökningens förvaltning ordnas genom direkta kontakter mellan justitieministeriet och de lokala distriktet. Också i denna form skulle en förvaltning med två instanser vara snabbare, lättare, smidigare och mera ekonomisk än med tre instanser. Den innebär också att beslutanderätten delegeras till lokal nivå på det sätt som lokalförvaltningslagen förutsätter.

Lagskipningsorganisationen

Hos oss, liksom också i Sverige, bildade överexekutor och utmätningsmannen på sin tid en fungerande helhet där uppgifterna var uppdelade enligt svårighetsgrad på en överexekutor och en underexekutor. Största delen av överexekutors uppgifter (lagsökningarna och säkringsåtgärderna) har från och med den 1 december 1993 överförts på underrätterna. Också i denna proposition föreslås att vissa av överexekutors uppgifter överförs till utmätningsmannen. I dag återstår för överexekutor utom besvärärendena verkställigheten av ärenden som gäller underhåll för och umgängesrätt med barn samt "diverse" uppgifter som finns reglerade i olika stadganden.

Det faktum att utsökningens ärendena i huvudsak har frångåtits överexekutor innebär naturligtvis inget direkt hot då det gäller sakkunskapen. Det är dock klart att om överexekutor förlorar sina övriga verkställighetsuppgifter och sin administrativa ställning som mellaninstans i utsökningen, kommer den sakkunskap

som behövs för behandlingen av ändringsansökningarna inte i det långa loppet att vara tryggad vid länsstyrelsen.

Det nuvarande systemet, där en administrativ myndighet är första besvärinstans kan kritiseras ur rättsskyddssynpunkt. Kritiken gäller inte så mycket beslutsfattarens behörighet som frågan om hur överexekutorsprocessen är ordnad — och hur den kunde ordnas. En oändamålsenligt ordnad process kan i enskilda fall leda till ett sakligt felaktigt resultat. Miss-tankarna i fråga om överexekutorsprocessen gäller främst de små möjligheterna till bevisning och till muntligt förfarande.

En del av överexekutors avgöranden i besvär bygger på bevisningsfrågor. Bevisningen är avgörande t.ex. i frågor som gäller äganderätten, liksom också i fall där gäldenären påstår att fordringsrätten har upphört eller förändrats efter det utsökningsskeden gavs (preskription, avgift osv.) I processen hos överexekutor har parterna dock inte tillgång till alla de bevisningsmedel som rättegångsbalken tillåter. Enligt 9 kap. 7 § utsökningsskeden kan överexekutor bestämma att vittnen skall höras i domstol, om den som söker ändring i utmätningsmannens åtgärd påstår att man vid förrättningen har förfarit på annat sätt än vad som framgår av utmätningsmannens protokoll. I praktiken förekommer detta i mycket sällsynta fall.

I övrigt bygger överexekutorsprocessen enbart på ett skriftligt förfarande. Att processen är skriftlig beror på att överexekutor i tiden var verkställande myndighet, och verkställigheten bygger på ett skriftligt förfarande. Överexekutor hade som administrativ myndighet ingen möjlighet att ordna en muntlig "rättegång" med protokoll och vittnesförhör.

De bristfälliga bevisningsmedlen och den skriftliga processen i kombination med det faktum att överexekutor inte har någon allmän möjlighet att ge en anvisning till s.k. mellanrättegång för att utreda oklara frågor kan i enskilda fall leda till konflikt med artikel 6 i den europeiska människorättskonventionen. Denna artikel diskuteras närmare i avsnittet om lagskipningsorganisationen vid punkt 3.1.

Utsökningsskeden har i dag ingen möjlighet att själv rätta ett sakfel. Detta är ett missförhållande. Vid utsökningsskeden, som till sin karaktär är summariskt, inträffar det ofta sådana procedur- eller sakfel som det både för parterna vid utsökningen och för utmätningsmannen vore mest ändamålsenligt att korrigera

omedelbart då felet upptäckts. Men då utsköningslagen inte ger någon möjlighet att rätta ens uppenbara sakfel, har parterna vid utsköningen blivit tvungna att söka ändring också då felet kunde rättas utan risk för de övriga parternas rättsskydd. En del utmättningsmän har visserligen själva rättat till felaktiga åtgärder också utan stöd i lagen.

Utsköningslagen säger inte heller någonting om s.k. mellanrättegång annat än i 4 kap. 10 § (tvist om äganderätten) och 6 kap. 12 § (tvistig utdelning). I övrigt gäller den s.k. attraktionsprincipen, enligt vilken alla slag av påståenden skall avgöras vid utsköningsförfarandet. En summarisk utsköning verkställd av en administrativ myndighet är dock inte något särskilt användbart förfaringsätt då man vill få klarhet i frågor som är beroende av annat än enkel skriftlig bevisning. Utmättningsmannen har t.ex. inte rätt att höra vittnen under sanningsplikt. Snävt tillämpad kan attraktionsprincipen leda till att eftersom rättegångsvägen i tvistemål inte är öppen måste parten nöja sig med utsköningsbesvär, där behandlingsformen åtminstone i första instans är begränsad på det sätt som relaterats ovan. Därmed kan rättsskyddet äventyras.

Utsköningslagen ger i vissa lägen en möjlighet till återvinning i efterhand, som påminner om ändringssökande. Återvinningstalan har utvecklats som motvikt till det summariska utsköningsförfarandet med tanke på de fall där utmättningsmannen inte kan stöda sina åtgärder på en utsköningsgrund som finns angiven i en annan myndighets beslut, t.ex. betalnings- eller återbetalningsskyldighet som utmättningsmannen själv har förordnat eller utbetalning av en fordran till borgenären ur auktionspriset utan utsköningsgrund. Utmättningsmannen fattar sitt avgörande och sköter verkställigheten, men den berörda personen har en möjlighet att efter slutförd utsköning föra saken till domstol för prövning. Där är det inte frågan om en mellanrättegång utan om en "efterrättegång".

Användningen av termen "återvinning" för att beteckna en metod för sökande av ändring enligt utsköningslagen är ägnad att skapa förvirring då det gäller återvinning i en tredskodom och återvinning till konkursbo samt återgång enligt 3 kap. 35 § utsköningslagen, som är jämförbar med detta.

Mellanrättegångarna och återvinningarna enligt utsköningslagen utgör en heterogen re-

glering som delvis präglas av en alltför snävt tillämpad attraktionsprincip och är i behov av en systematisering.

3. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

3.1. Mål och medel

Förvaltningsorganisationen

I 2 § lokalförvaltningslagen konstateras att syftet med lagen är att förbättra de erbjudna tjänsternas kvalitet och medborgarnas rättssäkerhet, trygga tjänsternas tillgänglighet för alla på lika villkor och i tillräcklig mån i olika delar av landet samt skapa förutsättningar för koncentration av de olika funktionerna, överföring av beslutanderätt till lokal nivå och produktion av tjänster på ett ekonomiskt sätt.

I och med den reform som inletts med lokalförvaltningslagen skall det skapas en lokalförvaltning som fungerar på basis av en indelning i härader och som sköter polisväsendets, åklagarväsendets och utsköningsväsendets uppgifter samt allmänna administrativa uppgifter, senare kanske också andra uppgifter. Genom denna reform uppnår man också att polisväsendet och åklagarväsendet samt utsköningsväsendet funktionellt skiljs från varandra, vilket har ansetts vara nödvändigt med tanke på rättssäkerheten.

I regeringens proposition med förslag till lag om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen (RP 154/1991 rd) konstateras att det blir svårare att upprätthålla och utveckla det nuvarande systemet som följer den gamla indelningen i städer och landsbygd med olika typer av förvaltning. Det ökade antalet uppgifter har tillspetsat problemen till följd av den nuvarande distriktsindelningen. Enligt propositionen bygger den nuvarande distriktsindelningen på den tanken att samma tjänsteman förmår sköta uppgifter inom alla de olika sektorerna. Också det faktum att uppgifterna blivit mera krävande anses förutsätta att de spjälks upp. Det anses i propositionen nödvändigt att det skapas klara ansvarsområden för de olika sektorerna.

I den nu föreliggande propositionen är målen för reformen dels desamma som enligt lokalförvaltningslagen ovan, dels att förnya utsköningsväsendets administrativa organisation

som en del av totalrevideringen av utsökningslagen. Utsökningsväsendets administration kan inte beredas fristående från den övriga lagstiftning som siktar till en revidering av utsökningslagstiftningen. Utsökningsväsendets förvaltningsorganisation måste uppfylla målen enligt lokalförvaltningslagen och samtidigt stämma överens med utvecklandet av procedurreglerna och stadgandena om lagskipningen inom utsökningsväsendet. Utmätningmännen är myndigheter med lagskipningsuppgifter som kan jämföras med domare. Därför bör målet vid utvecklandet också av förvaltningsorganisationen för denna myndighet i första hand vara att öka rättssäkerheten och rättsskyddet.

Det förstnämnda målet i 2 § lokalförvaltningslagen, att förbättra de erbjudna tjänsternas kvalitet och medborgarnas rättssäkerhet, betonas därför speciellt i denna proposition. Om utsökningsutgifterna separeras från åklagarväsendet och polisväsendet samt från de allmänna administrativa uppgifterna blir resultatet en specialisering. Avsikten är att på lokal nivå, antingen vid ett fristående ämbetsverk eller vid häradsämbetets exekutionsavdelning, skapa en sådan myndighet som har specialkunskaper på området. I samband med utsökningsärendena förekommer det allt som oftast utsökningsrättsliga problem och mycket också komplicerade civilrättsliga frågor. Den som skall avgöra dem måste vara mycket inkommen i utsökningsrätt, känna till civilrätt och ha gedigen erfarenhet av utsökning. Detta specialkunnande är ägnat att förbättra utsökningsparternas rättsskydd, lika väl för gäldenären och borgenären som för utomstående, och att öka deras rättssäkerhet, då slumpmässigheten minskar inom utsökningsväsendet. Utsökningsmyndigheternas sakkunskap betonas också däri att på annat håll i lagstiftningen, t.ex. i fråga om skuldsanering och konkurs, har utmätningmännen tilldelats specialuppgifter.

Målet att utsökningstjänster skall finnas tillgängliga i tillräcklig och lika mån i alla delar av landet har man för avsikt att uppnå med hjälp av det relativt täta nät av servicebyråer som används av alla sektorer och som inrättas i och med lokalförvaltningen. Målet är att myndigheterna inom andra sektorer av lokalförvaltningen vid servicebyråerna skall kunna ge service också i utsökningsärenden. Om ett ärende kräver en utsökningsförrättning som lagen har bestämt att skall utföras av utmätningssmannen eller om det behövs juridisk

sakkunskap eller utövande av dömande makt, sänds ärendet vidare till utmätningssmannen.

Om distrikten förstoras men antalet servicebyråer förblir tillräckligt och det för att leda verksamheten finns en utmätningssman i heltidssyssla skapas förutsättningar för en sådan utveckling som lokalförvaltningslagen förutsätter. Då det nu föreslås att utsökningsväsendet separeras från polisen blir det också möjligt att genomföra att den funktionella ledningen på det sätt som 6 § 2 mom. lokalförvaltningslagen förutsätter för hela utsökningsväsendets del överförs till justitieministeriet. Den funktionella ledningen omfattar som oavskiljbara delar bl.a. resursförvaltning och utnämningar. Beträktad som lagskipningsverksamhet är utsökningsväsendets förvaltning en del av justitieförvaltningen som också enligt andra stadganden skall skötas av justitieministeriet.

Vid häradsämbetena deltar exekutionsavdelningen på samma sätt som de andra avdelningarna i ordnandet av ämbetsverkets gemensamma angelägenheter, bl.a. servicebyråerna. Funktionerna kunde vid de gemensamma ämbetsverken sammanslås till de delar det inte är frågan om förrättningar enligt utsökningslagen eller om andra uppgifter som enligt lag skall utföras av utmätningssmannen eller biträdande utmätningssmannen. Om funktionerna kombineras kan utsökningstjänsterna också lättare utföras på ett ekonomiskt sätt.

Den föreslagna utsökningsorganisationen i två instanser äg ägnad att överföra mera beslutanderätt till lokalnivå. Justitieministeriet har inga egentliga lagskipningsuppgifter och bara ett fåtal administrativa uppgifter.

Målet vid revideringen av utsökningsväsendets förvaltningsorganisation är därmed en oberoende och sakkunnig utsökningsorganisation som garanterar rättssäkerheten och bygger på en häradsindelning enligt lokalförvaltningslagen.

Lagskipningsorganisationen

Allmänt. Ändringssökande i en myndighets beslut är ett rättsskyddsmedel för den enskilda parten. Ändringssökande tillåts för att det skall kunna säkerställas att myndigheternas avgöranden är lagenliga. Därför är det naturligt att då fullföljdssystemet revideras bör reformens primära syfte vara att tillgodose rättssäkerheten. I denna proposition anses rättssäkerheten

bli tillgodosedd på bästa möjliga sätt om ändringsansökningar som gäller utsökning behandlas i de allmänna domstolarna. Rättssäkerhetsaspekterna behandlas närmare i följande avsnitt.

Systemet för sökande av ändring bör garantera rättsskyddet och rättssäkerheten men också vara så ändamålsenligt och ekonomiskt som möjligt. Behandlingen av besvärssaken i tingsrätten skall bli ekonomisk och smidig genom att processformen görs så enkel som möjligt med iakttagande i tillämpliga delar av lagen om behandling av ansökningsärenden vid allmän underrätt (307/86, nedan lagen om ansökningsärenden), vilken dock t.ex. i fråga om ett ärende som kräver bevisning ger en möjlighet till muntlig behandling vid sammanträdet.

Eftersom utsökningen är summarisk process där det är viktigt att man snabbt kommer vidare, bör också systemet för sökande av ändring stämma överens med detta krav. Detta mål kan uppnås på två sätt: dels skall besvärssaken behandlas snabbt i besvärinstansen och dels skall det finnas färre besvärinstanser. Det förstnämnda sättet har i denna proposition betonats på flera ställen. Frågan om införande av ett system med besvärstillstånd t.ex. från tingsrätten till hovrätten kräver däremot sådana utredningar som inte har kunnat företas i detta sammanhang. Det skulle också vara mest ändamålsenligt om begränsningarna i besvärstillstånden bereddades som en helhet i samband med revideringen av hovrättsförfarandet. Eftersom en ändringsansökan inte som sådan avbryter verkställigheten har man i denna proposition inte funnit det nödvändigt att ta ställning till frågan om besvärstillstånd.

Före den 1 december 1993, då både magistraterna och länsstyrelserna ännu var besvärinstanser inom utsökningen, hade vi 37 överexekutorer som behandlade utsökningsbesvär. Numera prövas utsökningsbesvären vid länsstyrelserna i de 11 länen samt vid Ålands länsstyrelse. Det föreslagna antalet besvärinstanser i första instans, sammanlagt 19 tingsrätter, skulle därmed vara ungefär hälften av antalet före den 1 december 1993, men samtidigt avsevärt fler än vad de varit sedan dess.

Idealet vore att rättsskyddet också i besvärinstansen kunde tillhandahållas nära den som anfört besvären. Detta krav står dock i någon mån i konflikt med det specialkunnande och den förutsebarhet som man kan uppnå genom

att på det sätt som förklaras nedan koncentrera besvärssaken till vissa tingsrätter, vilket också är av största vikt för den som söker ändring. Trots att ärendet inte alltid behandlas vid närmaste tingsrätt kunde ändringssökanden lämna in sin besvärsskrift till den lokala utsökningsmyndigheten, t.ex. till häradssambetets servicebyrå. För den muntliga behandlingen kunde den tingsrätt som behandlar utsökningsbesvär vid behov också sammanträda på sammanträdesplatsen för en annan tingsrätt inom samma domkrets.

Rättssäkerhet bör uppnås så ekonomiskt, snabbt och smidigt som möjligt, också i utsökningsförfarandet i första instans. Detta har man försökt uppnå genom att ge utmätningssmannen relativt stora möjligheter till självrättelse.

Då man förnyar utsökningens lagskipningsorganisation beaktar man i propositionen inte bara de ovan nämnda synpunkterna på rättsskydd, rättssäkerhet och ändamålsenlighet utan också rättssystematiska synpunkter. Man har t.ex. för avsikt att sammanslå och systematisera mellanrättegångarna om utomståendes äganderätt och olika slag av retroaktiv återvinnings-talan till en särskild verkställighetstvist.

Tidigare förslag angående besvärsvägar. Systemet för sökande av ändring i utsökning omfattar tre separata besvärinstanser: överexekutor, hovrätten och högsta domstolen. Justitieförvaltningskommittén (kommittébetänkande 1978:35) ansåg i sitt betänkande att systemet hade onödigt många instanser och var besvärligt. Den föreslog att utmätningssmannens beslut borde kunna överklagas direkt till hovrätten och hovrätts beslut i sin tur till högsta domstolen.

Den av justitieministeriet tillsatta arbetsgrupp som beredde en revidering av utsökningslagstiftningen lade fram ett förslag med motsvarande innehåll (Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 10/1988). Arbetsgruppen föreslog också ett rättelseförfarande inom exekutionsverket, som ett obligatoriskt försteg före besvären.

Den föreslagna besvärsvägen. I propositionen avviker man från de förslag som lagts fram både av justitieförvaltningskommittén och av justitieministeriets ovan nämnda arbetsgrupp och föreslår att ändring i utmätningssmannens åtgärder eller beslut skall sökas genom besvär hos tingsrätten och att ett rättelseyrkande till utmätningssmannen inte skall vara ett obligato-

riskt förstadium till besvären. I propositionen föreslås å andra sidan för utmätningsmannen en relativt omfattande rätt att själv rätta sina beslut.

Rättelsen som ett obligatoriskt förstadium till besvären har avvisats i propositionen därför att utmätningsmannen inte kan anses vara tillräckligt opartisk för att ersätta en besvärshöjningsinstans. Om ändringssökandet föregås av ett obligatoriskt rättelseförfarande uppstår dröjsmål och förfarandet har sådana drag av jäv som kunde öka besvärshöjningsinstansens och minska beslutsfattandets trovärdighet. Därmed blir rättelseförfarandet inte något verkligt rättskyddsmedel. Utmätningens och besvärshöjningsmyndighetens arbetsmängd kunde öka. Eftersom ett obligatoriskt rättelseförfarande inom exekutionsverket i praktiken för ändringssökanden är nästan detsamma som besvär till en högre myndighet, minskar inte antalet besvärshöjningsinstanser. Fördelarna med rättelseförfarandet, att ett uppenbart fel utan dröjsmål rättas på åtgärd av utmätningsmannen, kan uppnås genom att självrättelsen utvecklas, utan att en sådan rättelse blir en förutsättning för besvär. Då kan också området för självrättelse begränsas så att myndighetens möjlighet att själv rätta sina avgöranden inte blir för omfattande och inte i alltför hög grad äventyrar stabiliteten i myndigheternas verksamhet.

Tingsrätten kan på ett smidigt sätt och till lägre kostnad än t.ex. hovrätten höra parterna och inhämta ytterligare utredningar. Besvärshöjningsinstanserna behandlas i samma domstol som verkställighetstvisterna. Antalet rättsinstanser ökar inte. Som ovan konstaterats, kunde det i samband med revideringen av hovrättsförfarandet avgöras om det för besvär från tingsrätten till hovrätten skall krävas besvärstillstånd av hovrätten.

Förfarandet i tingsrätten kan ordnas så att det uppfyller kraven på muntlig behandling i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. För Finlands del har konventionen trätt i kraft den 10 maj 1990. Enligt artikel 6, stycke 1, första meningen i konventionen skall envar vara berättigad till en rättvis ("fair") och offentlig rättegång när det gäller att pröva hans rättigheter och skyldigheter ("civil rights and obligations"). Finland har ratificerat konventionen med ett förbehåll, som dock inte gäller behandlingen av ändringsansökan i tingsrätten.

Den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, som övervakar tillämpningen av konventionen har ansett att artikel 6 i regel förutsätter att ärenden behandlas muntligt. Också i en fullföljdsdomstol har parten rätt till muntlig behandling, dock beroende på rättsordningens särdrag och ärendets art. Då man bedömer behovet av muntlig behandling måste man också beakta partens rätt att få saken avgjord inom en rimlig tid (se Hovrättskommissionens 1989 slutbetänkande, Kommittebetänkande 1992:20).

Begreppet "civil rights" innebär inte att det skall vara fråga om en angelägenhet mellan två enskilda personer. Trots att en offentlig myndighet ensam är behörig i saken, kan förfarandet ha att göra med en persons enskilda rättigheter.

I fallet Håkansson och Stureson (Dom 21.2.1990) ansåg domstolen för de mänskliga rättigheterna att artikel 6 skulle tillämpas i ett fall som gällde villkoren för en exekutiv auktion som länsstyrelsen hade förordnat med stöd av jordförvärvslagen i Sverige om som utökningsmyndigheterna hade verkställt. Domstolen för de mänskliga rättigheterna konstaterade att hovrätten är första och enda rättsinstans som till alla delar prövar besvären och att ändringssökandena hade rätt till muntlig behandling i hovrätten. Artikel 6 hindrade dock inte ändringssökanden att antingen uttryckligen eller tyst avstå från sin rätt till muntlig behandling, men avståendet borde vara entydigt och inte stå i konflikt med ett viktigt allmänt intresse. Domstolen för de mänskliga rättigheterna ansåg att hovrätten hade haft rätt att förrätta en muntlig behandling om detta var en förutsättning för att saken skulle bli utredd. Eftersom ändringsansökan dock huvudsakligen hade gällt frågan om köpets laglighet och eftersom sådana besvär i allmänhet avgjordes utan muntlig behandling, kunde av ändrings-sökandena förutsättas att de hade yrkat på muntlig behandling om de hade ansett det viktigt. Då de inte hade förfarit så ansågs de entydigt och tyst ha avstått från sin rätt till muntlig behandling i hovrätten. Eftersom det inte heller verkade vara något sådant allmänt intresse förbundet med saken som hade gjort en muntlig behandling nödvändig, ansåg domstolen för de mänskliga rättigheterna att man inte hade brutit mot artikel 6, första stycket.

Utsökningsbesvär gäller ofta civilrättsliga frågor. Också då det är frågan om tolkningen

av rent utsökningsrättsliga procedurbestämmelser, gäller saken också gäldenärens rätt att utnyttja sin egendom, t.ex. utmätningens objektet och av utmätningen föranledda begränsningar i rätten att förfoga över egendomen. Det är därför uppenbart att frågor som bör anses vara utsökningsrättsliga ofta faller inom tillämpningsområdet för artikel 6 i konventionen om de mänskliga rättigheterna, trots att verkställigheten i Finland sköts av en administrativ myndighet. Också i Sverige har man i förarbetet till reformen av ändringssökandet vid utsökning ansett att denna artikel 6 gäller ändringssökande i utsökningsärenden.

Tingsrätten har då den behandlar en ändringsansökan en möjlighet att ingripa i både juridiska frågor och faktafrågor och den kan därmed väl verka som fullföljdsdomstol på det sätt som konventionen om de mänskliga rättigheterna förutsätter.

Utsökningsbesvären behandlas i praktiken vanligen i tingsrättens kansli vid ett skriftligt förfarande. Det kan dock anses att ändringsökanden i en del utsökningsärenden på begäran och inom vissa gränser har rätt till muntlig behandling åtminstone i en domstolsinstans. Den muntliga behandlingen sker då lämpligast i tingsrätten.

Enligt 3 § 2 mom. lagen om ansökningsärenden skall ett ansökningsärende behandlas (muntligt) vid sammanträde, om ett vittne eller någon annan skall höras personligen i saken. Enligt 13 § kan sökanden eller någon annan höras personligen, om det är nödvändigt för utredningen av ett ärende. Dessa stadganden, som ger domstolen en relativt stor prövningsrätt, gäller också utsökningsbesvär. Domstolen skall i sin prövning beakta bestämmelserna i konventionen om de mänskliga rättigheterna. Därför behövs det för utsökningsärendena inga särskilda bestämmelser om muntlig behandling.

På valet av besvärsväg har inte bara konventionen om de mänskliga rättigheterna inverkat utan också kännedomen om vilka typer av ärenden besvären i praktiken har gällt. Såsom ovan konstaterades är det då ändring söks i utsökning ofta frågan om civilrättsliga frågor som kan jämföras med de ärenden som behandlas i de allmänna domstolarna och som på grund av utsökningens attraktionsprincip måste avgöras vid verkställigheten. Som exempel kan nämnas tvister om äganderätten till utmätt egendom, vilka är rätt allmänna i besvären.

Å andra sidan är det klart att trots att en del

av utsökningsbesvären är relativt enkla, gäller en del också svåra utsökningsrättsliga specialfrågor. Tingsrätten har inte tidigare varit egentlig fullföljdsdomstol, men en stor del av domarna vid tingsrätten är insatta i också rättsliga frågor i anslutning till besvär. Också från magistraterna har det till tingsrätterna flyttat över domare med tidigare erfarenhet av utsökningsärenden.

Det finns en verklig risk för att praxis blir oenhetlig på grund av ärendenas art och deras relativt ringa antal. Detta har man strävat att avvärja genom att koncentrera besvären till bara vissa tingsrätter. Också ärendenas gemensamma drag med sådana ärenden som sedan tidigare behandlas vid tingsrätterna minskar i någon mån denna risk. Genom tillräcklig utbildning kan man öka tingsrätternas sakkunskap. De notarier som utför domstolspraktik vid tingsrätterna eller kanslipersonalen skall inte få avgöra utsökningsbesvär.

Antalet ändringsansökningar var 1992 i första instans, dvs. hos överexekutor, sammanlagt 1 272. Den ekonomiska depressionen har ökat antalet besvär, vilka tidigare var 600—800 per år. Det relativt låga totalantalet besvär innebär att systemet för sökande av ändring kan revideras utan särskild tonvikt på rationella och ekonomiska aspekter. Valet av besvärsväg kan därmed träffas i första hand med tanke på att kravet på rättssäkerhet skall tillgodoses, vilket innebär att tingsrättslinjen är ett väl motiverat alternativ.

Vid beredningen av reformen av ändringssökandet har man kraftigt avvisat tanken på att målet kunde vara att förbättra rättsskyddet genom ett ökat antal besvär. Också små procentuella förändringar i antalet besvär i förhållande till det mycket stora totala antalet utsökningsärenden kunde innebära att antalet besvär ökar på ett sätt som är svårt att behärska. Till en tingsrätt kommer, trots att besvären koncentreras, med nuvarande besvärstäthet också som mest ett relativt litet antal besvär. Därmed försämrar besvären inte underrätternas möjligheter att erbjuda rättssäkerhet och behovet av ökade resurser blir inte särskilt stort. De tingsrätter som behandlar utsökningsbesvären kunde också väl behandla verkställighetstvister, vilka på årsnivå beräknas bli ca etthundra till antalet. Tingsrätterna har avsevärt bättre möjligheter att erbjuda ett snabbt och flexibelt rättsskydd än t.ex. de relativt hårt belastade hovrätterna.

Den föreslagna besvärsvägen väntas inte leda till problem med domarjäv. I tingsrätten är den domare som beslutat om en säkringsåtgärd enligt 7 kap. rättegångsbalken inte jävig att behandla talan i huvudsaken. Den domare som avgjort talan är inte nödvändigtvis jävig att behandla besvär över verkställigheten. Den domare som med anledning av besvär över verkställigheten ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist blir inte jävig att behandla talan i verkställighetstvisten. I den interna arbetsfördelningen vid tingsrätten kunde man beakta sådana synpunkter som garanterar bästa möjliga rättssäkerhet. Då borde man sträva därefter att utsokningsbesvär vid tingsrätten behandlas vid en annan avdelning och av andra domare än tvistemål.

Bedömning av vissa andra alternativ. Det har också framkastats att länsstyrelsen som allmän förvaltningsmyndighet kunde behandla besvären som första besvärinstans eller att ändring kunde sökas direkt hos hovrätten. Det kunde också tänkas att ändringsansökan gjordes enligt linjen för förvaltningsbesvär till länsrätten eller till ett särskilt besvärorgan som inrättas gemensamt för hela landet.

Länsstyrelsens uppgifter som överexekutor upphör samtidigt som reformen av ändringssökandet i utsökning träder i kraft. Frågan om länsstyrelsernas möjlighet att pröva utsokningsbesvär som allmän förvaltningsmyndighet har behandlats ovan i avsnittet om bedömning av nuläget.

Om besvär anfördes direkt hos hovrätten skulle detta sannolikt resultera i liknande problem som i Sverige. De oklara ärenden, i vilka anvisning till väckande av talan i verkställighetstvist ges, skulle i onödan gå via hovrätten. Vid de överbelastade hovrätterna är möjligheterna till en smidig process mindre än vid tingsrätterna. Också i Sverige är tingsrätterna sedan den 1 januari 1994 första besvärinstans vid utsökning.

Länsrätterna som förvaltningsdomstolar är inte lämpade att vara besvärinstans vid utsökning, eftersom de ärenden som gäller besvär över utsökning allmänt skall avgöras på liknande grunder som tvistemål, enligt vad som förklarats ovan. De problem som förekommer vid verkställigheten har vanligen sitt ursprung i parternas civilrättsliga rättsförhållanden. Vid verkställigheten genomförs det rättsliga förhållande som vid domstolsförfarande konstaterats vara lagligt. Också då det är ett administrativt

beslut som skall verkställas ingriper man i gäldenärens förmögenhetsrättsliga rättsförhållanden, vilka i praktiken genomförs med tillämpning av samma förfaringsätt som verkställigheten av en dom i tvistemål.

Det vore inte motiverat att inrätta en särskild domstol för att behandla det ringa antalet utsokningsbesvär.

3.2. De viktigaste förslagen

Förvaltningsorganisationen

Enligt förslaget placeras stadgandena om utsokningsväsendets nya förvaltningsorganisation i 1 kap. utsokningslagen. Stadgandena om utsokningsmyndigheterna respektive utsokningsväsendets förvaltning grupperas under motsvarande mellanrubriker.

I 1—4 §§ lagen om utsokningsväsendet finns i dag stadganden om utsokningsorganisationen och om tjänster. Dessa föreslås bli upphävda. Stadgandena om utsokningsavgifter i lagen om utsokningsväsendet skall förbli i kraft. Nya stadganden om avgifterna är dock separat under beredning vid justitieministeriet.

Utsökningsärendena skall behandlas av utmätningsmannen. Alla stadganden och grundläggande lösningar i utsokningslagen bygger på begreppet utmätningsman, som är en personmyndighet med lagskipningsuppgifter. Det föreslås att den som fungerar som utmätningsman är häradsfogden. Denna tjänstebestämmelse anger att det är frågan om en tjänsteman som sköter utsokningsärenden och som arbetar inom lokalförvaltningen som bygger på häradsindelningen.

Utsökningsväsendet ordnas häradsvis. Då det gäller lokalförvaltningens sektorer har man åtminstone för åklagarväsendets och registerförvaltningens del inte ansett det vara ändamålsenligt eller ens möjligt att inrätta en lokal enhet inom varje härad (Regeringens proposition med förslag till lag om registerförvaltningen, RP 310/1993 rd). Verksamheten måste ordnas så ekonomiskt som möjligt och sakkunskapen skall garanteras. På motsvarande sätt måste utsokningsväsendet kunna skötas gemensamt för flera härad på det sätt justitieministeriet på framställning av länsstyrelsen bestämmer om dess förvaltning skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt och ekonomiskt sätt samtidigt som sakkunskapen garanteras. Utsök-

ningsväsendets tjänster skall med ovan nämnda begränsningar dock finnas tillgängliga vid alla häradsämbeten och deras servicepunkter.

Gränserna för utsökningsmannens verksamhetsområde måste sammanfalla med gränserna för indelningen i domkretsar. Detta är en förutsättning för att lagskipningsorganisationen skall kunna utvecklas. Saken behandlas mera ingående nedan i samband med frågan om vilken domstol som skall pröva utsökningsbesvären. I propositionen utgår man från att de små skillnaderna i domkrets- och häradsindelningen avskaffas.

Stadgandena om jäv för utmätningsmannen föreslås bli reviderade. En grund för jäv blir också att utmätningsmannen har haft fullmakt av en part i samma ärende, t.ex. verkat som ombud för att skaffa fram grunden för utsökningen.

I den biträdande utmätningsmannens administrativa ställning föreslås inga väsentliga ändringar. Stadgandet om behörigheten för utmätningsmannen respektive biträdande utmätningsmannen föreslås bli ändrat på det sätt som de nya stadgandena om förfarande och sökande av ändring kräver.

Det föreslås att länsstyrelsen skall anförstros de lednings-, övervaknings- och övriga administrativa uppgifter som närmare stadgas i förvaltningsförordningen för utsökningen.

Här föreslås att de ärenden som gäller sökande av ändring i utsökningen överförs från överexekutor (länsstyrelsen) till underrätten. Vid justitieministeriet förbereds också åtgärder för att slopa de övriga utsökningsuppgifter som utsökningsväsendets nuvarande mellaninstans sköter. Uppgifterna skall överföras antingen till utmätningsmannen, underrätten, länsstyrelsen som allmän förvaltningsmyndighet eller eventuellt någon annan myndighet. De ärenden som gällt lagsökning och säkringsåtgärder och som skötts av överexekutor har den 1 december 1993 överförts på tingsrätterna. Redan justitieförvaltningskommittén föreslog att uppgifterna för utsökningens mellaninstans skulle avskaffas både då det gällde de materiella uppgifterna och distriktsförvaltningsmyndighetens uppgifter.

Central myndighet för utsökningsväsendet skulle på samma sätt som i dag vara justitieministeriet, som sköter utsökningsväsendets allmänna ledning och tillsyn. Utsökningsmyndigheterna och utsökningsväsendets förvaltning faller i sin helhet inom justitieministeriets för-

valtningsområde. Justitieministeriet sköter utsökningsväsendets personal- och ekonomiförvaltning samt resultatstyrningen. I propositionen har det i enlighet med propositionen om lokalförvaltningslagen ansetts viktigt att det skapas klara ansvarsområden, det må sedan vara frågan om den materiella utsökningen eller resultatstyrningen av utsökningsväsendet. För att detta ansvar skall kunna genomföras måste det samtidigt skapas förutsättningar för det, via en kontroll över resurserna för den funktionella utsökningen.

Det föreslås att häradsfogden skall vara lokal utsökningsmyndighet i utsökningsärenden. Han arbetar antingen vid ett fristående häradsämbete kallat exekutionsverk, eller vid häradsämbetets exekutionsavdelning. Häradsfogden lyder direkt under justitieministeriet. I undantagsfall kan häradsfogdetjänsten inrättas som deltidstjänst. Häradsfogden utnämns av justitieministeriet. Till behörighetskraven hör utom juris kandidatexamen också god förtrogenhet med utsökningsväsendet.

Lagskipningsorganisationen

Invändningar som framförs vid utsökningen. Parternas invändningar och yrkanden är av stor betydelse vid verkställigheten. I utsökningslagen sägs dock ingenting om hur dessa invändningar och yrkanden borde beaktas. Därför föreslås i propositionen att det i 3 kap. 32 a § utsökningslagen tas in ett stadgande om hur invändningarna och yrkandena skall avgöras. Detta stadgande ger uttryck för den attraktionsprincip som är en av utgångspunkterna vid utsökning.

Utsökningen är ett summariskt förfarande där man i hög grad handlar utgående från s.k. legal presumption, man antar t.ex. att den som innehar lös egendom också äger den. Om en part eller en utomstående vid utsökningen lägger fram en invändning eller ett yrkande som gäller verkställigheten utvidgas utmätningsmannens undersökningsskyldighet. Utgångspunkten är att en invändning enligt attraktionsprincipen skall avgöras i samband med utsökningsförfarandet. Invändningen eller yrkandet måste dock vara i viss mån motiverat, för utmätningsmannen behöver inte beakta parternas uttalanden om de helt saknar grund. Invändningen måste också direkt ha anknytning till det anhängiga utsökningsförfarandet

så att man måste ta ställning till den innan verkställigheten inleds eller fortsätts.

Procedurfel vid utsökningen. De invändningar som läggs fram vid utsökningen kan gälla procedurfel eller avsaknaden av materiella eller formella förutsättningar för utsökning.

Det är frågan om procedurfel t.ex. om en formellt behörig utmättningsman med stöd av en felfri utsökningssgrund utför en oriktig verkställighetsåtgärd, t.ex. mäter ut egendom som berörs av beneficium-förmånen eller räknar ut den skyddade delen av lönen på oriktigt sätt.

Materiella förutsättningar för utsökning saknas då den materiellrättsliga betalningsskyldighet som man genom utsökningen verkställer i exekutiv väg är felaktig. Gäldenären kan genom en invändning bestrida den skyldighet som utsatts i den dom som ligger till grund för utsökningen, t.ex. anföra att betalning, kvittning eller preskription har skett, eller bestrida borgenärens fordran på grund av panträtt eller bestrida fordrans förmånsrätt. En borgenär kan genom en invändning bestrida en annan borgenärs fordran eller denna fordrans förmånsrätt. En invändning gäller avsaknaden av materiella förutsättningar också då en utomstående som inte är betalningsskyldig vill förhindra utmätning av sin egendom. När den som ställt en pant, en borgenärsman, en arbetsgivare eller en tidigare köpare bestrider den betalningsskyldighet som utsatts av utmättningsmannen, är det också frågan om att materiella förutsättningar för utsökningen saknas.

Formella förutsättningar för utsökning saknas t.ex. när en utmättningsman som saknar behörighet har utfört en verkställighetsåtgärd.

Tillgängliga rättsskyddsmedel. Enligt propositionen kan ett procedurfel rättas antingen genom utmättningsmannens själv rättelse eller genom partens besvär. Det nuvarande systemet, där procedurfel i regel kan rättas endast genom sökande av ändring, föreslås bli kompletterat med en omfattande möjlighet till själv rättelse. Själv rättelse kan göras vid uppenbara procedurfel. En själv rättelse som är beroende av utmättningsmannens prövning är under vissa förutsättningar möjlig trots att utsökningssåtgärden har laga kraft, när verkställigheten fortsätter. För att den för alla parter ändamålsenliga själv rättelsen skall få ett omfattande användningsområde föreslås att själv rättelse under en kort tidsfrist skall vara möjlig ännu när besvär har anförts. Av rättssäkerhetsskäl

har det dock ansetts viktigt att det i sista hand är tingsrätten som avgör om ändringssökandens rätt har blivit tillgodosedd redan genom själv rättelsen. Därmed blir själv rättelsen inte någon självständig del av systemet för sökande av ändring. För klarhetens skull kan det konstateras att en anvisning till verkställighetstvist inte skall kunna ges på grund av ett procedurfel.

När materiella förutsättningar för utsökning saknas, är rättsskyddsmedlen själv rättelse, besvär eller mellanrättegång, dvs. verkställighetstvist. Enligt den vid utsökning rådande attraktionsprincipen skall utmättningsmannen själv avgöra om de materiella förutsättningarna för verkställighet finns. Attraktionsprincipen kan inte frångås utan att det för utsökningen viktiga kravet på snabbhet äventyras. Ett system där alla materiella invändningar måste provas separat i domstol skulle inte fungera. Om utmättningsmannen märker att det saknas materiella förutsättningar för utsökning, t.ex. när gäldenären visar fram ett kvitto över betalning, låter han bli att utföra verkställigheten till den delen eller gör en behövlig själv rättelse. Den som inte nöjer sig med utmättningsmannens avgörande kan söka ändring genom besvär.

I propositionen har man i syfte att förbättra parternas rättssäkerhet gjort avsteg från attraktionsprincipen i de fall då en invändning bygger på sannolika skäl medan fakta i saken är oklara på ett sätt som förutsätter att bevisning läggs fram i domstol. I dag kan anvisning till s.k. mellanrättegång ges bara i samband med en utomståendes påstående om äganderätt (också fastställelsetalan enligt 6 kap. 12 § utsökningsslagen). I propositionen ges en mera allmän möjlighet till mellanrättegång (*verkställighetstvist*), om de lagstadgade kriterierna uppfylls, t.ex. om invändningen sannolikt är riktig eller bevisningen är oklar. Av rättssäkerhetsskäl har det ansetts att om de lagstadgade förutsättningarna föreligger skall parterna ha en möjlighet att väcka talan i verkställighetstvist också utan anvisning av utmättningsmannen. Om utmättningsmannen i enlighet med attraktionsprincipen hade avgjort en materiell fråga vid utsökningssåtgärden kan parten som rättsskyddsmedel använda sig av utsökningssbesvär, om han inte vill eller kan väcka talan i verkställighetstvist utan anvisning av utmättningsmannen. Besvärsinstansen kunde antingen avgöra utsökningssbesvären eller ge

ändringssökanden en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist.

Att väcka talan i verkställighetstvist är inte egentligen att söka ändring i en verkställighetsåtgärd. Domen i tvisten bekräftar, om talan godkänns, att den omständighet som uppgetts vara ett hinder eller en förutsättning för verkställigheten föreligger och är giltig. Om talan förkastas bekräftar domen att det påstådda hindret eller förutsättningen för verkställigheten inte föreligger. Domstolen uttalar sig inte om hur denna omständighet inverkar på utskönningsförfarandet, utan utmätningens man beaktar resultatet av fastställsedomen då han fortsätter eller återkallar verkställigheten.

I en anvisning till verkställighetstvist får ändring inte sökas. Om utmätningens man ger en anvisning om väckande av talan först under tiden för anförande av besvär över en verkställighetsåtgärd eller ett beslut, innan besvär har anförts, kan parten oberoende av anvisningen överklaga verkställighetsåtgärden eller beslutet. Men om en part som har rätt att anföra besvär trots allt väcker talan i enlighet med anvisningen eller utan anvisning, avvisas de eventuella utskönningsbesvaren till de delar som avses i talan. Om besvär redan har anförts kan utmätningens man inte ge anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. I detta fall kan en sådan anvisning ges av besvärinstansen.

Om formella förutsättningar för utskönnings saknas kan parterna inom utsatt tid anföra besvär över en oriktig verkställighetsåtgärd. Utmätningens man skall också enligt 9 kap. 1 § kunna göra en självrättelse. En anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist skall inte kunna ges.

Ändringssökande. Stadgandena om sökande av ändring skall enligt förslaget ingå i 10 kap. utskönningslagen. Ändring i utmätning eller i någon annan verkställighetsåtgärd eller i utmätningens mans beslut i ett utskönningsärende får sökas hos tingsrätten av den vars rätt förrättningen eller beslutet berör. Parterna har rätt att söka ändring, om detta inte särskilt är förbjudet. Stadgandet motsvarar i huvudsak nuvarande lag och rättspraxis. Frågan om gäldenärens rätt att anföra besvär över en verkställighetsåtgärd som drabbat en utomstående egendom blir fortfarande i rättspraxis beroende av ett separat avgörande från fall till fall.

Syftet med förslaget är inte att i någon högre grad begränsa eller utvidga området för de

verkställighetsåtgärder eller utmätningens mans beslut i vilka ändring kan sökas, då detta område särskilt i fråga om procedurbesvär enligt den nuvarande 9 kap. 1 § är relativt stort. En utskönnings sak som håller på att gå snett bör kunna avbrytas i ett så tidigt skede som möjligt. För att garantera rättssäkerheten tillåter man därför att besvär anförs i rätt stor utsträckning.

Verkställigheten omfattar ofta separata efter varandra följande åtgärder, vilka alla kan överklagas separat, t.ex. utmätning, auktion, fördelning av köpeskillingen osv.. Separata besvär över fördelningen av köpeskillingen och slutredovisningen skulle vara tillåtna direkt med stöd av lagen. I den nuvarande lagen har fördelningen av köpeskillingen setts som en icke fristående åtgärd där ingen besvär rätt behövs.

Ändring söks enligt förslaget genom besvär hos den i lagen särskilt angivna tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har vidtagits. Utskönningsbesvär kommer att behandlas i sammanlagt 19 tingsrätter. Samma tingsrätter behandlar också de verkställighetstvister som nämns i förslaget. Tingsrätternas domkretsar fastställs i förordning. Domkretsen för de tingsrätter som behandlar utskönningsbesvär omfattar i dessa ärenden domkretsen för en eller flera tingsrätter. I propositionen har man utgått från att gränserna för domkretsarna och lokalförvaltningens härader skall sammanfalla. Tingsrätten kunde vid behov sammanträda också på sammanträdesplatsen för en annan tingsrätt inom samma domkrets.

I förslaget har man frångått utskönningslagens nuvarande indelning i procedurbesvär (klagan) enligt 9 kap. 1 §, där det inte finns någon besvärstid, och egentliga utmätningens besvär (tidsbundna besvär) enligt 9 kap. 2—4 §§ som skall göras inom en viss tid. Besvär skall hädanefter alltid anföras inom viss tid.

Besvärstiden förlängs från nuvarande 20 dagar till tre veckor, vilket närmast är en ändring av teknisk natur. Besvärstiderna vid besvär över tingsrättens och hovrättens beslut och vid begäran om besvärstillstånd är desamma som vid besvär över dessa domstolars avgöranden i tvistemål och brottmål eller ansökningsärenden. Tiden för begäran om besvärstillstånd och för anförande av besvär till högsta domstolen över hovrättens beslut förlängs därmed från 30 dagar till 60 dagar. Det är inte längre motiverat att hålla kvar en

särskild kort besvärstid när högsta domstolen närmast har blivit en domstol som ger prejudikat och hos vilken besvär aldrig kan anföras utan besvärstillstånd.

Besvärstiden räknas enligt huvudregeln i propositionen för parterna, dvs. gäldenären, borgenären och utomstående, från förrättningsdagen eller beslutdagen, om de fått förhandsmeddelande om saken eller om de har varit närvarande vid förrättningen. I annat fall räknas besvärstiden från den dag då parten har fått kännedom om förrättningen eller beslutet. Därtill finns i lagen ett specialstadgande om hur besvärstiden skall räknas vid besvär över auktion, fördelningen av köpeskillingen eller redovisningen.

Besvären kan få olika följder beroende på hur långt verkställigheten har framskridit. Om t.ex. ett vindikationsskydd förhindrar att ett löst föremål fräntas köparen kan hävandet av utsökningsgrunden gälla den penningssumma som influtit vid auktion. Vid utsökning av en penningfordran kan besvär, när de influtna medlen slutredovisats och pengarna avsänts, anföras bara över ett fel i slutredovisningen.

För parterna i utsökningen är det viktigt att utsökningslagen i klartext innehåller de viktiga bestämmelserna om anförande av besvär. Därför föreslås att sådana stadganden skall ingå i 10 kap. Utöver stadgandet om besvärsskriftens innehåll skall i fråga om besvärsskriften i tillämpliga delar iakttagas vad som stadgas om ansökan i 6 § lagen om ansökningsärenden. Besvärsskriften skall senast besvärstidens sista dag inlämnas till utmätningssmannens kansli, därifrån den genast sänds till tingsrätten. Utmätningssmannen skall också meddela tingsrätten om besvären har inlämnats inom utsatt tid. Tingsrätten kan på ansökan sätta ut en ny besvärstid. Besvären avbryter inte verkställigheten, om inte något annat stadgas i lag eller om inte domstolen bestämmer något annat.

Utmätningssmannen skall med anledning av besvären begära en utredning av förrättningsmannen och till besvären foga sitt eget motiverade utlåtande. Alla de handlingar med bilagor som utmätningssmannen har begärt och uppsatt i anslutning till besvären skall utan dröjsmål och senast inom en vecka skickas till tingsrätten.

Utmätningssmannen skall alltid meddela parterna om ändring får sökas i saken och vad som skall iakttagas i fråga om besvären, när han utför en utmätning eller någon annan verkstäl-

lighetsåtgärd. Till den expedition som ges åt parten skall fogas en skriftlig besväransvisning.

När ändringsansökan behandlas i tingsrätten iakttagas i tillämpliga delar lagen om ansökningsärenden. Tingsrätten är i kansliet och vid sammanträde beslutför med ordföranden ensam: en ändringsansökan behandlas alltid i en sammansättning med en domare. Trots att saken redan med anledning av besvären och ett eventuellt bemötande betraktas som stridig, skall besvären med stöd av ett stadgande som tas in i utsökningslagen kunna behandlas i tingsrättens kansli, om inte vittnen eller andra skall höras personligen i saken. Frågan om hur lagen om ansökningsärenden skall tillämpas vid behandlingen av utsökningsbesvär har utretts närmare i detaljmotiveringen.

En ändringsansökan skall behandlas i brådsakande ordning. Beslut om avbrytande av verkställigheten skall fattas genast. När tingsrätten ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist skall utsökningsbesvären avgöras till övriga delar. Besvären blir inte liggande i väntan på att verkställighetstvisten skall avgöras. Om utmätningssmannen med anledning av besvären har gjort en självrättelse kan besvären avgöras först efter det att rättelsebeslutet vunnit laga kraft. Om ändring söks i rättelsebeslutet behandlas besvären tillsammans med besvären över verkställighetsåtgärden.

Den tingsrätt vid vilken utsökningsbesvär är anhängiga får överföra behandlingen av ärendet till en annan behörig tingsrätt, om besvär över verkställighet som har skett på samma grund är anhängiga där.

I egenskap av den myndighet som övervakar utmätningssmannens verksamhet har överexekutor tidigare också när han behandlat besvär kunnat ingripa, om utmätningssmannen förfarit i strid med sina tjänsteåliggandena eller gjort sig skyldig till en försummelse. Det har då varit frågan om en förvaltningsklagan till en högre förvaltningsmyndighet med anledning av en lägre myndighets verksamhet. Överexekutor har kunnat ge utmätningssmannen en anmärkning för ett procedurfel som framkommit när besvären behandlats. Tingsrätten är inte en sådan högre förvaltningsmyndighet som övervakar utmätningssmannens verksamhet. Utsökningsbesvären avvisas till denna del och tingsrätten anvisar parten att anföras klagan hos justitieministeriet eller den myndighet som stadgas genom förordning. Här avses länsstyrelsen, om den har tilldelats denna uppgift i

förordningen om utsokningsväsendets förvaltning.

Ändring i tingsrättens beslut söks i enlighet med 19 § lagen om ansökningsärenden hos hovrätten i den ordning som stadgas i 25 kap. rättegångsbalken. En ändringsansökan som inlämnats till tingsrätten skall genast sändas till hovrätten, där den skall behandlas i brådskan-de ordning. Hovrätten skall genast besluta om verkställigheten skall avbrytas. Beslut kan fattas av en ledamot i hovrätten. Också hovrätten kan ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist och överföra ärendet. Om ärendets behandling i hovrätten och om sökande av ändring från hovrätten till högsta domstolen gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas i 26 och 30 kap. rättegångsbalken.

Parterna skall kunna åläggas att ersätta motparten för dennes rättegångskostnader på grund av besvären, med iakttagande i tillämpliga delar av 21 kap. rättegångsbalken. Lagen om fri rättegång föreslås samtidigt bli ändrad så att parterna kan få fri rättegång i ärenden som gäller utsokningsbesvär vid allmän domstol.

Självrättelse. Stadgandena om självrättelse införs i 9 kap. 1—5 §§ och 10 kap. 10 § utsokningslagen.

Utmätningssmannen har enligt förslaget en omfattande möjlighet att själv rätta materiellt oriktiga verkställighetsåtgärder. Med tanke på parternas rättsskydd och rättssäkerhet kan självrättelse dock inte användas i lika stor utsträckning som besvär. Självrättelsen är beroende av utmätningssmannens prövning. De sakfel som rättas skall vara uppenbara, eftersom utmätningssmannen inte då han rättar sina egna beslut har samma ställning som en oberoende fullföljdsdomstol. Samtycke av alla parter kan inte alltid krävas för självrättelse av ett fel, eftersom självrättelse av uppenbara fel kan vara en mindre rättskränkning än att lämna felen orättade. Därför måste man så länge det är möjligt t.ex. kunna återkalla utmätningen av egendom som uppenbart tillhör en utomstående. Självrättelse kan göras oberoende av den utmätta egendomens karaktär.

Utmätningssmannen skall också med anledning av besvär inom en kort tidsfrist på en vecka efter det besvärsskriften inkommit kunna göra en självrättelse av ett sakfel. Parterna skall ha rätt att på ett för dem själva bindande sätt skriftligen meddela utmätningssmannen att de godkänner rättelsebeslutet. Om parten inte

samtidigt återtar sina besvär över verkställighetsåtgärden skall fullföljdsdomstolen pröva besvären bara till de delar som det tidigare beslutet inte har rättats genom ett beslut som har vunnit laga kraft. Om ändringsansökan har återtagits avskrivs ärendet i tingsrätten.

Utmätningssmannen och biträdande utmätningssmannen är skyldiga att rätta ett skriveller räknepel eller något annat motsvarande uppenbart fel i en expedition.

Utsökningsgrunden, frågan om betalnings-skyldigheten eller en annan skyldighet som skall uppfyllas genom verkställigheten, har avgjorts i den dom som ligger till grund för verkställigheten eller i någon annan handling på basis av vilken utsokning kan ske. Huvudregeln är att dessa frågor inte tas upp till prövning för nytt avgörande i samband med verkställigheten. Det faktum att självrättelse tillåts innebär ingen förändring i denna huvudregel.

Eftersom självrättelsen påverkar parternas rättsförhållanden och kan gälla t.o.m. avgöranden som vunnit laga kraft, är det nödvändigt att rättelseförfarandet uppfyller kraven på rättssäkerhet. Därför har det föreslagits att utsokningslagen skall innehålla detaljerade stadganden om rättelseförfarandet. Parterna kan söka ändring i ett rättelsebeslut genom besvär.

Verkställighetstvist. Stadgandena om verkställighetstvister skall enligt förslaget ingå i 9 kap. 6—13 §§ utsokningslagen. I samband med att ändringssökandet vid utsokning revideras föreslås att den nuvarande avvärjningstalan vid utsokning och fastställsetalan vid verkställighet samt återvinningstalan som är ett slags medel för sökande av ändring enligt utsokningslagen skall sammanslås samt att grunderna för talan och procedurformen skall regleras på ett enhetligt sätt i lagen. Utsökningslagens gällande stadganden om återvinning skall slopas ur 3—6 kap. Likaså föreslås att återvinningsstadgandena om handräckning och uppgörelse slopas ur 13 § lagen om avbetalningsköp.

Enligt propositionen kan oklara faktafrågor jämte bevisningsproblem i större utsträckning än i dag direkt med stöd av lagen hänvisas att behandlas som en verkställighetstvist vid en normal civilprocess i underrätten. Användningsområdet för olika slag av fastställsetalan utvidgas trots att attraktionsprincipen förblir i kraft och innebär att invändningar som lagts

fram under verkställighetens lopp skall avgöras i samband med utsökningsförfarandet och enligt dess former. Med stöd av ett uttryckligt stadgande i lag blir det möjligt att driva ett mål för att fastställa att en fordran upphört till följd av en grund som uppkommit efter den dom som har vunnit laga kraft. I rättspraxis har det redan tidigare varit möjligt att väcka en sådan talan. Också en stridig förmånsrätt kan anvisas att bli fastställd genom en verkställighetstvist. Givandet av en anvisning skall inte mera på samma sätt som tidigare vara bundet vid vissa i lagen entydigt nämnda situationer; en stridig sakfråga kan anvisas att bli avgjord genom en verkställighetstvist också i andra fall som kan jämföras med dem som särskilt nämns i lagen. En utomstående vars egendom har mätts ut bör själv föra talan för att fastställa sin äganderätt. Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kan i detta fall inte ges åt gäldenären.

För att anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist skall kunna ges förutsätts det å ena sidan att utsökningsärendet har blivit stridigt och å andra sidan att en tillförlitlig utredning om den stridiga omständigheten inte kan inhämtas i utsökningsförfarandet. Avsikten är inte att ändra den nuvarande principen att man vid utsökningsförfarandet skall avgöra de rättsliga frågor som uppkommer, oberoende av hur svåra de är. Därmed är bara det faktum att en rättslig fråga är svår eller kan bli föremål för tolkning inte en tillräcklig orsak att ge en anvisning, utan utmätningssmannen skall avgöra frågan vid utsökningsförfarandet. För att en anvisning skall kunna ges krävs det att någon faktafråga i saken visar sig vara oklar. Därtill krävs det att den som lagt fram invändningen eller yrkandet skall visa sannolika grunder för det.

För att det inte skall finnas luckor i rättskyddssystemet är det viktigt att en part eller en utomstående kan anhängiggöra talan vid tingsrätten också utan anvisning av utmätningssmannen.

Anvisning om väckande av talan skall kunna ges i vilket skede av verkställigheten som helst. Efter det att slutredovisningen vid verkställigheten av en penningfordran har gjorts och medlen avsänts, kan en verkställighetstvist dock inte mera anhängiggöras vid domstol. I annan verkställighet upphör möjligheten att väcka talan när verkställigheten har slutförts och vunnit laga kraft. Om en parts invändning

eller yrkande har avgjorts genom en lagakraftvunnen verkställighetsåtgärd eller sådant beslut av utmätningssmannen eller genom fullföljdomstolens lagakraftvunna beslut med anledning av utsökningsbesvär, kan det i utsökningsärendet inte längre ges en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist på grund av samma invändning eller yrkande.

Om det i lagen anges att en invändning skall läggas fram vid ett särskilt tillfälle, t.ex. att en invändning som gäller en fordrans existens skall läggas fram vid borgenärssammanträdet, kan en sådan invändning inte längre åberopas när detta skede har vunnit laga kraft. Inte heller kan talan i verkställighetstvist väckas. Om en part inte har väckt talan i verkställighetstvist enligt anvisningen eller har låtit talan som han väckt utan anvisning förfalla, förlorar han också sin rätt att åberopa invändningen eller yrkandet i det aktuella utsökningsärendet, med undantag av det särfall som nämns i den föreslagna 9 kap. 13 § 1 mom.. Det är ändamålsenligt att åberopa avsaknaden av materiella förutsättningar i ett så tidigt skede som möjligt.

Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kan också ges av den tingsrätt som behandlar en ansökan om ändring i utsökningen. Som alternativ till detta förfarande har man övervägt att tingsrätten skall utreda de oklara och stridiga sakfrågorna i samband med utsökningsbesvären eller till dessa delar på eget initiativ överföra besvären att behandlas som tvistemål på anmälan av en part.

I propositionen har man dock inte gått in för att oklara och stridiga sakfrågor skall behandlas i samband med utsökningsbesvären. Det krav på effektivitet och snabbhet som bör iaktas i utsökningen förutsätter att utsökningsbesvär slutbehandlas så snabbt som möjligt och att oklara faktafrågor som kräver att parterna hörs personligen och att bevisning framläggs avskiljs från utsökningsbesvären och behandlas separat som ett tvistemål. Ofta gäller en oklar fråga som t.ex. kräver separat bevisning endast en del av den i besvären nämnda utmäta egendomen.

Den part som anfört utsökningsbesvär kan anse det oskäligt att besvären inte till de delar de är oklara på åtgärd av tingsrätten överförs direkt för att behandlas som tvistemål och att han för att anhängiggöra en verkställighetstvist måste avfatta en stämningsansökan och begära stämning av tingsrätten. För att sådan talan

som motsvarar talan i en verkställighetstvist skall kunna väckas krävs det för närvarande alltid att en stämningsansökan inlämnas och att stämning begärs. Det är befogat att civilrättsliga tvistefrågor också i fortsättningen prövas med iakttagande av den allmänna behandlingsformen för dessa frågor enligt rättegångsbalken, enligt vilken det krävs en stämningsansökan, saken behandlas vid skriftlig och muntlig förberedelse samt att en koncentrerad, direkt och muntlig huvudförhandling äger rum. De parter som utnyttjat sin rätt att föra talan i ett ärende som gäller utsökningsbesvär är inte heller alltid desamma som parterna i en verkställighetstvist. Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kommer oftare än vad som är fallet i dag att ges redan av utmätningssmannen. Inte heller av denna orsak har det ansetts nödvändigt att införa särskilda stadganden om att oklara utsökningsbesvär på åtgärd av tingsrätten skall överföras för att behandlas som verkställighetstvist.

Anvisningen om väckande av talan i verkställighetstvist skall ges skriftligen. I lagförslaget ingår stadganden om anvisningens innehåll liksom också om delgivning av anvisningen, parterna i verkställighetstvisterna samt avbrytande av verkställigheten på grund av verkställighetstvist. Verkställighetstvisterna behandlas i samma tingsrätt som prövar utsökningsbesvaren. Om en part inte väcker talan enligt anvisningen, förlorar han sin rätt att åberopa invändningen eller yrkandet i utsökningsärendet i fråga. Men om utmätningssmannen med anledning av en invändning eller ett yrkande som framställs under den besvärstid som gäller för en verkställighetsåtgärd som har vidtagits eller ett beslut som har fattats ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist och anvisningen ges innan en besvärsskrift har inlämnats, kan den som har fått anvisningen också överklaga verkställighetsåtgärden eller beslutet med stöd av 9 kap. 13 § 1 mom. Om besvär anförs, förlorar parten inte sin rätt att åberopa yrkandet eller invändningen, trots att talan enligt anvisningen inte har väckts.

För verkställighetstvister gäller stadgandena om rättegångskostnader i tvistemål i 21 kap. rättegångsbalken. I detalmotiveringen diskuteras olika aspekter på tolkningen av dessa stadganden (motiveringen till 9 kap. 11 § utsökningslagen).

Avbrytande av verkställigheten. Reformen av ändringssökandet i utsökning förutsätter att

det finns adekvata stadganden om avbrytande av verkställigheten på grund av självrättelse, verkställighetstvist och utsökningsbesvär. Sådana stadganden har i förslaget placerats in i 9 kap. 14—18 §§ utsökningslagen. I 3 kap. ingår stadganden om avbrytande av verkställigheten i samband med att ändring söks i det beslut eller den dom som ligger till grund för utsökningen, men de ändras inte nämnvärt i detta sammanhang.

Grundregeln om förordnande om avbrott skall ingå i 9 kap. 14 § utsökningslagen. Utmätningssmannen har rätt att avbryta verkställigheten i samband med en självrättelse. Han måste alltid avbryta verkställigheten för en viss tid, om han själv eller besvärinstansen ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Den domstol som behandlar utsökningsbesvaren eller verkställighetstvisterna kan förordna att verkställigheten skall avbrytas.

Ett förordnande om avbrott skall vid domstolen kunna utfärdas temporärt utan att motparten hörs. I tingsrätten skall domaren kunna ge förordnandet i kansliet och i hovrätten skall förordnandet kunna ges av en ledamot. Ett förordnande skall också kunna ges på domstolens eget initiativ. Om en part lägger fram en begäran om avbrott skall den avgöras genast.

Ett beslut om avbrott får varken laga kraft eller rättskraft. Även om ett yrkande på avbrott har förkastats skall parten alltid på nytt kunna ansöka om att verkställigheten skall avbrytas. Ett förordnande om avbrott som redan givits kan ändras och det kan också återkallas. Därför får ett beslut som gäller avbrott inte överklagas, ens om beslutet inkluderar utmätning som tryggar verkställigheten. Besvärsrätten skulle också onödigt kunna försvåra och bromsa upp behandlingen av huvudsaken hos den myndighet eller den domstol som givit förordnandet om avbrott eller som förkastat yrkandet på avbrott.

I propositionen ingår också stadganden om vad ett beslut om avbrott skall innehålla och om hur länge ett förordnande om avbrott är i kraft, hur meddelande om det skall ges och hur det påverkar redan utförda verkställighetsåtgärder.

Arbetsgruppen för ändringssökande i utsökningen föreslog i sitt betänkande (Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 10/1988) att det i utsökningslagen skall ingå ett stadgande om grunderna för ett beslut om

avbrott. Stadgandet skulle ha motsvarat vad som enligt arbetsgruppens uppfattning bör anses gälla också i dag, utan någon rättsnorm i lagen. I denna proposition ingår inget stadgande om grunderna för ett beslut om avbrott. De föreslagna grunderna inverkade i såpass olika riktning och var så mycket beroende av prövning, att det inte har ansetts vara en bra lösning av placera in dem i lagtexten. Dessa grunder har dock behandlats relativt ingående i motiveringen till 9 kap. 15 §.

Vissa andra förslag. Enligt förslaget skall från överexekutor till utmätningsmannen överföras vissa uppgifter som gäller förordnande om verkställighet. Hit hör utmätning hos den som i ett utsökningsärende ställt borgen (3 kap. 20 a § utsökningslagen) och utmätning hos en tidigare köpare vid exekutiv auktion (5 kap. 9, 11 och 45 §§ utsökningslagen) samt beräkning av gäldenärens lön i ett läge då gäldenären i syfte att undgå utmätning arbetar utan lön eller mot en lön som enligt avtal är konstgjort liten (4 kap. 9 b § utsökningslagen). Det sistnämnda förfarandet föreslås också bli utvidgat så att det tillämpas vid utsökningen av alla slag av fordringar. I dag är det möjligt endast vid indrivningen av underhållsbidrag. Påförandet av betalningsskyldighet är nära förknippat med den verkställighet som utmätningsmannen utför, och han kan i oklara fall anvisa parten att väcka talan i verkställighetstvist. Denna ändring i behörigheten är ett led i åtgärderna för att dra in överexekutor.

Reformen ger också utmätningsmannen andra nya uppgifter, vilka är av sådan art att de bör utföras av honom själv. Därför föreslås det att arbetsfördelningen mellan utmätningsmannen och biträdande utmätningsmannen i nuvarande 1 kap. 4 § kompletteras så att utmätningsmannen själv utöver de i lagrummet tidigare nämnda uppgifterna skall ha den utslutande behörigheten att fatta de nya besluten enligt denna proposition, t.ex. självrättelse av sakfel, avbrytande av verkställigheten, givande av anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist och påförande av betalningsskyldighet i utsökningsförfarande, och besluta om godkännande av en ställd säkerhet, bevilja säkringsåtgärder enligt 7 kap. 11 a § utsökningslagen samt sköta uppgörelse enligt lagen om avbetalningsköp. Stadgandet om vilka uppgifter utmätningsmannen måste utföra själv blir placerade i 1 kap. 5 § utsökningslagen.

Med stöd av den nya 1 kap. 4 § utsökningslagen ansvarar utmätningsmannen också för att de verkställighetsuppgifter som han förordnat den biträdande utmätningsmannen att utföra bygger på en verkställbar utsökningsgrund. Utmätningsmannen skall vid behov separat avgöra frågan om verkställbarheten. Däremot är utmätningsmannen inte längre ensam behörig att sköta vissa uppgifter i samband med utfärdande av betalningsförbud, vilket är fallet enligt nuvarande 1 kap. 4 § 1 mom. 3 punkten, utan också biträdande utmätningsmannen skall kunna utfärda ett betalningsförbud enligt detta stadgande.

Till utsökningslagen föreslås bli fogade nya stadganden om s.k. processadress (3 kap. 21 § 4 mom. och 27 § 3 mom. utsökningslagen). Detta är nödvändigt också därför att man i utsökningsförfarandet vid självrättelse vanligen måste höra parterna och meddela dem om att rättelse har utförts. Stadgandet gäller också meddelanden i anslutning till verkställighetstvister och besvär förfarandet. Meddelandena skall kunna sändas som vanliga brev till den adress som parten har meddelat utmätningsmannen.

Enligt lagen om avbetalningsköp skall ändring i utmätningsmannens åtgärder för återtagande av ett föremål som sålts på avbetalningsköp och för verkställande av uppgörelse mellan säljaren och köparen sökas med tillämpning av systemet för sökande av ändring enligt utsökningslagen. Därför måste också stadgandena om sökande av ändring och återtagande i lagen om avbetalningsköp revideras i detta sammanhang.

Eftersom behandlingen av utsökningsbesvär överförs från överexekutor till tingsrätten, är det motiverat att fri rättegång skall kunna beviljas också i besvärärenden enligt utsökningslagen. Utsökningsbesvären avviker inte på det sättet från övriga mål och ärenden som behandlas vid allmän domstol, att den förmån som fri rättegång innebär inte skulle gälla i fråga om dem. I 1 § lagen om fri rättegång föreslås en ändring med anledning härav.

Efter den föreslagna ändringen i 10 § språklagen kan stadsfogden i ett tvåspråkigt område enligt prövning utfärda kungörelser och meddelanden som gäller en enskilds rätt enbart på befolkningsflertalets språk, om inte sökanden fordrar något annat.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Förvaltningsorganisationen

Finland är i dag indelat i 244 utsökningsdistrikt. I dem verkar som utmätningsmän 38 stadsfogdar, 218 länsmän och 4 avdelningschefer. Det finns sammanlagt 744 biträdande utmätningsmän. Kanslipersonalens arbetsinsats i utsökningsuppgifterna motsvarar 844 årsverken. Det automatiska databehandlingssystemet för utsökningen var vid utgången av 1993 i bruk i 68 utsökningsdistrikt.

Utgifterna inom stadsfogdeämbeten och vid landskapsfogdeämbetet, vilka hör till justitieministeriets förvaltningsområde, var 168 milj. mk enligt statens bokslut för 1992. Utgifterna för utsökningsväsendet vid länsmansdistrikten, vilka hör till inrikesministeriets förvaltningsområde, var enligt inrikesministeriets undersökning 1992 10 % av den lokala polisens sammanlagda utgifter, eller 228 milj. mk. De totala utgifterna för utsökningsväsendet var 396 milj. mk år 1992.

Enligt statsrådets beslut om häradsindelningen (1464/92) har antalet häradsämbeten fastställts till 95. Enligt propositionen har vissa av häraderna en så liten befolkning att där inte finns utsökningsärenden nog för att sysselsätta en utmätningsman i huvudsyssla. I ett tätt bebott område där utsökningen har tillgång till ADB behandlar en biträdande utmätningsman i genomsnitt 4 500 ärenden per år och en byråanställd i genomsnitt 4 000 ärenden. Det behövs en utmätningsman i huvudsyssla per 5—10 biträdande utmätningsmän. I glesare bebodda områden kan samma beräkningsgrunder inte tillämpas. Sådana utsökningsavdelningar vid häradsämbetet och sådana exekutionsverk som omfattar en härad och där det finns minst en utsökningsman i huvudsyssla skulle finnas till ett antal av 55—70, och vid dem 70—85 utmätningsmän. Det skulle finnas mellan 20 och 30 utsökningsavdelningar och exekutionsverk som omfattar mer än en härad, och vid dem skulle det finnas 20—30 utmätningsmän i huvudsyssla. I ungefär fem häradar blir det aktuellt att inrätta en häradsfogdetjänst på deltid.

Vid häradsämbeten behövs därmed sammanlagt 95—110 utmätningsmän. Sammanlagt behövs det ca 700—740 biträdande utmätnings-

män och 820—840 byråanställda. I detta skede kan man inte ange exakta siffror, eftersom särskilt behovet av häradsfogdar bestäms enligt antalet utsökningsdistrikt, och detta fastställs separat senare. Antalen kan därtill variera av följande orsaker: vilken beräkningsgrund som används, antalet servicebyråer och anställda vid dem, tillgången till ADB för utsökningen osv.

I länsstyrelserna skulle de uppgifter utsökningen förutsätter motsvara några personers arbetsinsats.

Det lokala utsökningsväsendets utgifter vid häraderna beräknas bli ca 390—400 milj. mk. Härav utgör personalens löner ca 240 milj. mk, övriga omkostnader ca 170 milj. mk och kostnaderna för investeringarna i ADB för de utsökningsdistrikt som ännu inte har tillgång till utsöknings ADB-system och för ändringar i det nuvarande ADB-programmet 10—12 milj. mk. Det har inte varit möjligt att i kalkylerna beakta sparskyldigheten i budgetpropositionen för 1994.

Avsikten är att reformen skall genomföras så att den personal som sköter utsökningsväsendet överförs i sin helhet från inrikesministeriets förvaltningsområde till justitieministeriets förvaltningsområde och att de motsvarande personalkostnaderna också överförs till justitieministeriets huvudtitel. De övriga omkostnaderna budgeteras för häradsämbetenas del i sin helhet under inrikesministeriets huvudtitel. Reformen kräver ingen ändring av totalutgifterna.

Den genomsnittliga lönen för en utmätningsman i huvudsyssla betalas i dag enligt löneklass A 26, lönen för en biträdande utmätningsman enligt löneklass A 14 och för en byråanställd enligt löneklass A 12. Därtill får utmätningsmännen utsökningstillägg och åtgärdsarvoden och de biträdande utmätningsmännen får åtgärds- och indrivningsarvoden.

Lagskipningsorganisationen

Enligt propositionen skall ändring i en verkställighetsåtgärd eller ett beslut av utmätningsmannen sökas hos tingsrätten i stället för hos överexekutor. Det skall finnas sammanlagt 19 tingsrätter som behandlar utsökningsbesvär. Dessa tingsrätter behandlar centraliserat också verkställighetstvister. År 1992 inlämnades sammanlagt 1272 besvär och klagomål. Antalet besvär beräknas inte öka nämnvärt under den

närmaste tiden. Per år beräknar man att det kommer att anhängiggöras sammanlagt högst 100 verkställighetstvister. Vid de domstolar som behandlar utsökningsbesvär och verkställighetstvister behövs av denna anledning sammanlagt fem nya tigdodomartjänster (A 26). Kostnaderna för detta blir på årsnivå sammanlagt ca 1,2 milj. mk. I stället kan antalet tjänster vid länsstyrelserna (överexekutor) minska.

Utmätningssmannen har relativt stora möjligheter till själv rättelse av oriktiga verkställighetssåtgärder. Detta kan för snabba behandlingen av utsökningsärenden och minska kostnaderna för dem. Behandlingen av rättelseärendena och de ärenden som överförs från överexekutor till utmätningssmannen ökar utmätningssmannens arbetsmängd något. Detta beaktas i samband med att utsökningsorganisationen ses över då man beslutar om resurserna för härads exekutionsverk och häradsämhetets exekutionsavdelning.

Den reform som gäller ändringssökandet kräver nya blanketter, som måste utarbetas och tryckas, ändringar i de nuvarande ADB-programmen samt utbildning för utmätningsspersonalen och personalen vid domstolarna. Kostnaderna för detta blir sammanlagt ca en milj. mk.

I ett besvärssärende enligt utsökningslagen som behandlas vid allmän domstol skall det enligt förslaget kunna beviljas fri rättegång och förordnas ett rättegångsbiträde. Den årliga extra kostnaden för detta beräknas bli högst 1,0 milj. mk.

4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal

Propositionen innebär att det blir möjligt att gå över till utmätningssmanstjänster i huvudsyssa. Utmätningssmanstjänsterna kan besättas delvis med nuvarande stadsfogdar och delvis med nuvarande länsmän. Antalet biträdande utmätningssmän och byråanställda förblir ungefär oförändrat eller minskar något. Personalen överförs helt till justitieministeriets förvaltningsområde.

Reformen genomförs så att den totala mängden personal som sköter utsökningsväsendet inte ökar.

Utsökningsbesvärerna skall i stället för överexekutorerna (länsstyrelserna) behandlas av

Ålands, Helsingfors, Esbo, Vanda, Björneborgs, Åbo, Lahtis, Tammerfors, Kotka, Villmanstrands, S:t Michels, Joensuu, Kuopio, Jyväskylä, Vasa, Seinäjoki, Uleåborgs, Kajana och Rovaniemi tingsrätter (den föreslagna 10 kap. 2 § utsökningslagen). Dessa tingsrätter skall också behandla verkställighetstvister. Man har försökt välja tingsrätterna så att de geografiska avstånden inte blir för stora och att antalet ärenden vid de olika tingsrätterna med undantag av Ålands tingsrätt fördelas så jämnt som möjligt (ca 50—100 besvär per tingsrätt och år). Också språkförhållandena har inverkat på valet (Åland, Vasa-Seinäjoki, Åbo-Björneborg).

Utsökningsbesvärerna inlämnas till utmätningssmannens kansli. Det blir lättare att anföra besvär, eftersom besvärerna i dag skall lämnas direkt till överexekutor. Nuvarande återvinnings- och fastställesetalan, vilka motsvarar den nya verkställighetstvisten, har kunnat anhängiggöras vid alla underrätter, vilket innebär att en koncentring av verkställighetstvisterna till de tingsrätter som behandlar utsökningsbesvär något kan försvåra skötseln av dessa ärenden. Å andra sidan är tvisterna relativt få till antalet och då domstolarna tack vare koncentringen får större sakkunskap kan detta förbättra parternas rättsskydd. Därtill skall tingsrättens muntliga sammanträde vid behandlingen av både utsökningsbesvär och verkställighetstvister vid behov kunna hållas på sammanträdeplatsen för en annan, närmare parterna belägen tingsrätt inom samma domkrets.

Ovan i avsnitt 4.1. har det beräknats att utsökningsbesvärerna förutsätter att det inrättas fem nya tingsdomartjänster. Frågan om ställningen för den personal som frigörs hos överexekutorerna bör avgöras separat samtidigt som det stadgas om indragande av överexekutor.

4.3. Verkningar för medborgarna

Genom denna proposition skapas i landet ett enhetligt utsökningsväsende, så att de organisatoriska skillnaderna mellan de gamla städerna och resten av landet försvinner. Därmed kommer medborgarna att behandlas mera likvärdigt i utsökningsärenden och tillgången på service ökar.

5. Beredningen av propositionen

Då det gäller beredningen av lokalförvaltningslagen kan det hänvisas till vad som sagts i regeringens proposition med förslag till den lagen. Såsom ovan konstaterats, an knyter det nu föreliggande förslaget inte bara till lokalförvaltningsreformen utan också till en totalrevidering av utsökningslagen, som skall genomföras i form av större delreformer.

Frågan om en reformering av den administrativa utsökningsorganisationen har grundligt utretts i Justitieförvaltningskommittén. Dess betänkande gav inte genast upphov till lagstiftningsåtgärder, men har varit en bidragande orsak till att en del av överexekutors uppgifter har överfört till andra myndigheter och till att magistraterna dras in.

År 1988 färdigställde en arbetsgrupp tillsatt av justitieministeriet ett förslag till revidering av lagstiftningen om ändringssökande i utsökningsärenden (Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 10/1988). Där föreslogs en övergång till ett system enligt vilket den som inte är nöjd med utmätningsmannens åtgärder i första skedet skall lägga fram ett rättelseyrkande för utmätningsmannen inom en viss tid. Ändring i rättelsebeslutet kunde sökas hos hovrätten genom besvär. I betänkandet ingick också förslag om självrättelse på myndighetens eget initiativ, om verkställighetstvist och om avbrytande av verkställigheten.

Arbetsgruppens betänkande sändes på remiss och 34 utlåtanden gavs om det. Dessa gavs av ett ministerium och ett centralt ämbetsverk, flera hovrätter, domsagor och rådstuvrätter, flera stadsfogdeämbeten, länsmän och överexekutorer, kommunernas tre centralorganisationer, juristernas viktigaste arbetsmarknadsorganisationer samt vissa organisationer som företrädar försäkringsanstalterna och indrivningsbranschen. Den föreslagna besvärsvägen understöddes i de flesta utlåtandena, men det bemöttes också med vägande kritik från bl.a. två hovrätter.

Den fortsatta beredningen av reformen av ändringssökandet inleddes vid ingången av 1993 som tjänsteuppdrag vid justitieministeriet. Beredningen har till andra delar än de som gäller systemet för sökandet av ändring och självrättelsen byggt på den ovan nämnda arbetsgruppens betänkande. Det föreslagna syste-

met för sökande av ändring har däremot beretts så att det bygger på ett förfarande med ett icke obligatoriskt rättelseförfarande.

Justitieministeriet tillsatte den 28 januari 1993 en arbetsgrupp för att bereda utsökningsväsendets administrativa organisation utgående från lokalförvaltningslagen.

Eftersom utsökningens förvaltnings- och lagskipningsorganisation an knyter till varandra på det sätt som förklarats ovan och eftersom man i motiveringen och de föreslagna paragraferna om dessa måste använda ömsesidiga hänvisningar, har förslagen beträffande dessa organisationer i slutskedet beretts tillsammans. På detta sätt har man också försökt se till att reformförslaget stämmer överens med de övriga projekt för revidering av utsökningslagen som är under beredning.

För det kombinerade förslaget ordnades en diskussion, till vilken kallades företrädare för inrikesministeriet och finansministeriet, skattestyrelsen, länsstyrelserna, hovrätterna och sju underrätter samt personalorganisationerna och vissa andra organisationer.

De närvarande förhöll sig på mycket olika sätt till förslaget. Från inrikesministeriets sida kritiserades särskilt de förslag som gällde utsökningsmyndigheterna och som ansågs stå i strid med lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen. Länsstyrelserna ansåg att mellaninstansen inom utsökningen borde bibehållas, även om två länsstyrelser fann det motiverat att besvären hänvisas till tingsrätterna. Av personalorganisationerna förhöll sig föreningen för jurister inom länsstyrelserna Lääninhallituslakimiehet ry och länsmannaföreningen Suomen nimismiesyhdistys ry reserverat särskilt till förslagen om utsökningsmyndigheterna, medan Suomen kaupunginvoutien yhdistys — Stadsfogdarnas i Finland förening ry, Avustavat ulosottomiehet — Biträdande utmätningsmännen ry och Suomen ulosottoapulaisten yhdistys — Exekutionsbiträdenas förening samt föreningen för personalen inom justitieförvaltningen Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry understödde förslaget.

Företrädarna för domstolsväsendet och domarorganisationerna samt Finlands Advokatiförbund, Finlands kommunförbund, Arbetspensionsanstaltens Förbund, Bankföreningen i Finland och indrivningsbyråernas förbund Suomen Perimistöimistöjen liitto godkände den föreslagna besvärsvägen, men i vissa inlägg

kritiserades det faktum att besvären koncentreras till bara vissa tingsrätter. Särskilt påpekades det att underrätterna måste få tillräckligt med resurser för behandlingen av besvären.

Vid den fortsatta beredningen efter diskussionen har förslaget till vissa delar ändrats. Bl.a. har det intagits ett stadgande enligt vilka länsstyrelserna skall sköta vissa administrativa utsökningsuppgifter som särskilt stadgas i förordning. I syfte att minska nackdelarna av att utsökningsbesvären koncentreras till vissa tingsrätter har Villmanstrands tingsrätt föreslagits bli intagen bland de tingsrätter som behandlar utsökningsbesvär. Tingsrätten skall då den behandlar besvär eller talan i verkställighetstvist vid behov kunna hålla sitt sammanträde på sammanträdesplatsen för en annan tingsrätt inom samma domkrets.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

6.1. Samband med internationella fördrag och förpliktelser

Propositionens samband med Europarådets konvention om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna har behandlats i punkt 3.1. i avsnittet om lagskipningsorganisationen.

Propositionen anknyter inte direkt till den ekonomiska integrationen i Europa.

6.2. Samband med andra propositioner

Justitieministeriet har den 8 februari 1993 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att bereda ett förslag till proposition om indragande av överexekutor. I förslaget skall det särskilt

utredas om de uppgifter som enligt lagen om vårdnad om barn och umgängesrätt hör till överexekutor bör överföras till tingsrätten samt hur ändamålsenliga de tvångsmedel som anges i lagen är. Det vore ändamålsenligt om överexekutor kunde dras in och lagen gällande verkställighet i fråga om barn träda i kraft samtidigt som den här föreslagna lagen. I båda de förstnämnda förslagen kommer det att finnas hänvisningar till de stadganden om ändringssökande och avbrott som ingår i denna lag. Det föreliggande förslaget har också utarbetats utgående från att överexekutorsinstitutionen har dragits in.

Den av justitieministeriet den 11 mars 1993 tillsatta arbetsgrupp som har till uppgift att revidera systemet med utsökningsavgifter avger sitt förslag undre år 1994. Om arbetsgruppen går in för att en separat lag bör stiftas om utsökningsavgifterna och en proposition avläts i enlighet därmed, måste de stadganden om avgifter i lagen om utsökningsväsendet som ännu blir i kraft upphävas.

Vid justitieministeriet bereds också som tjänsteuppdrag en reform av stadgandena om realisering och redovisning vid utsökning, vilken skulle ge utmätningssmannen större prövningsrätt då det gäller försäljningsuppdrag. Skapandet av en sakkunnig utsökningsorganisation är ägnat att förbättra möjligheterna att genomföra också denna senare reform.

Vid justitieministeriet har den 16 juni 1993 färdigställts ett förslag till ny jordabalk och lagar i samband därmed. Samtidigt föreslås också vissa ändringar i utsökningslagen. Propositionen med förslag till jordabalk torde avlätas till riksdagen under loppet av 1994, varvid man vid behandlingen av den bör beakta utsökningslagen i sin ändrade form till följd av denna proposition.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslagen

1.1. Utsökningslagen

1 kap. Allmänna stadganden

1 kap. utsökningslagen revideras i sin helhet. I det nya 1 kap. ingår stadganden om utsökningsmyndigheterna (1—9 §§) och om utsökningsväsendets förvaltning (10—14 §§) samt kompletterande stadganden (15—17 §§). I lagen om utsökningsväsendet (866/84) upphävs 1—4 §§, vilka gäller utsökningsorganisationen och tjänsterna. Stadgandena om utsökningsorganisationen tas in i 1 kap. utsökningslagen och om tjänster stadgas i förordning. Stadgandena om utsökningsavgifter förblir oförändrade i kraft i lagen om utsökningsväsendet.

Utsökningsmyndigheter

1 §. *Utmättningsman*. Med utsökningsärenden avses de ärenden som regleras i utsökningslagen. De myndigheter som behandlar dessa ärenden är utsökningsmyndigheter.

I 1 kap. 1 § ingår det grundläggande stadgandet om utsökningsmyndigheten i första instans. Denna myndighet är utmättningsmannen.

Enligt den nuvarande lagen är det överexekutor som handlägger utsökningsärendena, och de verkställs av utmättningsmannen. Tidigare är det olika utsökningsmyndigheter, överexekutor och utmättningsmannen, som har bestämt om och verkställt utsökningsärenden. I dag har de allra flesta utsökningsärenden kunnat behandlas och verkställas på utmättningsmannanivå. I och med att överexekutor dras in blir det utmättningsmannen som behandlar utsökningsärendena. Behandlingen av utsökningsärenden omfattar både prövning av förutsättningarna för verkställighet och verkställigheten av utsökningsärendena samt de avgöranden som skall fattas i samband därmed. För de fall i vilka förordnandet om verkställighet eller andra avgöranden som gäller verkställigheten skall skötas av domstol finns särskilda stadganden i lag. Därmed har utmättningsmannen som utsökningsmyndighet allmän befogenhet att behandla utsökningsärenden. Domstolens befogenhet däremot är begränsad till specifika,

särskilt i lag nämnda uppgifter. Genom detta arrangemang bibehålls den modell som sedan länge präglar den finska rättsordningen, enligt vilken den dömande makten och den verkställande makten i princip är skilda från varandra, och domstolen kan bestämma om verkställigheten bara med stöd av ett uttryckligt stadgande i lag.

Utmättningsmannens tjänstebestämmelse blir häradsfogde. Ordet fogde har i sekler ingått som ett led i utmättningsmannens tjänstebestämmelse t.ex. kronofogde, stadsfogde. Samma benämning används också i de andra nordiska länderna och kan därför motiveras med att den lätt förstås också i internationella sammanhang. Eftersom utsökningsväsendets distriktsindelning kommer att följa häradsindelningen enligt lokalförvaltningslagen, föreslås att tjänstebestämmelsen blir häradsfogde.

Verkställigheten av frihetsstraff är inte utskömd. Den verkställigheten sköts av fängelseväsendet. Magistraten och länsmannen har dock i 10—13 §§ förordningen om verkställighet av fängelsestraff (447/759) tilldelats uppgifter i anslutning till att en icke häktad person skall förpassas till en straffanstalt. Enligt 4 § i samma förordning kunde magistraten överföra verkställighetsuppgiften till stadsfogden. Så skedde också i praktiken. Av denna anledning intogs 1991 i lagen om utsökningsväsendet ett stadgande enligt vilket stadsfogdeämbetena fungerar som verkställande myndighet i fråga om domar i brottmål. Därmed sköter i dag länsmännen och stadsfogdarna dessa uppgifter som hör till verkställigheten av frihetsstraff.

I motsvarighet till den rådande situationen föreslås att i 1 kap. 1 § utsökningslagen intas ett stadgande enligt vilket häradsfogden också skall verkställa domar i brottmål på det sätt som stadgas särskilt. Det kan ifrågakallas huruvida uppgiften att avgöra en ansökan som gäller uppskov med verkställigheten av frihetsstraff eller att förpassa en fånge till straffanstalt är av sådan art att den skall skötas av utsökningsväsendet. Men eftersom en överföring av denna verkställighetsuppgift till t.ex. polisen skulle kräva en särskild beredning, har i detta sammanhang inte föreslagits någon ändring i denna sak.

2 §. *Domstol*. Ändring i beslut i utsökningsärenden skall sökas hos de allmänna domstolarna, dvs. hos tingsrätten, hovrätten och i högsta

instans högsta domstolen. Denna domstolslinje används också i dag för sökande av ändring inom utsökningen, med den skillnaden att besvär i dag inte anförs hos underrätten utan hos överexekutor.

Utmätningssmannen har allmän behörighet att behandla utsökningssärenden i första instans, som förklarats vid 1 §. Domstolarna skall behandla de utsökningssärenden som särskilt ålagts dem. Problemet med att olika utsökningssärenden sköts av dels utmätningssmannen och dels domstolen skall lösas i samband med att stadgandena om utsökningssärendet revideras. Till de utsökningssärenden som skall skötas av domstol kunde närmast höra vissa frågor som gäller förordnande av verkställighet, så att domstolen prövar förutsättningarna för verkställigheten som sedan sköts av utmätningssmannen. Redan nu har vissa reformer i denna riktning genomförts: enligt 43 § lagen om skiljeförfarande (967/92) beslutar underrätten om verkställigheten av skiljedomar och enligt 9 § 3 mom. lagen om övergångsstadganden för underrättsreformen (591/93) har överexekutors uppgift enligt den s.k. Lugano-konventionen att förklara en dom som meddelats i en främmande stat verkställbar överförs till den allmänna underrätten.

3 §. *Utmätningssmannens verksamhetsområde och samarbete.* I 3 § stadgas om utmätningssmannens verksamhetsområde. Enligt lokalförvaltningslagen indelas landet i härad. Utsökningssväsendets indelning i lokaldistrikt bestäms enligt denna lag utgående från indelningen i härad.

Eftersom en del härad har så liten befolkning att det inte finns tillräckligt med utsökningssärenden för att sysselsätta en utmätningssman i huvudsyssla, kan justitieministeriet på framställning av länsstyrelsen i enlighet med 5 § lokalförvaltningslagen bestämma att exekutionsverket i ett härad eller häradsämbetets exekutionsavdelning skall sköta uppgifter också inom ett annat häradsområde eller bestämma om samarbete vid skötseln av utsökningssärenden. På detta sätt blir det möjligt att producera service på ett ekonomiskt sätt och att förbättra servicekvaliteten och medborgarnas rättssäkerhet. En tillräcklig och jämn tillgång på service i landets olika delar säkerställs genom servicebyråer.

Justitieministeriet, till vars uppgifter det hör att skapa de funktionella förutsättningarna för utsökningssväsendet, beslutar vilka härad som hör till verksamhetsområdet. Arrangemanget

motsvarar till denna del den lösning som föreslagits för åklagarmyndigheten. I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av polisförvaltningslagen (RP 315/1993 rd) föreslås att länets polisledning skall bestämma om polisväsendets samarbetsområden. Om samarbetet omfattar härads polisenheter från olika län, är det den högsta polisledningen som bestämmer om samarbetet. I regeringens proposition med förslag till lag om registerförvaltningen (RP 310/1993 rd) föreslås att en magistrat som genom inrikesministeriets beslut verkar som lokalmyndighet inom registerförvaltningen skall kunna sköta uppgifter som hör till dess verksamhetsområde också inom ett annat härad i samma län.

Innan utsökningssmannens verksamhetsområde ändras bör justitieministeriet i enlighet med normalt förvaltningsförfarande höra de instanser som berörs av saken, t.ex. de berörda häradsämbetena eller deras enheter, kommunerna, tingsrätterna och länsstyrelsen. Det har inte ansetts nödvändigt att ta in ett stadgande om saken i lagen.

4 §. *Biträdande utmätningssman.* Som utmätningssmannens biträde och som förrättningsman under hans tillsyn vid verkställigheten finns en biträdande utmätningssman. Detta motsvarar systemet i dag. Utsökningssärendena behandlas av utmätningssmannen, men biträdande utmätningssmannen sköter de verkställighetsuppdrag som utmätningssmannen bestämmer. På grund av det stora antalet utsökningssärenden är det just de biträdande utmätningssmännen som i regel är förrättningsmän i utsökningssärendena. Utmätningssmannen leder och övervakar utförandet av verkställighetsuppdragen och sköter själv de uppgifter som enligt lag skall skötas av honom personligen. Biträdande utmätningssmannens behörighet att utföra verkställighetsuppdrag är densamma som utmätningssmannens, med de undantag som nämns i 5 § i detta kapitel. Om utmätningssmannens övervakningsskyldighet och rätt att överföra ett ärende till en annan tjänsteman eller att själv ta sig an det stadgas i 1 kap. 7 §.

Detta stadgande innebär också att utmätningssmannen måste avgöra om utsökningssärenden är verkställbara. Utmätningssmannen, som har förmansställning inom den lokala utsökningssmyndigheten, är ansvarig för att verkställighet inte inleds i ett ärende där lagstadgade förutsättningar saknas. Utsökningssåtgärder får inte vidtas, om den handling som lagts fram som grund för åtgärden inte fyller de

i lagen nämnda rekvisiten för verkställbarhet. Att uppdraget ges åt den biträdande utmätningsmannen innebär att utmätningsmannen i princip har tagit ansvaret för att utsökningens grunden är verkställbar.

I dag kommer särskilt ansökningarna om utsökning av skatter och böter in till exekutionsverket gruppvis med hjälp av automatisk databehandling. Då kan utmätningsmannen inte i praktiken kontrollera utsökningens grunden separat i varje ärende, utan han måste definiera sin ståndpunkt till de enskilda fallen först om det görs en anmärkning om dem.

5 §. *Utmätningens ensamhet*. Grundregeln om hur behörigheten fördelas mellan biträdande utmätningsmannen och hans förman, stadsfogden, länsmannen eller avdelningschefen vid länsmansdistriktet ingår i dag i 1 kap. 4 § utsökningens lag, enligt vilken utmätningsmannen får överlåta indrivningen av en fodran eller något annat verkställighetsuppdrag åt biträdande utmätningsmannen att utföra. I samma lagrum finns en förteckning över de uppgifter som utmätningsmannen själv skall utföra. Den lokala utsökningens myndighets uppgifter har därmed i den nuvarande lagen i första hand anförtrots de biträdande utmätningsmännen under utmätningsmännen ledning och övervakning. Utmätningens ensamhet skall dock själv avgöra svåra rättsfrågor som uppkommer vid utmätningen.

Grundregeln om biträdande utmätningsmannens behörighet att utföra verkställighetsuppdrag föreslås nu ingå i 1 kap. 4 §. För att göra stadgandet tydligare stadgas i 5 § om de uppgifter där endast utmätningsmannen själv är behörig.

I samband med reformen av ändringsökandet vid utsökning måste fördelningen av befogenheter mellan överexekutor och utmätningsmannen respektive utmätningsmannen och biträdande utmätningsmannen ses över, eftersom en del av överexekutors uppgifter överförs till utmätningsmannen. Utmätningens ensamhet får också nya uppgifter som han inte kan överföra på biträdande utmätningsmannen. Därför måste förteckningen över uppgifter där utmätningsmannen ensam är behörig kompletteras. Samtidigt tas i förteckningen in vissa stadganden som förtydligar nuvarande praxis.

Som en ny 1 punkt intas bland uppgifterna i vilka utmätningsmannen ensam är behörig uppgiften att besluta om godkännande av säkerhet som ställts med stöd av 3 kap. 20 §

utsökningens lag. Enligt detta lagrum skall utmätningsmannen värdera en säkerhet som motparten inte har godkänt. Också i dag är det i praktiken utmätningsmannen som värderar säkerheterna i sådana situationer. Det föreslagna stadgandet bekräftar rådande praxis, vilket med beaktande av uppgiftens art kan anses vara motiverat.

Punkterna 2—5 i lagförslaget motsvarar huvudsakligen stadgandena i 1 kap. 4 § 1 mom. i den nuvarande utsökningens lag. Enligt 3 punkten i det sistnämnda stadgandet har utmätningsmannen ensam varit behörig att på grund av utmätning av fordran utfärda betalningsförbud till någon som befinner sig inom en annan utmätningsmans verksamhetsområde och att utfärda betalningsförbud på grund av utmätning av lön. Dessa ärenden har huvudsakligen skötts med utmätningsmannens "stämpel". Något egentligt hinder för att låta biträdande utmätningsmannen utföra dessa uppgifter finns inte. Om t.ex. en arbetsgivare inte iakttar ett betalningsförbud utfärdat av biträdande utmätningsmannen i samband med utmätning av lön, skall utmätningsmannen själv i eget namn kunna skicka ett brev med en anmärkning till löneutbetalaren. Därmed behöver dessa uppgifter inte tas med bland dem där utmätningsmannen ensam är behörig, utan också biträdande utmätningsmännen skall kunna utföra uppgifterna på förordnande av utmätningsmannen.

Helt ny är den föreslagna 6 punkten. Enligt den nuvarande utsökningens lag beslutar överexekutor om inriktande av utsökningen på borgensmannen med stöd av en borgensförbindelse som ställts i utsökningens ärendet eller på en auktionsköpare som försummat sin betalningsskyldighet enligt protokollet vid exekutiv auktion (3 kap. 20 a §, 5 kap. 9, 11 och 45 §§). Överexekutor beslutar också om inriktande av utsökningen på en arbetsgivare som i syfte att undvika utmätning av en arbetstagares lön har kommit överens med arbetstagaren om att arbetet skall utföras utan lön eller mot en lön som uppenbart är lägre än den gängse (4 kap. 9 b §). Behörig att besluta om betalningsskyldighet för borgensmannen, auktionsköparen eller arbetsgivaren blir enligt förslaget utmätningsmannen. Samtidigt måste det stadgas att utmätningsmannen inte får överföra rätten att förordna om betalningsskyldighet på den biträdande utmätningsmannen.

När den dom som skall verkställas gäller

överlåtande av ett visst föremål eller en fastighet, vräkning eller fullgörande enligt 3 kap. 2 § 1 mom. 2 eller 5—6 punkten, kan utmätningsmannen med stöd av 8 kap. 4 § utsökningslagen fastställa utsökningskostnadernas belopp och uppbära dem av den förlorande parten utan separat beslut. T.ex. fastställandet av ett skäligen ersättningsbart belopp för kostnaderna för fullgörande kan kräva sådan prövning som lämpligen sköts av utmätningsmannen. Därför bör utmätningsmannen själv betämma beloppet av de verkställighetskostnader som skall uppbäras hos parterna i de fall som avses i 8 kap. 4 § utsökningslagen.

Uppgiften att besluta om säkringsåtgärder, t.ex. beslag, har genom en ändring av 7 kap. rättegångsbalken överförts från överexekutor till allmän domstol den 1 december 1993. Samtidigt har det gjorts en ändring i 7 kap. utsökningslagen, som gäller verkställigheten av beslut om säkringsåtgärder. Utmätningssmannen kan dock undantagsvis i de fall som avses i 7 kap. 11 a § utsökningslagen bevilja säkringsåtgärder enligt 7 kap. rättegångsbalken. Av ärendets karaktär som en uppgift som primärt hör till domstolen följer att utmätningsmannen inte kan överföra rätten att besluta om säkringsåtgärder till biträdande utmätningsmannen. Ett stadgande om saken ingår som en 7 punkt i den föreslagna paragrafen.

De uppgifter som nämns i 8 och 9 punkterna är jämförbara med utövande av dömande makt. Uppgifterna har också samband med andra uppgifter som utmätningsmannen måste utföra själv samt med hans ställning som förman och övervakare av biträdande utmätningsmannens verksamhet. Därför är det motiverat att utmätningsmannen själv beslutar om dem. Därmed skall utmätningsmannen beluta om självrättelse av sakfel med stöd av 9 kap. 1 § 1—3 mom. och 10 kap. 10 §. Ett skriv- eller räknefel i en expedition skall biträdande utmätningsmannen dock kunna rätta själv med stöd av 9 kap. 1 § 4 mom. Utmätningssmannen skall själv avgöra huruvida parten anvisas att väcka talan vid tingsrätten (*verkställighetstvist*) samt besluta om avbrytande av verkställigheten. Eftersom utmätningsmannen inte i praktiken kan ta ställning till alla invändningar som framställts under utsökningsförfarandet, föreslås i 3 kap. 32 a § att biträdande utmätningsmannen skall underrätta utmätningsmannen om en invändning som kan tänkas leda till självrättelse eller anvisning till verkställighetstvist.

Utmätningssmannen skall också själv sköta uppgörelser mellan säljare och köpare vid avbetalningsköp.

6 §. *Annan tjänsteman*. I denna paragraf stadgas om behörigheten för andra tjänstemän underställda utmätningsmannen än biträdande utmätningsmannen att utföra verkställighetsuppdrag. Ett motsvarande stadgande ingår i dag i 1 kap. 2 § 3 mom. utsökningslagen. Utmätningssmannen kan dämed vid behov förordna en annan tjänsteman som är underställd honom att utföra ett enskilt verkställighetsuppdrag. Ett sådant arrangemang kan behövas särskilt i de mindre utsökningsdistrikten t.ex. om biträdande utmätningsmannen är jävig eller om biträdande utmätningsmannen inte finns på plats vid ämbetsverket eller servicebyrån. Ett enskilt verkställighetsuppdrag kan innebära t.ex. verkställande av utmätning eller utfärdande av kvitto över indrivning. För tjänstemannen gäller då i egenskap av den som utför verkställighetsuppdraget vad som stadgas om biträdande utmätningsman.

7 §. *Utmätningssmannens övervakningsskyldighet*. Behandlingen av utsökningsärenden hör till utmätningsmannen, men han kan förordna biträdande utmätningsmannen eller någon annan honom underställd tjänsteman att utföra verkställighetsuppdrag. På grund av det stora antalet utsökningsärenden är det i regel biträdande utmätningsmannen som är förrättningsman. Därför stadgas i paragrafens 1 mom. att utmätningsmannen skall övervaka att de tjänstemän som är underställda honom sköter sina uppgifter på behörigt sätt och iakttar de föreskrifter de fått. Till utmätningsmannens uppgifter hör att leda, styra och övervaka verkställigheten. Genom förordning utfärdas närmare stadganden om hur arbetet skall ordnas och verkställigheten övervakas.

Enligt 2 mom. kan utmätningsmannen vid behov överföra ett ärende till en annan tjänsteman eller åta sig att sköta det själv. Denna utmätningsmannens förbehållsrätt följer av den redan ovan beskrivna principen enligt vilken utsökningsärendena behandlas av utmätningsmannen, som i sin tur kan överlåta utförandet av ett verkställighetsuppdrag på biträdande utmätningsmannen eller, på det sätt som stadgas i 6 §, på en annan underlydande tjänsteman. Stadgandet innebär ingen förändring i nuläget, men för tydlighetens skull skrivs förbehållsrätten in i lagen.

8 §. *Jäv för utmätningsman*. Paragrafens 1 mom. innehåller huvudsakligen samma stad-

ganden om jäv som den nuvarande 1 kap. 9 §. Språket har moderniserats.

En ny grund för jäv har intagits i 1 mom. 3 punkten. Enligt den är utmätningsmannen jävig om han har varit befullmäktigad av en part i samma ärende. Därmed kan utmätningsmannen inte t.ex. i egenskap av borgenärens ombud sköta den rättsliga indrivningen av en skuld och själv i samma ärende fungera som utökningsmyndighet. Stadgandet har ansetts nödvändigt därför att ett sådant agerande kunde ifrågasätta utmätningsmannens opartiskhet.

I 2 mom. stadgas om förfarandet i händelse av jäv. Häradsfogden skall anmäla jäv hos den som förordnar en ställföreträdare för honom. Denne skall förordna en annan häradsfogde i hans ställe. En biträdande utmätningsman skall anmäla jäv hos häradsfogden, som skall förordna en annan tjänsteman i hans ställe eller utföra åtgärden själv.

9 §. *Utsökningsmyndighet i landskapet Åland.* Paragrafen hänvisar vad beträffar landskapet Åland till specialstadgandena om utökningsmyndigheterna där. Om utökningsmyndigheten och om dess förvaltning i landskapet Åland stadgas i lagen om landskapsfogdeämbetet i landskapet Åland (898/79). I detta arrangemang föreslås inga ändringar. Landskapet Åland har också i lokalförvaltningslagen ställts utanför häradsindelningen. Utmätningsman i landskapet Åland är således fortfarande landskapsfogden.

Utsökningsväsendets förvaltning

10 §. *Justitieministeriet.* I 1 mom. stadgas om utökningsväsendets centralförvaltningsmyndighet, justitieministeriet. I dag ingår ett motsvarande stadgande i 1 § lagen om utökningsväsendet, enligt vilket den högsta ledningen och tillsynen över utökningsväsendet ankommer på justitieministeriet. Enligt förslaget till 1 mom. sköter justitieministeriet den allmänna ledningen, styrningen och övervakningen av utökningsväsendet. Till justitieministeriets uppgifter hör därmed bl.a. lagstiftningen och annat utvecklande, ordnandet av utökningsväsendets förvaltning, resultatstyrning och budgetering, uppgiften att meddela anvisningar i de fall då ministeriet kan meddela anvisningar i ett ärende, samt uppföljning och forskning då det gäller utökningen, utbildning av utökningspersonalen och övervakning av utökningsvä-

sendet. Justitieministeriet avgör också de fall då förvaltningsklagan har anförts mot utökningsmyndigheterna. Om en givandet av en del av uppgifterna stadgas i förslaget till 12 §.

Enligt 2 § i den nuvarande lagen om utökningsväsendet är magistraten och länsstyrelsen distriktsförvaltningsmyndigheter. Uppgifterna för mellaninstansen minskar i och med att överexekutor indras och hans uppgifter överförs till tingsrätten, utmätningsmännen eller andra myndigheter. Återstående uppgifter är utökningens lednings-, övervaknings- samt andra administrativa uppgifter, t.ex. att inspektera de lokala myndigheterna, att organisera den regionala utbildningen, att biträda justitieministeriet i dess uppgifter med att utveckla förvaltningen, eventuella personalförvaltningsärenden och att behandla förvaltningsklagomål.

Enligt 2 mom. hör utökningsmyndigheterna och förvaltningen av utökningsväsendet till justitieministeriets förvaltningsområde. Detta stadgande har tagits med för tydlighetens skull, eftersom de lokala utökningsmyndigheterna i dag delvis hör till justitieministeriets och delvis till inrikesministeriets förvaltningsområde, på grund av systemet med länsmän. Utsökningsväsendet är som en statlig funktion lagskipning och dess förvaltning är justitieförvaltning. Justitieförvaltningen hör redan enligt regeringsformen, lagen om ministeriernas i statsrådet antal och allmänna verksamhetsområde (78/22) och reglementet för statsrådet (995/43) till justitieministeriets förvaltningsområde. Utsökningsväsendet har på landet "länat" länsmännen, som i egenskap av polisman hör till den förvaltning som underlyder inrikesministeriet. Då länsmanssystemet nu utvecklas i enlighet med lokalförvaltningslagen så att länsmannens olika myndighetsfunktioner avskiljs för tjänstemän i huvudsyssla som sköter en viss uppgiftsgrupp, lyder de myndigheter som sköter justitieförvaltningen naturligt under justitieministeriet.

11 §. *Lokala utökningsmyndigheter.* Lokala utökningsmyndigheter är i dag enligt 3 § lagen om utökningsväsendet stadsfogdeämbetet, i Helsingfors stad dock exekutionsverket, och länsmännen. Enligt 1 mom. i den nu föreslagna paragrafen är den lokala utökningsmyndigheten häradsfogden, som verkar antingen vid häradets fristående exekutionsverk eller vid häradsämbetets exekutionsavdelning. Häradsämbetet kan inte vara utökningsmyndighet, eftersom utökningsmyndigheten av de orsaker

som nämns ovan vid 10 § måste höra till justitieministeriets förvaltningsområde. För landskapet Åland gäller egna stadganden, såsom ovan vid 9 § har förklarats.

Syftet med propositionen är att av de orsaker som förklarats i den allmänna motiveringen skapa ett utsökningsväsende som bygger på utsökningsmän i huvudsyssla, specialiserade på utsökningsärenden. För att systemet skall bli smidigt måste det dock vara möjligt att av särskilda skäl inrätta häradsfogdetjänster på deltid. Detta anges i 2 mom. Förhållandena i glesbygden samt i små härad i Södra- eller Mellersta-Finland kan anses utgöra ett särskilt skäl när det är svårt att för utmätningsmannen finna så mycket arbete att han blir fullt sysselsatt. Ett motsvarande arrangemang föreslås i propositionen om omorganisering av åklagarmyndigheterna.

Enligt 6 § 2 mom. statstjänstemannalagen (755/86) kan när en tjänst inrättas arbetstiden begränsas till en viss del av hela den arbetsmängd som i allmänhet hör till tjänsten. Det föreslagna specialstadgandet om deltidstjänster behövs därför att det begränsar möjligheterna att sammanslå utmätningsmännen uppgifter med någon annan tjänstemans uppgifter till de speciella situationer som stadgas i lagen. Primärt strävar man att inrätta häradsfogdetjänster i huvudsyssla, vilket gör det möjligt att sköta utsökningens lagskipningsuppgift på ett självständigt och oberoende sätt.

Det föreslagna 2 mom. innebär att i de fall då häradsfogdetjänsten av särskilda skäl inrättas på deltid, kan samma person sköta t.ex. åklagarens och utmätningsmannens uppgifter.

Vid häradets exekutionsverk eller häradsämbetets exekutionsavdelning kan finnas flera häradsfogdar. I 3 mom. stadgas att som verkets eller avdelningens chef fungerar den ledande häradsfogden.

12 §. *Länsstyrelsen.* Som det har konstaterats i samband med 10 och 11 §§, fungerar justitieministeriet som central myndighet och häradsfogden som lokal myndighet under ministeriet. I förslaget har det ansetts ändamålsenligt att utsökningens lednings-, övervaknings- och övriga administrativa uppgifter i utsökningens förvaltningsförordning ges åt länsstyrelserna.

Med stöd av denna paragraf kan länsstyrelsen inte åläggas lagskipningsuppgifter i samband med utsökningen. Att ge länsstyrelsen lagskipningsuppgifter skulle stå i strid med de långt framskridna planerna på att dra in

överexekutorsinstitutionen. Däremot sköter länsstyrelsen olika administrativa uppgifter i samband med utsökningsväsendet, t.ex. utbildning och styrning, förordnanden om tjänstledigheter och vikariat samt inspektion av exekutionsverken och häradsämbetenas exekutionsenheter. Det är inte uteslutet att länsstyrelsen åläggs att avgöra förvaltningsklagan som rikts mot utsökningsmyndigheterna eller att ge utlåtande om dem till justitieministeriet. Detta har också beaktats i 10 kap. 16 § i förslaget.

För att de administrativa uppgifterna inom utsökningen skall kunna åläggas länsstyrelsen genom förordning måste det vid den finnas en personal som är tillräckligt insatt i utsökningsväsendet.

13 §. *Utnämning och behörighetsvillkor.* Motsvarande stadganden ingår i dag i lagen och förordningen (158/85) om utsökningsväsendet. Enligt 1 mom. utnämns häradsfogden av justitieministeriet. Detsamma gäller i dag för stadsfogdarna.

Enligt 2 mom. är behörighetsvillkor för häradsfogdetjänsterna juris kandidatexamen och god förtroenhet med utsökningsväsendet. I dag har behörighetsvillkor för stadsfogdarna och avdelningscheferna inom utsökningsväsendet varit juris kandidatexamen samt erfarenhet av utsöknings- och förvaltningsuppgifter. För länsmannens del nämns i behörighetsvillkoren ingenting om erfarenhet av utsökning. Därmed är behörighetsvillkoren i den föreslagna formen strängare, särskilt då det gäller förtroenhet med utsökning. Detta är befogat eftersom utmätningsmännen i regel blir heltidsanställda för dessa uppgifter, distrikten blir större och antalet ärenden växer. I och med att lagstiftningen utvecklas kommer utmätningsmännen också att få nya uppgifter.

Då det gäller den övriga personalen kommer behörighetsvillkoren för tjänsterna och utnämningförfarandet att fastställas i förordning.

14 §. *Arbetsordning.* Det föreslås att chefen för häradens exekutionsverk eller häradsämbetets exekutionsavdelningen fastställer arbetsordningen. I dag är det inom förvaltningen praxis att verkets eller avdelningens chef har rätt att fastställa arbetsordningen. Detta är också motiverat med tanke på resultatstyrningen.

Kompletterande stadganden

15 §. *Förrättningsvittne.* Enligt denna para-

graf skall utmätningssmannen vid förrättningen ha med sig ett ojävigt vittne. En förrättning får dock verkställas utan vittne, om gäldenären är närvarande och ger sitt skriftliga samtycke till att förrättningen sker utan vittne. Ett motsvarande stadgande om förrättningsvittnen ingår i nuvarande 1 kap. 10 §. I sak är skillnaden i det föreslagna stadgandet den att nu skall också utmätning av fast egendom liksom också andra utsökningsåtgärder än utmätning kunna verkställas med gäldenärens skriftliga samtycke utan förrättningsvittne. Enligt den nuvarande lagen är ett sådant förfarande möjligt bara vid utmätning av lös egendom. Med gäldenär avses vid verkställighet av annat än penningfordringar svaranden, "den tappande", vilket är en benämning som används på många ställen i utsökningslagen. Gäldenären skall på samma sätt som enligt nuvarande praxis kunna ge sitt skriftliga samtycke genom att anteckna det i utmätningsprotokollet. Reformen anses inte alltför mycket försämra gäldenärens rättskydd, eftersom han alltid har rätt att få ett vittne till förrättningen.

16 §. *Dagbok.* Paragrafen motsvarar i sak den nuvarande 1 kap. 11 §. Utmätningssmannen är skyldig att föra dagbok eller register över utsökningsärendena och att därur utfärda skriftliga intyg på det sätt som närmare stadgas genom förordning. Dagboken är ett sätt att föra bok över utsökningsärendena och över utförda åtgärder och andra händelser. Dagboken eller registret förs i praktiken antingen på ADB eller i kartotekform.

17 §. *Närmare stadganden.* Närmare stadganden om utsökningsväsendets förvaltning utfärdas genom förordning. Genom förordning regleras därmed bl.a. den lokala utsökningsmyndighetens interna ordning, förvaltning och arbetsfördelning samt övriga tjänster än häradsfogdetjänsten, behörighetsvillkoren för dem och utnämning förfarandet, liksom de uppgifter som åläggs länsstyrelsen.

3 kap. Allmänna stadganden om verkställighet av domar och utslag

12 §. I 3 kap. 12 § 2 mom. utsökningslagen är det frågan om sökande av ändring i utsökningsgrunden och avbrytande av verkställigheten i samband därmed. Med stöd av det nämnda lagrummet kan en högre domstol med anledning av ändringssökande temporärt helt

eller till någon del förbjuda verkställigheten av en dom som inte vunnit laga kraft eller förordna om dess avbrytande. Som villkor för ett sådant temporärt förordnande kan ställas att ändringssökanden ställer säkerhet för betalningen av de kostnader och skador som kan drabba motparten. Enligt nuvarande 3 mom. kan samtidigt förordnas att en redan verkställd utmätning skall återgå. Verkställigheten skall alltid återgå om den utmätta egendomen är av sådan art att den förfars, sjunker i värde eller ger upphov till stora skötselkostnader, om inte borgenären på förhand betalar kostnaderna för vården och ställer säkerhet för de kostnader och den skada som kan komma att åsamkas motparten.

Enligt förslaget skall i 9 kap. 14—18 §§ utsökningslagen ingå detaljerade stadganden om avbrytande av verkställigheten på grund av självträttelse, verkställighetstvist och utmätningssbesvär. Dessa stadganden, med undantag av 9 kap. 15 § 2 mom., skall med stöd av det ändrade 3 kap. 12 § 2 mom. i tillämpliga delar kunna iaktas vid beslut om avbrott av verkställigheten i samband med behandlingen av en ansökan om ändring av utsökningsgrunden.

9 kap. 15 § 2 mom. i förslaget motsvarar nuvarande 3 kap. 12 § 3 mom. Lagrummet passar bättre i samband med ändringssökandet i utsökningsgrunden, men förblir i sak i kraft. Eftersom borgenären inte ännu har en dom med laga kraft till grund för sin fordran är det motiverat att utmätning av t.ex. egendom som förfars skall återgå, om inte borgenären på förhand betalar kostnaderna för vården och ställer säkerhet för eventuella kostnader och skador. I samband med besvär mot utsökningsgrunden behövs för att verkställigheten skall återgå inte heller sådana särskilda skäl som nämns i 9 kap. 15 § 2 mom.

De nämnda stadgandena i 3 kap. 12 § 3 mom. överförs till paragrafens 2 mom., varvid 12 § 3 mom. kan upphävas.

I fråga om 9 kap. 14 § utsökningslagen innebär hänvisningen bl.a. att i samband med besvär mot utsökningsgrunden kan ett förordnande om avbrott ges i hovrätten på en parts yrkande eller på hovrättens eget initiativ. Det blir dock endast i sällsynta undantagsfall som fullföljdsdomstolen på eget initiativ förordnar om avbrott. För detta krävs särskilda skäl, eftersom rättegången om verkställighetsgrunden vanligen bygger på parternas yrkanden och invändningar. Förordnande om avbrott

kan i hovrätten ges av en ledamot. Ett sådant förordnande kan också ges temporärt utan att motparten hörs. Beslutet om avbrott får inte överklagas särskilt.

Om innehållet i beslutet om avbrott stadgas i nuvarande 3 kap. 12 § 2 mom. Det nya 9 kap. 15 § 1 mom. ersätter de tidigare stadgandena i 3 kap. 12 § 2 mom., och kompletterar dem särskilt då det gäller auktion som inte förrättas trots att den redan kungjorts.

Fullföljdsdomstolens rätt att förordna om avbrott av och förbud mot utsökning med stöd av 3 kap. 12 § begränsas till den tid besvären är anhängiga. Med beaktande av den föreslagna 9 kap. 16 § kan det också i samband med besvär mot utsökningsgrunden bestämmas att beslutet om avbrott är i kraft till dess avgörandet i huvudsaken har vunnit laga kraft. Beslutet om avbrott vinner inte laga kraft. Beslutet kan av godtagbara skäl ändras medan saken behandlas.

Det föreslagna stadgandet i 9 kap. 17 § om meddelande om förordnande om avbrott skall iaktas också då domstolen behandlar besvär mot utsökningsgrunden. När utmätningsmannen får meddelande om förordnandet om avbrott, skall han enligt 9 kap. 18 § 1 mom. genast handla i enlighet med förordnandet. Men om verkställigheten av förordnandet förutsätter att det ställs säkerhet kan utmätningsmannen avbryta verkställigheten först efter det att säkerheten har ställts. Utmätningssmannen kan vid behov fråga om säkerhet kommer att ställas. Utmätningssmannen får enligt 9 kap. 17 § i förslaget också meddelande om avgörandet i en ansökan om ändring i utsökningsgrunden, om ett förordnande om avbrott tidigare har meddelats i saken. När utmätningsmannen har fått meddelandet kan han fortsätta verkställigheten eller återkalla den. Om ändring söks i domstolens avgörande i fråga om utsökningsgrunden skall utmätningsmannen så vitt möjligt handla så att fullföljdsdomstolen hinner avgöra den begäran om avbrott som eventuellt framställts i ändringsansökan innan verkställigheten fortsätts.

13 §. De nuvarande stadgandena om återvinning ersätts med de föreslagna 9 kap. 6—13 §§, vilka gäller verkställighetstvist. Om avbrytande av verkställigheten på grund av verkställighetstvist stadgas i 9 kap. 14—18 §§. I samband med revideringen av rättegångsförfarandet i tvistemål har utsökningslagens stadganden om återvinning i samband med lag-

sökning och säkringsåtgärder upphävts den 1 december 1993 (1055/91, 1066/91 och 1417/92). Av denna anledning kan ur nuvarande 13 § 1 mom. upphävas hänvisningen till återvinnings-talan som väckts enligt utsökningslagen. Samtidigt stadgas att den domstol vid vilken återvinningstalan enligt 12 kap. rättegångsbalken är anhängig kan förbjuda eller avbryta verkställigheten med iakttagande av tillämpliga delar av 9 kap. 14—18 §§. Då kan vid tingsrätten en domare ge ett förordnande om avbrott också i kansliet. Domstolen skall också underätta utmätningsmannen om förordnandet om avbrott.

20 a §. I 3 kap. 20 a § 2 mom. utsökningslagen stadgas om användning av pant eller borgen i utsökningsärenden för betalning av den fordran vars indrivning säkerheten är avsedd att trygga. Enligt nuvarande lag förordnar överexekutor på särskild ansökan om borgensmannens betalningsskyldighet. Omvandlingen av panter till pengar hör till utmätningsmannens befogenheter.

Enligt förslaget skall utmätningsmannen också besluta om borgensmannens betalningsskyldighet. Denna överföring av beslutsrätten har samband med indragningen av överexekutor och de nya stadgandena om verkställighetstvist.

Av rättssäkerhetsskäl föreslås 3 kap. 20 a § 2 mom. utsökningslagen också bli ändrad så att utmätningsmannen innan en pant realiseras eller indrivning sker hos borgensmannen skall uppmana den betalningsskyldige och pantägaren eller borgensmannen att uppfylla sin betalningsskyldighet. Borgensmannen skall beredas tillfälle att för utmätningsmannen lägga fram sina egna anmärkningar om sin betalningsskyldighet.

Utmätningssmannen skall ge ett separat beslut om pantägarens eller borgensmannens betalningsskyldighet. Särskild utmätning ur panten behövs inte. Panten omvandlas till pengar på det sätt som stadgas om utmätt egendom med iakttagande av procedurstadgandena för respektive slag av egendom. Om borgensmannen bor på annan ort skall utmätningsman på eget initiativ begära handräckning av utmätningsmannen på den orten för verkställighet av utmätningen hos borgensmannen.

Enligt gällande lag kan pantägaren hos överexekutor och vidare hos hovrätten besvära sig över utmätningen av pantföremålet. Borgensmannen får överklaga överexekutors beslut

hos hovrätten. Både pantägaren och borgensmannen får med stöd av nuvarande 3 kap. 20 a § 4 mom. utsökningslagen vid allmän domstol genom återvinningstalan yrka att medel som indrivits hos dem skall återbetalas, inom sex månader räknat från den utmätning som har skett med stöd av pantsättningen eller borgensförbindelsen.

Enligt lagförslaget kan gäldenären eller någon annan person som verkställigheten drabbar inom utsatt tid hos tingsrätten besvära sig över utmätningen eller någon annan verkställighetsåtgärd. Däremot försvinner den återvinning som avses i den nuvarande lagen som besvärsmedel. Oklara civilrättsliga frågor, som inte kan utredas vid utsökningsförfarandet, kan med stöd av 9 kap. 6 § i förslaget separat hänvisas till tingsrätten för att avgöras som tvistemål. Utmätningens mannen ger en anvisning om verkställighetstvist, i vilken ändring inte får sökas enligt 9 kap. 6 § 4 mom. Talan i en verkställighetstvist kan väckas också utan anvisning. I 3 kap. 20 a § 4 mom. i lagförslaget hänvisas därför i stället för till stadgandet om återvinning till stadgandena om verkställighetstvist i 9 kap. Förhållandet mellan verkställighetstvist och utsökningsbesvär föreslås bli reglerat i 9 kap. 13 §.

I 3 kap. 20 a § 1 och 3 mom. utsökningslagen föreslås inga ändringar.

21 §. För att det skall vara lättare att höra parterna ingår i rättegångsbalken stadganden om att i tvistemål och brottmål är parterna skyldiga att för domstolen uppge en adress till vilken meddelanden enkelt och utan dröjsmål kan postas till dem. Domstolen skall också underrättas om adressförändringar som sker under rättegången (5 kap. 2 § 2 mom. och 10 § 2 mom., 25 kap. 15 § 1 mom. och 22 §, 26 kap. 12 § samt 30 kap. 11 § 2 mom. och 24 § 2 mom. rättegångsbalken).

Också för utsökningsförfarandet behövs en s.k. rättegångsadress. I förfarandet i första instans används rättegångsadressen för kontakt med den som ansöker om verkställighet samt med gäldenären eller andra personer sedan de hörts t.ex. i samband med ansökan eller själv rättelse vid verkställigheten. Därtill kan rättegångsadressen användas vid sökande av ändring i utsökningen. Stadgandet om skyldigheten att uppge en adress föreslås bli inplacerat i 3 kap. som innehåller allmänna stadganden om verkställigheten, i 21 § som 4 mom. En part

som inte vill uppge en rättegångsadress kan dock inte tvingas till det.

Den som har uppgett en rättegångsadress skall också anmäla adressförändringar. Eftersom personen själv ansvarar för att de adressuppgifter han lämnat är korrekta och aktuella anses en delgivning ha blivit korrekt verkställd om en handling har sänts till den adress parten senast har uppgett. Rättegångsadressen kan uppges muntligt. Om postadressen finns antecknad på den skriftliga ansökan om utsökning eller på någon annan skrivelse som en part eller en utomstående har lämnat till utmätningens mannen i ett utsökningsärende, betraktas denna anteckning som partens meddelande om rättegångsadress.

Meddelandet om rättegångsadress gäller för ett enskilt ärende. Därmed kan t.ex. ett meddelande om rättegångsadress som sökanden eller gäldenären lämnat i ett utsökningsärende inte automatiskt anses gälla i ett annat utsökningsärende.

Vilken praktisk betydelse rättegångsadressen får är beroende av stadgandena om delgivning. Delgivningen blir lättare särskilt då kallelser, uppmaningar och meddelanden kan sändas till parten som vanligt brev till den adress han uppgett. Enligt 3 kap. 27 § 1 mom. utsökningslagen delges meddelanden och andra tillkännagivanden i utsökningsärenden vederbörande på det sätt som i lagen om delgivning i förvaltningsärenden (232/66) stadgas om enskild delgivning, om inte annat är stadgat eller förordnat för något särskilt fall. Detta är huvudregeln, men i utsökningslagen finns också särskilda bestämmelser om delgivning, t.ex. då det gäller utmätning i 3 kap. 27 § 2 mom. och då det gäller utmätning av lön i 4 kap. 18 e §. I förslaget ingår också stadganden om delgivning vid själv rättelse och verkställighetstvist (9 kap. 3 och 7 §§ samt 10 kap. 10 §). Förslagets stadgande om rättegångsadress innebär att delgivning kan sändas som vanliga tjänstebrev i de fall då parten har uppgett en rättegångsadress för utmätningens mannen. Om detta stadgas i det nya 3 kap. 27 § 3 mom.

Vid tingsrätten iaktas däremot stadgandena om delgivning i lagen om ansökningsärenden och rättegångsbalken, med stöd av 10 kap. 13 § 1 mom. i förslaget. Det nya stadgandet om rättegångsadress gäller dock också vid den domstol som behandlar utsökningsbesvären. Domstolens delgivning och meddelanden kan sändas till den adress som parten har uppgett

för utmätningsmannen, som vanligt tjänstebrev. Utmätningssmannen är enligt 10 kap. 9 § 2 mom. skyldig att till sitt utlåtande med andledning av utsokningsbesvär foga en förteckning över parterna och deras postadresser. I meddelandet skall utmätningsmannen göra skillnad mellan rättegångsadresserna och sådana adresser som han annars känner till, men i fråga om vilka normal delgivning skall iaktas. Om någon anmäler en adressförändring till utmätningsmannen skall denne genast meddela den domstol som behandlar ändringsansökan om saken. Också hovrätten och högsta domstolen har enligt 26 kap. 12 § och 30 kap. 24 § rättegångsbalken en möjlighet att sända delgivningar på motsvarande sätt.

En förutsättning för att stadgandet om rättegångsadress skall kunna tas i bruk är att parterna samtidigt som de ombeds uppge sina adresser informeras om adressuppgifternas betydelse och om att delgivningar kan sändas som vanliga brev. Då förstår parterna att ge akt på sin post och att anmäla adressförändringar. Den som gjort en skriftlig ansökan om utsokning och som på ansökan har antecknat sin adress, kan dock enligt stadgandet anses vara medveten om betydelsen av de adressuppgifter han lämnat. Trots att detta också gäller andra som i ett utsokningsärende själva skriftligen har uppgett sin adress, hör det till god utsokningssed att de blir påmindas om rättegångsadressens betydelse.

Vid behov, t.ex. om det finns risk för att mottagaren bestrider att han fått ett meddelande, kan man dock alltid också använda bevislig delgivning. Om en part som som uppgett en rättegångsadress underlåter att anmäla en ny adress, får en delgivning verkställas så att den sänds till den senast uppgivna adressen. Men om man trots underlåtelserna känner till den nya adressen skall delgivningen ske till den nya adressen med iakttagande av det normala delgivningssättet.

Ett vanligt tjänstebrev till rättegångsadressen kan också användas för meddelande om sådana beslut av utmätningsmannen i vilka ändring får sökas inom utsatt tid. Också en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kan delges genom ett vanligt brev, i de fall då en rättegångsadress har uppgetts. Vid störningar i postgången kan den som uppgett en rättegångsadress få tiden för anförande av besvär eller väckande av talan återställd. Frågan om när tiden för väckande av talan i

verkställighetstvist kan återställas diskuteras närmare i samband med 9 kap. 10 §.

En verkställighetstvist anhängiggörs vid tingsrätten i den ordning som gäller för behandling av tvistemål. Vid behandlingen iaktas rättegångsbalkens stadganden om rättegångsadress och delgivning.

27 §. Till denna paragraf föreslås bli fogat ett nytt 3 mom., med en hänvisning till 3 kap. 21 § 4 mom., vilket gäller rättegångsadress. När en part för utmätningsmannen har uppgett en rättegångsadress, medveten om adressuppgifternas betydelse och om sin skyldighet att se till att uppgifterna är aktuella, kan delgivningar alltid sändas till parten med posten som vanligt brev, oberoende av vad som annars stadgas om delgivning i utsokningslagen.

Paragrafen innehåller också förtydligande stadganden om när en part skall anses ha fått del av en handling och om att postningsdagen skall antecknas på handlingen. Motsvarande stadganden ingår i 22 § 1 mom. och 29 § 2 mom. lagen om delgivning i förvaltningsärenden.

32 §. Till 1 mom. föreslås bli fogat ett omnämnande av parternas rätt att få ett utdrag ur eller en kopia av förrättningsprotokollet, men också av utmätningsmannens beslut, som parten kan överklaga. Det kan här vara frågan om t.ex. ett separat självrättelsebeslut enligt 9 kap. 2 § 2 mom. i förslaget.

Paragrafens nuvarande 2 och 3 mom. sammanslås till ett nytt 2 mom. för att lagrummet skall bli tydligare. I sak ändras momenten inte.

Om utmätningsmannen med anledning av en invändning eller annars anser att en åtgärd kan kränka en utomstående rätt, skall meddelande om utmätningen eller ett utdrag ur eller en kopia av protokollet eller beslutet enligt ovanstående genast efter förrättningen sändas till denna utomstående. Ett stadgande om saken har intagits i ett nytt 3 mom. Därmed vinner förrättningen laga kraft också mot den utomstående, om han inte inom den tid som anges i 10 kap. 4 § i förslaget anför besvär. En utomstående skall därför alltid genast uppmanas att uppge en rättegångsadress, om han framställer invändningar eller yrkanden i ett utsokningsärende.

I 4 mom. företas de ändringar som föranleds av 1 kap. 15 § i förslaget, enligt vilken inte bara utmätning av lös egendom utan också utmätning av fast egendom och andra utmätningsförrättningar kan utföras utan vittne, om gäl-

denären är närvarande vid förrättningen och ger sitt skriftliga samtycke till det.

I paragrafens nya 5 mom. intas en hänvisning till besvärсанvisning som skall fogas till utdrag ur och kopior av protokoll samt till beslut och utmätningssanmälan. Enligt 10 kap. 11 § i förslaget skall en skriftlig besvärсанvisning alltid fogas till dessa handlingar. Utmätningssmannen skall vid förrättningen muntligen meddela de närvarande om rätten att söka ändring och om vad som skall iaktas i fråga om besvär.

32 a §. I den nuvarande utsökningslagen finns inget stadgande om invändningar som framställs vid utsökningsförfarandet, med undantag av 4 kap. 10 § som gäller utomståendes äganderätt. Framför allt frågan om status för gäldenärens invändningar har förblivit oklar (beträffande gäldenärens påståenden se bl.a. Risto Koulu, Ulosotto menettelynä. Helsingfors 1988 s. 221 ff.). Eftersom förslaget innebär en utvidgad möjlighet till mellanrättegång, måste det finnas reglerat vilken betydelse en invändning som framställts i ett utsökningsärende skall tillmätas. Saken föreslås bli reglerad i en ny 32 a §, som samtidigt kompletterar 32 §. Den sistnämnda paragrafen förutsätter att parternas invändningar och yrkanden antecknas i utmätningssmannens protokoll.

Den föreslagna 32 a § gäller invändningar eller yrkanden som framställts av vem som helst under utsökningsförfarandet. Stadgandet är ett uttryck för utsökningens s.k. attraktionsprincip, vilken innebär att invändningar eller yrkanden som framställts vid utsökningen skall avgöras i samband med utsökningen. Ett undantag från denna princip utgör mellanrättegångarna enligt det föreslagna 9 kap. (verkställighetstvist).

Om en invändning eller ett yrkande uppenbart saknar grund behöver något separat motiverat beslut inte ges om avgörandet, utan utmätningssmannens ställningstagande antecknas kortfattat i protokollet. Om någon t.ex. i berusat tillstånd per telefon kommer med helt grundlösa påståenden, behöver dessa inte ens antecknas i protokollet. Men om en invändning eller ett yrkande inte uppenbart saknar grund, skall utmätningssmannen med stöd av 1 mom. fatta ett motiverat beslut om sitt avgörande i saken. Av beslutet skall då framgå resultatet av utmätningssmannens avgörande och motiveringen till det. Det skall framgå om invändningen eller yrkandet har någon inverkan på den

fortsatta verkställigheten och på den redan utförda verkställigheten. Av motiveringen skall framgå på vilka omständigheter och juridiska slutledningar avgörandet bygger. Eftersom utsökningsförfarandet är summariskt behöver motiveringen till beslutet dock inte vara lika ingående som motiveringen till domstolens beslut i ett tvistemål.

Att invändningen eller yrkandet avgörs måste också vara en förutsättning för att förrättningen skall kunna verkställas eller förfarandet fortsätta. Om verkställigheten inte förutsätter ett avgörande i fråga om invändningen eller yrkandet, behöver ett beslut inte fattas.

Utmätningssmannen kan anteckna beslutet med motivering i protokollet över utsökningsärendet eller skriva ut det som en separat handling. Beslutet har bindande verkan bara i det utsökningsärende där det givits. Samma invändning eller yrkande kan senare framställas i ett nytt utsökningsärende, och utmätningssmannen måste då avgöra saken på basis av utredning. Utmätningssmannen kan också utan att vara bunden av beslutet med stöd av 9 kap. 1 § i lagförslaget rätta en tidigare felaktig verkställighetsåtgärd eller ett tidigare felaktigt beslut i samma ärende.

För tydlighets skull stadgas i slutet av momentet att ett sådant beslut inte får överklagas särskilt. För besvärsrätt krävs att utmätningssmannen trots invändningen har utfört en verkställighetsåtgärd eller fattat ett sådant annat beslut som kan överklagas. Besvärсанvisning behöver inte ges för ett avgörande som bara gäller en invändning eller ett yrkande. Därmed förlorar parten inte heller med anledning av det avgörande som inte kan överklagas sin rätt att åberopa invändningen eller yrkandet, om han söker ändring i en senare överklagbar verkställighetsåtgärd.

Enligt 2 mom. skall den som framställt en invändning eller ett yrkande i första hand bevisa sitt yrkande. Han skall lägga fram de handlingar och övriga bevis som han önskar åberopa som grund för sitt yrkande. Utmätningssmannen skall på tjänstens vägnar utreda saken bara om det lämpligen kan göras vid utsökningen. Han kan vid behov vara i kontakt med motparten och fråga om hans åsikt i saken. Egentligt utredningsarbete skall utmätningssmannen dock börja med bara i undantagsfall, t.ex. om information som påverkar saken finns tillgänglig i utmätningssmannens arkiv eller i ett offentligt register. Eftersom

utsökningslagen gäller ett summariskt förfarande finns där t.ex. inga anvisningar om förfarande för att höra vittnen. Om annan bevisning är handlingar behövs för att utreda saken, kan utmätningsmannen med stöd av 3 mom. ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist.

I 3 mom. ingår ett stadgande med hänvisning till självrättelse och verkställighetstvist. Om en invändning eller ett yrkande enligt 1 mom. leder till att en utförd verkställighetsåtgärd konstateras vara uppenbart felaktig, kan den rättas med stöd av den förslagna 9 kap. 1 § som gäller självrättelse. Om däremot ett utsökningsärende på det sätt som avses i 9 kap. 6 § har blivit oklart på grund av en invändning eller ett yrkande, kan utmätningsmannen anvisa parten att väcka talan i verkställighetstvist i enlighet med 9 kap. 6 §.

Enligt 4 mom. skall biträdande utmätningsmannen underrätta utmätningsmannen om en invändning eller ett yrkande enligt 3 mom., eftersom han inte har befogenhet att göra en självrättelse av ett sakfel eller att ge en anvisning till verkställighetstvist. Biträdande utmätningsmannen kan själv lämna en klart grundlös invändning obeaktad eller förkasta den samt godkänna en motiverad invändning, dock inte om det leder till självrättelse. Därtill behövs ett stadgande om att biträdande utmätningsmannen trots en invändning kan fortsätta verkställigheten och utföra en utmätning eller någon annan åtgärd som tryggar den fortsatta verkställigheten. Om utmätningsmannen beslutar att göra en självrättelse eller ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist, kan han samtidigt fatta beslut som gäller återkallande och avbrytande samt fortsättande av verkställigheten.

4 kap. Om utmätning

9 b §. Utsökningslagens stadganden om verkställighet som inriktas på arbetslönen reviderades år 1973. Till 4 kap. fogades en 9 b § om uppskattning av lönebeloppet i de fall då en arbetsgivare har en underhållsskyldig anställd i sitt företag utan lön eller mot en ersättning som är uppenbart mindre än den skäliga lön som i allmänhet betalas för sådant arbete. För att hjälpa gäldenären att undgå sina skyldigheter ger arbetsgivaren den anställda ett vederlag för arbetet i någon form som inte framgår av

lönekontot i bokföringen. I ett sådant fall är det frågan om kringgående av utsökning av lön.

Enligt 4 kap. 9 b § 1 mom. i den nuvarande utsökningslagen kan överexekutor på anhållan av den till underhållsbidrag berättigade eller av myndighet som för dennes talan, avgöra vilket belopp som skall anses såsom skälig lön för gäldenären. Om arbetsgivaren inte gör en innehållning på lönen i enlighet med detta kan det icke innehållna beloppet mätas ut hos arbetsgivaren på samma sätt som i andra fall av brott mot betalningsförbud i enlighet med 4 kap. 18 d § utsökningslagen.

I praktiken har 4 kap. 9 b § 1 mom. sällan tillämpats, även om möjligheten till ett sådant förfarande torde ha haft en viss preventiv verkan. Stadgandets effekt har minskats av att förfarandet har krävt borgenärens initiativ och en ansökan till överexekutor. Borgenären har kanske inte känt till stadgandets innehåll och förutsättningarna för detta förfarande, även om utmätningsmannen känt till dem. Underhållsborgenärerna har kanske inte haft de resurser som behövs för att sätta i gång och fortsätta förfarandet, eftersom överexekutor i oklara fall med stöd av 4 kap. 9 b § 2 mom. och 9 c § 1 mom. har anvisat borgenären att väcka talan i domstol.

Överexekutors eller domstolens beslut om lönebeloppet och det betalningsförbud utmätningsmannen har meddelat arbetsgivaren är i kraft till dess arbetsgivaren för utmätningsmannen gör troligt att förutsättningar för indrivning med stöd av beslutet inte längre föreligger. Utmätningsmannen kan antingen fortsätta indrivningen i enlighet med överexekutors beslut eller, om förutsättningarna har upphört, helt sluta med indrivningen. Det har ansetts vara en tolkningsfråga om utmätningsmannen i dag på annat sätt kan beakta förändringar i omständigheterna, genom att t.ex. sänka det belopp som enligt beslutet skall mätas ut eller genom att avbryta indrivningen temporärt. Om utmätningsmannen har slutat med indrivningen på grund av att förutsättningar saknas, måste borgenären om förutsättningar för indrivning på nytt uppkommer inleda en ny överexekutors- eller domstolsprocess.

De underhållsskyldiga har ofta också andra skulder, men de medel som kommit i utmätningsmannens besittning på grund av det här aktuella stadgandet kan inte användas för att betala dem. Det förekommer dock liknande

arrangemang för att undgå borgenärerna också i andra gäldförhållanden än i samband med underhållsbidrag. I utsökningsspraxis har det därför ansetts vara ett missförhållande att stadgandet bara kan tillämpas på underhållsbidrag.

Av dessa orsaker föreslås tillämpningsområdet för 4 kap. 9 b § 1 mom. utsökningsslagen bli utvidgat att gälla utsökning av alla slag av fordringar. Samtidigt görs i lagrummet de ändringar som reformen av ändringssökandet föranleder.

Enligt förslaget överförs uppgiften att bedöma och fastställa beloppet av den lön som skall läggas till grund för utmätningen från överexekutor till utmätningssmannen. Denne har bättre information om gäldenärens förmögenhetssituation och levnadsförhållanden än överexekutor. Utmätningssmannen måste också i dag enligt 4 kap. 6 b § bedöma värdet av de naturaförmåner som ingår i lönen och han känner till lönenivån på orten. Överföringen av uppgiften till utmätningssmannen har också samband med det nämnda målet att inom en nära framtid dra in överexekutorerna.

För att stadgandet skall kunna tillämpas på gäldenärens arbetsgivare måste det uppenbara syftet med arrangemanget mellan gäldenären och arbetsgivaren vara att undvika verkställighet. Utsökningen kan inte inriktas på arbetsgivaren, om lönen är liten därför att arbetstägaren har dåliga yrkeskunskaper, att arbetsmängden är liten, att arbetsgivarens ekonomiska situation är dålig eller att den påverkas av andra faktorer som inte har samband med verkställigheten. Lönen måste också vara uppenbart lägre än vanligt. Om den bara är litet lägre än den allmänt betalade lönen kan stadgandet inte tillämpas. En sådan skillnad saknar också väsentlig betydelse för borgenärerna.

Stadgandet är inte tillämpligt i en situation där någon försöker undvika utsökning genom att ta ut en del av lönen som naturaförmåner, om lönen beräknad på detta sätt inte är uppenbart mindre än vanligt. Naturaförmånerna beaktas då lönebeloppet räknas ut på det sätt som stadgas i 4 kap. 6 b §. Problemet kvarstår i en situation då knappast någon penninglön alls betalas ut. Avsikten är att detta problem skall tas upp på nytt i samband med de senare delreformerna.

Stadgandet kan tillämpas bara om full betalning inte kan erhållas ur gäldenärens övriga

tillgångar eller inkomster. Förfarandet är därmed sekundärt. Enligt förslaget kan åtgärder för att uppskatta lönebeloppet vidtas på tjänstens vägnar, utan särskild anhållan av borgenären.

Indrivningen får inte fortgå längre än de grunder som är förutsättning för tillämpningen av stadgandet föreligger. Om gäldenärens lön höjs eller han övergår till arbete med lägre lön eller om hans arbetsinsats minskar, skall betalningsförbudet till arbetsgivaren återkallas eller ändras för att motsvara de nya förhållandena. Samma förfarande skall iaktas om man hos gäldenären hittar tillräckligt med andra utmätningbara tillgångar. Om arbetsförhållandet avslutas upphör naturligtvis betalningsförbudet. Men om arbetsförhållandet omedelbart fortsätter och det kan anses att det är frågan om ett försök att undgå utmätning, kan betalningsförbudet hållas i kraft utan avbrott.

Bestämmanderätten i det företag som vidtar dylika arrangemang med en anställd innehas vanligen av en familjemedlem eller annan närstående person till gäldenären. Men om sådana arrangemang upptäcks i ett företag som ägs eller innehas av en främmande person, kan utsökningen också med anledning av dem inriktas på arbetsgivaren. På ett företag som ägs av gäldenären själv tillämpas stadgandet inte, på grund av tolkningssvårigheterna i samband med gäldenärens ställning.

Ett tecken på att förutsättningar för tillämpning av stadgandet kan föreligga kunde vara att gäldenärens levnadsstandard är uppenbart högre än vad som är möjligt med den lön han uppgivit. En lön som är klart lägre än lönen enligt kollektivavtalet kan också vara ett bevis på avsikt att undvika utmätning. Stadgandet måste tillämpas med hänsyn till situationen som helhet. Utmätningssmannen måste tillräckligt noggrannt motivera det beslut som ligger till grund för betalningsförbudet.

Om arbetsgivaren inte iakttar betalningsförbudet kan det belopp som det bestämts att skall redovisas till utmätningssmannen direkt med stöd av beslutet om uppskattning av lönen och betalningsförbudet för arbetsgivaren till följd av det mätas ut av arbetsgivarens egendom på det sätt som stadgas i 4 kap. 18 d § utsökningsslagen.

För att lönen skall kunna fastställas till ett annat belopp än vad som upptagits i arbetsgivarens bokföring måste gäldenären, arbetsgivaren och vid behov också borgenären höras

först. Det är desto viktigare att borgenären hörs, ju oklarare saken är. Också borgenären kan ha anledning att söka ändring i utmätningens beslut eller att väcka talan i verkställighetstvist i tingsrätten. Parterna kan höras muntligt i utmätningens kassli eller beredas tillfälle att ge ett skriftligt svar. Sedan utmätningens mannen hört dessa personer skall han ge ett motiverat skriftligt beslut i saken. I beslutet konstateras skillnaden mellan den betalade lönen och en skälig arbetslön enligt lönenivån på orten samt storleken av den andel som på basis av den sistnämnda arbetslönen skall redovisas till borgenären.

Utmätningens mannen skall delge arbetsgivaren utslaget och ett betalningsförbud samt ålägga honom att redovisa det i utslaget nämnda beloppet till utmätningens mannen vid bestämda tidpunkter. Utmätningens mans beslut gäller från och med den tidpunkt då det delgivits löneutbetalaren.

Om utslaget delges arbetsgivaren per post är de bäst om handlingarna skickas som rekommenderat brev eller mot mottagningsbevis. Då är det obestridligt att åtgärder enligt 4 kap. 18 d § utsokningslagen kan vidtas mot arbetsgivaren genast om han underlåter att göra en innehållning på lönen.

I förfarandet enligt detta lagrum iakttas och på dess rättsverkan tillämpas i övrigt gällande stadganden om utmätning av lön.

Som paragrafens 2 mom. intas ett stadgande som ersätter det nuvarande momentet och gäller möjligheten att föra frågan om arbetsgivarens betalningsskyldighet till tingsrätten för att avgöras som en verkställighetstvist. Stadgandet ersätter samtidigt 4 kap. 9 c §.

I det nuvarande 4 kap. 9 b § 2 mom. utsokningslagen ingår ett förbud mot sökande av ändring i överexekutors utslag enligt samma paragraf. Eftersom utmätningens mannen enligt 4 kap. 9 b § 1 mom. i lagförslaget skall besluta om saken, är det motiverat att ändring i beslutet kan sökas genom besvär hos tingsrätten. Besvärsförbuden mot tingsrättens beslut och de frågor som gäller besvärstillstånd i hovrätten är bäst lämpade att bli behandlade i samband med reformen av hovrättsförfarandet.

Gäldenärens rätt att söka ändring avgörs på basis av 10 kap. 1 § 1 mom. i lagförslaget, enligt vilket den vars rätt påverkas av utmätningens mans beslut har rätt att överklaga beslutet. Utmätningens mans beslut om vilket som är det skäliga lönebelopp för gäldenären

av vilket utmätningen skall verkställas, är en skyldighet som direkt berör en utomstående, dvs. arbetsgivaren. Beslutet påverkar inte avtalet mellan gäldenären och arbetsgivaren, utan medför för arbetsgivaren en viss betalningsskyldighet trots avtalet. Därmed verkar det som om gäldenären inte hade något direkt självständigt intresse av att söka ändring. Även om avgörandet är en tolkningsfråga och gäldenären i vissa undantagsfall kan ha ett verkligt intresse att söka ändring, har gäldenären dock i regel inte rätt att söka ändring i utmätningens mans beslut om fastställande av lönebeloppet. Gäldenären kan inte heller enligt 9 kap. 8 § få en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist.

9 c §. I 1 och 2 mom. stadgas om borgenärens rätt att vid domstol föra talan för att förpliktiga arbetsgivaren till ansvar enligt 9 b § samt om arbetsgivarens rätt att söka återvinning med anledning av en betalningsskyldighet som ålagts honom. En hänvisning till stadgandena om verkställighetstvist föreslås bli intagen i 9 b § 2 mom., vilken då ersätter 9 c § till dessa delar.

I nuvarande 4 kap. 9 c § 2 mom. utsokningslagen ingår också ett stadgande enligt vilket domstolen sedan den befriat arbetsgivaren från betalningsskyldighet med anledning av återvinningstalan skall pröva om arbetsgivaren bör återfå vad han redan erlagt eller någon del därav. Eftersom utmätningens mans beslut kan överklagas och eftersom saken på anvisning av utmätningens mannen eller utan anvisning genast kan föras till tingsrätten som en verkställighetstvist och verkställigheten avbrytas, behövs detta specialstadgande inte längre. Så också därför att de influtna medlen enligt 9 kap. 12 § 2 mom. i lagförslaget bara får lyftas mot säkerhet till dess domen i en verkställighetstvist har vunnit laga kraft.

I 9 c § 3 mom. stadgas i samband med borgenärens fastställsetalan och arbetsgivarens återvinningstalan att underrättens utslag skall lända till efterrättelse även om ändring sökts. Dessa former av talan föreslås bli ersatta av talan i verkställighetstvist. I 9 kap. 12 § 1 mom. i lagförslaget stadgas i fråga om verkställighetstvist att utmätningens mannen skall lägga avgörandet i tvisten till grund för verkställigheten och fortsätta verkställigheten eller återkalla den. För fortsatt verkställighet krävs i regel inte att domstolens beslut har vunnit laga kraft, men de influtna medlen kan med

stöd av ett beslut som inte vunnit laga kraft utbetalas endast mot säkerhet. Också besvär som gäller utsökningsgrunden föranleder enligt 6 kap. 1 § 2 mom. utsökningslagen att medlen kan redovisas bara mot säkerhet.

Vid beredningen av lagförslaget har man inte heller funnit det motiverat att ändring inte skall få sökas i hovrättens dom i en verkställighetstvist som gäller fastställande av lönens belopp enligt 4 kap. 9 b § utsökningslagen. Det är frågan om ett undantagsstadgande som gäller en viss typ av verkställighetstvist och som inte behövs eftersom det finns en möjlighet att verkställa domen även om den inte vunnit laga kraft. Därför kan förbudet mot sökande av ändring i nuvarande 4 kap. 9 c § 3 mom. upphävas.

Med beaktande av de ovan nämnda omständigheterna kan 4 kap. 9 c § utsökningslagen upphävas i sin helhet.

10 §. Enligt 4 kap. 9 § 1 mom. utsökningslagen får hos gäldenären inte utmätas någonting som konstateras tillhöra någon annan. Utmätning får inte heller ske till förfång för någon annan som har rätt till ett föremål som gäldenären äger. Detta innebär att om det läggs fram en tillförlitlig utredning om att ett föremål som påträffats i gäldenärens bostad eller annars i hans besittning ägs av en utomstående, får detta föremål inte mätas ut.

I nuvarande 4 kap. 10 § utsökningslagen stadgas om rätt att väcka talan då en utomstående med åberopande av sin äganderätt gör anspråk på ett föremål. I förslaget har i 9 kap. 6—13 §§ intagits detaljerade stadganden om förfarandet vid verkställighetstvist. Med stöd av dessa kan frågan om en utomståendes rätt föras till domstol för behandling. De nuvarande procedurstadgandena i 4 kap. 10 §, vilka motsvaras av dessa nya stadganden, föreslås bli upphävda.

I det ändrade 4 kap. 10 § 1 mom. kvarstår det nuvarande stadgande som uttrycker presumption om äganderätt på basis av innehav, enligt vilket gäldenären anses äga den lösa egendom som han innehar, om inte en utomstående bevisar sin äganderätt. Också gäldenären skall kunna lägga fram en tillräcklig utredning om en utomståendes äganderätt. Om den utomståendes äganderätt inte kan bevisas, kan utmätningssmannen mäta ut egendomen i fråga eller, om påståendet har lagts fram först efter utmätningen, fortsätta verkställigheten trots den utomståendes påstående. I momentet intas

också ett stadgande om att anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist enligt 9 kap. 6 § kan ges med anledning av en utomståendes påstående. Om en utomstående har lagt fram sådana sannolika grunder som nämns i 9 kap. 6 § och frågan om äganderätten har blivit oklar på det sätt som avses i paragrafen i fråga, kan utmätningssmannen ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist och samtidigt avbryta verkställigheten. Med anledning av gäldenärens invändning skall anvisning inte kunna ges.

Eftersom en anvisning enligt 9 kap. 6 § förutsätter sannolikhetsbevisning av den som framställt påståendet, behöver de sannolika grunderna inte nämnas i 4 kap. 10 § utsökningslagen. Med beaktande av den i momentet avsedda presumptionen om ägande på basis av innehav, är det inte meningen att anvisningar till mellanrättegång skall ges lättare än i dag.

I nuvarande 4 kap. 10 § 3 mom. utsökningslagen ingår ett stadgande om borgenärens rätt att väcka talan. Enligt 9 kap. 7 och 8 §§ i lagförslaget kan också åt borgenären ges en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Borgenären skall också kunna väcka talan utan anvisning med stöd av 9 kap. 9 §. Därför behövs i 4 kap. 10 § inte längre något särskilt stadgande om borgenärens rätt.

I paragrafens 2 och 3 mom. kvarstår huvudsakligen de stadganden som motsvarar nuvarande 4 och 5 mom. om beaktande av en rättshandling som återgår med stöd av 3 kap. 35 § då en verkställighetstvist behandlas samt om ställningen för gäldenärens make vid utmätning.

I 9 kap. 12 § i lagförslaget ingår ett stadgande om fortsatt verkställighet efter det att en verkställighetstvist avgjorts. Enligt detta kan verkställigheten i de fall som avses i 4 kap. 10 § 2 mom. fortsätta när domstolen har bestämt att en utomståendes rätt inte förhindrar slutförandet av verkställigheten eller att en utomståendes talan förkastas eller att borgenärens talan godkänns. Till dess avgörandet i en verkställighetstvist har vunnit laga kraft får de influtna medlen bara lyftas mot säkerhet. Därför kan de nuvarande stadgandena i 4 mom. om fortsatt verkställighet och lyftande av de influtna medlen upphävas.

Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges av utmätningssmannen och i det beslutet får ändring inte sökas enligt 9 kap. 6 § 4 mom. Anvisningen kan ges i vilket skede av

verkställigheten som helst. Vid verkställighet som gäller indrivning av en penningfordran kan anvisning dock inte mera ges efter det slutredovisning gjorts och medlen avsänts (till borgenären). Biträdande utmättningsmannen skall underrätta utmättningsmannen om saken om han anser att saken har blivit oklar på grund av en utomståendes invändning. Den utomstående kan också av utmättningsmannen yrka på självrättelse, och utmättningsmannen kan också då ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Om anvisning inte ges kan den utomstående väcka talan i verkställighetstvist utan anvisning eller genom besvär sökan ändring i utmättningsmannens verkställighetsåtgärd. Tingsrätten kan då den behandlar besvären ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Stadgandet om överexekutors befogenheter i nuvarande 4 kap. 10 § 2 mom. är onödigt med beaktande av det ovan nämnda.

En utomstående måste enligt nuvarande 4 kap. 10 § 1 mom. väcka avvärjningstalan i utsökning inom tre månader efter utmätningen och inom samma tid underrätta utmättningsmannen om att talan väckts. Med anledning av utmättningsbesvär som en utomstående anfört kan överexekutor med stöd av 4 kap. 10 § 2 mom. utsökningslagen anvisa den utomstående att väcka talan inom samma tid, räknat från det han fått del av överexekutors beslut. För en utomståendes utmättningsbesvär anges ingen tidsgräns i den nuvarande lagen. Enligt gängse praxis tillåts utmättningsbesvär av en utomstående oberoende av den tidsfrist som nämns i 4 kap. 10 § utsökningslagen, till dess slutredovisning har gjorts i saken.

Förslaget innebär en ändring av den nuvarande situationen, eftersom besvärstiden enligt 10 kap. 4 § 2 mom. i förslaget också för en utomstående räknas från det att han fått del av verkställighetsåtgärden eller utmättningsmannens beslut. Utmättningsmannen eller den domstol som prövar utsökningsbesvären kan för sin del på det sätt som nämns ovan ge en tidsbunden anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist så länge slutredovisning inte har gjorts och medlen inte har avsänts till borgenären, om anvisning inte tidigare har givits.

Tiden för väckande av talan har i 9 kap. 10 § föreslagits bli förkortad till fyra veckor, räknat från delgivningen av anvisningen. En förutsättning för att talan skall prövas är inte längre att utmättningsmannen inom utsatt tid har under-

rättats om att talan har väckts. I dag har talan avvissats om skyldigheten att underrätta utmättningsmannen försumrats (se HD 1992:22). Om utmättningsmannen har gett en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist får han veta att talan har väckts när tingsrätten med stöd av 9 kap. 17 § i lagförslaget meddelar att den förordnat om avbrott av verkställigheten. Om det inte förordnas att verkställigheten skall avbrytas, är det i partens intresse att underrätta utmättningsmannen om att talan väckts, eftersom den anhängiga talan enligt förslaget till 9 kap. 12 § förhindrar att medel lyfts utan säkerhet. Domstolen skall enligt 9 kap. 6 § meddela utmättningsmannen om en anvisning som den gett. Utmättningsmannen får veta om att talan har väckts i enlighet med anvisningen på det sätt som förklarats ovan.

Om en part väcker talan utan anvisning, skall domstolen efter det tvisten blivit anhängig enligt 9 kap. 11 § 2 mom. begära ett utlåtande om saken av utmättningsmannen. Därmed får utmättningsmannen veta om den anhängiga tvisten. En bakre gräns för väckande av talan utgör också i detta fall enligt 9 kap. 9 § 1 mom. och 6 § 2 mom. slutredovisningen och avsändandet av medlen.

En utomstående kan därmed för att avvärja utsökning av sin egendom använda sig av utsökningsbesvär inom utsatt tid och möjligheten att väcka talan i verkställighetstvist antingen på anvisning av utmättningsmannen eller utan anvisning. Ett stadgande om förhållandet mellan en anhängiggjord verkställighetstvist och utsökningsbesvär ingår i den föreslagna 9 kap. 13 §. Också borgenären kan överklaga det utmättningsmannens beslut genom vilket den utomståendes invändning har godkänts, om godkännandet av invändningen helt eller delvis förhindrar indrivningen av borgenärens fordran. Borgenären kan också få en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist och han kan väcka talan utan anvisning.

Gäldenären har inte i rättspraxis i dag ansetts ha rätt att överklaga utmätningen på den grund att egendomen tillhör en utomstående. Gäldenären har inte heller haft rätt att väcka fastställsetalan då det gäller en utomståendes äganderätt. I förslaget ingår inget uttryckligt stadgande om gäldenärens rätt till besvär på den grund att egendomen tillhör en utomstående, utan saken blir beroende av rättspraxis och avgörs enligt allmänna processuella principer.

Huvuregeln skall vara att gäldenären inte har tillräckligt besvärssintresse; i undantagsfall kan ett behov att söka ändring dock föreligga. Om t.ex. gäldenären förmår visa sitt eget självständiga besvärssintresse i fråga om en utomstående äganderätt, t.ex. risk för ersättningskyldighet, kan besvären prövas.

I den juridiska litteraturen har man förhållit sig positivt till gäldenärens besvärsrätt (se Tauno Ellilä, Ulosottooikeuden yleiset opit. Borgå 1970 s. 476—477 samt Jouko Halila — Erkki Havansi, Ulosotto-oikeuden oppikirja. Vammala 1986 s. 294). Inte heller då besvär som anförts av gäldenären prövas kan han få en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Den utomstående måste själv se till att hans äganderätt blir fastställd. Om en utomstående inte önskar att hans rätt blir fastställd, kan inte heller gäldenären agera mot hans vilja.

Om följderna av försummelse då det gäller anvisning om verkställighetstvist stadgas i 9 kap. 10 § 2 mom. i lagförslaget.

Samtidigt har också paragrafens ordalydelse förtydligats och moderniserats. Därvid har bl.a. det ålderdomliga uttrycket ”i gäldenärs bo” i det nuvarande 4 kap. 10 § 1 mom. ersatts med uttrycket ”i gäldenärens besittning”. Detta är enbart en språklig ändring och anger inte en önskan att ändra tolkningen enligt den nuvarande ordalydelsen.

5 kap. Om utmätt egendoms förvandlande i penningar

6 §. I nuvarande 5 kap. 6 § 1 och 2 mom. utsökningslagen ingår stadganden om kungörande och meddelande om auktion på lös egendom. Enligt stadgandena behöver gäldenären inte underrättas separat om auktionen. T.ex. en bostadsaktie har lagligen kunnat säljas på auktion utan att gäldenären har vetat om saken.

Enligt 10 kap. 5 § 1 mom. i lagförslaget skall besvär över auktion på allt slags lös egendom anföras inom utsatt tid räknat från auktionen. I dag är besvären enligt 9 kap. 3 § bundna vid en utsatt tid endast då det gäller vissa typer av egendom (fartyg, luftfartyg, bussar osv.). Auktion på annan lös egendom har kunnat överklagas ända tills verkställigheten är slutförd. Om stadgandet om meddelande om auktion på lös egendom inte ändras, skulle gäldenären utan att veta om det kunna förlora möjligheten

att besvara sig över auktionen, trots att verkställigheten ännu inte slutförts. Detta har särskild betydelse då det är frågan om värdefull lös egendom.

Av ovan nämnda orsaker föreslås att till 5 kap. 6 § fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket utmätningssmannen genast skall underrätta gäldenären om kungörelse eller meddelande om auktion på värdefull lös egendom. Som värdefull lös egendom kan betraktas t.ex. en bostadsaktie eller en personbil i gott skick. Det sammanlagda värdet av den del av gäldenärens egendom som säljs vid ett och samma tillfälle skall åtminstone överstiga tiotusen mark för att kunna betraktas som värdefull på det sätt som avses i stadgandet. Värdet bestäms enligt vad egendomen kunde beräknas inbringa om den såldes normalt inom skälig tid.

Gäldenären kan underrättas per telefon eller med vanligt brev, eftersom ägaren till värdefull lös egendom i de flesta fall troligen också själv har tagit reda på auktionsdagen eller annars är medveten om den. Utmätningssmannen har sannolikt också tillgång till gäldenärens rättegångsadress. En anteckning om telefonmeddelandet och brevet skall göras i utsökningsprotokollet. Men om gäldenärens adress eller telefonnummer inte är kända för utmätningssmannen, kan auktionen på lös egendom inte bli beroende av huruvida meddelande har getts. Därför stadgas att gäldenären inte behöver underrättas, om hans adress och telefonnummer inte är kända.

9 §. Om den som vid auktion på lös egendom har lämnat det högsta budet inte betalar köpeskillingen och man vid auktion inte för egendomen får ett pris som täcker både det tidigare högsta budet och kostnaderna för den nya auktionen, får skillnaden enligt nuvarande 5 kap. 9 § 3 mom. sökas hos den som tidigare lämnat det högsta budet. Denne åter har med stöd av det nämnda lagrummet och 5 kap. 45 § rätt att väcka återvinningstalan mot borgenären och gäldenären.

Stadganden om rätt att väcka talan för en köpare på auktion som ålagts ersättningskyldighet föreslås nu ingå i 9 kap. 6—13 §§. Köparen har antingen på anvisning av utmätningssmannen eller utan anvisning rätt att väcka talan i verkställighetstvist i tingsrätten. Därför föreslås att hänvisningen till återvinningstalan upphävs ur 3 mom. I momentet kvarstår hänvisningen till 5 kap. 45 §, där det i sin tur

hänvisas till stadgandena om verkställighetstvist.

11 §. Detta lagrum gäller exekutiv auktion på fartyg och luftfartyg. Hänvisningen i 4 mom. till återvinningstalan som väcks av en köpare som försummat sin betalningsskyldighet föreslås bli upphävd av samma orsaker som motsvarande hänvisning i 9 §.

21 §. Till paragrafen föreslås bli fogat ett nytt 3 mom. I 5 kap. 21 § 2 mom. utsökningslagen uppräknas de parter vilka genom kallelsebrev skall underrättas om borgenärsförhandling. I lagrummet nämns inte uttryckligen gäldenären och fastighetsägaren, men i den juridiska litteraturen har man ansett att kallelse också skall skickas till fastighetens ägare, som i allmänhet är utsökningsgäldenären. I auktionskungörelsen skall enligt 5 kap. 21 § 1 mom. för sin del alla parter uppmanas att bevaka sin rätt. Gäldenären skall enligt 5 kap. 24 §, om han är närvarande, beredas tillfälle att yttra sig om de anspråk som anmälts och som framgår ur handlingarna.

Eftersom återvinning enligt nuvarande 6 kap. 14 § har varit möjlig, har det inte varit nödvändigt att stadga om att gäldenären skall kallas till borgenärsförhandlingen och vad som händer om han uteblir. Då det nu föreslås att återvinningstalan skall ersättas med talan i verkställighetstvist, kräver gäldenärens rättsskydd att 5 kap. 21 § kompletteras med ett stadgande där det uttryckligen konstateras att kallelsen också skall skickas till gäldenären. Om gäldenären inte är fastighetens ägare skall också ägaren inkallas. I kallelsen skall meddelas att anmärkningar som innebär bestridande av anspråken i borgenärsförteckningen skall framställas vid auktionsförhandlingen. Det enda undantaget utgör ett fall enligt 6 kap. 12 §, där en utdelning har avsatts i väntan på att fordringsbevis skall företes. I ett sådant fall kan anspråket bestridas ännu när borgenären infinner sig för att lyfta medlen.

45 §. I 5 kap. 45 § utsökningslagen är det frågan om betalningen av köpeskillingen efter en exekutiv auktion på fastighet. Om köparen har försummat sin betalningsskyldighet och en ny auktion därför har blivit nödvändig, föreslås att skillnaden mellan köpeskillingarna, vilken enligt 3 mom. skall indrivnas hos den första köparen, får utsökas hos honom med stöd av auktionsprotokollet utan förordnande av överexekutor, vilket nu behövs. I lagrummet intas också en hänvisning till stadgandena i 9 kap.

om verkställighetstvist, vilka ersätter återvinningstalan, och då kan nuvarande 4 mom. upphävas. I paragrafen föreslås för tydlighetens skull fortfarande stadgat att ersättningen får drivas in endast till pantens eller borgens belopp. Denna begränsning gäller dock inte en pant som köparen äger. Samtidigt har stadgandet fått en klarare ordalydelse.

Överföringen av befogenheter från överexekutor till utmätningssmannen an knyter på det sätt som redan nämnts till indragandet av överexekutor och till att återvinningstalan ersätts med talan i verkställighetstvist i utsökningslagen.

Återvinningstalan enligt nuvarande 5 kap. 45 § 4 mom. utsökningslagen blir onödig till följd av den allmänna talan i verkställighetstvist som regleras i 9 kap. 6—13 §§. En hänvisning till 9 kap. har som ovan nämnts intagits i 45 § 3 mom. Därför kan 45 § 4 mom. upphävas.

6 kap. Om redovisning och fördelning av vad till följd av utmätning influit

12 §. Nuvarande 6 kap. 12 § utsökningslagen gäller fall då en utdelning ur lös eller fast egendom har beräknats för ett stridigt eller villkorligt anspråk eller för en intecknad fordran i de fall som avses i 5 kap. 31 §. Utdelningen skall då avsättas till dess frågan om borgenärens rätt är slutgiltigt avgjord eller villkoret har uppfyllts eller bortfallit. Det föreslagna 6 kap. 12 § 1 mom. motsvarar det nuvarande stadgandet då det gäller villkorliga anspråk och intecknade fordringar som avses i 5 kap. 31 §.

Enligt nuvarande 6 kap. 12 § anvisas borgenären att väcka talan i underrätten, om den fordran som utmätningssmannen vid exekutiv auktion på en fastighet eller motsvarande egendom har upptagit i borgenärsförteckningen är stridig och en utdelning har beräknats för den. Här är det inte frågan om ett sätt att söka ändring i utmätningssmannens beslut utan om en fastställsetalan som gäller en stridig fordran. Fastställsetalan kan också väckas av en annan borgenär, vars rätt är beroende av fordrans existens.

Men om gäldenären inte i samband med auktion på lös egendom har medgett att borgenärens krav som bygger t.ex. på pant- eller retentionsrätt är riktigt, skall utmätningssmannen i enlighet med 6 kap. 5 § utsökningslagen kalla borgenären och gäldenären till ett sam-

mantråde för att diskutera saken. Den utdelning som enligt fördelningslängden tillfaller den stridiga fordran avsätts också i detta fall i enlighet med 6 kap. 12 § till dess frågan om borgenärens rätt är slutgiltigt avgjord.

Om en borgenär vid exekutiv auktion på fast eller lös egendom trots att gäldenären har gjort hans fordran stridig har fått en utdelning för en fordran som inte har dömts att bli betald, har gäldenären med stöd av 6 kap. 14 § utsökningslagen rätt att inom sex månader från det fördelningen eller i vissa fall auktionen vunnit laga kraft väcka återvinningstalan mot borgenären.

I förslaget har de nuvarande fastställsetalan enligt 6 kap. 12 § och återvinningstalan enligt 6 kap. 14 § ersatts med verkställighetstvist enligt 9 kap. 6 §. Ett stadgande om saken föreslås bli intaget i 6 kap. 12 § 2 mom. Om gäldenären gör borgenärens fordran stridig vid borgenärs-sammanträdet, skall utmätningsmannen anvisa antingen gäldenären eller borgenären att väcka talan i verkställighetstvist under förutsättning att saken har blivit oklar på grund av detta. Anvisningen skall enligt 9 kap. 8 § ges åt borgenären, om existensen av hans fordran har blivit stridig med anledning av gäldenärens invändning och utmätningsmannen finner saken så oklar att den måste utredas vid domstol som ett tvistemål. Att ge borgenären en anvisning med anledning av att gäldenären gjort fordran stridig blir aktuellt särskilt då borgenären kommer att få en utdelning med stöd av panträtt utan någon verkställbar utsökningsgrund. Om åter gäldenären framställer en sådan invändning som han själv borde bevisa, ges anvisningen åt gäldenären. Till det sistnämnda slaget av invändningar hör framför allt de invändningar som avses i 9 kap. 6 § 1 mom. 1 punkten och t.ex. gäller betalning eller preskription.

Utmätningssmannen skall enligt nuvarande synsätt på tjänstens vägnar ta ställning till förmånsrätten för samtliga anspråk. Ändring i dessa utmätningsmannens avgöranden kan sökas genom besvär mot borgenärsförteckningen då det gäller fastigheter och motsvarande egendom och i annat fall mot fördelningslängden. Det finns dock ingenting som hindrar gäldenären eller en annan borgenär att framställa en anmärkning också beträffande fordrans förmånsrätt. Om en anmärkning framställs mot förmånsrätten och utmätningsmannen anser att bevisningen i samband med frågan om för-

månsrätten i undantagsfall kräver domstolsbehandling, kan han med stöd av den föreslagna 9 kap. 6 § 1 mom. 2 punkten ge en anvisning om verkställighetstvist. Eftersom utmätningsmannen på tjänstens vägnar måste ta ställning till förmånsrättsordningen bör den förmånsrätt som utmätningsmannen preliminärt fastställt för fordran läggas till grund då anvisningen ges. Därför ges anvisningen åt den part som yrkar bättre förmånsrätt än vad fordran enligt utmätningsmannens åsikt är berättigad till. Men om en annan borgenär påstår att fordran inte har den förmånsrätt som utmätningsmannen godkänt, skall anvisningen ges åt den som framställt invändningen.

I alla de ovan nämnda fallen skall utdelningen hållas avsatt så länge verkställigheten är avbruten. Om domstolen inte förordnar att verkställigheten skall avbrytas på grund av en verkställighetstvist kan utdelningen dock med beaktande av 9 kap. 12 § betalas ut bara mot säkerhet så länge verkställighetstvisten är anhängig. Om någon underlåter att väcka talan blir följden att utdelningen redovisas enligt förteckningen. Men om anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist har getts åt mottagaren av utdelningen och han underlåter att väcka talan, tilldelas utdelningen de övriga borgenärerna i enlighet med 9 kap. 10 § 2 mom.

Om ett tvistemål beträffande fordran redan är anhängigt ges ingen ny anvisning om väckande av talan. En anvisning om verkställighetstvist behöver inte alls ges om utmätningsmannen finner saken klar. Då har borgenären och gäldenären rätt att söka ändring i utmätningsmannens beslut inom den tid som nämns i 10 kap. 3 § i förslaget efter auktionen eller fördelningen av köpeskillingen. En part som framställt en invändning redan vid borgenärssammanträdet eller vid ett sammanträde enligt 6 kap. 5 § kan också väcka talan i verkställighetstvist utan anvisning så länge invändningen inte har avgjorts genom utmätningsmannens verkställighetsåtgärd eller beslut som vunnit laga kraft.

I 3 mom. ingår ett undantagsstadgande med tanke på det fall att inget fordringsbevis lagts fram över en stridig fordran. Det är vanligen frågan om ett intecknat innehavaraskuldebrev, för vilket enligt 5 kap. 26 § skall beräknas en utdelning trots att skuldebrevet inte läggs fram. Att skuldebrevet inte läggs fram kan t.ex. bero på att skuldebrevet inte utgör säkerhet för någon fordran eller att fordran annars har

upphört. Det kan också vara frågan om ett fordringsbevis som gäller t.ex. en skadeståndsfordran och som inte bygger på ett skuldebrev, samt om någon annan fordran som inte bygger på ett skuldebrev och över vilken inget fordringsbevis läggs fram.

Om ingen av borgenärerna har anmält någon fordran som bygger på ett skuldebrev, är fordran trots gäldenärens eller en annan borgenärs eventuella invändning inte på sådant sätt stridig att en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kan ges. Eftersom ingen eventuell borgenär är känd är det inte heller för utmätningsmannen klart vilka som är parter i tvisten. Därför stadgas i momentet att frågan om fordrans existens och förmånsrätt kan föras till domstol för att avgöras som en verkställighetstvist ännu i det skede då borgenären lägger fram ett fordringsbevis och yrkar utdelning inom den tid som nämns i 6 kap. 18 §. Om det har framställts invändningar mot fordran redan vid borgenärssammanträdet eller om det annars finns orsak, skall utmätningsmannen höra gäldenären och de borgenärer åt vilka utdelningen i andra hand skall utbetalas i enlighet med 6 kap. 13 §. Vid behov kan utmätningsmannen kalla dessa parter till ett "fortsatt borgenärssammanträde", där parterna i fråga om den avsatta utdelningen kan framställa invändningar på samma sätt som vid det egentliga borgenärssammanträdet. Om en borgenärs rätt att lyfta utdelningen blir oklar med anledning av dessa invändningar, ger utmätningsmannen en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist.

Förslaget förändrar särskilt gäldenärens ställning, då han inte längre på samma sätt som enligt den nuvarande 6 kap. 14 § genom återvinningstalan kan söka ändring i utmätningsmannens beslut genom vilket utdelning utan gäldenärens medgivande har tilldelats en fordran som inte har dömts att bli betald. Gäldenären kallas dock i enlighet med 5 kap. 21 § 3 mom. i förslaget till borgenärssammanträdet då det gäller fast och annan motsvarande egendom, liksom också till ett sammanträde enligt 6 kap. 5 § som gäller lös egendom i vilket någon har pant- eller retentionsrätt. Han har en möjlighet att göra borgenärens fordran stridig och att få en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist eller att själv väcka talan samt att överklaga utmätningsmannens beslut. Därmed försämras inte gäldenärens rättsskydd med anledning av den föreslagna ändringen.

Eftersom frågan om vilken tingsrätt som skall behandla verkställighetstvisten avgörs enligt 9 kap. 11 § 1 mom. i lagförslaget behövs den nuvarande hänvisningen i 6 kap. 14 § till domstolen på den ort där fastigheten är belägen inte längre.

14 §. Nuvarande 6 kap. 14 § ersätts på det sätt som förklarats ovan av det föreslagna 6 kap. 12 § 2 mom., varför 14 § kan upphävas.

15 §. I 1 mom. stadgas att innan auktionen på en fastighet eller annan därmed jämförbar egendom eller fördelningen av köpeskillingen för annan egendom har vunnit laga kraft får borgenären lyfta sin utdelning endast mot säkerhet, om inte de övriga parterna samtycker till att andelen lyfts utan säkerhet. Om auktionen inte har vunnit laga kraft krävs enligt 2 mom. också köparens samtycke, utom i det fall att besvären endast gäller borgenärernas inbördes förmånsrätt.

Enligt 10 kap. 5 § 2 och 3 mom. i lagförslaget kan fördelningen av köpeskillingen och slutredovisningen överklagas inom en viss tid. Stadgandet gäller slutredovisningen oberoende av egendomens art och också fördelningen av köpeskillningen för fast egendom och motsvarande. I propositionen föreslås dock inte någon ändring av 15 § 1 och 2 mom., enligt vilka det är möjligt att lyfta medlen utan säkerhet när auktionen på fast och motsvarande egendom och i vissa fall också fördelningen av köpeskillingen för lös egendom har vunnit laga kraft. Eftersom det uppenbarligen är sällsynt att fördelningen av köpeskillingen för fast egendom och motsvarande överklagas och det är mycket osannolikt att det förekommer fel i fördelningslängden, vilken bygger på borgenärsförteckningen som har laga kraft, finns det ingen anledning att allmänt förlänga den tid under vilken medlen kan lyftas bara mot säkerhet. På samma sätt torde det vara sällsynt att redovisningen görs oriktigt, t.ex. på ett sätt som avviker från den fördelningslängd som har laga kraft. Men eftersom det trots allt är motiverat att den som inom utsatt tid överklagat fördelningen eller redovisningen själv skall kunna få medel som till för stort belopp betalats till en annan borgenär, stadgas i paragrafens nya 3 mom. att av en borgenär som fått medel till för stort belopp kan de utbetalade medlen utsökas med stöd av ett beslut som har meddelats med anledning av besvär och har vunnit laga kraft.

I paragrafen intas för tydlighetens skull

också ett nytt 4 mom., med en hänvisning till 9 kap. 12 § 2 mom. I detta sistnämnda lagrum stadgas att till dess domen i en verkställighetstvist har vunnit laga kraft, får de influtna medlen endast lyftas mot säkerhet. Detta innebär att en anhängig verkställighetstvist kan förhindra att medlen lyfts utan säkerhet också i det fall då de enligt 6 kap. 15 § annars kunde lyftas utan pant eller borgen.

17 §. Den föreslagna 6 kap. 12 § förutsätter ändringar också i 17 § i samma kapitel. Samtidigt beaktas att överexekutor kommer att indras. Av denna anledning ändras 17 § så att utmätningssmannen inte längre i de i paragrafen nämnda fallen behöver deponera det influtna beloppet i länets ränteri under överexekutors bestämmanderätt. Utmätningssmannen skall enligt förslaget själv utan dröjsmål separat i ett kreditinstitut deponera medlen i fråga. Räntan på de deponerade medlen tillfaller den till vilken medlen senare redovisas. Inte heller utsökningens säkerhet kan längre anses kräva att medlen mot avgift deponeras i länets ränteri. Närmare stadganden om förfarandet skall kunna utfärdas genom förordning.

I paragrafen behövs också en precisering med anledning av att 6 kap. 12 § ändras. Utmätningssmannen skall då han ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist deponera de medel som har avsatts vid fördelningen i ett kreditinstitut först efter det att talan i verkställighetstvisten har anhängiggjorts enligt anvisningen. Om talan inte väcks redovisas utdelningen enligt förteckningen, med beaktande av 6 kap. 13 §.

Eftersom medlen inte längre deponeras i länets ränteri, kan stadgandena om överexekutor upphävas ur paragrafen. Ändringssökanden eller borgenären har rätt att lyfta de pengar utmätningssmannen deponerat mot pant eller borgen, precis som i dag, om hans yrkande har godkänts genom en dom eller ett beslut som ännu inte vunnit laga kraft. I ett sådant fall beslutar utmätningssmannen om utbetalning av pengarna. I annat fall kunde pengarna inte längre lyftas ens mot pant eller borgen innan det har avgjorts vem som har rätt till dem.

I detta sammanhang har det inte ansetts nödvändigt att ändra 6 kap. 19 och 24 §§ utsökningslagen. När det ges en proposition om indragande av överexekutor måste det föreslås ändringar också i dessa stadganden, och de skall träda i kraft samtidigt som det nu föreslagna stadgandet.

18 §. Paragrafens 1 mom. har upphävts genom en lag av den 14 december 1984 (867/84). I 2 mom. stadgas att om en utdelning är beräknad för borgenären utan att fordringsbeviset blivit företett, har borgenären ett år på sig att lägga fram beviset och lyfta pengarna från det auktionen vunnit laga kraft. Om han inte anmäler sig får de medel som nämns i lagrummet mot säkerhet lyftas av en annan som de enligt 6 kap. 13 § kanske skall tillfalla. Borgenären har dock den allmänna preskriptionstiden på tio år på sig att lägga fram sitt krav och få betalning ur säkerheten, om de lyftade medlen inte återbetalas.

Enligt förslaget kan medlen efter två år lyftas utan säkerhet. Om borgenären underlåter att lägga fram en utredning förlorar han då tidsfristen löper ut sin rätt att få betalning ur de influtna medlen. Denna rättsförlust påverkar dock inte gäldenärens betalningsskyldighet, som förblir i kraft. Denna ändring av stadgandet har föreslagits av den av justitieministeriet tillsatta arbetsgruppen (Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 2/1989), dock så att tidsfristen är ett år. En tidsfrist på två år kan anses vara tillräcklig för borgenären, med beaktande av att det inte är motiverat att pengarna ligger ofördelade under flera års tid då man eftersträvar en snabb och klar utsökning. I praktiken har det också hänt att medlen efter den tioåriga preskriptionstiden har tillfallit staten, eftersom den sekundära borgenären inte har haft möjlighet att för tio år ställa säkerhet för de medel han lyft. Inte heller ett sådant resultat kan anses vara motiverat.

Förändringen har också samband med 6 kap. 12 § 3 mom. i förslaget, enligt vilket anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kan ges inom den här nämnda tiden på två år. Särskilt då invändningar har framställts mot en fordran vid borgenärs-sammanträdet kan utmätningssmannen innan en utdelning utbetalas till en borgenär som anmält sig inom den utsatta tiden på två år höra gäldenären och den borgenär som utdelningen i andra hand tillfaller. Därefter kan utmätningssmannen ännu i enlighet med 6 kap. 12 § 3 mom. ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. En verkställighetstvist kan anhängiggöras också utan anvisning. Men om borgenären inte har anmält sig inom två år tillfaller medlen den andra borgenär som avses i 13 §.

I 6 kap. 24 § 4 mom. utsökningslagen före-

slås i detta sammanhang inga ändringar, utan detta kan bli aktuellt i samband med att man enligt vad som förklarats ovan beslutar om indragning av överexekutor. Enligt detta lagrum tillfaller de vid utsökningen influerna medlen staten, om de inte lyfts inom tio år efter det att de skall ha deponerats i länets ränteri. Om det inom samma tid visas att den dom på vilken verkställigheten grundat sig har ändrats eller upphävts eller att domen inte har vunnit laga kraft, börjar en ny tidsfrist på tio år löpa. Detsamma gäller om det ännu inte slutgiltigt har avgjorts vem som har rätt till pengarna. Det föreslagna 6 kap. 18 § 2 mom. innebär ett undantag från denna "tioårsregel" eftersom medlen efter en två års tidsfrist slutgiltigt utdelas till den sekundära borgenären utan krav på säkerhet.

8 kap. Om kostnad i utsökningsmål

9 §. Enligt paragrafen får kostnaderna för de utsökningsåtgärder som har blivit onödiga på grund av självrättelse enligt 9 kap. i förslaget inte indrivnas hos parten i fråga, om rättelsen har föranletts av ett fel som utmätningsmannen själv har begått. Det är närmast frågan om en felaktig tillämpning av lagen på det sätt som avses i 9 kap. 1 §, men också andra felaktiga förfaranden kan ha till följd att kostnaderna inte drivs in. Om sökanden i ett sådant fall har betalat kostnader på förhand, har han rätt att få tillbaka vad han betalat i förskott. De kostnader som föranleds av utmätningsmannens korrekta utsökningsåtgärder före det felaktiga förfarandet skall fortfarande ersättas av parterna vid utsökningen.

Stadgandet gäller kostnaderna för utsökningsförrättningarna, dvs. både de egentliga utsökningskostnaderna och de utsökningsavgifter som uppbärs för utsökningsmyndigheternas tjänsteåtgärder. De uppburna avgifterna skall enligt stadgandet återbetalas till den part som betalat dem, till de delar som en betalningskyldighet inte kan anses föreligga med anledning av rättelsen. Stadgandet gäller inte de s.k. partskostnaderna vid utsökning, vilka kan jämföras med rättegångskostnader.

Om en självrättelse inte beror på ett fel som utmätningsmannen begått, skall utmätningsmannen vid behov i rättelsebeslutet förordna att beträffande kostnaderna för de utsökningsåtgärder som blivit onödiga iakttagas i tillämpliga

delar stadgandena i 8 kap. 3—5 §§. Också då skall felaktigt uppburna avgifter återbetalas fast det inte finns något uttryckligt stadgande om saken.

Utmätningssmannen förordnar om kostnaderna i sitt självrättelsebeslut. Detta beslut kan med stöd av 9 kap. 4 § 1 mom. i förslaget överklagas i enlighet med 10 kap.

Då det gäller ersättning av den skada som utmätningsmannens felaktiga åtgärder åsamkat staten tillämpas skadeståndslagen (412/74). Det föreslagna stadgandet tar inte ställning till om kostnaderna skall bäras av staten eller om utmätningsmannen helt eller delvis måste ersätta dem till staten.

9 kap. Självrättelse, verkställighetstvist och avbrytande av verkställighet

Nuvarande 9 och 10 kap. utsökningslagen föreslås bli helt reviderade. I det nya 9 kap. ingår stadganden om självrättelse (1—5 §§), verkställighetstvist (6—13 §§) och avbrytande av verkställighet (14—18 §§). Stadganden som ersätter det nuvarande 9 kap. (om sökande av ändring i utmätningsmans förfarande) ingår huvudsakligen i det nya 10 kap. Stadgandena i det nuvarande 10 kap. (om sökande av ändring i beslut i utsökningsärende) blir till största delen onödiga då överexekutor dras in.

Självrättelse

1 §. *Användningsområdet för självrättelse.* I utsökningslagen finns i dag inga stadganden om självrättelse. Av de orsaker som nämns i den allmänna motiveringen föreslås i utsökningslagen bli intaget ett stadgande som ger relativt stora möjligheter till självrättelse. Med stöd av detta blir det möjligt att rätta både sakfel och skriv- och räknefel.

Enligt 1 mom. kan utmätningsmannen rätta en felaktig verkställighetsåtgärd eller tidigare beslut trots att de redan vunnit laga kraft. Det är då frågan om självrättelse av ett observerat sakfel. Rättelsen är inte beroende av arten av den egendom som verkställigheten inriktar sig på dvs. om det är fråga om fast eller lös egendom. Felet kan bero på att fakta i saken har utretts felaktigt eller bristfälligt eller på att lagen tillämpats felaktigt. En ny utredning kan ge anledning att rätta ett tidigare beslut. Det saknar betydelse vem som ursprungligen hade

bort lägga fram utredningen och om parterna kände till utredningen redan då det tidigare beslutet fattades.

Felet måste ha inverkat på resultatet verkställighetsåtgärden eller av beslutet. En verkställighetsåtgärd eller ett beslut kan rättas helt eller delvis. En självrättelse kan innebära både att en felaktig åtgärd återkallas och ersätts med en ny åtgärd och att ett tidigare beslut ändras.

En förutsättning för rättelsen är att felaktigheten är obestridlig. Den verkställighetsåtgärd eller det beslut som rättas måste ha grundat sig på en uppenbart felaktig eller bristfällig utredning eller på en uppenbart felaktig tillämpning av lag. I de fall som ger rum för tolkning skall utmätningsmannen inte göra en självrättelse och därmed försvaga hållbarheten av besluten i utsokningsärenden. Om saken är oklar skall parterna söka ändring i åtgärden eller beslutet genom besvär hos tingsrätten. Utmättningsmannen kan i de fall som nämns i 9 kap. 6 § också ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist och samtidigt avbryta verkställigheten.

Utmättningsmannen är inte direkt skyldig att rätta ett sakfel, utan han kan göra så efter prövning. Målet är dock att utmätningsmannen så ofta det är möjligt skall rätta felen själv, eftersom fel som observerats i ett utsokningsärende då kan rättas snabbt och ändring inte behöver sökas i ärendet. Enligt 4 mom. är det dock utmätningsmannens skyldighet att rätta skriv- och räknefel samt andra jämförbara fel.

Biträdande utmätningsmannen har enligt 1 kap. 5 § 8 punkten inte rätt att själv rätta ett sakfel. Utmättningsmannen skall rätta också biträdande utmätningsmannens sakligt felaktiga verkställighetsåtgärder eller beslut. Om handräckning har begärts i saken fattas beslut om självrättelse av den utmätningsman som har utfört den verkställighetsåtgärd rättelseyrkandet gäller. Om rättelseyrkandet gäller utsokningsgrunden, on någon t.ex. ifrågasätter verkställighetshandlingens giltighet eller påstår att den skyldighet som anges i det har upphört, skall beslut om självrättelse fattas av den utsokningsman som begärt handräckning, eftersom han primärt är ansvarig för godkännandet av verkställighetsgrunden.

Stadgandet gäller självrättelse av en verkställighetsåtgärd eller ett beslut. Till utsokningsförfarandets natur hör i vissa fall en möjlighet att ändra tidigare beslut. I sådana fall kan tidigare

åtgärder eller beslut ändras, upphävas eller återkallas, oberoende av stadgandena om självrättelse.

Rent praktiska och förberedande åtgärder, som varken ger parterna rättigheter eller innebär ingrepp i deras rättigheter och vilka inte heller senare kan överklagas separat, kan utmätningsmannen återkalla och göra om på nytt sätt utan att behöva iaktta förfarandet för självrättelse.

Utsökningsgrunden, dvs. frågan om betalningsskyldigheten eller om en annan skyldighet som uppfylls vid verkställigheten har avgjorts i den dom eller utsokningsbara handling som ligger till grund för verkställigheten. Huvudregeln är att dessa frågor inte tas upp till prövning och för nytt avgörande i samband med verkställigheten. Möjligheten till självrättelse innebär ingen ändring i denna huvudregel.

I 1 mom. 1—4 punkterna ingår begränsningar då det gäller rättelse av sakfel.

När auktion har kungjorts får utmätningen enligt 1 punkten inte längre rättas annat än av vägande skäl. Ett vägande skäl kan t.ex. vara att värdet på den utmäta egendomen har visat sig vara avsevärt lägre än beräknat, så att egendomen i enlighet med 4 kap. 15 § inte borde ha mätts ut. Om det framkommer att egendomen tillhör en utomstående måste utmätningen enligt 2 mom. återkallas även då auktion har kungjorts. Samtidigt som självrättelse görs skall det kungöras att auktionen återkallas, om detta ännu är möjligt.

När auktion har förrättats och egendomen sålts innebär möjligheten till självrättelse ett alltför kraftigt ingrepp i köparens och utsokningsparternas rättsliga ställning. Därför är självrättelse av auktion förbjuden enligt 2 punkten. Detta förbud gäller enligt 2 mom. också egendom som tillhör en utomstående, vilken man då inte med stöd av ett beslut om självrättelse längre kan kräva att skall återställas. Den utomstående har dock besvärsmätt och rätt till intäkterna av försäljningen.

Efter försäljningen får borgenärsförteckningen och en fördelningslängd som vunnit laga kraft enligt 3 punkten rättas bara med samtycke av dem vilkas rätt försämras till följd av självrättelsen. Borgenärsförteckningen vid försäljning av fastigheter och motsvarande egendom vinner enligt 10 kap. 5 § i förslaget, på samma sätt som i dag, laga kraft först när också auktionen har vunnit laga kraft. Eftersom borgenärerna bedömer behovet att säker-

ställa sin rätt genom att ge bud vid auktionen uttryckligen på basis av borgenärsförteckningen, är det viktigt att inte borgenärsförteckningen ändras efter försäljningen annat än genom domstolens beslut, om inte borgenärerna ger sitt samtycke till rättelsen. Eftersom parterna har rätt att överklaga fördelningslängden, är det motiverat att tillåta rättelse av en fördelningslängd med laga kraft endast under de förutsättningar som nämns i 3 punkten. Också med anledning av besvär kan borgenärsförteckningen eller fördelningslängden enligt 10 kap. 13 § 4 mom. i förslaget ändras bara till ändringssökandens fördel. Inte heller av denna anledning är det motiverat att utmätningssmannen kan göra själv rättelse utan borgenärernas samtycke. För rättelse behövs inte samtycke av de borgenärer vilkas ställning inte påverkas av själv rättelsen.

Vid verkställigheten av penningfordringar utgör slutredovisningen och avsändandet av medlen till sökanden bakre gräns för själv rättelse av sakfel. Inom annan verkställighet utgörs den bakre gränsen av att verkställigheten slutförts med laga kraft. Ett stadgande om detta ingår i 1 § 1 mom. 4 punkten. När slutredovisning har gjorts och de influtna medlen avsänts till sökanden, innebär möjligheten till själv rättelse och kravet att medlen skall återbetalas på grund av själv rättelsen ett alltför kraftigt ingrepp i en verkställighet som i praktiken har slutförts och i utsokningsparternas rättsliga ställning. Då det gäller annan verkställighet som slutförts med laga kraft är situationen alldeles densamma. Utmätningssmannen kan dock med partens samtycke återkräva medel som felaktigt sänts till parten, trots att redovisningen vunnit laga kraft. Om medlen inte återbetalas frivilligt kan en redovisning som inte vunnit laga kraft överklagas inom utsatt tid. Om besvären godkänns, kan de till överstort belopp utbetalade medlen med stöd av 6 kap. 15 § 3 mom. i förslaget också återindrivnas i utsokningsväg. Den som genom en felaktig redovisning fått en obehörig vinst (t.ex. den som inte har någon fordran alls eller den som har fått ett större belopp än sin fordran) kan också vid en separat rättegång förpliktas att återbetala medlen.

Om det framgår att den utmäta egendomen tillhör en utomstående, kan själv rättelse, med undantag av det fall som nämns i 1 mom. 2 punkten, göras med stöd av 2 mom. till dess slutredovisningen har gjorts och de influtna

medlen har sänts till sökanden. I och med att verkställigheten framskrider kan det dock hända att man inte längre genom själv rättelse kan återgå till det läge som rådde innan felet begicks. Om egendom som tillhör en utomstående redan hunnit säljas, kan auktionen enligt lagrummet inte längre rättas, utan själv rättelsen kommer då att gälla endast fördelningen av de influtna medlen. Medlen skall betalas till den sålda egendomens riktiga ägare, om de ännu inte hunnit sändas till borgenärerna.

Om en utomstående trots att han fått en anvisning, utom i det undantagsfall som nämns i 9 kap. 13 § 1 mom. i förslaget, har försummat att inom utsatt tid väcka talan i verkställighetstvist enligt 6 § förlorar han sin rätt till den ifrågavarande egendomen. Själv rättelse är inte längre möjlig och utmätningssmannen måste fortsätta verkställigheten. Ett stadgande om följderna av att någon underlåter att väcka talan ingår i 9 kap. 10 § 2 mom. i förslaget.

Själv rättelse av ett sakfel och besvär är alternativa sätt att rätta fel. Själv rättelsen påverkar inte besvärstiden och rättelsen utgör inte heller något obligatoriskt hinder för sökande av ändring. Parten behöver inte först begära själv rättelse för att kunna överklaga en verkställighetsåtgärd. Om besvär har anförts i en sak kan utmätningssmannen dock med stöd av 10 kap. 10 § 1 mom. i förslaget rätta en verkställighetsåtgärd eller ett beslut inom en vecka från det att besvären har inkommit till utmätningssmannens kansli. I paragrafens 3 mom. finns en hänvisning till 10 kap. 10 §. Efter den nämnda tiden kan en själv rättelse av ett sakfel inte längre göras, eftersom man måste försöka undvika möjligheten till sinsemellan motstridiga beslut och till att ett ärende länge samtidigt är anhängigt hos olika myndigheter. När besvärsmyndigheten har avgjort ett ärende träder besvärsmyndighetens beslut i stället för utmätningssmannens beslut och själv rättelse kan inte längre göras på de grunder som nämns i besvären.

Det är motiverat att uppenbara fel skall kunna rättas genom utmätningssmannens beslut utan att ändring måste sökas hos tingsrätten, med tanke på att utsoknningen skall gå snabbt. Parternas rättsskydd äventyras inte heller alltför mycket av att uppenbara fel korrigeras. Därmed kan utmätningssmannen försöka rätta fel som han fått kännedom om inom besvärstiden utan att parten behöver upprätta en besvärsskrift. Rättelsebeslutet skall om möjligt

göras i så god tid att parten i det fall att en självrättelse inte görs ännu hinner utarbeta en besvärsskrift om han finner det nödvändigt och inom utsatt tid lämna in den till utmätningssmannens kansli. Ett stadgande om att självrättelse skall göras utan dröjsmål ingår i 9 kap. 2 §. Enligt 10 kap. 11 § skall i besvärsvisningen nämnas att utmätningssmannen har en möjlighet att göra en självrättelse.

I 4 mom. stadgas om rättelse av skriv- och räknefel samt andra motsvarande uppenbara fel, huvudsakligen på samma sätt som i 24 kap. 10 § rättegångsbalken och 27 § lagen om förvaltningsförfarande.

Utmätningssmannen och biträdande utmätningssmannen är skyldiga att rätta skrivfel trots besvär och även efter slutförd verkställighet. Om en ändringsansökan är under behandling vid domstol, skall denna genast underrättas om rättelsen. Då kan besvärsmyndigheten vid behov beakta rättelsen av skriv- eller räknefelet i sitt eget beslut.

Att skrivfel måste rättas till är befogat, eftersom de har en annan karaktär än sakfel. Skrivfel som framgår av beslutets innehåll har kanske uppkommit först när beslutet skrivits ut. Ett tidigare, rent tekniskt räknefel kan ha blivit överfört till beslutet. Det kan också vara frågan om ett mekaniskt ADB-fel. Om en sådan rättelse skulle vara beroende av prövning kunde det leda till ojämlikhet, då somliga skulle kunna komma att lida rättsförluster och andra få en obehörig vinst till följd av myndigheternas skriv- och räknefel.

Det fel som rättas måste vara uppenbart. Ett fel är uppenbart, om det kan observeras också av en utomstående och framgår direkt av den handling som skall rättas. Om felet har inträffat i utmätningssmannens prövning kan det inte rättas som ett skrivfel. Ett skriv- eller räknefel kan rättas också i borgenärsförteckningen och fördelningslängden, även om dessa har vunnit laga kraft. Rättelsen kan beaktas i redovisningen av medlen.

Vid rättelse av skrivfel skall i tillämpliga delar iakttas 2 och 3 §§ om utförande av och meddelande om självrättelse. En självrättelse kan överklagas enligt 4 § och 5 § gäller redovisning av de influtna medlen.

2 §. *Utförande av självrättelse.* Utmätningssmannen kan med stöd av 1 mom. utföra en självrättelse med anledning av en begäran eller en invändning av en part eller en utomstående, på förslag av förrättningsmannen eller på eget

initiativ, om bara förutsättningar enligt 1 § finns för självrättelse. För en självrättelse krävs därmed inte att den berörda parten framställer ett yrkande eller en begäran, utan utmätningssmannen kan också på eget initiativ göra en rättelse. Eftersom biträdande utmätningssmannen inte har rätt att själv rätta sakfel, skall han genast underrätta utmätningssmannen om fel som han upptäckt. Biträdande utmätningssmannen skall enligt 3 kap. 32 a § i förslaget underrätta utmätningssmannen också om en sådan invändning eller ett sådant yrkande av en utomstående som kan framkalla behov av en självrättelse.

Utmätningssmannen kan med anledning av gäldenärens invändning rätta utmätning som drabbat en utomståendes egendom också i de fall då gäldenären inte har besvärsmätt, eftersom självrättelse utförs efter utmätningssmannens egen prövning.

En part eller en utomstående behöver inte framställa sin begäran eller sin invändning om självrättelse i någon given form, utan de kan formuleras fritt muntligen eller skriftligen i samband med utskökningsförrättningen eller vid utmätningssmannens kansli. Parterna skall kunna agera utan att anlita ett biträde med juridisk utbildning. Begäran eller invändningen skall gälla en verkställighetsåtgärd som redan utförts eller ett tidigare beslut i saken och innehålla något slag av yrkande på ändring eller upphävande av den tidigare åtgärden eller beslutet, för att man skall kunna anse att parten uttryckligen har begärt självrättelse. Vid behov skall man därför av parterna fråga om de på basis av sin invändning begär självrättelse av utmätningssmannen, vilket kan ha betydelse för ett hurudant beslut som skall ges i saken.

Enligt 3 kap. 32 och 32 a §§ i förslaget skall en invändning och ett yrkande som framställts muntligen i ett utskökningsärende antecknas i protokollet över ärendet. Detta gäller också en muntlig begäran om rättelse. En skriftlig begäran kan fogas till handlingarna i utskökningsärendet med behövliga anteckningar i dagboken och protokollet. För begäran om rättelse kunde också utarbetas en färdig blankett som parterna skulle kunna använda om de så önskar. Parterna skall vid behov få hjälp och råd vid utmätningssmannens kansli då de fyller i blanketten. Det är i allas intresse att en allvarligt avsedd begäran om rättelse är så väl avfattad som möjligt, eftersom det då är lättare att

avgöra saken. Det är möjligt att parten redan i detta skede avstår från att begära rättelse, när han får klart för sig på vilka grunder utmätningssmannen fattat sitt avgörande. Uppenbara och enkla fel, som kan rättas utan att någon annan hörs, kan kanske t.o.m. rättas medan parten väntar.

Om utmätningssmannen gör en själv rättelse på förslag av förrättningsmannen eller på eget initiativ, skall också detta på lämpligt sätt framgå av beslutet eller protokollet. Om förrättningsmannen bara muntligen föreslår en själv rättelse, görs ingen anteckning i handlingarna om att själv rättelse inte har gjorts.

Själv rättelsen skall göras utan dröjsmål så snart felet upptäckts. Det är särskilt viktigt att felet rättas snabbt i de fall då parten har en möjlighet att söka ändring i verkställighetsåtgärden eller beslutet och själv rättelsen kan innebära att det fel som parten påtalat rättas till. Då behöver ändring inte sökas, vilket besparar såväl parten som myndigheterna besvär och kostnader. I förslaget har man dock inte funnit det motiverat att förlänga besvärstiden ens i de fall då utmätningssmannen beslutar att inte bifalla begäran om rättelse medan parten fortfarande har möjlighet att besvara sig, och då måste parten inom den tidigare besvärstiden söka ändring i den ursprungliga åtgärden eller beslutet. Detta innebär att om en begäran om själv rättelse framställs alldeles i slutet av besvärstiden bör parten lämna in en besvärsskrift till utmätningssmannen för den händelse att denne inte hinner eller anser det möjligt att utföra en själv rättelse inom besvärstiden. När besvärsskriften har kommit in kan utmätningssmannen göra en själv rättelse inom en vecka, enligt 10 kap. 10 § i förslaget.

Utmätningssmannen behöver inte då han överväger en själv rättelse inhämta någon formell utredning av förrättningsmannen, utan saken skall såvitt möjligt avgöras snabbt genom interna diskussioner vid ämbetsverket. I oklara fall skall själv rättelse inte göras, utan parten kan söka ändring på normalt sätt om besvärstiden inte löpt ut. Utmätningssmannen kan också i de fall som nämns i 9 kap. 6 § i förslaget ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist, dock enligt 9 kap. 6 § 3 mom. inte längre när parten redan har hunnit lämna in en besvärsskrift till utmätningssmannens kansli.

Utmätningssmannen skall enligt 1 mom. bereda den som kan åsamkas olägenhet av

rättelsen tillfälle att bli hörd, om inte detta av särskilda skäl är onödigt. De parter i utsökningen vilkas ställning inte påverkas negativt av själv rättelsen behöver inte höras.

De som skall höras är parterna i utsökningens ärendet, dvs. borgenären, gäldenären och utomstående som tagit sig talan i saken. En sådan utomstående kan vara t.ex. en person som påstår sig äga ett föremål som mätts ut hos gäldenären eller med stöd av panträtt besitta ett föremål som gäldenären äger, gäldenärens arbetsgivare eller en auktionsköpare som försummat sin betalningsskyldighet. Sådana särskilda skäl av vilka det är onödigt att höra dessa kan t.ex. vara att fallet är exceptionellt brådskande eller att den eventuella olägenheten för dem är obetydlig. Om en borgenär som ofta söker verkställighet, t.ex. en indrivningsbyrå, på förhand har meddelat att sökanden inte behöver höras före själv rättelse av utmätningen, kan själv rättelsen utföras utan att borgenären hörs.

Det finns inte angivet hur de berörda personerna skall höras, utan detta kan ske i fri form, muntligen, skriftligen eller per telefon. Utmätningssmannen kan till de adresser parterna har uppgivit sända dem brev och bereda dem tillfälle att inom utsatt tid skriftligen eller muntligen säga sin åsikt om den anhängiga själv rättelsen. Utmätningssmannen kan också kalla parterna att själva eller genom sina ombud vid en viss tidpunkt närvara och höras vid utmätningssmannens kansli. De synpunkter som parterna muntligen framför skall antecknas i protokollet, liksom också att dessa muntligen eller per telefon har meddelas om när de bereds tillfälle att bli hörda. Samtidigt som parterna bereds tillfälle att bli hörda, måste för dem tillräckligt tydligt förklaras vad saken gäller.

Eftersom själv rättelsen också kan gälla utsökningens åtgärder och beslut med laga kraft, vilka påverkar parternas rättsliga ställning, är det ofta med tanke på parternas rättsskydd nödvändigt att de bereds tillfälle att bli hörda. Om en begäran om själv rättelse genast förkastas eller avvisas som uppenbart ogrundad, är det inte nödvändigt att höra de andra parterna.

Ett skriv- eller räknefel kan på grund av ärendets art vanligen rättas utan att parterna höras på förhand.

Eftersom en själv rättelse skall göras utan dröjsmål, är det vanligen inte skäl att höra parterna om varandras uttalanden med anled-

ning av självrättelsen. Om saken är så oklar att den kräver en omfattande diskussion parterna emellan, skall självrättelse med stöd av 1 § inte göras.

Om självrättelse skall enligt 2 mom. fattas ett särskilt beslut. Också ett beslut att inte göra en självrättelse skall vara skriftligt, om begäran om rättelse har varit skriftlig. Om saken är obetydlig behöver ett separat protokoll eller beslut inte upprättas, utan rättelsen kan antecknas i det tidigare protokollet eller i någon annan handling. Utmätningssmannen skall datera och underteckna anteckningen. T.ex. ett skriv- eller räknefel kan vanligen rättas på detta sätt. Då behöver rättelsen inte särskilt motiveras, men i rättelseanteckningen skall finnas en hänvisning till 9 kap. 1 § 4 mom., som tillåter en sådan rättelse. Om en skriftlig begäran om självrättelse har gjorts i en obetydlig sak och rättelsen inte görs, kan anteckningen också göras på den handling i vilken rättelse begärs.

Om saken inte är obetydlig skall utmätningssmannen upprätta ett särskilt beslut om självrättelsen, av vilket tillräckligt tydligt framgår beslutets innehåll och motivering samt vilka lagrum som tillämpats. Beslutet kan ingå i protokollet eller upprättas separat. Om begäran om självrättelse har varit skriftlig kan beslutet antecknas på den handling som innehåller begäran också i det fall att begäran uppenbart saknar grund och ostridigt kan förkastas. Både ett beslut i protokollet och ett separat beslut skall dateras och undertecknas av utmätningssmannen.

En självrättelse som antecknats i ett tidigare uppgjort protokoll eller beslut skall antecknas också på den expedition som tidigare utgivits till parten, dvs. på kopian av eller utdraget ur utmätningssmannens protokoll eller beslut. Om den kopia eller det utdrag som sänts till parten inte kan rättas, skall till honom utan avgift sändas en kopia av den rättade handlingen. Om rättelsen har gjorts genom ett separat beslut, skall en korrekt daterad och undertecknad kopia av beslutet utan avgift sändas till parten. Också då skall på den expedition som tidigare sänts till parten göras en anteckning om rättelsen, med hänvisning till det separata beslutet. Ett meddelande enligt 9 kap. 3 § i förslaget kan sändas till parten i form av en kopia av beslutet, om inte parten är närvarande och genast muntligen får del av beslutets innehåll. Om självrättelse har gjorts skall till

rättelsebeslutet fogas en besväransvisning enligt 10 kap. 11 §, eftersom ändring i beslutet kan sökas med stöd av 9 kap. 4 §.

3 §. *Meddelande om självrättelse.* Utmätningssmannen skall meddela den som framställt begäran om rättelse eller en invändning som lett till självrättelse om att självrättelse har gjorts. Rättelsen skall också meddelas till andra för vilka rättelsebeslutet kan åsamka olägenhet.

Den som är närvarande kan muntligen underrättas om rättelsebeslutet. De andra parterna skall meddelandet delges skriftligen. Detta kan ske t.ex. så att man till parterna sänder en kopia av rättelsebeslutet. Man kan också be att parterna avhämtar beslutet från utmätningssmannens kansli.

Eftersom den part vars rätt självrättelsen berör kan söka ändring i rättelsebeslutet inom utsatt tid skall delgivningen ske så att det entydligt kan räknas ut när besvärstiden löper ut. Besvärstiden beräknas i enlighet med 10 kap. 4 § i förslaget. För den som varit närvarande när rättelsen gjordes räknas besvärstiden från rättelsebeslutet. Om någon part för utmätningssmannen har uppgett en postadress enligt 3 kap. 21 §, kan meddelandet enligt 3 kap. 27 § sändas som vanligt brev. På handlingen skall enligt 3 kap. 27 § 3 mom. antecknas vilken dag den har avsänts. I annat fall måste man använda det delgivningssätt som regleras i 8 § lagen om delgivning i förvaltningsärenden. Om handlingen inte överläts till parten eller dennes bud, skall delgivningen ske bevisligen.

Sökanden behöver dock inte underrättas om självrättelsen av utmätningen, om självrättelsen kan åsamka honom bara obetydlig olägenhet. Borgenären varken behöver eller i samtliga fall ens vill få kännedom om en sådan självrättelse. Borgenären kunde i alla händelser överklaga självrättelsen när han fått del av den.

Den som begärt självrättelse skall underrättas om en sådan inte görs. Stadgandet gäller närmast de fall då en part skriftligen har begärt självrättelse, och ett separat beslut måste fattas om saken. Eftersom detta beslut inte får överklagas kan meddelandet också ges per telefon och på handlingen skall göras en lämplig anteckning om att meddelande har getts. Vid behov skall också avslag på en muntlig begäran meddelas till den som framställt begäran, om begäran inte genast vid förrättningen har förkastats i partens närvaro. I 3 kap. 32 och 32 a §§ stadgas om anteckning

i protokollet av invändningar och yrkanden vid förrättningen.

4 §. *Sökande av ändring i beslut om självrättelse.* Enligt 1 mom. får ett beslut om självrättelse överklagas i enlighet med 10 kap. Stadgandet gäller rättelse av såväl sakfel som skriv- och räknefel. Eftersom man vill att regleringen då det gäller sökande av ändring i rättelsebeslut skall förbli enhetlig har man inte funnit det befogat att åt parten ge en anvisning att inom viss tid anföra klagan hos tingsrätten på grund av ett skriv- eller räknefel, trots att klagan över rättelser av skriv- och räknefel kan anföras enligt t.ex. 24 kap. 10 § 3 mom. rättegångsbalken.

Hänvisningen till 10 kap. i förslaget innebär bl.a. att besvärstiden räknas enligt 4 § och att de berörda parterna på det sätt som anges i 11 § måste upplysas om rätten att söka ändring. Till rättelsebeslutet skall fogas en besvärсанvisning. Av sakens natur följer dock att ett rättelsebeslut inte längre med stöd av 10 kap. 10 § kan rättas på nytt med anledning av besvären.

Ett beslut om att självrättelse inte skall göras får enligt 2 mom. inte överklagas. Detta är motiverat därför att beslutet på inget sätt ändrar den rådande situationen och det är utmätningssmannen som skall pröva om han skall göra en självrättelse av ett sakfel. Ett beslut att inte göra en självrättelse, vilket inte får överklagas, kan dock lättare ändras på basis av en ny utredning än ett tidigare beslut om självrättelse. Om en ny utredning visar att verkställighetsåtgärden eller det tidigare beslutet varit uppenbart felaktigt, kan självrättelse göras trots det tidigare beslutet att förkasta rättelsebegäran.

Tingsrätten skall då den behandlar besvär över ett rättelsebeslut pröva inte bara att innehållet i rättelsebeslutet är lagenligt utan också på tjänstens vägnar pröva om utmätningssmannen hade rätt att utföra en självrättelse, dvs. utmätningssmannens sakliga behörighet i ärendet. Om utmätningssmannen klart i strid med 1 § har rättat t.ex. en verkställd auktion, kan rättelsebeslutet upphävas av särskilda skäl, även om man i besvären inte har åberopat att befogenheterna överskridits. På grund av ett procedurfel kan saken också förvisas till utmätningssmannen.

5 §. *Verkställighet av rättelsebeslut.* Om det i ett utskökningsärende har fattats ett beslut om självrättelse som inte har vunnit laga kraft, kan

de medel som influtit vid verkställigheten enligt denna paragraf lyftas bara mot sådan säkerhet som avses i 3 kap. 20 § utskökningslagen. Säkerheten skall vara tillräcklig för att täcka både det belopp som lyfts hos utmätningssmannen och den beräknade räntan på det. Om självrättelsebeslutet har betydelse för vem som skall få utdelning, är det motiverat att kräva att den som med stöd av rättelsebeslutet lyfter medel skall ställa säkerhet till dess rättelsebeslutet har vunnit laga kraft. Den som enligt rättelsebeslutet förlorar sin utdelning av de inlutna medlen har inte längre rätt att lyfta medel ens mot säkerhet. Till de delar självrättelsen inte påverkar fördelningen av medlen kan de fördelas enligt de allmänna stadgandena om redovisning. Då det gäller verkställighetstvister ingår ett motsvarande stadgande om lyftande av medel i 9 kap. 12 § 2 mom. i lagförslaget.

Staten och de andra samfund och sammanlutningar av vilka säkerhet enligt 3 kap. 20 § 3 mom. utskökningslagen inte krävs, förutsätts alltid sedan de fått utmätningssmannens uppmaning utan dröjsmål med ränta återbetala de redovisade medel som enligt rättelsebeslutet skall återbetalas.

En självrättelse kan åsamka parterna kostnader och skada. Vid beredningen av lagförslaget har man ansett att de nuvarande stadgandena i utskökningslagen om skyldigheten att ersätta utskökningskostnaderna och parternas kostnader huvudsakligen kan tillämpas också i samband med självrättelse. Enligt 8 kap. 9 § i förslaget får kostnaderna — de egentliga utskökningskostnaderna och utskökningsavgifterna — för de utskökningsåtgärder som på grund av självrättelse blivit onödiga inte uppbäras av parterna, om rättelsen har föranletts av ett fel som utmätningssmannen själv har begått.

Om det först efter det att slutredovisning gjorts och pengarna avsänts anmäler sig en utomstående vars egendom har realiserats i utskökningsväg, kan han få gottgörelse närmast av gäldenären med stöd av stadganden om återbetalning av obehörig vinst. Av staten och utmätningssmannen kan ersättning yrkas med stöd av skadeståndslagens (412/74) stadganden om skada som förorsakats genom tjänsteåtgärder, om villkoren för ersättningskyldighet blir uppfyllda.

Verkställighetstvist

6 §. *Anvisning om väckande av talan i verk-*

ställighetstvist. Med stöd av detta stadgande kan oklara sakfrågor vid utsökningen i större utsträckning än i dag hänvisas att bli behandlade som verkställighetstvister vid en normal civilprocess. Inom utsökningen är utgångspunkten dock fortsättningsvis den s.k. attraktionsprincipen, enligt vilken de invändningar och yrkanden som parterna framställt vid verkställigheten skall avgöras i samband med själva utsökningen. För att en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist skall ges krävs att det till stöd för invändningen eller yrkandet har lagts fram sannolika grunder och att utsökningsärendet med anledning härav har blivit oklart och att en tillförlitlig utredning inte kan inhämtas i utsökningsförfarandet. De sakfrågor som kommit fram skall alltid avgöras i utsökningsförfarandet, trots att de är svåra och det finns rum för tolkning, även om gränsen mellan rättsfrågor och sakfrågor ibland kan vara flytande. Vissa sakfrågor kan också kräva att någon juridisk omständighet avgörs först. För att utsökningen skall vara effektiv får dock onödiga anvisningar om väckande av talan i verkställighetstvist inte ges.

Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges vid utsökning i första instans av utmättningsmannen. Enligt 1 kap. 5 § i förslaget kan biträdande utmättningsmannen inte ge en anvisning om verkställighetstvist, utan han skall enligt 3 kap. 32 a § underrätta utmättningsmannen om en invändning eller ett yrkande har eller yrkande som framställts. Till dessa delar finns motiveringarna till förslaget i samband med det sistnämnda lagrummet. Den domstol som behandlar utsökningsbesvaren kan också ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist.

Om utmättningsmannen ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist innebär det att parten i fråga, utom i det undantagsfall som nämns i 13 § 1 mom. i detta kapitel, måste väcka talan och att han i annat fall förlorar sin rätt att åberopa sin invändning eller sitt yrkande i det ifrågakande utsökningsärendet. Att väcka talan och behandla den i tingsrätten i enlighet med rättegångsordningen för tvistemål kan av parten kräva avsevärt mera resurser än att anföra utsökningsbesvär, och det skulle bromsa upp verkställigheten. Därför skall utmättningsmannen höra parten innan han ger en anvisning. Då kan partens åsikt om väckande av talan i ett gränsfall ha betydelse för om en anvisning ges eller inte. Om parten t.ex. med-

delar att han inte önskar väcka talan beträffande sitt påstående att fordran har preskriberats utan hellre överklagar utmättningsmannens verkställighetsåtgärd eller beslut, kan det vara förenligt med god utsökningssed att fortsätta verkställigheten utan att någon anvisning ges.

De fall då en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kan ges avviker något från varandra. I den nuvarande utsökningslagen ingår inget stadgande som motsvarar 1 mom. 1 punkten i den här föreslagna paragrafen, även om man i rättspraxis har ansett det möjligt att avbryta utsökningsförfarandet t.ex. till dess en vid domstol anhängig tvist om en fordran som påstås ha upphört har avgjorts och vunnit laga kraft. Utsökningslagens gällande stadganden om återvinning, vilka har karaktären av rättsmedel, (3 kap. 20 a §, 4 kap. 9 b och 9 c §§, 5 kap. 9, 11 och 45 §§ samt 6 kap. 14 §) ersätts med stadgandet i 6 § 1 mom. 2 punkten om verkställighetstvist. Lagrummet ersätter också fastställsetalan enligt 6 kap. 12 §, som tillämpas på stridiga fordringar, och köparens och säljarens återvinningstalan enligt 13 § lagen om avbetalningsköp. Också frågan om borgenärernas inbördes förmånsrätt kan i motsats till vad som i dag är fallet med stöd av 2 punkten föras till domstol för att behandlas som en verkställighetstvist. Avväringstalan enligt 4 kap. 10 § utsökningslagen, dvs. s.k. positiv fastställsetalan, som en utomstående ägare kan tillgripa, och talan som gäldenären väcker mot en utomstående, dvs. negativ fastställsetalan, ersätts av 3 punkten. Enligt 4 punkten kan anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges också i andra oklara fall som är jämförbara med 1—3 punkten, vilket innebär ett försiktigt steg i riktning mot en allmän möjlighet till mellanrättegång. En vid utsökning framställd invändning eller yrkande, som måste avgöras för att verkställigheten skall kunna fortsättas, kan i oklara fall föras till domstol för att behandlas som en verkställighetstvist.

Avsikten har varit att förenhetliga de nuvarande olika typerna av talan samt att ordna grunderna för talan och procedurformerna på ett enhetligt sätt. En stor förändring i förhållande till nuläget är att en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kan ges med anledning av en invändning eller ett yrkande redan innan verkställighetsåtgärden vidtagits, och då är det inte frågan om en

prövning av verkställighetsåtgärdens lagenlighet (jfr. t.ex. nuvarande återvinningstalan). Därmed får parternas invändningar och yrkanden samt utmätningmannens avgöranden med anledning av dem en avsevärt större betydelse. Därför har det föreslagits att till 3 kap. 32 a § utsökningslagen fogas ett särskilt stadgande om avgöranden med anledning av invändningar.

Utmätningssmannen kan enligt 9 kap. 13 § i förslaget ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ännu under besvärstiden också efter det verkställighetsåtgärden vidtagits, om besvär inte har anförts. Anvisning kan med stöd av 9 kap. 6 § 2 mom. ges också efter det en viss verkställighetsåtgärd vunnit laga kraft och medan verkställigheten ännu fortsätter, om partens invändning eller yrkande inte har avgjorts genom beslutet om den tidigare överklagbara och laga kraft vunna verkställighetsåtgärden. Väckandet av talan i verkställighetstvist är inte heller i detta fall något egentligt sökande av ändring i utsökningsåtgärden, utan domen i tvisten fastställer — om talan godkänns — att den omständighet som meddelats utgöra hinder eller förutsättning för verkställigheten existerar och är giltig. Om talan förkastas fastställs i domen att det påstådda hindret eller den påstådda förutsättningen för verkställigheten inte existerar. Domstolen uttalar sig inte om hur omständigheten i fråga inverkar på utsökningsförfarandet, utan utmätningssmannen beaktar domslutet då han fortsätter verkställigheten eller återkallar den. Utsökningsbesvärens behandlas i domstolen separat från verkställighetstvisten, även om båda ärendena samtidigt är anhängiga vid samma domstol. Också fullföljdsdomstolen kan ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. I 9 kap. 6 § 2 mom. stadgas också om en bakre gräns för väckande av talan i verkställighetstvist: t.ex. vid verkställighet av en penningfordran kan talan inte längre väckas när slutredovisning har gjorts och medlen avsånts.

I förslaget ingår inget stadgande för den händelse att domstolen finner utmätningssmannens anvisning materiellt felaktig. I 9 kap. 11 § 3 mom. finns nog en hänvisning till 10 kap. 11 § 4 mom., som gäller närmast formellt felaktiga besväransvisningar och följderna för parterna. En materiellt felaktig anvisning får dock inte leda till att någon förlorar sin rätt. Om det konstateras att ett utsökningsärende trots en invändning eller ett yrkande är klar

blir det lättare att avgöra verkställighetstvisten, men talan måste likväl prövas. Men om en anvisning har getts i en sådan sak som inte kan prövas som en verkställighetstvist, skall talan avvisas. Utmätningssmannen måste sedan han fått avgörandet och då han fortsätter verkställigheten beakta verkningarna av att talan avvisats. Också om en rent juridisk fråga har anvisats att avgöras som en verkställighetstvist kan resultatet i ett extremt fall bli detsamma: talan avvisas och utmätningssmannen måste avgöra den juridiska frågan i enlighet med attraktionsprincipen då han fortsätter verkställigheten.

En anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kan ges bara om den oklara frågan kan behandlas i tingsrätten som ett tvistemål. Om en allmän domstol inte är behörig att avgöra saken, kan anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist enligt 9 kap. inte ges. Gälldenären kan då det gäller verkställighet i fråga om skatter och avgifter tillgripa grundbesvär enligt 8 § skatteutsökningslagen, vilka också kan leda till att verkställigheten avbryts. Om en stridig och oklar sak kan behandlas t.ex. som en förvaltningsvist i länsrätten, får det faktum att tvisten blir anhängig inte samma följd som i fråga om en verkställighetstvist enligt utsökningslagen.

Paragrafens 1 mom. 1 punkt gäller ett fall där gälldenären påstår att en dom eller annan utsökningsgrund inte längre är verkställbar t.ex. på grund av preskription, betalning direkt till borgenären, fyllnadsprestation, kvittning eller ett nytt avtal mellan sökanden och gälldenären. Yrkandet eller invändningen kan gälla bara sådant som inträffat efter det att den laga kraft funna domen givits, för sådant som inträffat före domen borde gälldenären ha åberopat redan innan den gavs. Invändningen måste således gälla en omständighet som inte har avgjorts genom den dom som ligger till grund för verkställigheten eller en annan dom.

Utmätningssmannen har rätt och skyldighet att utgå från att domen, sådan den lyder i den expedition som utgör utsökningsgrund, är riktig. Ett undantag utgör ett fall där domen är så oklar eller ofullständig att den inte går att verkställa. Då kan parten med stöd av 31 kap. 1 § 3 punkten rättegångsbalken anföra klagan på grund av domvilla. Enligt 3 kap. 19 § utsökningslagen skall också överexekutor i ett sådant fall anvisa parten att anföra klagan. Med stöd av 2 mom. i det sistnämnda lagrum-

met kan både utmätningssmannen och överexekutor anvisa den som ansökt om utsökning att anhålla om rättelse av skriv- eller räknefel i en dom i enlighet med 24 kap. 10 § rättegångsbalken.

Utmätningssmannen kan ge gäldenären en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist när denne mot verkställigheten framställer invändningar enligt ovanstående, om utredningen om dem är av sådan karaktär att bevisning kan läggas fram i allmän underrätt. Utmätningssmannen skall höra borgenären om påståendet. Också borgenären kan redan innan verkställighetsåtgärden vidtas anvisa att väcka talan i verkställighetstvist för att fastställa att den omständighet som anförts som hinder för verkställigheten inte stämmer eller att en rättshandling inte är giltig. Frågan om vem som skall få en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist avgörs enligt den föreslagna 9 kap. 8 §.

Paragrafens 1 mom. 2 punkt har för det första att göra med fall då utmätningssmannen i utsökningsärenden kan påföra en part eller någon annan en betalnings- eller återbetalningsskyldighet. Då använder utmätningssmannen den domsrätt som anförtrots honom. Detta sker i följande fall:

a) när betalning tas ur en i utsökningsärendet ställd pant eller betalningsskyldighet utsätts för borgensmannen (3 kap. 20 a § utsökningslagen),

b) när arbetsgivaren görs ansvarig för innehållning av arbetstagarens lön som motsvarar gängse lön (4 kap. 9 b §),

c) när en köpare på exekutiv auktion som försummat sin betalningsskyldighet förordnas bli ansvarig för skillnaden mellan köpesummorna (5 kap. 9, 11 och 45 §§),

d) när utsökning i fråga om uppgörelse som utmätningssmannen verkställt enligt 16 § lagen om avbetalningsköp kan ske direkt med stöd av protokollet, samt

e) när kostnaderna för fullgörelse som den vinnande parten betalat vid verkställigheten av en fullgörelsedom (3 kap. 2 § 1 mom. 6 punkten utsökningslagen) utsöks hos svaranden med stöd av 8 kap. 4 § utsökningslagen genom utmätningssmannens beslut.

Enligt nuvarande rättspraxis har i fallen under punkt e inte givits någon anvisning om väckande av talan i underrätten, även om fullgörelsekostnaderna varit stora och "räkningarna vidlyftiga". Gäldenären kan också

anse att den vinnande parten har låtit utföra sådant arbete som inte finns nämnt i fullgörelsedomen.

Enligt lagförslaget vore det i de ovan uppräknade fallen möjligt att antingen med anledning av en invändning som framställts före verkställighetsåtgärden eller efter det verkställighetsåtgärden utförts ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Frågan om givande av en anvisning har inledningsvis behandlats redan tidigare i samband med detta stadgande. I motiveringen till 9 kap. 7—13 §§ behandlas frågan i detalj. Talan som gäller en verkställighetstvist ersätter på ovan nämnt sätt de nuvarande stadgandena om återvinning i utsökningslagen.

Paragrafens 1 mom. 2 punkt gäller för det andra borgenärens rätt att få betalning ur ett föremål som är underställt pant- eller retentionsrätt. En borgenär som har en på inteckning eller innehav baserad pant- eller retentionsrätt har rätt till betalning då föremålet för realsäkerhetsrätten säljs i exekutiv väg, även om han inte själv har någon verkställbar utsökningsgrund. I ett sådant fall måste pantborgenären enligt 6 kap. 12 § i den nuvarande utsökningslagen bevisa sin fordran, om den i borgenärsförteckningen har antecknats som stridig. Gäldenären å sin sida kan då han inte antingen har bestridit pantborgenärens fordran eller lyckats i sitt bestridande, tillgripa återvinningstalan enligt 6 kap. 14 § i den nuvarande lagen. Både borgenärens fastställsetalan enligt 6 kap. 12 § och återvinningstalan enligt 14 § ersätts med verkställighetstvist enligt förslaget i de fall då gäldenären eller en annan borgenär har bestridit en fordran och det krävs en normal civilprocess i domstol för att utreda saken.

För det tredje kan också fordringarnas inbördes förmånsrätt i vissa fall bli stridig och bero på någon omständighet som måste bevisas genom särskild bevisning. Genom att de särskilda förmånsrätterna försvunnit i och med lagen om den ordning i vilken borgenärer skall få betalning (1578/92), vilken trädde i kraft den 1 januari 1993, torde stridigheterna i samband med förmånsrättsfrågorna vid utsökning av lös egendom minska. Vid utsökning av fast egendom iaktas fortfarande stadgandena om förmånsrätt i 22 § inteckningsförordningen. Vid exekutiv auktion av en fastighet kan det på ett sätt som kräver bevisning vara oklart t.ex. när

arrendetagaren har tagit fastigheten i besittning eller vid vilken tidpunkt ett innehavarskuldebrev verkligen har pantsatts.

Enligt 1 mom. 3 punkten kan en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges om en utomstående motsätter sig verkställigheten på den grund att den kränker hans rätt. I nuvarande 4 kap. 10 § utsökningslagen stadgas om utomståendes rätt att väcka fastställsetalan om sin äganderätt till utmätt egendom. Enligt förslaget har en utomstående rätt att i stället för fastställsetalan väcka talan i verkställighetstvist för att avvärja utsökningen. Talan enligt 9 kap. 6 § 1 mom. 3 punkten i förslaget kan bygga också på annan rätt än äganderätt, t.ex. begränsad sakrätt eller pant-rätt, som kränks av verkställigheten.

Den gällande 4 kap. 10 § gäller endast avvärjningstalan som vid utsökning väcks av tredjemansägare till lös egendom. Då det gäller fastigheter bestäms vindikationsskyddet i dag enligt 4 kap. 26 § utsökningslagen, och då är det av avgörande betydelse att lagfart har sökts.

I lagförslaget görs ingen skillnad mellan lös och fast egendom som är föremål för en verkställighetstvist. I samband med den reform av fastighetslagstiftningen som är under beredning är det sannolikt att 4 kap. 26 § utsökningslagen förlorar sin betydelse (Jordabalkskommisionens betänkande, kommittébetänkande 1989:53 och Jordabalksarbetsgruppens betänkande 16.6.1993).

Enligt nuvarande lag är det den utomstående själv som kan väcka talan om sin rätt till utmätt egendom. Också borgenären har rätt att väcka negativ fastställsetalan. Gälldenären har inte rätt att väcka talan; hans påstående kan dock beaktas då man söker efter utmätbar egendom. Då det gäller lös egendom föreslås ingen ändring i fråga om vem som får väcka talan. Om 4 kap. 26 § utsökningslagen i samband med reformen av jordabalken ändras på det sätt som jordabalksarbetsgruppen föreslagit, bestäms rätten att väcka talan då det gäller fast egendom på det sätt som föreslagits för lös egendom. Därtill kan man hänvisa till 9 kap. 8 § 2 mom. i förslaget, som gäller parterna i en verkställighetstvist, där det ingår ett stadgande om vem talan skall väckas mot.

Enligt 1 mom. 4 punkten kan också en invändning eller ett yrkande som är jämförbart med 1—3 punkterna och som måste avgöras för att verkställigheten skall kunna inledas eller

fortsättas anvisas att bli avgjort som en verkställighetstvist. Stadgandet skall tolka snävt så att utsökningens effektivitet inte blir lidande. Det är frågan om en situation där den fortsatta utsökningen kräver att man tar ställning till stridiga fakta. Också i ett sådant fall måste utmätningsmannen själv avgöra de stridiga rättsfrågorna. De framställda invändningarna kan jämföras särskilt med invändningarna enligt momentets 1 punkt. Det kan t.ex. vara frågan om en situation där utsökningen förutsätter en motprestation av sökanden och där utsökningsgrunden är villkorlig eller innehåller primära och sekundära skyldigheter.

Också då utmätningsmannen föreläggs en ny dom som meddelats efter den dom som innehåller utsökningsgrunden och det med fog kan misstänkas att den senare domen förvärvats i syfte att undgå utsökning, kan en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist vara befogad. T.ex. ett domstolsavgörande med anledning av en rättegång mellan gälldenären och en utomstående om skuldens existens eller den utomståendes äganderätt blir kanske inte bindande för borgenären vid utsökningen om han inte har varit part i tvisten. Frågan bör separat kunna föras till avgörande som en verkställighetstvist. Domstolen fastställer då i vilken mån det genom domen fastställda rättsförhållandet mellan gälldenären och den utomstående är bindande för utsökningsborgenären och t.ex. förhindrar att egendom används för verkställigheten (se HD 1992:137).

Syftet med denna 4 punkt är att utmätningsmannen i exceptionella fall skall kunna ge en anvisning så att fall där bevisningen är oklar kan avgöras som verkställighetstvister. Avsikten är inte att öka antalet mellanrättegångar.

I slutet av 1 mom. stadgas att en förutsättning för verkställighetstvist, som ovan konstaterats, är att utsökningsärendet måste vara oklart på grund av en invändning eller ett yrkande. Till stöd för invändningen eller yrkandet måste det läggas fram sannolika grunder. Enbart ogrundade påståenden räcker ännu inte för att göra saken oklar på det sätt som avses i detta lagrum. En förutsättning för att en anvisning skall kunna ges är också att en utredning inte kan inhämtas i utsökningsförfarandet. Närmast är det frågan om utredningar som kräver förhör med vittnen. För bedömning av enbart skriftlig bevisning får en anvisning inte ges.

Enligt 2 mom. kan en anvisning med vissa

undantag ges så länge som verkställigheten fortgår. Eftersom en invändning eller ett yrkande som berättigar till verkställighetstvist kan framställas i vilket skede av förfarandet som helst och i allmänhet gäller huruvida hela förfarandet är berättigat, är givandet av en anvisning inte bundet till någon särskild verkställighetsåtgärd.

Slutförandet av verkställigheten utgör dock en bakre gräns för väckande av talan i verkställighetstvist. Därför stadgas i 2 mom. att vid verkställighet av en penningfordran kan en anvisning inte mera ges efter det att slutredovisning har gjorts och medlen avsänts till sökanden. Med slutredovisning avses här en sådan redovisning efter vilken det aktuella utskökningsärendet inte längre kan komma upp till behandling hos utmätningssmannen annat än i det undantagsfall att ändring söks i redovisningen och avsändandet av medlen på grund av ett fel i redovisningen och att besvaren leder till resultat. Därmed kan en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges trots att medlen lyfts, om en annan ändringsansökan som eventuellt påverkar fördelningen av medlen än en som gäller redovisningen är anhängig i utskökningsärendet och om medlen har kunnat lyftas bara mot säkerhet: om utskökningsärendet på grund av besvär inte har avgjorts slutgiltigt, har sådan slutredovisning som avses i stadgandet ännu inte gjorts. Vid verkställighet av annat än penningfordringar utgörs den bakre gränsen för en anvisning av att verkställigheten vunnit laga kraft. Talan kan inte väckas om parten inte längre kan söka ändring i verkställighetsåtgärden.

Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges med anledning av invändningar och yrkanden som parterna framställt. Om en part har framställt en invändning eller ett yrkande innan en verkställighetsåtgärd har utförts och utmätningssmannen trots det har utfört verkställighetsåtgärden, har parten rätt att överklaga verkställighetsåtgärden eller utmätningssmannens beslut. Om besvär inte anförs, vinner den verkställighetsåtgärd eller det beslut varigenom invändningen eller yrkandet har avgjorts laga kraft. För att utskökningsärendet skall vara klart och också med tanke på de allmänna rättegångsprinciperna är det motiverat att det inte längre när en invändning eller ett yrkande har avgjorts med laga kraft i ärendet ges en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med anledning av samma

invändning eller yrkande. Situationen är densamma om en part har överklagat en verkställighetsåtgärd och fullföljdsdomstolen genom sitt beslut med laga kraft har avgjort besvaren med anledning av invändningen eller yrkandet. Därför är det inte längre möjligt att ge en anvisning när en invändning eller ett yrkande har avgjorts med laga kraft.

En anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist kunde inte heller ges i de fall då ett visst skede av utskökningsförfarandet uttryckligen har reserverats för framställande av invändningar. Parterna måste t.ex. under vissa förutsättningar vid exekutiv auktion av en fastighet framställa sina yrkanden och bestrida andras fordringar vid den borgenärsförhandling som nämns i 5 kap. 24 § utskökningslagen. Denna skyldighet utsträcks enligt 5 kap. 21 § 3 mom. i förslaget också till gäldenären och fastighetsägaren. Efter förhandlingen kan fordringarna inte längre bevakas, men en försenad borgenär har nog enligt 6 kap. 10 § utskökningslagen rätt att få utdelning efter de borgenärer som bevakat sina fordringar. Vid det tillfälle när köpeskillingen för en fastighet fördelas kan de fordringar som upptagits i borgenärsförteckningen inte längre bestridas och åsikter kan framföras bara om fordringar som anmälts i efterskott. Därmed kan en verkställighetstvist som grundar sig på invändningar och yrkanden som framställts vid borgenärsförhandlingen inte längre anhängiggöras när möjligheten att framställa invändningen har försummats och rätten att framställa invändningar har gått förlorad.

Momentet gäller också de fall då en part trots en anvisning har försummat att väcka talan i verkställighetstvist eller, i de fall som avses i 13 § 1 mom., sedan utmätningssmannen med anledning av en invändning eller ett yrkande som framställts under besvärstiden gett en anvisning, har försummat att väcka talan eller överklaga verkställighetsåtgärden. Eftersom han enligt det föreslagna 9 kap. 10 § 2 mom. har förverkat sin rätt att framställa invändningar eller yrkanden, kan han inte på nytt få en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist.

Om en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist inte kan ges med stöd av 6 § 2 mom., kan parten enligt 9 kap. 9 § 1 mom. inte heller mera väcka talan ens utan anvisning.

En anvisning av utmätningssmannen och fullföljdsdomstolen om väckande av talan i verk-

ställighetstvist avbryter verkställigheten för den tid som anges i 9 kap. 14 § 2 mom. Vid verkställigheten av en penningfordran innebär detta att utmätningssmannen inte under denna tid kan göra slutredovisning och sända medlen till sökanden.

Om utsökningsbesvär har anförts får utmätningssmannen inte enligt 3 mom. ge ändrings-sökanden en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. När en verkställighetsåtgärd har utförts och en part redan har beslutat att tillgripa besvär som rättsskyddsmedel, är det inte mera sakligt att utmätningssmannen ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Om förutsättningar enligt lag föreligger är det i detta fall fullföljdsdomstolen som skall ge en anvisning om verkställighetstvist, och domstolen skall då enligt 10 kap. 13 § 3 mom. i förslaget samtidigt som den ger anvisningen avgöra besvären till övriga delar än den fråga som verkställighetstvisten gäller. Fullföljdsdomstolen kan då den behandlar utsökningsbesvären ge en anvisning om verkställighetstvist, om parten inte själv med stöd av 9 § har väckt talan utan anvisning. Om parten i de fall som avses i 13 § 1 mom. trots en anvisning av utmätningssmannen har överklagat verkställighetsåtgärden eller beslutet, kan fullföljdsdomstolen ge en ny anvisning. Stadgandet om givande av anvisning om verkställighetstvist gäller alla domstolar som behandlar utsökningsbesvär. När domstolen ger en anvisning iaktas i tillämpliga delar stadgandena i förslaget till 9 kap. om verkställighetstvist.

Fullföljdsdomstolen skall också genast underrätta utmätningssmannen om att den givit en anvisning om verkställighetstvist. I enlighet med förslaget till 9 kap. 14 § skall utmätningssmannen avbryta verkställigheten när han fått meddelandet, om parten inte redan dessförinnan har företett en utredning om besvärsmyndighetens anvisning och förordnande om avbrytande.

Enligt 4 mom. får ett beslut om anvisning inte överklagas. Detta gäller både beslut om att anvisning skall ges och inte ges. En allmän besvärsrätt skulle bromsa upp utsökningen och därtill har parterna i utsökningen liksom också utomstående rätt att väcka talan i verkställighetstvist också utan anvisning. Om en anvisning ges avbryter den visserligen verkställigheten och bromsar upp den, men för att avbrottet skall fortgå krävs det ett separat förordnande inom relativt kort tid av den domstol som

behandlar verkställighetstvisten. Därmed kräver inte parternas rättsskydd någon besvärsrätt. Parterna har därtill en möjlighet att om de finner en anvisning onödigt anförda klagan hos den myndighet som övervakar utmätningssmannens verksamhet. Om en felaktig anvisning har åsamkat någon part kostnader och skada, kan han av staten yrka ersättning enligt skadeståndslagen.

Om utmätningssmannen har gett en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med anledning av en invändning eller ett yrkande som framställts under besvärstiden för en tidigare verkställighetsåtgärd eller ett tidigare beslut, kan den som fått anvisningen dock redan på det ovan nämnda sättet trots anvisningen överklaga den tidigare verkställighetsåtgärden eller det tidigare beslutet (9 kap. 13 § 1 mom. i förslaget).

Om ett utsökningsärendet har avgjorts till någon del samtidigt som det till en annan del har givits en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist, kan utmätningssmannens verkställighetsåtgärd överklagas till den avgjorda delen.

7 §. *Anvisningens innehåll och delgivning.* Enligt 1 mom. skall en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges skriftligen. I anvisningen skall nämnas vid vilken domstol talan enligt 9 kap. 11 § 1 mom. och 10 kap. 2 § i förslaget skall väckas samt inom vilken tid talan enligt 9 kap. 10 § skall väckas. Den domstol som behandlar verkställighetstvisten skall nämnas vid namn. Samtidigt skall domstolens adress och telefonnummer anges. Tiden för väckande av talan skall anges så att det är lätt att räkna ut vilken som är den sista möjliga dagen, om detta inte framgår av själva anvisningen.

Av anvisningen skall framgå vem som skall väcka talan och mot vem, dvs. vilka som enligt 9 kap. 8 § är parter. Likaså skall det förklaras vad tvisten gäller, dvs. i vilken sak talan skall väckas. T.ex. om en utomstående har påstått sig ha äganderätt skall i anvisningen specificeras den egendom till vilken äganderätten har blivit oklar. Också bestämmelserna om avbrott av verkställigheten skall förklaras. En anvisning om verkställighetstvist avbryter enligt 9 kap. 14 § 2 mom. verkställigheten, men för att avbrottet skall fortgå krävs enligt 3 mom. i samma paragraf ett domstolsförordnande om saken.

Enligt 9 kap. 10 § 2 mom. i förslaget leder en

försummelse att väcka talan, med de undantag som nämns i 13 § 1 mom., till att parten förlorar sin rätt att åberopa sin invändning eller sitt yrkande i utökningsärendet i fråga. Också detta måste framgå av anvisningen om verkställighetstvist.

Enligt 2 mom. skall anvisningen delges anvisningstagaren. Härvid tillämpas 3 kap. 27 § utökningslagen om delgivning av utökningsärenden i den ordning som i lagen om delgivning i förvaltningsärenden stadgas om enskild delgivning, om inte något annat stadgas eller bestäms i något enskilt fall. Om anvisningen inte kan ges direkt åt anvisningstagaren, skall delgivningen ske som enskild delgivning i enlighet med lagen om delgivning i förvaltningsärenden. Om mottagaren har uppgett en rättegångsadress enligt 3 kap. 21 § i förslaget, kan anvisningen med stöd av 3 kap. 27 § 3 mom. skickas till honom som vanligt brev. Då anses parten har fått del av anvisningen den sjunde dagen efter det att handlingen postades. Från denna delgivningsdag räknas den tid på fyra veckor som enligt 9 kap. 10 § 1 mom. föreskrivs för väckande av talan samt den tvåveckorstid som enligt 14 § 2 mom. i samma kapitel gäller för avbrott.

Om talan i en verkställighetstvist väcks enligt anvisningen delges kärandens stämningsansökan och domstolens stämning svarandena i tvisten på åtgärd av tingsrätten. Om talan inte väcks fortsätter verkställigheten och den som fått anvisningen har förverkat rätten att åberopa sin invändning eller sitt yrkande. Därför behöver de övriga parterna i tvisten inte separat underrättas om en anvisning om verkställighetstvist.

8 §. *Parterna i en verkställighetstvist.* I 1 mom. ingår ett allmänt stadgande om parterna i en verkställighetstvist, vilka kan vara de egentliga parterna i utökningsärendet, dvs. gäldenären och borgenären samt också en utomstående vars rätt berörs av verkställigheten. Det ligger i tvistens natur att antalet parter varierar. När en invändning i ett utökningsärende gäller bara förhållandet mellan borgenären och gäldenären, som de flesta invändningar enligt 6 § 1 mom. 1 punkten, t.ex. invändningar om betalning, preskription och kvittning, är det bara borgenären och gäldenären som är parter. I de förmodligen rätt vanliga fall där verkställighetstvisten gäller en utomståendes äganderätt är borgenären, gäldenären och den utomstående parter, oberoende av om det är den

utomstående eller borgenären som väckt talan. Också antalet borgenärer kan variera i tvisterna, beroende på situationen. En utomstående måste t.ex. väcka äganderättstalan mot alla de borgenärer för vilkas fordringar egendomen i fråga har mätts ut. När en borgenär måste föra talan mot de övriga borgenärerna skall som svarande i tvistemålet dock instämmas bara de borgenärer vilkas ställning försvagas av den käre borgenärens yrkanden.

Enligt 2 mom. är käre i en verkställighetstvist den som framställt en invändning eller ett yrkande, om det inte hör till någon annan att ge en utredning om den oklara frågan.

I det fall att en anvisning ges åt någon annan än den som framställt en invändning eller ett yrkande, kan det vara svårt att bestämma vem som är käre i verkställighetstvisten. För att göra det lättare att avgöra de fall där olika tolkningar är möjliga har i 2 mom. intagits en förteckning över parterna i verkställighetstvister i vissa fall som särskilt regleras i utökningslagen. Utmättningsmannen skall ge anvisning i enlighet med denna förteckning. I förteckningen ingår stadganden om parterna särskilt då det gäller de verkställighetstvister som ersätter tidigare återvinningstalan.

I förteckningen i 2 mom. gäller 1 punkten de fall som avses i 3 kap. 20 a § 2 och 4 mom. utökningslagen, där pant eller borgen har ställts för återbetalning av medel som lyfts mot säkerhet, för fullgörande av betalningsskyldighet på grund av en dom som saknar laga kraft eller för en auktionssumma, och det belopp som skall återbetalas eller betalas tas ur panten eller utsöks hos borgensmannen. Detta förutsätter att parten har försummat sin betalnings- eller återbetalningsskyldighet och att denna skyldighet är grundad på utökningslagen eller på en dom som vunnit laga kraft. I ett sådant fall måste pantägaren eller borgensmannen väcka talan om de påstår att betalningen t.ex. på grund av att pant- eller borgensförbindelsen är ogiltig inte kan tas ur panten eller mätas ut hos borgensmannen.

Också i det fall att en pant har ställts till säkerhet för betalningen av kostnader och skador som enligt dom i ett utökningsärende skall ersättas, är pantägaren skyldig att visa att ersättning enligt domen inte kan tas ur panten.

Om pant har ställts av en utomstående, t.ex. någon som för gäldenärens eller borgenärens räkning har ställt pant eller av en auktionsköpare, måste han väcka talan mot både borge-

nären och gäldenären, eftersom frågan om pantförbindelsens giltighet inverkar i båda riktningarna. Men om panten har ställts av någondera av de egentliga parterna, skall borgenären anvisas att väcka talan mot gäldenären eller tvärtom, beroende på vilkendera som har bestridit sin betalningsskyldighet.

Den som givit en borgensförbindelse, och som inte kan vara gäldenären eller borgenären själv, skall också väcka talan mot både borgenären och gäldenären. Utmätningssmannen kan ge en anvisning med anledning av en invändning redan innan utsökningsåtgärden utförts, men också efter denna, i enlighet med 13 § i detta kapitel. Den som sätter panten och borgensmannen kan väcka talan i verkställighetstvist också utan anvisning och söka ändring i utmätningssmannens beslut genom vilket betalning har tagits ur panten eller sökts ut hos borgensmannen.

Enligt 2 mom. 2 punkten skall borgenären väcka talan enligt 4 kap. 9 b § 2 mom. mot gäldenären och dennes arbetsgivare eller arbetsgivaren mot gäldenären. Stadgandet motsvarar nuvarande 4 kap. 9 b och 9 c §§. Borgenären skall anvisas att väcka talan, om utmätningssmannen trots borgenärens yrkande anser att det inte finns förutsättningar att fastställa vilket belopp som skall anses utgöra skälig lön för gäldenären. Då måste borgenären bevisa sin invändning eller sitt yrkande. Han måste väcka talan mot både gäldenären och dennes arbetsgivare. Men om utmätningssmannen anser att det sannolikt finns förutsättningar att fastställa lönebeloppet, skall han anvisa arbetsgivaren att väcka talan mot borgenären, om saken med anledning av arbetsgivarens invändning trots allt är oklar och någon utredning inte kan inhämtas i utsökningsförfarandet. Gäldenären kan inte anvisas att väcka talan i verkställighetstvist i detta fall, eftersom verkställighetstvisten direkt gäller bara borgenärens rätt att få betalning av arbetsgivaren och arbetsgivarens skyldighet att betala.

Enligt 3 punkten skall, om verkställighetstvisten gäller en utomståendes äganderätt eller annan rätt och grundar sig på en invändning, den utomstående väcka talan mot borgenären och gäldenären eller borgenären mot gäldenären och den utomstående. Vanligen är det en utomstående som framställer en invändning som han anvisas att bevisa. Den utomstående måste dock till stöd för en invändning som gäller lös egendom lägga fram sannolika grun-

der, som rubbar antagandet att gäldenären har äganderätt till den egendom han besitter (4 kap. 10 § utsökningslagen), innan en anvisning kan ges. Också då det gäller en utomståendes andra rättigheter, t.ex. panträtt, kan det framställas ett lika kraftigt krav på att invändningen skall vara väl grundad. Också borgenären har rätt att väcka talan i verkställighetstvist, men detta blir närmast aktuellt i det fall att en utomstående har lagt fram så starka bevis till stöd för sin rätt att utmätningssmannen inte anser sig kunna mäta ut egendomen. Gäldenären kan inte ges en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist i detta fall, trots att han i vissa sällsynta fall kan ha besvärsmätt. Frågan om gäldenärens ställning diskuteras mera i detalj i motiveringen till 4 kap. 10 § ovan.

Enligt 4 punkten skall en tidigare auktionsköpare som har försummat sin betalningsskyldighet anvisas att väcka talan enligt 5 kap. (9 och 11 §§ samt) 45 § 3 mom. mot borgenären och gäldenären angående ersättningar som skall uppbäras hos honom. Stadgandet motsvarar den återvinningstalan som köparen i dag kan tillgripa. Talan skall väckas mot de borgenärer vilkas möjligheter att få betalning påverkas av den ersättning som den tidigare köparen skall betala. Övriga borgenärer har inget rättsligt intresse i saken. Om köparen har ställt pant, bestäms det enligt 1 punkten vilka som är parter i tvisten.

Enligt 5 punkten skall borgenären anvisas att väcka talan enligt 6 kap. 12 § 2 mom. utsökningslagen för fastställande av en stridig fordran, om han måste bevisa sin fordran. Detta gäller särskilt de fall där borgenären inte har någon verkställbar utsökningsgrund. Det bör dock observeras att inte heller i detta fall får en anvisning ges med anledning av ett ogrundat bestridande, utan först om utmätningssmannen anser att fordringsrätten har blivit oklar på grund av bestridandet. Talan skall väckas mot gäldenären och de borgenärer vilkas rätt påverkas av avgörandet.

En anvisning kan också ges åt en annan borgenär eller gäldenären, om dessa har framställt anmärkning mot en borgenärs fordran. Frågan om vem anvisningen skall ges åt avgörs enligt de allmänna stadgandena och principerna för vem som skall framställa invändningar och vem som har bevisbördan. En borgenär som framställt en anmärkning kan anvisas att väcka talan i verkställighetstvist t.ex. om en

annan borgenär har lagt fram en tillräcklig utredning för en fordringsdom, varvid den som har framställt anmärkningen måste bevisa fakta som stöder hans påstående. I detta fall måste borgenären väcka talan mot gäldenären och den borgenär vars fordran anmärkningen gäller — övriga borgenärer har i regel inget rättsligt intresse i saken. Gäldenären måste väcka talan mot borgenären.

9 §. *Verkställighetstvist utan anvisning.* För parternas och utomståendes rättssäkerhet är det inte tillräckligt att talan i en verkställighetstvist kan väckas endast på anvisning av utmättningsmannen. Redan nu har man både i rättspraxis och i den juridiska litteraturen erkänt möjligheten för gäldenären att utan anvisning inleda en mellanrättegång i fall av s.k. efterhändelse (se HD 1970 II 19 och 1970 II 50; Jouko Halila — Erkki Havansi, Ulosotto-oikeuden oppikirja. Helsingfors 1986 s. 67—68 samt Risto Koulu, Ulosotto menettelynä. Helsingfors 1988 s. 235—237).

Enligt 1 mom. kan därför en part väcka talan i verkställighetstvist också utan anvisning. Med part avses här de personer som enligt 8 § kan vara parter i en verkställighetstvist. Därmed kan t.ex. också en utomstående utan anvisning väcka talan för att fastställa sin äganderätt. För att talan skall vara en verkställighetstvist enligt utsökningslagen måste den bygga på en sådan invändning eller ett sådant yrkande som nämns i 6 § 1 mom. 1—4 punkten och talan måste föras mot alla de parter som nämns i 8 § vid den domstol som avses i 11 § 1 mom.

När en part väcker talan utan anvisning kan en förutsättning för att tvisten skall prövas inte anses vara att saken på det sätt som avses i 6 § 1 mom. är oklar och att utredning inte skulle kunna inhämtas i utsökningsförfarande. Parten prövar därmed själv till dessa delar behovet av att väcka talan i verkställighetstvist. Även om man t.ex. skulle kunna anse det helt klart att någon egendom inte tillhör en utomstående, kan denna väcka talan i verkställighetstvist. En utomstående får väcka talan även om han vid behandlingen i underrätten inte kan lägga fram någon sådan utredning som inte kunde ha lagts fram i samband med utsökningen. Dessa omständigheter har naturligtvis betydelse för hur huvudsaken och frågan om ersättning av rättegångskostnaderna avgörs och t.ex. för behovet att förordna om avbrytande av verkställigheten. Om ett förordnande inte ges fortsätter

verkställigheten trots tvisten. De influerna mellan redovisas dock också i detta fall i enlighet med 9 kap. 12 § 2 mom. i förslaget endast mot säkerhet till dess domen i verkställighetstvisten har vunnit laga kraft.

Också talan utan anvisning kan väckas i vilket skede av verkställigheten som helst. Om utmättningsmannen eller fullföljdsdomstolen inte skulle kunna ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med stöd av 9 kap. 6 § 2 mom., kan talan inte heller väckas utan anvisning. I fråga om det sistnämnda lagrummet hänvisas till vad som sagts tidigare i motiveringen.

När en parts invändning eller yrkande har avgjorts med laga kraft genom utmättningsmannens verkställighetsåtgärd eller beslut eller genom fullföljdsdomstolens beslut med anledning av utsökningsbesvär kan en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist inte ges och därmed kan talan inte heller väckas utan anvisning. Därför måste parten utan anvisning väcka talan i den sak som verkställighetstvisten gäller, dvs. lämna en stämningsansökan i saken till tingsrättens kanslin inom den besvärstid som gäller för verkställighetsåtgärden eller överklaga verkställighetsåtgärden. Om en part som har överklagat verkställighetsåtgärden väcker talan, avvisas besvären med stöd av 13 § till de delar som avses i talan.

En part kan väcka talan utan att underrätta utmättningsmannen om saken. En verkställighetstvist är dock en process som direkt påverkar utsökningen. För att det skall vara meningsfullt att väcka talan måste parten önska att avgörandet i tvisten beaktas när utsökningsärendet avgörs. Därför stadgas i 9 kap. 11 § 2 mom. att tingsrätten genast skall sända en kopia av stämningsansökan till utmättningsmannen för kännedom med begäran om utlåtande i saken. Det är också troligt att parten vanligen själv redan innan han väcker talan har varit i kontakt med utmättningsmannen om saken. Om den tingsrätt som behandlar tvisten genast när stämningsansökan har kommit in förordnar att verkställigheten skall avbrytas med stöd av 9 kap. 14 §, får utmättningsmannen ett meddelande om förordnandet enligt 9 kap. 17 §.

Parten är skyldig att själv definiera vad tvisten gäller och den tingsrätt som behandlar saken avgör huruvida 6 kap. 1 § i förslaget ger den rätt att pröva talan som en verkställighetstvist. Tingsrätten kunde dock med stöd av 9

kap. 11 § 2 mom. uppmana en part att väcka talan mot de parter som inte inkluderats i talan. Utmätningssmannen för sin del kan i sitt utlåtande ta ställning till om talan har väckts korrekt, dvs. om talan gäller de omständigheter som nämns i 6 § 1 mom., om domstolen är behörig att behandla tvisten och om talan har väckts mot alla parter. Utmätningssmannens utlåtande är dock inte bindande för den domstol som behandlar verkställighetstvisten.

Om det vid diskussioner med utmätningssmannen innan talan väckts framgår att parten har en felaktig uppfattning om verkställighetstvistens karaktär, skall utmätningssmannen om möjligt ge parten råd. Han skall vid behov förklara för parten också vilken tingsrätt som behandlar tvisten, vilka som är parter i tvisten, vilka omständigheter som är förknippade med avbrott av verkställigheten samt vilka följderna blir om talan väcks på ett bristfälligt sätt. De övriga parterna i tvisten får kännedom om talan senast när de instäms att svara i målet. Utmätningssmannen behöver inte underrätta dem om saken.

Om partens talan inte uppfyller de stadgade förutsättningarna för en verkställighetstvist vad saken och parterna beträffar, kan tvisten inte prövas som verkställighetstvist och har då inte samma verkningar på utsökningen som en verkställighetstvist, t.ex. möjlighet till avbrott. Talan kan kanske i vissa fall prövas som något annat slag av tvistemål, men då får verkställighetsmyndigheterna pröva om domen i tvisten har t.ex. bevisverkan vid utsökningen. Om en utomstående har väckt talan beträffande sin äganderätt endast mot gäldenären förhindrar avgörandet i tvisten inte att egendomen mäts ut, eftersom borgenären inte har stämts in. Avgörandet i tvisten kunde dock ha betydelse som bevis i saken.

Ett stadgande om hur talan i en verkställighetstvist som väckts utan anvisning och som avskrivs påverkar verkställigheten finns i 10 § 2 mom.

När en part har överklagat en verkställighetsåtgärd kan utmätningssmannen inte längre enligt 6 § 3 mom. i förslaget ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Anvisningen ges då av fullföljdsdomstolen. Om parten själv väcker talan innan utsökningsbesvaren har avgjorts, prövas besvaren enligt 13 § inte till de delar som saken har förts till domstol som en verkställighetstvist. Därför har det ansetts befogat att i 9 kap. 11 § 2 mom.

föreslå ett stadgande enligt vilket den tingsrätt vid vilken en verkställighetstvist har blivit anhängig utan anvisning skall underrätta den domstol som behandlar ändringsansökan att talan har väckts. Meddelandet skall ges utan dröjsmål. I många fall kan det vara frågan om samma domstol, eftersom utsökningsbesvär och verkställighetstvister i det första skedet behandlas vid samma tingsrätt.

Om en part innan verkställigheten inletts har väckt talan som i form av en verkställighetstvist kan påverka utsökningen, skall parten enligt 2 mom. genast när han fått kännedom om verkställigheten underrätta den domstol som behandlar saken om verkställigheten och utmätningssmannen om talan. Meddelandet kan vara skriftligt eller muntligt. Ett muntligt meddelande till domstolen kan dock lämnas bara när talan annars behandlas muntligt. För att talan skall kunna beaktas vid utsökningen som en verkställighetstvist, kan ett meddelande till domstolen inte längre lämnas efter det att anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med stöd av 6 § 2 mom. inte längre kan ges. Om meddelande lämnas först efter detta, kan talan inte prövas som en verkställighetstvist som direkt inverkar på den pågående verkställigheten.

Den domstol som behandlar tvisten skall begära utlåtande av utmätningssmannen när parten har lämnat sitt meddelande. Domstolen kan också i detta fall uppmana parten att väcka talan mot de parter som inte inkluderats. Det kan också vara möjligt att komplettera talan.

En tvist kan innan verkställigheten inletts ha anhängiggjorts vid en annan domstol än den som anges i 9 kap. 11 § 1 mom. Om domstolen enligt de allmänna stadgandena om forum har varit behörig att inleda behandlingen av tvisten, kan tvisten behandlas som en verkställighetstvist trots det som stadgas i 11 § 1 mom. Men om det är ändamålsenligt att målet behandlas i det forum som nämns i 11 § 1 mom., kan det enligt förslaget till 11 § 3 mom. överföras.

Om inte domstolen innan saken avgörs underrättas om att tvisten har samband med verkställighet och utmätningssmannen därmed inte får kännedom om saken, blir avgörandet i tvisten bindande endast i förhållandet mellan parterna i rättegången. Om domstolen t.ex. har fastställt att borgenären på grund av att betalning har skett eller på grund av preskription

eller kvittning inte har rätt till en fordran som tidigare fastställts genom dom, binder detta i regel parterna i tvisten också vid utsökningen, om de åberopar domen, även om saken inte avgjorts genom talan i verkställighetstvist. Där emot är t.ex. en dom som fastställer en utomståendes äganderätt inte på samma sätt som en dom i en verkställighetstvist direkt bindande för utmätningssmannen vid utsökningen, om inte borgenären har instämts som svarande i tvistemålet mellan en utomstående och gäldenären.

10 §. *Anhängiggörande av verkställighetstvist och följderna av försummelse.* Enligt 1 mom. skall talan i verkställighetstvist väckas inom fyra veckor från den dag då parten har fått del av utmätningssmannens eller fullföljdsdomstolens anvisning. Dessa myndigheter kan också av godtagbara skäl förlänga tiden. Ansökan om förlängning av tiden skall göras skriftligen inom den utsatta tiden. Att talan har väckts behöver inte längre på samma sätt som enligt nuvarande 4 kap. 10 § meddelas till utmätningssmannen inom tiden för väckande av talan vid äventyr att talan avvisas. Utsökningen avbryts för två veckor efter den utsatta tiden, men fortsätter därefter, om inte utmätningssmannen av domstolen får ett förordnande om avbrott och av parten en sådan säkerhet som avbrottet eventuellt förutsätter.

Den som anhängiggjort en verkställighetstvist skall för domstolen förete en utredning om att talan har väckts inom utsatt tid. Därför skall till domstolen ges en utredning om när parten har fått del av anvisningen. När utmätningssmannen har gett en skriftlig anvisning framgår det av anvisningen när den har delgivits, om den har getts direkt åt parten eller postats. Om delgivningen har skett på annat sätt skall ett delgivningsbevis läggas fram.

Det har ansetts att fyra veckor är en tillräcklig tid för väckande av talan, med beaktande av att talan efter reformen av rättegångsförfarandet i tvistemål blir anhängig när stämningssökan kommer in till domstolens kansli (5 kap. 1 § 2 mom. rättegångsbalken). Det är också lätt att räkna när de fyra veckorna löper ut, eftersom detta vanligen sker samma veckodag som delgivningen har skett. I samband med motiveringen till 9 kap. 7 § behandlas frågan om meddelande om anvisningen och beräkning av den ifrågavarande tidsfristen. Om tiden har löpt ut innan ansökan om förlängning

kommer in kan utmätningssmannen inte längre bifalla ansökan.

Frågan om möjligheten att återställa tiden enligt den nuvarande 4 kap. 10 § utsökningslagen har i den juridiska litteraturen ansetts vara i någon mån oklar (se bl.a. Tauno Ellilä, Oikeudenkäynti ja täytäntöönpano. Borgå 1976 s. 324—327). Eftersom rättegångarna i verkställighetstvist enligt förslaget är mellanrättegångar som betjänar det anhängiga utsökningsärendet ("process som betjänar processen") och tidsfristerna för dem därmed närmast är av processuell karaktär, utgår man i förslaget från att de i princip är återställbara. Parterna kan därmed av högsta domstolen ansöka om återställande av försutten fataljetid med stöd av 31 kap. 17—18 §§ rättegångsbalken. Då kan högsta domstolen förordna att verkställigheten skall avbrytas med stöd av 3 kap. 13 § 3 mom. utsökningslagen.

Ett godtagbart skäl som berättigar till förlängning av tidsfristen skall vara sådant att parten inte har kunnat beakta det. Det kan t.ex. vara frågan om situationer som är jämförbara med laga förfall enligt 12 kap. 28 § rättegångsbalken.

I stadgandet har ingen övre gräns angivits för förlängning av tidsfristen, men det är klart att den nya tiden inte nämnvärt kan avvika från den ursprungliga tiden. Stadgandet utgör inte heller inte något direkt hinder för att tiden förlängs på nytt, om parten anför ett nytt godtagbart skäl. Eftersom förlängningen av tiden också automatiskt avbryter verkställigheten är det mycket exceptionellt att tidsfristen förlängs på nytt och orsaken skall då vara sådan att den inte tidigare har kunnat beaktas. Det kan också vara befogat att ompröva innehållet i beslutet om avbrott, om t.ex. utmätning som tryggar verkställigheten inte ännu har utförts.

Parternas rättsskydd kräver inte besvärsmätt över beslut genom vilket tiden för anhängiggörande av talan har förlängts. Ett stadgande om detta ingår i slutet av 1 mom. Om en part har gjort en skriftlig ansökan om förlängning av den utsatta tiden och ansökan har förkastats, kan parten söka ändring i beslutet genom besvär. Detta är motiverat eftersom parten annars förlorar rätten att åberopa sin användning eller sitt yrkande. Utmätningssmannen måste besluta om både förlängning av tidsfristen och förkastande av ansökan. Om ansökan har förkastats skall av beslutet också framgå en

motivering och till beslutet skall fogas en besväransvisning enligt 10 kap. 11 §.

Enligt 2 mom. förlorar parten, om han inte väcker talan i enlighet med utmätningssmannens eller fullföljdsdomstolens anvisning, sin rätt att åberopa den ifrågavarande invändningen eller yrkandet i utskökningsärendet. Han kan inte längre senare i samma ärende med framgång framställa samma invändning och få en ny anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist eller väcka talan utan anvisning. Han kan inte heller om han besvärar sig över utsköknings åberopa denna omständighet. Av försummelsen följer att den framställda invändningen eller yrkandet inte blir något hinder för utskökningsprocessen.

Men om utmätningssmannen har gett en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med anledning av en invändning eller ett yrkande som framställts under besvärstiden för en tidigare verkställighetsåtgärd eller ett tidigare beslut, kan den som fått anvisningen enligt 13 § 1 mom. också besvara sig över verkställighetsåtgärden eller beslutet. Han blir inte tvungen att väcka talan vid det äventyr som nämns i det föregående stycket. Den som fått anvisningen måste dock antingen väcka talan i verkställighetstvist eller överklaga verkställighetsåtgärden för att inte förlora sin rätt att åberopa invändningen eller yrkandet.

På motsvarande sätt går rätten att åberopa en invändning eller ett yrkande förlorat, om en part som utan anvisning väckt talan i verkställighetstvist låter det anhängiga ärendet förfalla. Då kåranden väljer att som rättsskyddsmedel använda verkställighetstvist försätts han i samma ställning som kåranden i ett tvistemål i det fall att utmätningssmannen eller fullföljdsdomstolen har gett en anvisning som gäller tvisten. Även om parten har förlorat sin rätt att åberopa en invändning eller ett yrkande kan en överenskommelse parterna emellan att återta talan eller låta den förfalla ha inverkan på utskökningsförfarandet. Om borgenären enligt en överenskommelse parterna emellan t.ex. återtar sin ansökan leder detta till att också verkställighetsåtgärderna återkallas.

Parten förlorar rätten att åberopa sin invändning eller sitt yrkande bara i det anhängiga utskökningsärendet. Därmed kan han trots försummelsen framställa invändningen i samband med ett nytt utskökningsärende även om parterna är desamma som tidigare. Detta är motiverat eftersom inget domstolsavgörande

ännu har givits med anledning av invändningen eller yrkandet. Men om parten framställer en invändning som redan i samband med ett tidigare utskökningsärende har avgjorts med laga kraft genom en verkställighetstvist, är avgörandet bindande i förhållandet mellan samma parter också i en ny verkställighet på samma grund.

Talan skall enligt stadgandet väckas enligt anvisningen också i fråga om annat än tidsfristen. Om t.ex. talan inte har väckts mot alla parter i verkställighetstvisten leder detta i fråga om alla parter till att rätten att åberopa en invändning eller ett yrkande i utskökningsärendet går förlorat, eftersom talan inte kan betraktas som en verkställighetstvist enligt anvisningen. Också för att utsköknings skall vara klar är det motiverat att alla svarande i verkställighetstvisten är sinsemellan jämbördiga när verkställigheten fortsätter efter det att tvisten har avgjorts. Eftersom talan blir anhängig när stämningensansökan lämnas in till tingsrättens kansli och eftersom svarandena i tvisten kan instämmas genom samma stämningensansökan, leder denna åsikt inte heller för kårandens del till ett oskäligt resultat. Om en tvist i strid med anvisningen anhängiggörs vid fel domstol lämnas den också av denna orsak utan prövning som verkställighetstvist.

Teoretiskt är det möjligt att egendom som är föremål för en verkställighetstvist mäts ut för nya borgenärens fordringar medan tvisten är anhängig. Avgörandet i en verkställighetstvist binder kanske inte direkt senare borgenärer mot vilka talan inte har väckts. Men om det i verkställighetstvisten t.ex. fastställs att en utomstående äger ett utmätt föremål, är detta ett så starkt bevis på den utomståendes äganderätt att utmätningssmannen i regel genom självrättelse måste återkalla den senare utmätningen. Till god utsköknings sed kunde också höra att egendom som är föremål för en verkställighetstvist inte mäts ut för en ny skuld, om inte detta är alldeles nödvändigt t.ex. för att det finns risk att fordran blir preskriberad. Om utmätning trots allt görs, kan den nya borgenären, om han så önskar, eventuellt med stöd av stadgandena i 18 kap. rättegångsbalken uppträda som intervenient i den tidigare rättegången. Därför skall utmätningssmannen underätta borgenären om tvisten. Att anvisa en utomstående att väcka talan i verkställighetstvist mot den nya borgenären kunde vara oskäligt.

Om en parts talan inte kan prövas direkt som en verkställighetstvist som påverkar utsökningen, kan parten trots det i vissa fall ha ett rättsligt behov av det i talan yrkade avgörandet. För en utomstående kan det t.ex. trots att verkställigheten slutförts vara viktigt att få det fastställt att den egendom som mätts ut hos gäldenären och sålts för betalning av borgenärernas fordringar de facto tillhör honom. Även om de inlutna medlen inte längre kan fås tillbaka av borgenärerna, kan den utomstående kanske mot gäldenären framställa ett yrkande på återbetalning av obehörig vinst.

11 §. *Behandlingen av verkställighetstvister.* Avsikten är att utsökningsbesvär och talan i verkställighetstvist i samma sak skall hänvisas till samma domstol. Därför hänvisas här i 1 mom. till 10 kap. 2 §, där det stadgas om vilken tingsrätt som behandlar utsökningsbesvär. Stadgandet utgör ett undantag från de allmänna stadgandena om forum i tvistemål. Att verkställighetstvisten behandlas i samma domstol som utsökningsbesvären är dock befogat med tanke på kravet att verkställigheten skall vara effektiv. Också för parternas rättssäkerhet är det en förbättring om besvär och verkställighetstvister som gäller samma utsökningsärende behandlas vid samma domstol. Detta kan också motiveras med rättssystematiska skäl: verkställighetstvisten är i relation till det utsökningsförfarande som har föranlett talan i fråga en betjänande och rättsgestaltande mellanrättegång, ett slags hjälpprocess.

I enlighet med 10 kap. 2 § i förslaget prövar inte alla tingsrätter utsökningsbesvär och därmed inte heller verkställighetstvister. Om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden stadgas genom förordning. Vid behov kan den tingsrätt som behandlar utsökningsbesvären sammanträda också på sammanträdesplatsen för en annan tingsrätt inom den domkrets som nämns i förordningen (10 kap. 13 § 1 mom. i förslaget). Det är meningen att detta stadgande vid behov också skall tillämpas på behandlingen av verkställighetstvister.

Stadgandet avser verkställighetstvister som gäller både fast och lös egendom. I anvisningen om verkställighetstvist skall enligt 7 § nämnas vilken tingsrätt som behandlar tvisten.

Utsökningen skall ske så snabbt som möjligt utan dröjsmål. Eftersom en verkställighetstvist har direkt samband med den pågående utsökningen, måste tvisten i alla rättsinstanser behandlas i brådskande ordning.

En anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist avbryter i enlighet med det föreslagna 14 § 2 mom. verkställigheten till dess två veckor ha förflutit från utgången av den tid inom vilken talan skall väckas. Därefter fortsätter avbrottet bara om den domstol som behandlar verkställighetstvisten så bestämmer. Därför har det ansetts att domstolen genast skall avgöra partens begäran om avbrott. Saken kan enligt 14 § 3 mom. avgöras av en domare i kansliet genast när stämningsansökan kommit in och ett förordnande kan utfärdas temporärt utan att motparten hörs. Begäran om avbrott kan också framställas senare och när som helst under den tid verkställighetstvisten behandlas. Frågan om huruvida avbrott skall förordnas eller begäran förkastas skall avgöras i enlighet med 14—18 §§ som gäller avbrytande av verkställigheten.

Om tingsrättens avgörande i en verkställighetstvist har överklagats hos hovrätten, skall också hovrätten genast avgöra en begäran om avbrott i besvärsskriften. Enligt 14 § 3 mom. kan en ledamot i hovrätten fatta beslut i saken. Också här kan saken avgöras temporärt utan att motparten hörs.

Enligt 2 mom. skall tingsrätten genast sända en kopia av stämningsansökan till utmätningsmannen för kännedom med begäran om utlåtande i saken, om verkställighetstvisten har anhängiggjorts utan anvisning av utmätningsmannen. Ett utlåtande skall begäras också i det fall att verkställigheten har börjat först efter det saken blivit anhängig och parten har underrättat domstolen om att verkställigheten har inletts. Det är nödvändigt att ett utlåtande begärs med tanke på informationsutbytet mellan domstolen och utmätningsmannen. Utmätningssmannen måste känna till vilka rättegångar med anknytning till verkställigheten som är anhängiga vid domstolen. Domstolen å sin sida måste för att säkert kunna avgöra tvisten på ett riktigt sätt få utmätningsmannens utlåtande i saken.

Utmätningssmannen skall i sitt utlåtande bl.a. ta ställning till om det är fråga om en verkställighetstvist enligt 6 § och om tvisten har anhängiggjorts på behörigt sätt. Samtidigt får domstolen veta i vilket skede verkställigheten befinner sig och om talan mera kan prövas som en verkställighetstvist. Utlåtandet kan också ha betydelse för om ett förordnande om avbrott av verkställigheten skall ges.

Eftersom parternas intresse och t.ex. avbry-

tandet av verkställigheten kräver att parterna underrättar domstolen om en anhängig verkställighet, är det inte särskilt sannolikt att ett till verkställighet direkt knutet tvistemål anhängiggörs vid domstol utan att domstolen underrättas om utskökningsärendet. Då kan det vara frågan om ett försök att i hemlighet för domstolen och utmättningsmannen få ett domstolsavgörande som förbättrar partens ställning vid utskökningsärendet. Men ett avgörande som gäller t.ex. äganderätten är inte alltid nödvändigtvis bindande för de parter som inte instämts i tvisten.

Tingsrätten skall vid behov uppmana käranden att väcka talan också mot de parter som inte inkluderats, om verkställighetstvisten har väckts utan anvisning. Särskilt skall utmättningsmannen i sitt utlåtande ta ställning till om saken har blivit anhängig mot alla behövlige parter i utskökningsärendet. Tingsrätten skall också själv försöka utreda saken genom att utnyttja sin rätt att ställa frågor. Tingsrätten skall ange inom vilken tid tilläggstalan skall väckas. Om tilläggstalan inte väcks, förlorar parten rätten att åberopa sin invändning eller sitt yrkande i utskökningsärendet i fråga. Därmed kan talan inte längre prövas som en verkställighetstvist.

Talan i verkställighetstvist förhindrar enligt 9 kap. 13 § att utskökningsbesvär prövas till de delar som avses i talan. Därför måste tingsrätten genast underrätta den domstol som prövar utskökningsbesvär som har anförts av käranden om att talan har väckts i verkställighetstvist. Om utskökningsbesvär som gäller samma invändning eller yrkande redan har avgjorts med laga kraft, kan talan inte längre med beaktande av 6 § 2 mom. prövas som en verkställighetstvist. Detta följer också av relationen mellan stadgandena om förhållandet mellan verkställighetstvist och besvär: om en part som rättskyddsmedel har valt utskökningsbesvär och besvären till de delar som berör den invändning eller det yrkande som avses i kärnomålet har avgjorts med laga kraft, kan parten inte längre föra samma fråga till behandling som verkställighetstvist. Om en invändning eller ett yrkande som en part har framfört och som genom beslut av fullföljdsdomstolen har avgjorts med laga kraft i samband med utskökningsbesvär, kan inte heller utmättningsmannen vid den fortsatta verkställigheten mera ge en anvisning om verkställighetstvist på grund av samma invändning eller yrkande.

Om talan i en sak som skulle kunna vara föremål för en verkställighetstvist i enlighet med 9 § 2 mom. har anhängiggjorts redan innan verkställigheten inletts, kan saken lagligen ha blivit anhängig vid någon annan tingsrätt än den som nämns i 1 mom. Enligt 3 mom. kan saken då slutbehandlas vid den domstolen eller överföras till den tingsrätt som avses i 1 mom. En överföring skall dock inte göras om den inte är ändamålsenlig.

Frågan om överföringens ändamålsenlighet bör prövas med beaktande av t.ex. behandlingsskedet. Om saken redan har behandlats vid muntlig förberedelse eller har framskridit till huvudbehandling i tvistemål, är det knappast ändamålsenligt med en överföring. Om den tvist som redan är anhängig vid tingsrätten gäller också mycket annat än de invändningar och yrkanden som inverkar på utskökningsärendet, är en överföring inte möjlig. Frågan kan prövas med beaktande av också vilka svårigheter parterna åsamkas av en överföring samt i vilket skede utskökningsärendet befinner sig. Om verkställigheten har avbrutits i väntan på avgörandet i tvisten och besvär över utskökningsärendet inte är anhängiga vid den tingsrätt som avses i 1 mom., är det knappast ändamålsenligt att överföra ett tvistemål som är anhängigt vid en annan tingsrätt. Också då det gäller en sådan överföring iakttas enligt den sista meningen i 3 mom. i tillämpliga delar vad som stadgas i 10 kap. 15 §. Överföringen kan ske på initiativ av en part eller av domstolen och beslutet om överföring får inte överklagas.

Om det i anvisningen om väckande av talan i verkställighetstvist har anvisats till fel domstol och parten har följt anvisningen, skall tingsrätten med stöd av det uttryckliga stadgandet i 3 mom. överföra ärendet till rätt domstol. En sådan överföring, där domstolen inte har prövningsrätt, skall göras på tjänstens vägnar. Det faktum att utmättningsmannen har gett en felaktig anvisning i fråga om domstolen får inte leda till att en part som följt anvisningen förlorar sina rättigheter, och å andra sidan skall verkställighetstvister alltid såvitt möjligt behandlas i den tingsrätt som anges i paragrafens 1 mom. Med beaktande av de föreslagna stadgandena i 10 kap. 15 § får inte heller denna överföring överklagas och t.ex. ett förordnande om avbrott i verkställigheten förblir i kraft till dess den tingsrätt till vilken ärendet har överförs förordnar något annat. Om ärendet trots

felet har anhängiggjorts vid rätt tingsrätt, kan saken med stöd av det förslagna 10 kap. 11 § 4 mom. behandlas.

I slutet av momentet finns den redan nämnda hänvisningen till 10 kap. 11 § 4 mom. och 15 §. Om utmätningsmannens anvisning om verkställighetstvist är felaktig på något annat sätt än det som diskuterats i föregående stycke och felet inte med lätthet kan ha observerats, anses verkställighetstvisten ha blivit anhängiggjord på lagligt sätt om parten har följt anvisningen eller stadgandena om saken. Parterna måste kunna lita på anvisningen om verkställighetstvist. De kan dock inte åberopa uppenbara fel, t.ex. ett felskrivet årtal.

Om saken uppenbart är sådan att en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist inte kunde ha givits, skall domstolen avvisa talan som verkställighetstvist. Om anvisningen är bristfällig t.ex. i fråga om parterna i verkställighetstvisten, skall domstolen uppmana parten att väcka talan också mot de parter som inte utelämnats.

På verkställighetstvister kan med stöd av den ovan nämnda hänvisningen också tillämpas 10 kap. 15 § 1 mom. Därmed kan en verkställighetstvist överföras till en annan domstol på den grund att där är anhängig en verkställighetstvist som gäller verkställighet som skett på samma grund och där oklarheten beror på samma invändning och yrkande som vid den senare verkställigheten. I samband med senare verkställighet på en annan ort skall dock inte mera ges någon anvisning om väckande av talan, om invändningarna, yrkandena och parterna är desamma som i den tidigare verkställighetstvisten. Avgörandet i den tidigare verkställighetstvisten gäller också i det andra utsökningsärendet där parterna är desamma.

En överföring kan också bli aktuell om en utomstående har väckt talan i verkställighetstvist i en sak där borgenären på samma grund på olika orter yrkar betalning av samma gäldenär och en utomstående påstår sig äga den egendom som mätts ut på de olika orterna. Eftersom det är frågan om olika egendom skall utmätningsmannen under de förutsättningar som anges i 9 kap. 6 § i förslaget ge en anvisning också för den senare utmäta egendomen med anledning av den utomståendes invändningar. Då kan de verkställighetstvister som är anhängiga vid olika tingsrätter överföras för att behandlas vid samma domstol. Det kan kanske också anses att utmätningsmannen

för att försnabba behandlingen skall kunna ge en anvisning direkt till den tingsrätt där en tvist redan är anhängig; parten har rätt att följa anvisningen och tingsrätten är även med beaktande av överföringsstadgandet behörig att behandla saken med stöd av stadgandena i 18 kap. rättegångsbalken.

Närmare stadganden om överföringsförfarandet ingår i 10 kap. 15 § 1 mom. Beslutet om överföring får med beaktande av förbudet i den nys nämnda paragrafens 2 mom. inte överklagas.

I utsökningslagen föreslås inget stadgande om rättegångskostnaderna i en verkställighetstvist. I allmänhet kan man följa huvudregeln i rättegångsbalken, enligt vilken den förlorande parten skall ersätta motpartens rättegångskostnader. Undantag från denna huvudregel kan vara befogade särskilt då den part som vunnit verkställighetstvisten har väckt talan om en sak som kunde ha utretts också i utsökningsförfarandet, t.ex. genom urkundsbevisning. På motsvarande sätt kan det, om svarenden inte aktivt har motsatt sig käromålet eller yrkat förrättnig, förordnas att parterna skall bära sina egna rättegångskostnader. Dessa ställningstaganden har stöd t.ex. i den nya 21 kap. 4 § rättegångsbalken. Om en anvisning har getts på felaktigt sätt kan parten med stöd av skadeståndslagen yrka ersättning för skadan av staten, om det finns förutsättningar att döma ut ett skadestånd.

12 §. *Hur en verkställighetstvist inverkar på behandlingen av utsökningsärendet.* En anvisning av utmätningsmannen eller domstolen om väckande av talan i verkställighetstvist avbryter i enlighet med 14 § 2 mom. verkställigheten för en viss tid. Den domstol där verkställighetstvisten är anhängig kan med stöd av 14 § 3 mom. avbryta verkställigheten. Om talan i verkställighetstvist har väckts utan anvisning, avbryts verkställigheten bara på domstolens förordnande.

En hänvisning till 14 § som gäller avbrytande av verkställigheten har intagits i 12 § 1 mom. Om det inte på grund av verkställighetstvisten förordnas att verkställigheten skall avbrytas, skall utmätningsmannen genast efter den i 14 § 2 mom. nämnda tidsfristen fortsätta verkställigheten, trots en eventuell anhängig verkställighetstvist. Oberoende av om verkställigheten är avbruten eller inte skall utmätningsmannen när verkställighetstvisten är avgjord lägga

avgörandet i tvisten till grund för verkställigheten och fortsätta verkställigheten eller återkalla den.

Den domstol som avgör verkställighetstvisten skall beakta om verkställigheten fortsätter eller återkallas när den i enlighet med 16 § 1 mom. förordnar om giltighetstiden för avbrottsförordnandet. Om det förordnas att avbrottet skall gälla till dess avgörandet i verkställighetstvisten vinner laga kraft, skall utmätningssmannen fortsätta verkställigheten eller återkalla den först efter det att han fått en utredning om att avgörandet har vunnit laga kraft.

Om verkställigheten utan att ha avbrutits har fortskridit så långt att den utmäta egendomen redan är såld, kan avgörandet i verkställighetstvisten bara påverka fördelningen av de medel som influtit vid försäljningen.

Paragrafens 2 mom. tryggar också i det fall att verkställigheten inte har avbrutits att de medel som influtit vid den går till rätt person. Medlen får inte lyftas annat än mot säkerhet, om domen i verkställighetstvisten ännu inte vunnit laga kraft. Om medlen enligt avgörandet i verkställighetstvisten tillhör någon annan än den som har lyft dem mot säkerhet, skall pengarna återbetalas till utmätningssmannen eller betalning tas ur säkerheten. Säkerheten bör därför täcka både det belopp som lyfts hos utmätningssmannen och den beräknade räntan på detta belopp.

Det är klart att förbudet att lyfta de influtna medlen utan säkerhet gäller endast de medel vilkas fördelning kan påverkas av verkställighetstvisten.

Eftersom anhängiggörandet av en verkställighetstvist medför en begränsning i rätten att lyfta de influtna medlen, måste verkställighetstvisten också av denna anledning behandlas i brådskande ordning i enlighet med 11 § 1 mom. Särskilt viktigt är det att det snabbt avgörs om talan som en part väckt utan anvisning av utmätningssmannen är talan i en verkställighetstvist enligt 6 § 1 mom. Om det av utmätningssmannens utlåtande framgår att talan inte är en verkställighetstvist och också domstolen finner detta klart, skall en dom så snabbt som möjligt ges om att verkställighetstvisten avvisas. Därefter kan talan prövas som ett annat slag av tvistemål, om parten så yrkar och talan i övrigt kan prövas. Även om talan i verkställighetstvist avvisas, kan de influtna medlen

lyftas utan säkerhet först efter det att beslutet om avvisande har vunnit laga kraft.

13 §. *Förhållandet mellan verkställighetstvister och utsökningsbesvär.* Eftersom parterna samtidigt både kan anföra besvär över en verkställighetsåtgärd och anhängiggöra talan i verkställighetstvist med eller utan anvisning av utmätningssmannen, behövs det stadganden om förhållandet mellan ändringssökande i utsökning och mellanrättegång.

Om en part framställer sin invändning eller sitt yrkande innan någon verkställighetsåtgärd vidtagits, kan utmätningssmannen ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist och därmed avbryta verkställigheten. Beslutet om givande av en anvisning och om avbrott får inte överklagas, även om beslutet om avbrott innehåller t.ex. utmätning som tryggar verkställigheten (9 kap. 6 § 4 mom. samt 9 kap. 14 § 4 mom. och 15 § 1 mom. i förslaget). Om utmätningssmannen utan att ge en anvisning om verkställighetstvist utför en verkställighetsåtgärd, kan parten överklaga åtgärden och utmätningssmannen kan då inte längre med anledning av samma invändning eller yrkande ge en anvisning. Parten kan också inom besvärstiden eller sedan han besvärat sig, men innan besvären avgjorts med laga kraft, väcka talan utan anvisning.

Om en part först under besvärstiden, innan verkställighetsåtgärden vunnit laga kraft och utan att sända besvärsskriften till utmätningssmannen, framställer en invändning eller ett yrkande enligt 6 § 1 mom., kan utmätningssmannen enligt paragrafens 1 mom. ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist. Trots anvisningen kan parten då också överklaga verkställighetsåtgärden, eftersom det inte kan anses acceptabelt att parten med anledning av en anvisning som givits under besvärstiden förlorar sin rätt att överklaga en redan utförd verkställighetsåtgärd. Om också tingsrätten då den behandlar utsökningsbesvären går in för att ge en anvisning, kan parten inte längre överklaga tingsrättens beslut i fråga om verkställighetsåtgärden, till de delar som saken har blivit anvisad för behandling som verkställighetstvist (9 kap. 6 § 4 mom. i förslaget).

Men om parten i de fall som nämns i föregående stycke dock väcker talan i enlighet med utmätningssmannens anvisning, avvisas de eventuella besvären till de delar som saken förts till fullföljdsdomstol för att avgöras som

en verkställighetstvist. Om parten inte anhängiggör verkställighetstvist enligt anvisningen och inte heller överklagar verkställighetsåtgärden eller utmätningens beslut, förlorar han enligt 10 § 2 mom. sin rätt att åberopa invändningen eller yrkandet i utsökningsärendet i fråga. Eftersom utsökningsbesvären lämnas in på utmätningens kansli, vet utmätningens man om att besvär har anförts. Om talan i verkställighetstvist har väckts informeras utmätningens man om saken av tingsrätten, om domstolen har gett ett förordnande om avbrytande. Utmätningens man kan också sedan tiden för väckande av talan löpt ut själv fråga tingsrätten om saken. Om besvär inte har anförts och talan inte väcks, kan utmätningens man fortsätta verkställigheten som om invändningen eller yrkandet inte hade framställts.

Utmätningens mans anvisning om verkställighetstvist kan gälla bara någon del av den utmätta egendomen. Till övriga delar skall eventuella besvär prövas trots att talan i verkställighetstvist har väckts.

Verkställighetstvist är därmed i regel primär i förhållande till besvaren: utsökningsbesvären lämnas utan prövning till de delar som förts till domstol för att avgöras som en verkställighetstvist, med undantag av den situation som nämns i 13 § 1 mom., där en anvisning har givits under besvärstiden med anledning av en tidigare verkställighetsåtgärd eller ett tidigare beslut och parten trots anvisningen kan överklaga verkställighetsåtgärden eller beslutet. I annat fall leder en försummelse att väcka talan i verkställighetstvist enligt anvisning till att utsökningsbesvären avvisas till de delar som saken har förts till domstol för att avgöras som en verkställighetstvist. Också i det fall att talan har väckts utan anvisning, skall utsökningsbesvären avvisas på det ovan nämnda sättet. Ett stadgande om detta ingår i 13 § 2 mom.

I undantagsfall kan det också gå så att i en sak där anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist har givits leder utsökningsbesvär som anförts på någon annan grund till att en redan utförd verkställighetsåtgärd återkallas. Om t.ex. utmätningen av egendom som är underkastad utmätningens förbud återkallas, finns det inte längre något rättsligt behov att behandla en verkställighetstvist rörande gäldenärens påstående om betalning eller frågan om en utomståendes äganderätt. Då avvisas verk-

ställighetstvist. Situationen är densamma om utmätningen återkallas av den orsaken att tillräckligt med medel inte kan väntas inflyta. Eftersom verkställighetstvist är en underordnad process i förhållande till utsökningsärendet, försvinner behovet att pröva verkställighetstvist, om förutsättningarna för den primära processen, dvs. utsökningen, upphör. Det har inte ansetts nödvändigt att särskilt nämna detta i lagen, eftersom detta resultat kan anses följa av de allmänna processrättsliga principerna.

Om någon annan än ändringsökanden enligt 8 § skall anvisas att väcka talan i verkställighetstvist kan en sådan anvisning ges trots besvär. Besvär av en part hindrar inte de övriga parterna från att väcka talan i verkställighetstvist med eller utan anvisning av utmätningens man. Om t.ex. borgenären besvärar sig på den grund att egendom som tillhör en utomstående på ett sätt som påverkar verkställigheten har lämnats utmätt och den utomstående efter utmätningen påstår att någon annan egendom än den som borgenären avser men som har utmätts på samma grund och vid samma tillfälle tillhör honom, kan den utomstående, om han inte har besvärat sig, anvisa att väcka talan i verkställighetstvist under de förutsättningar som nämns i 6 §. Borgenärens besvär i fråga om annan egendom kan prövas trots verkställighetstvist och domstolen kan i enlighet med 6 § anvisa också borgenären att väcka talan i verkställighetstvist.

Om det i utsökningsärendet inte har getts någon anvisning om verkställighetstvist och ingen part har väckt talan i verkställighetstvist utan anvisning, kan utmätningens man eller den domstol som behandlar besvär över en senare verkställighetsåtgärd — oberoende av om de redan utförda verkställighetsåtgärderna vunnit laga kraft — med stöd av 6 § 2 mom. ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist, om partens invändning eller yrkande inte med laga kraft har avgjorts genom utmätningens mans eller fullföljdsdomstolens åtgärd eller beslut. Domslutet i verkställighetstvist kan dock på det redan tidigare nämnda sättet beaktas endast inom de gränser som är möjliga med hänsyn till det rådande skedet av utsökningen. Om talan som bygger på en utomståendes invändning blir anhängig först efter en auktion som vunnit laga kraft, kan den utomstående inte längre återfå sin egendom.

I 2 mom. stadgas på det sätt som nämns

redan ovan att utsökningsbesvär avvisas till den del som nämns i talan i verkställighetstvisten också när den part som har överklagat utsökningsåtgärden väcker talan utan anvisning. Parten får således oberoende av de besvär han anfört väcka talan i verkställighetstvist, trots att han enligt 6 § 3 mom. i detta kapitel inte kan få en anvisning av utmätningsmannen. Utsökningsbesvären avvisas med hänsyn till 10 § 2 mom. också när parten låter talan som han väckt utan anvisning förfalla. Parten har då förlorat sin rätt att åberopa sin invändning eller sitt yrkande i det ifrågavarande utsökningsärendet.

Avbrytande av verkställighet

14 §. *Förordnande om avbrott.* Eftersom den nuvarande utsökningslagen inte innehåller något allmänt stadgande om självrättelse eller mellanrättegång saknas i lagen också stadganden om avbrytande av verkställigheten till dessa delar.

Utsökningsmannen skall enligt 4 kap. 10 § 1 mom. i den nuvarande utsökningslagen avbryta verkställigheten om han anvisar en utomstående att väcka talan för att styrka sin äganderätt. Också överexekutor kan meddela ett förordnande om avbrott när han ger en anvisning. De nya stadgandena om avbrott i 9 kap. ersätter 4 kap. 10 §.

Den domstol som behandlar verkställighetstvisten kan enligt den föreslagna 14 § besluta om avbrott av verkställigheten efter det att talan har anhängiggjorts, antingen på anvisning av utmätningsmannen eller utan anvisning. De gamla stadgandena om återvinning i utsökningslagen föreslås på ovan nämnt sätt bli ersatta med stadganden om verkställighetstvist. Enligt nuvarande 3 kap. 13 § 1 mom. kan den domstol som behandlar en återvinningstalan förbjuda verkställigheten eller förordna att den skall avbrytas. Förordnandet kan också meddelas temporärt av häradsdomaren. Stadgandena om avbrott i det föreslagna 9 kap. ersätter stadgandena om avbrott i 3 kap. då det gäller verkställighetstvist. Därför har också 3 kap. 13 § 1 mom. utsökningslagen till dessa delar föreslagits bli ändrat så att det framledes skall gälla bara återvinningstalan enligt 12 kap. rättegångsbalken. Också därvid iakttas i tillämpliga delar 9 kap. 14—18 §§ i förslaget.

Stadganden om avbrott i samband med

sökande av ändring i utsökning ingår i 9 kap. 9 och 12 §§ samt 10 kap. 14 § utsökningslagen, enligt vilka överexekutor eller hovrätten kan avbryta verkställigheten när besvären behandlas. De föreslagna 14—18 §§ ersätter de nämnda stadgandena.

Stadganden om avbrott i samband med sökande av ändring i utsökningsgrunden ingår i 3 kap. 12 § 2 och 3 mom. Dessa stadganden har ovan föreslagits bli ändrade så att 3 mom. kan upphävas. Fullföljdsdomstolen iakttar då den beslutar om avbrott av verkställigheten också huvuddelen av stadgandena om avbrytande av verkställigheten i 9 kap.

Högsta domstolen kan enligt nuvarande 3 kap. 13 § 2 mom. utsökningslagen besluta om avbrott av verkställigheten. I detta stadgande förlås inga ändringar. Med beaktande av de nuvarande 10 kap. 14 § och 15 § 1 mom., som förlås bli ersatta med motsvarande stadganden i 9 och 10 kap., samt av 30 kap. 23 § rättegångsbalken, kan högsta domstolen besluta om avbrytande av verkställigheten när den behandlar både besvär över utsökningsgrunden och egentliga utsökningsbesvär. Högsta domstolen beslutar i dag i enlighet med 3 kap. 13 § 3 mom. om avbrytande av verkställigheten också när den behandlar ansökan om återbrytande av dom och återställande av försutten fatalietid.

Det särskilda stadgandet om avbrott i 9 § skatteutsökningslagen förblir i kraft.

Enligt 1 mom. kan självrättelse enligt 9 kap. 1 § och 10 kap. 10 § i förslaget ha till följd att verkställigheten avbryts. Den utmätningsman som beslutar om självrättelsen kan, så snart han fått begäran om självrättelse eller själv beslutat att göra en självrättelse, samtidigt avbryta verkställigheten. Biträdande utmätningsmannen har inte med hänsyn till 1 kap. 5 § 8 punkten rätt att besluta om avbrytande av verkställigheten, även om han genom sitt agerande de facto kan påverka hur verkställigheten framskrider. När biträdande utmätningsmannen föreslår en självrättelse för utmätningsmannen kan han samtidigt ta ställning till frågan om avbrytande av verkställigheten.

Utmätningssmannen måste pröva om han vill avbryta verkställigheten på grund av självrättelse. Ett sådant beslut måste dock fattas med iakttagande av stadgandena i 15, 16 och 18 §§ detta kapitel, vilka gäller beslutets innehåll och giltighetstid samt dess verkningar på redan utförda verkställighetsåtgärder. Enligt 15 § 1

mom. kan t.ex. egendom utmätas, men tills vidare lämnas osåld. Eftersom syftet med självrättelse är att ändra eller upphäva en uppenbart felaktig verkställighetsåtgärd som utmätningssmannen vidtagit, och rättelsen då det gäller sakfel helt är beroende av utmätningssmannens prövning, är det uppenbarligen bara i undantagsfall befogat att kräva att säkerhet ställs. Ett stadgande om redovisning av de influtna medlen i samband med självrättelse ingår i 9 kap. 5 §.

Utmätningssmannen skall om avbrottsförordnandet underrätta den part i utsökningen som han enligt 9 kap. 2 § skall höra i självrättelseärendet.

Enligt 2 mom. leder en anvisning om verkställighetstvist som givits av utmätningssmannen eller domstolen automatiskt till att verkställigheten avbryts till dess två veckor har förflutit från utgången av den tid inom vilken talan skall väckas. Denna tid räknas i enlighet med 9 kap. 10 § 1 mom. och den kan förlängas om avbrottet fortgår.

Om utmätningssmannen med stöd av den föreslagna 9 kap. 6 § ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist bestämmer han samtidigt innehållet i avbrottsbeslutet. Också i detta fall bestäms innehållet i avbrottsbeslutet och förordnandets giltighetstid i enlighet med 15 och 16 §§. I syfte att trygga utsökningen kan det vara motiverat med utmätning eller besittningstagande av egendomen. I det fall att en utomståendes yrkande gäller bara någon del av den utmätta egendomen skall avbrottet i enlighet med 15 § 1 mom. begränsas att gälla bara denna egendom. Eftersom det är frågan om en anvisning som givits av en myndighet, skall säkerhet i regel inte krävas. Den domstol som ger en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist skall enligt 6 § 3 mom. och 17 § underrätta utmätningssmannen om förordnandet. Utmätningssmannen skall så snart han fått meddelandet i enlighet med 18 § avbryta verkställigheten. När två veckor har förflutit från utgången av den tid inom vilken talan skall väckas, skall utmätningssmannen fortsätta verkställigheten, om han inte av den domstol som behandlar verkställighetstvisten har fått ett meddelande enligt 17 § eller om inte parten har visat upp ett förordnande om avbrott. Men om en förutsättning för avbrottet är att säkerhet ställs, kan utmätningssmannen enligt 18 § avbryta verk-

ställigheten först efter det att parten har ställt den erfordrade säkerheten.

Om en verkställighetstvist har anhängiggjorts på anvisning av utmätningssmannen eller domstolen, behöver utmätningssmannen enligt förslaget inte särskilt underrättas om att tvisten har anhängiggjorts. I motsats till nuvarande 4 kap. 10 § 1 mom. är en sådan underrättelse inte en förutsättning för att talan skall prövas. För att verkställigheten skall kunna avbrytas måste dock utmätningssmannen av domstolen eller parten få ett meddelande om avbrottet. Det är i partens intresse att underrätta utmätningssmannen om verkställighetstvisten också i det fall att inget avbrottsförordnande har meddelats, eftersom det faktum att en verkställighetstvist är anhängig enligt 9 kap. 12 § 2 mom. innebär att de influtna medlen bara kan lyftas mot säkerhet.

Om en part har anhängiggjort en verkställighetstvist utan anvisning, får utmätningssmannen kännedom om talan senast när domstolen i enlighet med 9 kap. 11 § 2 mom. begär utlåtande om saken. En verkställighetstvist där talan väckts utan anvisning medför inte att verkställigheten avbryts, om inte den domstol som prövar talan så förordnar. Bara om han av domstolen får ett meddelande i enlighet med 17 § eller om parten själv visar upp ett avbrottsförordnande är utmätningssmannen skyldig att avbryta verkställigheten.

När utmätningssmannen eller domstolen ger en skriftlig anvisning om verkställighetstvist skall av anvisningen också framgå att verkställigheten avbryts för en viss tid i enlighet med det nu aktuella lagrummet. Enligt förslaget till 9 kap. 7 § 2 mom. får den som fått anvisningen också meddelande om avbrottet.

Enligt 3 mom. kan den domstol som behandlar utsökningsbesvären eller verkställighetstvisten förordna att verkställigheten skall avbrytas. Detta stadgande tillsammans med 15—18 §§ ersätter på ovan nämnt sätt nuvarande 9 kap. 9 § och 10 kap. 14 § samt stadgandena i 3 kap. 13 § 1 mom. om avbrott i samband med återvinningstalan enligt utsökningslagen. Enligt förslaget utelämnas ur det sistnämnda lagrummet hänvisningen till återvinningstalan enligt utsökningslagen.

Utmätningssmannen kan inte besluta att avbryta verkställigheten med anledning av en verkställighetstvist eller utsökningsbesvär. Han skall dock i mån av möjlighet agera så att man vid den fortsatta verkställigheten försöker att

beakta de avbrott som parterna begärt av domstolen. Om det t.ex. i utsökningsbesvären har begärts att verkställigheten skall avbrytas, hör det till god utsökningssed att om möjligt vänta till dess begäran har avgjorts.

Domstolen kan förordna om avbrott av verkställigheten antingen på begäran av en part eller på eget initiativ. Också de nuvarande stadgandena om avbrott i 3 kap. 12 § och 9 kap. 9 § utsökningslagen har tolkats på motsvarande sätt. I allmänhet blir det aktuellt att ge ett avbrottsförordnande om en part så begär. Både av anvisningen om verkställighetstvist och av besväransvisningen enligt 10 kap. 11 § bör det framgå vilka stadganden som reglerar avbrytandet av verkställigheten, så att parten genast får information om möjligheten till avbrott.

Oberoende av om beslutet om avbrott fattas på begäran av en part eller på domstolens eget initiativ, tillämpas t.ex. i fråga om beslutets innehåll och giltighetstid de föreslagna 15 och 16 §§. Domstolen skall, om den på eget initiativ beslutar att avbryta verkställigheten, endast undantagsvis kräva säkerhet som ett villkor för avbrottet. Domstolen skall på eget initiativ avbryta verkställigheten närmast bara i sådana fall då det verkar mycket sannolikt att besvären kommer att godkännas eller om särskilda skäl annars föreligger. Om parten inte vill ta ansvar för de kostnader och den skada som avbrottet förorsakar, kan han låta bli att ställa säkerhet, och utmätningssmannen avbryter då inte verkställigheten.

Enligt det föreslagna 9 kap. 11 § 1 mom. skall en begäran om avbrott av verkställigheten som framställts till domstolen i en verkställighetstvist avgöras genast. Ett motsvarande stadgande ingår i 10 kap. 13 och 17 §§ som gäller utsökningsbesvär. Därför stadgas i 14 § 3 mom. att förordnande om avbrott kan meddelas i tingsrätten av en domare i kansliet och i hovrätten av en ledamot.

I ett utsökningsärende skall besvärsskriften jämte bilagor enligt 10 kap. 12 § 2 mom. från utmätningssmannens kansli genast sändas till tingsrätten och enligt 10 kap. 17 § 1 mom. från tingsrätten genast sändas till hovrätten. I tingsrätten kan domaren fatta beslut om avbrott i kansliet genast när han fått stämningsansökan i verkställighetstvisten eller besvärsskriften. I hovrätten kan en ledamot på föredragning avgöra saken vid behov redan innan besvären behandlas i division. När besvär som gäller

utsökningsgrunden eller verkställighetstvisten eller utsökningsbesvären behandlas kan det vara särskilt nödvändigt att beslutet om avbrott fattas i brådskande ordning i det fall att den tidigare domstolen inte med stöd av 16 § 1 mom. har förlängt giltighetstiden för avbrottsförordnandet till dess avgörandet vinner laga kraft. Även om begäran om avbrott skall behandlas genast, behöver den inte bifallas. Även om begäran inte genast bifalls, kan saken med stöd av 16 § 2 mom. senare tas upp till ny prövning.

Innan domstolen beslutar att avbryta verkställigheten skall den i enlighet med de allmänna rättegångsprinciperna i saken höra den motpart vars rätt påverkas av avbrottet. Här kommer i fråga de svaranden i verkställighetstvisten och de motparter till ändringssökanden i utsökningen, vilka berörs av tvisten eller besvären. Men om begäran genast avslås t.ex. därför att besvären uppenbart verkar onödiga, behöver ingen höras.

I de fall då begäran om avbrott måste avgöras i brådskande ordning, kanske redan samma dag som stämningsansökan eller besvären inkommit, finns det inte alltid tid att höra motparten. Därför föreslås det stadgat att ett förordnande om avbrott skall kunna meddelas temporärt, utan att motparten hörs. För tingsrättens del innebär det temporära att avbrottet av verkställigheten genast måste tas upp till ny behandling när svaret som har inbegärts med anledning av stämningsansökan eller utsökningsbesvären har inkommit. Om avbrottsförordnandet har meddelats temporärt bör det därför fogas till de stämnings- eller besvärshandlingar som sänds till motparten för kännedom.

Om en ändringssökande i samband med besvär som gäller en verkställighetstvist har begärt att hovrätten skall avbryta verkställigheten, har motparten om han så önskat fått meddelande om att missnöje anmälts och också om besvärsskriften, och han har om han så önskat kunnat besvara det framställda yrkandet. Därför behövs efter avbrottet inte mera något särskilt hörande, även om ändringsansökan inte har besvarats. Beslutet kan dock senare ändras i enlighet med 16 §. Eftersom saken enligt 9 kap. 11 § 1 mom. skall behandlas i brådskande ordning också i hovrätten, skall ärendet föredras så snart som möjligt. Ett beslut om avbrott som fattats innan huvudsak-

en avgjorts behöver inte meddelas andra än den utmättningsman som med stöd av 17 och 18 §§ verkställer beslutet.

Också en till hovrätten riktad besvärsskrift som gäller utsökningsbesvär som tingsrätten avgjort skall med beaktande av 10 kap. 13 § 1 mom. i förslaget efter det att missnöje har meddelats inlämnas till tingsrättens kansli. Motparten får om den så önskar meddelande om att missnöje har anmälts och på begäran också genast en kopia av besvärsskriften. Han kan omedelbart besvara besvären och också svaromålet sänds genast till hovrätten. Inte heller då behövs något särskilt hörande efter det temporära avbrottsförordnandet, eftersom ändringssökandens motpart har fått meddelande om begäran om avbrott och kunde ha tagit ställning till den om han så önskat. Också utsökningsbesvären behandlas i hovrätten i brådskande ordning enligt 10 kap. 17 § 1 mom. i förslaget.

En reform av stadgandena om förfarandet i hovrätten kan komma att förändra hovrättens arbetsätt avsevärt och också påverka utfärdandet av förordnanden om avbrott i verkställigheten (Hovrättskommissionens slutbetänkande). Om t.ex. ett svaromål ges endast på begäran av hovrätten, kan detta påverka förfarandet då det gäller att höra ändringssökandens motpart.

Enligt 17 § i förslaget skall domstolen underätta utmättningsmannen om avbrottsförordnandet och om ändringar i det. Om det i saken har meddelats ett avbrottsförordnande, skall domstolen också underrätta utmättningsmannen om avgörandet i huvudsaken.

Utmättningsmannens beslut att meddela ett avbrottsförordnande skall antecknas i protokollet över utsökningsärendet. Vid behov skall beslutet motiveras. Om avbrottet har samband med utmättningsmannens eller domstolens anvisning om verkställighetstvist, skall beslutet att avbryta verkställigheten ingå i den skriftliga anvisningen, som för sin del kan ingå i utmättningsmannens protokoll eller separata beslut eller i domstolens beslut med anledning av besvär. Om domstolen avbryter verkställigheten med anledning av en verkställighetstvist eller utsökningsbesvär, skall beslutet vara skriftligt. När domstolen avgör huvudsaken skall den i sitt beslut uttala sig om den verkställighet som den förordnat bli avbruten.

Enligt 4 mom. får ändring i ett beslut som gäller avbrytande av verkställigheten inte sökas

särskilt. Stadgandet gäller både beslut genom vilka verkställigheten har avbrutits och beslut genom vilka yrkande på avbrott har förkastats. Vid besvär över en verkställighetsåtgärd eller ett beslut kan ändring också sökas i det eventuella beslutet om avbrott. Om det i avbrottsbeslutet, t.ex. i det fall att anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist har givits, ingår utmätning som tryggar verkställigheten, kan ändring med beaktande av detta moment inte sökas i avbrottsbeslutet eller i anvisningen (9 kap. 6 § 4 mom. i förslaget).

Förslaget avviker från nuvarande stadganden, för enligt 10 kap. 2 § utsökningslagen får överexekutors avbrottsbeslut som givits innan saken slutgiltigt avgjorts överklagas särskilt hos hovrätten. Besvärsförbudet har förklarats redan ovan i avsnittet om de viktigaste förslagen.

15 §. *Innehållet i beslut om avbrytande.* När beslut om avbrott fattas skall utmättningsmannen och domstolen först pröva om det finns grunder för ett avbrytande. I den nuvarande utsökningslagen finns inga stadganden om grunder för ett avbrottsbeslut. Av de orsaker som nämns i den allmänna motiveringen ingår inte heller i detta förslag något särskilt stadgande om grunderna för avbrottsbeslut. Vid utsökning följs dock av hävd vissa principer som förblir i kraft, också utan något uttryckligt stadgande.

Vid beslut om avbrytande av verkställigheten kan enligt dessa principer särskilt följande omständigheter beaktas (se Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 10/1988):

— Verkställandet av domen skadar gäldenären men dröjsmålet skadar sökanden: Om t.ex. en arbetsmaskin har mätts ut, kan en realisering leda till förlust av förvärvskällan. Verkställigheten av en förbudsdom kan ha till följd att verksamheten vid en stor industrianläggning eller serviceinrättning avstannar. Verkställigheten av en dom som innebär rivning av en byggnad kan vara oåterkallelig. Å andra sidan kan borgenären lida stor skada om verkställigheten fördröjs. T.ex. om en väg som förordnats bli öppnad hålls stängd kan det uppstå betydande extra transportkostnader. I vissa fall kan ett stort projekt inte komma i gång innan sökanden har fått tillgång till en speciessak eller vissa handlingar.

— Möjligheterna respektive svårigheterna att återställa sökandens och gäldenärens förhållanden, om verkställigheten återkallas: Om den

redan utförda verkställigheten måste återkallas, skall i första hand det fysiska läget före verkställigheten återställas. Om detta är ogörligt, har den som lidit skada rätt till en penningersättning, antingen ur den säkerhet som ställts för ändamålet eller separat på grundvalen av en ersättningsdom. Om det är omöjligt eller svårt att återställa det läge som rådde före verkställigheten, kan detta tala för att verkställigheten skall avbrytas.

— Vilka åtgärder som redan har utförts vid verkställigheten, och vilka kostnader och olägenheten som uppstår om de avbryts eller återkallas: Om en icke slutförd verkställighet avbryts kan det uppstå många slag av skador. Grävnings-, byggnads- eller rivningsarbeten kan i vissa skeden avbrytas bara efter särskilda skyddsåtgärder. Om en auktion har kungjorts, kan kostnaderna för kungörelsen och återkallandet av den stå i disproportion till den utmätta egendomens värde. Av sådana orsaker är det skäl att i saken beakta de åtgärder som redan vidtagits i verkställigheten och de kostnader och olägenheter som avbrytandet eller återkallandet av dem föranleder.

— I vilken mån är de juridiska frågor som påverkar avgörandet ger rum för tolkning och hur klara är fakta: Om det i saken har framlagts motstridig bevisning eller om en part meddelar att han fått nya bevis eller om de tillämpade rättsreglerna har gett rum för tolkning och rättspraxis är oenhetlig, kan det vara skäl att inte fortsätta verkställigheten.

— Övriga omständigheter som påverkar verkställigheten eller följer av den och som är av väsentlig betydelse för sökanden eller gäldenären: I praktiken kan det förekomma också andra omständigheter av stor betydelse för borgenären eller gäldenären, vilka talar för att verkställigheten skall fortgå respektive inställas.

— Om verkställigheten i en oklar sak gör ändringssökandet gagnöst, skall verkställigheten avbrytas, om inte dröjsmålet föranleder väsentlig olägenhet. Om uppskovet gör domen gagnöst skall verkställigheten inte avbrytas.

När beslutet om avbrytande av verkställigheten fattas skall parternas intressen på sätt och vis jämföras, och då blir de grunder som skall beaktas underkastade prövning enligt vad som sagts ovan, och inverkar delvis i olika riktning. Allmänt kan det dock sägas att full bevisning inte behövs om avbrottets nödvändighet, utan det räcker med en sannolikhetsbe-

dömning. Om det t.ex. verkar sannolikt att besvären kommer att godkännas, är det skäl att förordna ett avbrott. Därtill kan det sammanfattningsvis konstateras, att beslut om avbrott skall fattas med beaktande av bl.a. verkställighetens art och skede, sannolikheten för att talan eller besvären godkänns samt kostnader och olägenheter som åsamkas om verkställigheten avbryts respektive får fortsätta samt hur svårt det skulle vara att återställa förhållandena före verkställigheten.

Enligt 1 mom. kan avbrottsförordnandet vara antingen fullständigt, så att alla verkställighetsåtgärder upphör, eller begränsat på olika sätt. I en vräkingsdom kan t.ex. också ingå att den försummade hyran skall betalas. Då kan verkställigheten avbrytas till den del det gäller tömningen av lägenheten, medan indrivningen av hyresfordran fortgår på normalt sätt. Om både fast och lös egendom har mätts ut kan utmätningen av fastigheten avbrytas, men auktion kungöras för realisering av den lösa egendomen (objektsbegränsning). Om det i saken bara är frågan om en del av det belopp som skall betalas eftersom gäldenären t.ex. yrkar att det till betalning dömda beloppet skall nedsättas, finns inget hinder för att verkställigheten slutförs till det belopp som gäldenären medgivit (kvantitativ begränsning).

Enligt stadgandet kan man också begränsa de åtgärder som utmätningssmannen vidtar i verkställigheten. Vid verkställigheten av en fordringsdom är det ofta ändamålsenligt att tillåta utmätning och vid verkställigheten av en överlåtelsedom omhändertagande av egendomen, men att förbjuda att den utmätta egendomen säljs och att äganderätten till en speciessak överlåts. Man kan också begränsa sig till ett förordnande som förbjuder att de influtna medlen redovisas till sökanden (åtgärdsbegränsning). Stadganden om hur länge ett avbrottsförordnande är i kraft ingår i den föreslagna 16 § (tidsbegränsning).

Som villkor för avbrottet kan bestämmas att säkerhet skall ställas för de kostnader och skador som avbrottet föranleder. Det är då frågan om pant eller borgen enligt 3 kap. 20 § utsökningslagen. Då kan avbrottsförordnandet verkställas först när säkerhet har ställts. Också detta stadgande motsvarar de ovan nämnda nuvarande stadgandena i utsökningslagen. Den som beslutar om avbrott av verkställigheten skall pröva om säkerhet skall krävas, och

därvid beakta bl.a. partens möjligheter att ställa säkerhet.

Om domstolen på eget initiativ beslutar om avbrottet, skall säkerhet krävas för avbrottet endast i undantagsfall, på det sätt som nämns i motiveringen till 14 § 2 mom. Detta är motiverat därför att domstolen på eget initiativ skall förordna om avbrott närmast bara i klara fall, då behovet av säkerhet inte är lika stort som i oklara fall. Om parten inte ställer den säkerhet domstolen har krävt, avbryts verkställigheten inte.

En kungjord auktion kan förordnas bli inställd bara av särskilda skäl, t.ex. om egendomen uppenbart tillhör en utomstående eller om den som yrkat avbrott ställer säkerhet för ersättande av auktionskostnaderna.

Förslagets 15 § 1 mom. ersätter stadgandena i nuvarande 9 kap. 9 § och 10 kap. 14 §. Nuvarande 3 kap. 12 § 2 mom. ändras på det ovan föreslagna sättet så att stadgandena i paragrafens 3 mom. överförs till det ändrade 2 mom. och det nuvarande 3 mom. slopas. I fråga om en ändringsansökan som gäller verkställighetsgrunden tillämpas då utöver 3 kap. 12 § 2 mom. också stadgandena i 9 kap. om avbrytande av verkställigheten, med undantag av 9 kap. 15 § 2 mom. Också om det vid behandlingen av en återvinningsstalan enligt 12 kap. rättegångsbalken förordnas att verkställigheten skall avbrytas, iakttas enligt förslaget till 3 kap. 13 § 1 mom. i tillämpliga delar stadgandena i 9 kap. 14—18 §§.

I paragrafens 2 mom. ingår stadganden om återkallande av verkställigheten. Om det förordnas att en verkställighetsåtgärd skall återkallas, skall detta alltid motiveras i beslutet om avbrott. För återkallande i samband med ett avbrott krävs det alltid särskilda skäl. Ett sådant särskilt skäl kan t.ex. vara en större sannolikhet än vanligt att besvären skall godkännas eller att någon annan omständighet som nämns i början av motiveringen till denna paragraf inverkar med extra stor tyngd.

Gäldenären måste ställa säkerhet om han yrkar återkallande av verkställigheten beträffande egendom som förfars, snabbt sjunker i värde eller ger upphov till stora skötselkostnader. Domstolen skall därför, särskilt innan den beslutar om ett temporärt avbrottsförordnande som meddelas utan att motparten hörs, t.ex. per telefon vara i kontakt med utmätningssmannen för att få reda på i vilket skede verkställigheten befinner sig. Också den som begärt

avbrott är skyldig att informera om saken. Ett avbrottsförordnande kan vid behov också meddelas som villkorligt, så att ett avbrott av verkställigheten förutsätter att säkerhet enligt detta moment ställs om auktion har kungjorts eller egendomen är av sådan art som avses i momentet.

I nuvarande 3 kap. 12 § 3 mom. ingår också en bestämmelse om återkallande av verkställigheten och ställande av säkerhet, som fortfarande, sådan den är när den på ovan föreslaget sätt har överförts till 3 kap. 12 § 2 mom., skall tillämpas i samband med att ändring söks i verkställighetsgrunden.

Vid beslut om avbrott av verkställigheten enligt förslaget skulle exempelvis följande förfarande kunna iakttas:

— Om beslut om avbrott fattas innan den egentliga utsökningsförrättningen verkställts, avbryts verkställigheten med den begränsningen att utmätningar och säkringsåtgärder, t.ex. bortförande av egendom som förordnats bli överlåten, får utföras. Men om det är frågan om en vräkning eller någon annan verkställighetsåtgärd som är svår att återkalla, förordnas avbrottet i allmänhet utan begränsningar.

— Om utmätning redan har utförts, avbryts verkställigheten så begränsad att auktion inte förrättas eller, då det gäller utmätning av lön, fordran el.dyl., att de influtna medlen inte redovisas.

— Om en exekutiv auktion redan har kungjorts, förfars enligt 15 § 1 mom. Om egendomen är av sådan art att den förfars, snabbt sjunker i värde eller ger upphov till stora skötselkostnader, förfars i enlighet med 15 § 2 mom.

16 §. *Giltighetstiden för ett förordnande om avbrott.* Enligt 1 mom. är huvudregeln att ett avbrottsbeslut är i kraft under den tid som den myndighet som har meddelat beslutet behandlar den huvudsak som givit anledning till förordnandet. Ett nytt förordnande kan utfärdas om giltigheten, både i själva avbrottsförordnandet och separat, antingen genom en ny mellanåtgärd eller i avgörandet i huvudsaken. Om avgörandet i huvudsaken innebär att utsökningsgrunden förklaras icke verkställbar, förblir avbrottsförordnandet i kraft till dess att verkställningsåtgärderna har upphävts och återgår. Men om yrkandena mot verkställigheten förkastas, förordnas det samtidigt att avbrottet av verkställigheten skall upphöra. I en oklar sak, där det är svårt att återkalla

verkställigheten eller där verkställigheten kunde föranleda oskäligen skada, vore det enligt lagförslaget möjligt att förordna att avbrottet skall fortgå till dess avgörandet i huvudsaken vinner laga kraft.

Enligt 2 mom. kan den som har meddelat ett förordnande om avbrott återkalla det, ändra det eller meddela ett nytt förordnande. Ett sådant nytt förordnande kan byggas på ny prövning hos utmätningsmannen eller domstolen eller på någon parts begäran. Parterna har inte enligt 14 § 4 mom. rätt att separat ansöka om ändring i avbrottsbeslutet. Därför kan ett nytt förordnande vara motiverat särskilt om grunderna för det tidigare beslutet verkar klart felaktiga i ljuset av en utredning som parten framlagt.

17 §. *Meddelande om förordnande om avbrott.* Enligt 1 mom. skall domstolen alltid meddela utmätningsmannen om ett förordnande om avbrott och om ändringar i det. Detta stadgande är särskilt viktigt därför att utmätningsmannen enligt den föreslagna 18 § på tjänstens vägnar skall avbryta verkställigheten när han fått meddelandet. Parterna måste kunna lita på att meddelande genast sänds till utmätningsmannen och att utmätningsmannen omedelbart avbryter verkställigheten.

Det är i alla parterns intresse att utsökningen så snabbt och smidigt som möjligt anpassas till avbrottsförordnandena. Därför har det ansetts motiverat att meddelande om avbrott av verkställigheten alltid ges på tjänstens vägnar. Om domstolen har avbrutit verkställigheten, måste utmätningsmannen absolut få veta också om avbrottsbeslutet har upphävts samt om huvudsaken har avgjorts, liksom också om andra förordnanden som eventuellt har samband med avgörandet och gäller verkställigheten.

Domstolen kan lämna meddelandet på det sätt den finner lämpligt, t.ex. genom att sända en kopia av avbrottsbeslutet till utmätningsmannen. I brådskande fall kan meddelande ges per telefon och bekräftas per brev. Öckså telefax kan användas, men då är det skäl att per telefon försäkra sig om att meddelandet gått fram.

18 §. *Hur ett förordnande om avbrott inverkar på utförda verkställighetsåtgärder.* Enligt 1 mom. skall utmätningsmannen genast avbryta verkställigheten när han av domstolen har fått ett meddelande enligt 17 §. Om en förutsättning för avbrottet är att säkerhet ställs, skall parten dock på eget initiativ ställa den säkerhet som

krävs i förordnandet. Utmätningssmannen kan av den som är skyldig att ställa säkerheten fråga om säkerhet kommer att ställas, eftersom detta kan påskynda verkställigheten och göra den redigare. Verkställigheten bör inte fortsättas innan utmätningsmannen har fått svar, om utmätningsmannen av domstolen har fått meddelande om avbrottsförordnandet.

Det är klart att utmätningsmannen skall fortsätta verkställigheten när domstolen meddelar att avbrottsförordnandet har upphävts. När huvudsaken har avgjorts och utmätningsmannen underrättas om saken i enlighet med 17 §, skall han förfara enligt avgörandet. Om avbrottsförordnandet är i kraft till dess avgörandet i huvudsaken vinner laga kraft, skall utmätningsmannen i sista hand på tjänstens vägnar utreda att domstolens beslut har vunnit laga kraft efter det att fristen för anmälan om missnöje och ansökan om besvärstillstånd har löpt ut, om inte parterna lägger fram en sådan utredning.

Trots att verkställigheten i regel avbryts och en avbruten verkställighet fortsätter på tjänstens vägnar sedan utmätningsmannen av domstolen fått meddelande om saken, kan parterna också själva underätta utmätningsmannen om förordnandena. Utmätningssmannen kan då agera enligt parternas meddelande, om utredningen ger en tillförlitlig och entydig uppfattning om domstolens avgörande. Vid behov kan bekräftelse sökas hos domstolen per telefon.

Enligt 2 mom. förblir i regel de åtgärder som redan utförts vid verkställigheten i kraft trots beslutet om avbrott. Ett återkallande förutsätter ett särskilt förordnande och för detta krävs enligt 15 § 2 mom. särskilda skäl. I samma moment ingår också ett specialstadgande, enligt vilket verkställigheten i där nämnda fall fortgår, och återkallas bara om säkerhet ställs.

10 kap. Sökande av ändring i utmätningsmannens förfarande

Det föreslagna 10 kap. utsökningslagen (sökande av ändring i utmätningsmannens förfarande) ersätter nuvarande 9 kap. utsökningslagen (om sökande av ändring i utmätningsmannens förfarande). I kapitlet ingår stadganden om besvär (1—12 §§) samt behandling av besvär i tingsrätten och hovrätten (13—18 §§). Stadgandena i det nuvarande 10 kap. (om sökande av

ändring i beslut i utsökningsärende) blir onödiga genom att överexekutor dras in.

Förslaget motsvarar i många avseenden stadgandena i 25 och 26 kap. rättegångsbalken om fullföljd av talan från underrätt till hovrätt och handläggning av besvärsmål i hovrätt. 1989 års hovrättskommission har i sitt slutbetänkande föreslagit en totalrevidering av dessa kapitel. Förslaget har därför utarbetats med beaktande av hovrättskommissionens förslag, där detta varit möjligt. En del av kommissionens förslag påverkar automatiskt också behandlingen av utsökningsbesvär. Om t.ex. förfarandet med missnöjesanmälan mot tingsrättens beslut frångås, behöver missnöje inte heller anmälas mot tingsrättens avgörande med anledning av utsökningsbesvär.

Besvär

1 §. *Besvärslätt*. Enligt 1 mom. får ändring sökas i en verkställighetsåtgärd eller i utmätningensmannens beslut i ett utsökningsärende. Syftet med förslaget är inte att begränsa eller utvidga möjligheterna att överklaga verkställighetsåtgärder och beslut. Därmed är besvärslätten primärt relativt omfattande, eftersom man vill garantera parternas rättssäkerhet. Målet är att en felaktig verkställighet kan påverkas också besvärsvägen i ett så tidigt skede som möjligt. I förslaget har man i syfte att göra systemet för sökande av ändring klarare frångått den nuvarande indelningen i klagan över förfarandet enligt 9 kap. 1 §, för vilken ingen besvärstid finns angiven, och besvär enligt 9 kap. 2—4 §§ som skall anföras inom viss tid (utmätningensbesvär, besvär över exekutiv auktion och besvär över fördelningen av köpeskillingen för lös egendom).

Besvärslätten gäller i princip alla verkställighetsåtgärder, förrättningar och beslut. Det kan dock finnas särskilda förbud mot ändringssökande. T.ex. i 3 kap. 34 d § 2 mom. utsökningslagen stadgas att besvär inte får anföras över utmätningensmannens beslut om vitesföreläggande. I de föreslagna 9 kap. 4, 6, 10 och 14 §§ samt 10 kap. 15 § ingår förbud mot besvär över självrättelse, verkställighetstvist, avbrytande av verkställigheten och överföring av ärenden. Också här i 10 kap. 1 § 2 och 3 mom. stadgas om besvärsförbud och begränsning av besvärslätten i vissa fall. I det föreslagna 9 kap.

4 § 1 mom. ingår för tydlighetens skull ett stadgande om att beslut om självrättelse är överklagbara.

I enlighet med de allmänna processrättsliga principerna gäller överklagbarheten särskilt sådana verkställighetsåtgärder och beslut genom vilka en sak slutgiltigt har avgjorts eller avisats. Hit hör t.ex. utmätningensbeslut och de åtgärder och beslut som nämns i 5 § i detta kapitel. Utmätningensmannens rent praktiska och förberedande åtgärder, som inte skapar rättigheter för parterna eller innebär ingrepp i deras rättssfär får inte överklagas (se också motiveringarna då det gäller självrättelse vid 9 kap. 1 §). Det är klart att en utsökningsgrund som har avgjorts i en sökbar handling som ligger till grund för verkställigheten inte genom utsökningsbesvär kan föras till fullföljdsdomstol för prövning.

Verkställighetsförfarandet omfattar ofta en serie separata förrättningar eller åtgärder, vilka alla separat är överklagbara. När t.ex. borgenären ansöker om utmätning på grund av ett avtal om underhållsbidrag, kan gäldenären överklaga redan det faktum att utmätningensmannen har godkänt verkställighetsgrunden (underhållsavtalet) som berättigande till utsökning och givit indrivningsuppdraget åt biträdande utmätningensmannen att utföra. Därefter kan gäldenären på nytt separat överklaga utmätningen och de åtgärder som har samband med den exekutiva auktionen samt fördelningen och redovisningen av medlen.

Enligt 1 mom. får ändring sökas av den vars rätt påverkas av åtgärden eller beslutet. Förslaget motsvarar i huvudsak den nuvarande utsökningslagen och rättspraxis. Besvärslätt har de egentliga parterna i utsökningen, dvs. utsökningsborgenären och utsökningsgäldenären samt därtill utomstående. För besvärslätt i vissa enskilda fall, dvs. för besvärslätt, förutsätts att utsökningsåtgärden eller utmätningensmannens beslut just i det enskilda fallet berör partens eller den utomståendes intressen. Besvärslätt har på grund av stadgandet och enligt rättspraxis t.ex. en utomstående, om hans egendom har mätts ut, en auktionsköpare och den som på auktion gjort ett anbud som inte godkänts.

I samband med 4 kap. 9 b § och 10 § i förslaget motiveras den lösning man gått in för i propositionen, enligt vilken gäldenären i regel inte har rätt att överklaga ett beslut genom vilket beloppet av hans skäligena penninglön har

fastställts på ett för arbetsgivaren bindande sätt eller ett beslut genom vilket man enligt gäldenärens uppfattning har mått ut egendom som tillhör en utomstående. I förslaget ingår inget uttryckligt stadgande om besvärsrätten eller avsaknaden av sådan, utan saken skall avgöras enligt de allmänna principerna för besvärsligitation och rättspraxis. Det blir också i fortsättningen beroende av rättspraxis hur gäldenären har rätt att överklaga en utmätning som har gjorts med anledning av en fordran på honom.

Vid utsökning av en penningfordran har det med stöd av den nuvarande lagen allmänt ansetts att efter slutredovisningen kan utsökningens besvär inte längre anföras. Enligt förslaget till 10 kap. 5 § 3 mom. kan slutredovisningen dock överklagas inom tre veckor från den dag då medlen i enlighet med slutredovisningen har avsänts till sökanden. Enligt 2 mom. i den nu aktuella paragrafen kan besvär som anförts efter slutredovisning och avsändande av de inlutna medlen dock gälla endast fel i slutredovisningen: medlen har t.ex. betalats ut på ett sätt som avviker från fördelningslängden. Om slutredovisningen redan har gjorts och medlen avsänts, kan t.ex. utmätningens besvär eller besvär rörande auktion inte längre anföras.

Verkställigheten är slutförd om den inte har avbrutits på grund av utsökningens besvär och medlen i samband med slutredovisningen har sänts till sökanden utan krav på säkerhet (t.ex. utmätning och försäljning av vanlig lös egendom med stöd av en verkställighetsgrund som vunnit laga kraft). I detta fall förfaller behandlingen av utmätningens och auktionens besvär också om besvären har anförts innan redovisningen gjorts och medlen avsänts. Också eventuella redovisningsbesvär skulle som ovan nämnts bara kunna gälla fel i själva redovisningen. Utsökningens eller auktionens lagenlighet skulle inte längre kunna prövas.

I 3 mom. stadgas att ändring inte får sökas på den grund att utmätningens mannen inte har regional behörighet i saken. Om utmätningens mannen samtidigt bryter mot något annat stadgande om förfarandet vid utsökning, t.ex. underlåter att göra en förhandsanmälan eller bryter mot gäldenärens rätt att anvisa utmätningensbar egendom, har parten besvärsmätt. Stadgandet gäller inte heller utmätningens mannens sakliga behörighet. Om t.ex. biträdande utmätningens mannen har utfört en verkställighetsåtgärd som bara utmätningens mannen har rätt

att utföra, utgör detta en grund för sökande av ändring, vilken gör det möjligt att häva åtgärden.

Ett stadgande om utsökningens myndighetens regionala behörighet ingår i 3 kap. 21 § 1 mom. utsökningens lagen. Ett motsvarande stadgande finns i 3 § skatteutsökningens lagen. Utmätningens mannen kan med stöd av 3 kap. 21 a § överföra ett utsökningens ärende till en annan utmätningens man och 21 b § i samma kapitel reglerar frågan om samtidig verkställighet genom handräckning. Därmed är stadgandena om behörighet vid utsökning flexibla, verkställigheten skall om möjligt utföras effektivt och så att stadgandena om den regionala behörigheten stöder verksamheten. Eftersom stadgandena om forum vid utsökning inte får bli ett självändamål, anses det i förslaget att parternas rättssäkerhet inte kräver att en i övrigt lagenlig utsökning kan upphävas bara i avsaknad av regional behörighet.

I fråga om de fordringar som kan utlösas utan dom och beslut, t.ex. skatter, kan frågan om debiteringens laglighet enligt 8 § skatteutlösningens lagen genom grundbesvär underställas den myndighet som skall avgöra regelmässiga besvär över fordran. Om det inte finns något stadgande om besvärsmyndigheten, är det länsstyrelsen som avgör grundbesvären. Utom grundbesvär kan parten också anföras utlösningens besvär över utmätningen. Grundbesvären kan med stöd av 9 § skatteutlösningens lagen lämnas till utmätningens mannen som bilaga till ansökan om avbrott av verkställigheten. För klarhetens skull har i paragrafens 4 mom. intagits en hänvisning till grundbesvär som kan användas i skatteutlösningens ärenden.

2 §. *Behörig domstol.* Enligt 1 mom. får ändring i utmätningens mannens verkställighetsåtgärd eller beslut i ett utsökningens ärende sökas hos tingsrätten. Av de orsaker som nämns i den allmänna motiveringen, i avsnittet om lagskipningsorganisationen, föreslås att man frångår den nuvarande besvärsvägen till överexekutor enligt 9 kap. 1 § i den nuvarande utlösningens lagen och att utlösningens besvären koncentreras till de i momentet nämnda tingsrätterna. I den allmänna motiveringen, i avsnittet om verkningar i fråga om organisation och personal, förklaras också på vilka grunder de tingsrätter som skall behandla besvären har valts ut. Om tingsrätternas domkretsar i ärenden som gäller utlösningens besvär skall stadgas särskilt genom förordning.

Enligt 3 kap. 1 § rättegångsbalken, sådan den trätt i kraft den 1 december 1993, är en tingsrätts domkrets en eller flera kommuner. Tingsrätternas domkretsar har fastställts genom statsrådets beslut om tingsrätternas domkretsar (1623/91), vilket också har trätt i kraft den 1 december 1993. Domkretsarna enligt förslaget till 10 kap. 2 § 1 mom. motsvarar indelningen i domkretsar för tingsrätterna så att domkretsen för en tingsrätt som behandlar utsökningsbesvär utgörs av en eller flera tingsrättsdomkretsar, sådana de fastställts med stöd av rättegångsbalken. När propositionen har utarbetats har man inte ansett det möjligt att tingsrätternas domkretsar skall fastställas på ett sätt som avviker från den normala indelningen i domkretsar, utgående från utmätningsmännens nuvarande verksamhetsområden eller i enlighet med häradsindelningen enligt lagen om grunderna för utvecklande av den statliga lokalförvaltningen och indelningen i verksamhetsområden för utsökningen på basis av den.

Enligt 2 mom. skall ändring sökas hos den tingsrätt inom vars domkrets enligt 1 mom. verkställighetsåtgärden har utförts.

Ett allmänt stadgande om forum som gäller regional behörighet enligt utsökningslagen ingår i 3 kap. 21 § utsökningslagen, där det stadgas att verkställighet söks hos vederbörande utsökningsmyndighet på den ort där gäldenären bor eller där han har hemvist, s.k. allmänt forum. Stadgandet torde motsvara vad som avses med domstolen på gäldenärens hemort enligt rättegångsbalken. Om gäldenären inte har någon känd hemort i Finland, får verkställighet sökas på den ort där gäldenären vistas eller anträffas eller där han har egendom. Då verkställigheten avser någon viss egendom skall ansökan om verkställighet göras hos myndigheten på den ort där egendomen finns. Verkställighet som gäller ett outbrutet område skall sökas där de till det outbrutna området hörande ägorna är belägna, och utmätning av andel i bo skall ske där arvlåtaren har haft bo eller hemvist. Verkställighet kan om det inte finns någon annan behörig myndighet sökas där dom i första instans givits, s.k. särskilt forum. Den behöriga utmätningsman som utfört utmätning av lön kan enligt 4 kap. 18 b § utsökningslagen för löneutbetalaren utfärda ett betalningsförbud oberoende av var löneutbetalningen sker.

Enligt 3 kap. 21 a § utsökningslagen skall

utmätningens mannen på tjänstens vägnar överföra ärendet till utmätningsmannen på en annan ort, om han konstaterar att domen skall verkställas på den orten. Saken upphör att vara anhängig hos den överförande utmätningsmannen. En överföring är möjlig vare sig den överförande utmätningsmannen är behörig med stöd av 3 kap. 21 § eller inte. Om en viss dom måste verkställas på flera orter, t.ex. på grund av att gäldenären har egendom på flera orter eller att olika gäldenärer som i samma dom förordnats vara betalningsskyldiga har olika boningsort, skall utmätningsmannen enligt 3 kap. 21 b § utsökningslagen vid behov begära handräckning av utmätningsmännen på de andra orterna så att verkställigheten kan ske samtidigt. Begäran om handräckning innebär att utsökningsärendet blir anhängigt också på den andra orten. En överföring är ett sekundärt alternativ i förhållande till handräckning. Också i 4 kap. 18 d § 3 mom. utsökningslagen, som gäller utmätning av lön, finns ett stadgande om lämnande av handräckning. I 4 kap. 18 c § utsökningslagen finns ett överföringsstadgande som syftar till att flera samtidiga betalningsförbud som utfärdats av olika utmätningsmän skall koncentreras till en och samma utmätningsman. Med avvikelse från vad som tidigare varit fallet torde samtidig verkställighet med stöd av det nya 1 mom. i 3 kap. 23 § utsökningslagen på åtgärd av olika utmätningsmän i tvistemål vara möjlig sedan den 1 december 1993 också utan begäran om handräckning, eftersom verkställigheten kan ske med stöd av en kopia av tingsrättens expedition eller protokoll. (Se RP 15/1990 rd)

Utsökningslagens stadganden om forum är i någon mån oklara. I den juridiska litteraturen har det anförts att utmätningsmannens behörighet i första hand borde bestämmas enligt gäldenärens hemort. Å andra sidan har det sagts att hemortens forum och det särskilda forumet borde vara valbara, dock så att stadgandena om handräckning och överföring borde vara ägnade att tillgodose t.ex. gäldenärens rätt att anvisa utmätningsbar egendom och genomförandet av utmätningsordningen (se Risto Koulu, Ulosotto menettelynä. Helsingfors 1988 s. 115 ff.)

Det faktum att stadgandena om utmätningsmannens behörighet lämnar rum för tolkning påverkar också frågan om fullföljdsdomstol. Enligt 2 § 2 mom. i förslaget är utgångspunkten dock den att ändring alltid kan sökas där

verkställighetsåtgärden har utförts. Men om t.ex. egendom som har mätts ut på gäldenärens hemort säljs på en annan ort för att man där kan få ett bättre pris för den, bestäms fullföljdsdomstolen enligt gäldenärens hemort.

Om ett ärende har överförs till utmätningsmannen på en annan ort, överklagas verkställighetsåtgärderna efter överföringen i enlighet med var de senare verkställighetsåtgärderna har utförts. Den utmätningsman som lämnar handräckning ansvarar för sina egna åtgärder och besvär anförs i enlighet med var handräckningsåtgärderna har utförts. Men om besvär som gäller utsökningsgrunden har anförts med anledning av en verkställighetsåtgärd av den utmätningsman som begärt handräckning och verkställigheten har avbrutits på grund av besvären, måste utmätningsmannen se till att också handräckningsåtgärderna avbryts. Om besvären godkänns skall de beaktas också då det gäller de verkställighetsåtgärder som utförs på grund av begäran om handräckning. Om handräckningsåtgärderna avser en annan gäldenär, måste han själv separat överklaga handräckningsåtgärderna. Om en verkställighetsåtgärd som utförts som handräckning överklagas, kan besvären under de förutsättningar som nämns i 15 § 1 mom. i detta kapitel överföras till en annan tingsrätt. Ett hänvisningsstadgande om en sådan överföring har intagits i slutet av paragrafens 2 mom.

Enligt 9 kap. 11 § i förslaget skall en verkställighetstvist behandlas i den tingsrätt som bestäms enligt den nu aktuella paragrafen. Också besvär över verkställigheten av ett beslut om säkringsåtgärder enligt 7 kap. utsökningslagen behandlas vid den tingsrätt som bestäms enligt denna paragraf, även om det är en annan tingsrätt som med stöd av 7 kap. 4 § rättegångsbalken har beslutat om säkringsåtgärden. Detta motsvarar det normala läget enligt förslaget, enligt vilket prövningen av verkställighetens lagenlighet inte är bunden vid den domstol som har meddelat utsökningsgrunden. Det är uppenbarligen inte så nödvändigt att avvika från den regelmässiga besvärsvägen enligt utsökningslagen, att besvär över verkställigheten av en säkringsåtgärd borde styras till den domstol som beslutat om säkringsåtgärden. Detta skulle också kunna föranleda problem t.ex. då beslut om säkringsåtgärden har fattats först när besvären över tingsrättens beslut behandlas i hovrätten. Vid behov

kan de olika tingsrätterna stå i mycket nära kontakt med varandra. På detta sätt kan man garantera att ett beslut om en säkringsåtgärd och ett beslut med anledning av besvär över dess verkställighet stämmer överens med varandra.

Talan enligt 3 kap. 37 § som gäller ersättande av kostnader och skada, behandlas också i fortsättningen enligt den nämnda paragrafen vid tingsrätten på den ort där verkställigheten ägt rum eller vid någon av de domstolar inom vars domkrets en verkställighet på flera orter har ägt rum.

3 §. *Anförande och återkallande av besvär.* För att besvär skall kunna anföras krävs inte att missnöje har anmälts över utmätningsmannens beslut eller att parten först har yrkat självrättelse. Enligt 1 mom. skall besvären vara skriftliga. Besvären blir enligt stadgandet anhängiga vid den tingsrätt som skall behandla dem, när besvärsskriften har inkommit till utmätningsmannens kansli. På grund av den stora risken för oklarheter har muntliga besvär inte ansetts tänkbara. Vid utmätningsmannens kansli kunde det dock finnas besvärblanketter. I enkla och klara ärenden skall kanslipersonalen kunna ge parterna råd om hur besvär skall anföras. Närmare anvisningar om besvärsskriftens innehåll och bilagor ingår i 10 kap. 7 § i förslaget.

Besvärsskriften skall inom den tid som anges i 9 kap. 4 och 5 §§ i förslaget vid äventyr av förlust av talan inlämnas till utmätningsmannens kansli. Vid besvär i enlighet med det nuvarande 9 kap. över utmätningsmannens åtgärder eller beslut skall besvärsskriften lämnas direkt till överexekutor. Förslaget motsvarar 25 kap. 12 § rättegångsbalken, som gäller vid besvär från underrätten till hovrätten: besvärsskriften skall vid äventyr av förlust av talan sändas till underrättens kansli inom utsatt tid.

Det nya förfarandet är ändamålsenligt både för parterna och för de myndigheter som behandlar utsökningsärenden. Parten kan lämna in handlingarna vid ett ämbetsverk som vanligen är beläget nära hans hemort. Uppenbara brister i handlingarna kan konstateras redan när de lämnas in, och parten kan anvisa att rätta till dem. Utmätningsmannen får i uppgift att kontrollera att besvärstiden har iakttagits (10 kap. 9 § 3 mom. utsökningslagen), vilket underlättar behandlingen av besvären i tingsrätten. Utmätningsmannen kan gen-

ast begära en utredning om saken av förrättningsmannen och skriva ett eget utlåtande. I och med att handlingarna inlämnas till utmättningsmannens kansli kan självrettelse i enlighet med 10 kap. 10 § göras med anledning av besvären. Till tingsrätten sänds i enlighet med 12 § också de handlingar som samlats i ärendet eller kopior av dem samt en kopia av utmättningsmannens beslut, varvid ändringssökanden inte längre behöver se till att besvärsmyndigheten får dem.

Om besvären inlämnas efter besvärstidens slut, kan tingsrätten inte pröva besvären. Utmättningsmannen behöver då enligt 9 § 3 mom. inte begära en utredning av förrättningsmannen eller skriva ett eget utlåtande. Han skall sända besvärsskriften till tingsrätten jämte ett meddelande om att besvären inlämnats för sent, och tingsrätten beslutar att inte pröva besvären. Parten kan med stöd av 6 § innan besvärstiden löpt ut ansöka om att tingsrätten skall utsätta en ny tid och av högsta domstolen ansöka om återställande av försutten fataljetid med stöd av 31 kap. 17 och 18 §§ rättegångsbalken. När propositionen utarbetats har det inte ansetts möjligt att utmättningsmannen skall besluta om att försenade besvär skall avvisas (jfr. ändringssökande från underrätten till tingsrätten med stöd av 25 kap. 12 a § rättegångsbalken från och med den 1 december 1993). Eftersom det att besvären avvisas kraftigt påverkar partens ställning och emedan frågan om när besvären anses vara försenade ofta i utsökningsärenden lämnar större rum för tolkning än när ett ärende överklagas från tingsrätten till hovrätten, är det motiverat att beslutet fattas av en domare vid tingsrätten.

Besvärstiden räknas ut med iakttagande av lagen om beräkning av laga tid (150/30). Härvid tillämpas bl.a. den s.k. helgdagsregeln: besvären kan inlämnas den första vardagen efter en helgdag, om den sista besvär dagen har varit en helgdag eller annan högtidsdag som nämns i lagens 5 §. Detsamma gäller i de fall då en förrättning med stöd av 3 kap. 29 § utsökningslagen undantagsvis har utförts på en lördag eller söndag.

Ändringssökanden skall antingen själv eller genom ett befullmäktigt ombud lämna in besvärsskriften till utmättningsmannens kansli. Enligt 3 kap. 21 § 2 mom. utsökningslagen får ansökningar och handlingar i ett utsökningsärende sändas till utmättningsmannen med posten eller med bud, på det sätt som stadgas om

översändande av handlingar till statens förvaltningsmyndigheter. När handlingarna lämnas in tillämpas därmed lagen om översändande av handlingar (74/54) och inte lagen om insändande av vissa handlingar till domstolar (248/65), även om besvären riktas till tingsrätten. Några nämnvärda skillnader i sak finns det inte mellan lagarna och vid beredningen av förslaget har man inte funnit det befogat att för vissa handlingar som skall inlämnas till utmättningsmannen införa ett förfarande som avviker från det normala. Inte heller lagen om användning av elektronisk kommunikation och automatisk databehandling vid allmänna domstolar (594/93) skall tillämpas då det gäller besvärsskrifter som inlämnas till utmättningsmannen, även om lagen tillämpas när besvären behandlas i tingsrätten. Det finns t.ex. inga stadganden om användning av telefaxapparater för att sända handlingar till utmättningsmannen, men i vissa fall har rättspraxis redan godkänt att apparaten används.

Bud och post får anlitas på ändringssökandens ansvar. Besvärsskriften skall inlämnas senast före tjänstetidens utgång den sista besvär dagen, beräknad i enlighet med 6 § lagen om beräkning av laga tid. En handling som sänts per post anses ha givits till myndigheten till dag då postförsändelsen med handlingen eller ett meddelande om att försändelsen har anlänt till postens adressanstalt har lämnats till myndigheten.

För att handlingarna skall bli behandlade på rätt sätt vid utmättningsmannens kansli måste i dagboken över utsökningsärenden och på handlingarna göras stadgeenliga anteckningar om när handlingarna kommit in och kanslipersonalen måste få den utbildning som behövs.

Enligt 2 mom. återkallas besvären så att en till tingsrätten riktad återkallelsekrift sänds till utmättningsmannens eller tingsrättens kansli. I den nuvarande utsökningslagens 9 kap. finns inga stadganden om återkallande. Det nu föreslagna stadgandet motsvarar 25 kap. 12 § 3 mom. rättegångsbalken. Av momentet framgår att inte heller ett återkallande kan vara muntligt. Eftersom ett återkallande innebär att det tidigare beslutet blir bindande för parterna, är det nödvändigt både för parterna och för domstolen att det skriftligen kan påvisas att det funnits en önskan att återkalla besvären och vad som sagts i utsagan om återkallandet.

Beslut om att besvären avskrivs på grund av återkallande fattas av tingsrätten, eftersom

saken har blivit anhängig vid tingsrätten när besvärsskriften har lämnats in till utmätningsmannen. Parten kan sända återkallelleskriften antingen till utmätningsmannens eller tingsrättens kansli. Om den inlämnas till utmätningsmannens kansli gäller vad som ovan konstaterats om besvärsskrifter. Återkallelleskriften skall genast sändas till tingsrätten.

4 §. *Besvärstid*. Enligt 1 mom. är besvärstiden tre veckor. Tiden beräknas med iakttagande av lagen om beräkning av laga tid på det sätt som nämns i motiveringen till 3 §. Besvär måste alltid anföras inom den fastställda tiden. I propositionen frångår man, som ovan konstaterats, den nuvarande indelningen enligt 9 kap. utsökninglagen i klagan över förfarandet (9 kap. 1 §) och tidsbegränsade besvär (9 kap. 2—4 §§).

Att fastställa en besvärstid är motiverat för att det skall bli klart när verkställighetsåtgärderna vinner laga kraft och för att detta skede skall uppnås så snabbt som möjligt. Exempelvis en exekutiv auktion är det i allmänhet inte skäl att hålla innan utmätningen av det föremål som skall säljas vunnit laga kraft. Å andra sidan äventyrar den begränsade tiden inte på annat sätt än vad som i dag är fallet rättssäkerheten för parterna i utsökningen, eftersom besvärstiden i regel alltid räknas från delgivningen, om parten inte har varit närvarande vid förrättningen eller fått förhandsmeddelande om den. I vissa fall beräknas besvärstiden i enlighet med 5 § i förslaget alltid från den verkställighetsåtgärd som framgår av stadgandet. Också i dessa fall har parterna i utsökningen vanligen antingen personligen eller genom en kungörelse underrättats om åtgärden.

Besvär enligt nuvarande 9 kap. 2—4 §§ utsökninglagen skall anföras inom 20 dagar. Förlängningen av besvärstiden till tre veckor (21 dagar) är närmast av teknisk natur, men den gör det något lättare att beräkna tiden: besvärstidens sista dag är i enlighet med 3 § lagen om beräkning av laga tid samma veckodag som den då verkställighetsåtgärden vidtagits eller beslutet fattats eller då delgivningen skedde. I utsökninglagen har tidsfrister som är kortare än en månad också annars uttryckts i veckor (5 kap. 7, 7 a, 10, 18 och 42 §§, 6 kap. 6, 22 och 24 §§ samt 7 kap. 11 §). I syfte att garantera en snabb verkställighet har besvärstiden inte förlängts till de 30 dagar som iakttas vid besvär från tingsrätten till hovrätten. En besvärstid på tre veckor

måste anses vara tillräcklig för att parten skall hinna skaffa fram den utredning som han behöver för att söka ändring och lämna in besvärsskriften till tingsrätten.

Enligt 2 mom. beräknas besvärstiden från förrättningsdagen eller beslutsdagen, om parten på förhand har underrättats om saken eller om han har varit närvarande vid förrättningen. I annat fall räknas besvärstiden från den dag då personen i fråga har fått del av förrättningen eller beslutet, om inte annat stadgas i 5 § i förslaget. En part anses också ha varit närvarande om han vid förrättningen har varit företräd av ett befullmäktigat ombud eller en annan laglig företrädare.

Stadgandet gäller särskilt besvär över utmätning, men också alla andra förrättningar och beslut som enligt 10 kap. 1 § i förslaget är överklagbara och som inte särskilt nämns i 5 §. Frågan om vilka verkställighetsåtgärder och utmätningsmannens beslut som är överklagbara har behandlats i motiveringen till den nyss nämnda 1 §.

Enligt nuvarande 9 kap. 2 § utsökninglagen räknas tiden för besvär över utmätning för gäldenären från den dag då utmätningen fullbordades eller, i de fall som avses i 4 kap. 18 §, den dag då utmätning av egendom verkställdes hos gäldenären. Enligt förslaget får en gäldenär som inte har underrättats om utmätningen och som inte varit närvarande vid förrättningen, i motsats till vad som i dag är fallet, alltid besvara sig inom utsatt tid, när han fått meddelande om utmätningen. I rättspraxis har gäldenären visserligen redan i dag beviljats denna rätt i vissa fall (HD 1962 II 74 och 1964 II 36). Om gäldenären på förhand har underrättats om förrättningen blir han skyldig att själv skaffa sig information om den utmätning som verkställts enligt meddelandet, om han inte infunnit sig till förrättningen. Besvärstiden börjar från det förrättningen utfördes.

Eftersom utsökningen kan fortgå trots att utmätningen inte vunnit laga kraft, skulle det föreslagna stadgandet inte på ett sätt som bromsar upp utsökningen inverka negativt på verkställigheten. Medan gäldenären också enligt nuvarande stadganden trots att utmätningen vunnit laga kraft har kunnat överklaga en auktion på fast och motsvarande egendom och fördelningen av köpeskillingen för lös egendom i vissa fall och därmed kunnat uppnå att auktionen eller fördelningen återgått, förändrar förlängningen av tiden för anförande av

utmättningsbesvär inte till denna del situationen. Om försäljningen har vunnit laga kraft kan utmättningsbesvären bara påverka fördelningen av de influtna medlen. Om slutredovisningen har gjorts och medlen avsänts till sökanden, kan utmättningsbesvär enligt 10 kap. 1 § 2 mom. inte längre anföras. Om utmättningsbesvär har anförts innan medlen avsänts, men verkställigheten inte har avbrutits, kan besvären inte heller prövas efter det att medlen har avsänts.

När det gäller verkställighet av annat än penningfordringar har gäldenären hittills kunnat tillgripa klagan över förfarandet, i enlighet med 9 kap. 1 §, vilken inte är tidsbegränsad. Till denna del innebär förslaget för gäldenären en skyldighet att agera inom den utsatta tiden efter förrättningen eller beslutet eller efter det han fått meddelande om dem, om han inte varit närvarande vid eller underrättats om förrättningen.

För borgenärens del motsvarar förslaget i fråga om utmättningsbesvär huvudsakligen nuvarande 9 kap. 2 § utsökningslagen och praxis vid tillämpningen av den. Borgenären skall besvara sig inom den utsatta tiden efter det han fått meddelande om att utmättningsmannen inte har verkställt en utmätning, t.ex. på grund av att det inte finns utmätbar egendom. För borgenären innebär förslaget därtill en skyldighet att vid utsökning av annat än penningfordringar agera inom utsatt tid från det kan fått kännedom om saken, i motsats till vad som i dag stadgas i 9 kap. 1 § i fråga om klagan över förfarandet.

Nuvarande 9 kap. 2 § utsökningslagen har inte gällt besvär som anförts av en utomstående, utan han har oberoende av tidsfrister kunnat besvara sig till dess slutredovisning har gjorts. Förslaget innebär att också en utomstående måste besvara sig inom utsatt tid sedan han fått del av utmätningen. För den utomståendes rättssäkerhet bör det anses tillräckligt, att han måste reagera inom tre veckor från det att han fått del av utmätningen. Om den utomståendes besvär godkänns, kan följderna av att utmätningen upphävs bli mycket olikartade, beroende på situationen. Om t.ex. egendom som ägs av den utomstående redan har sålts är det inte längre möjligt att upphäva en auktion som har vunnit laga kraft, den utomstående kan endast få sin andel av de medel som influtit vid försäljningen. Stadgandet förändrar inte till denna del nuvarande praxis,

men tvingar den utomstående att reagera snabbare. Då det gäller utsökning av annat än en penningfordran innebär stadgandet också för en utomstående en skyldighet att reagera inom en viss tid, i motsats till nuvarande 9 kap. 1 §.

Också för borgenären och en utomstående räknas besvärstiden från förrättnings- eller beslutsdagen, om han på förhand har underrättats om saken eller varit närvarande vid förrättningen. Till dessa delar iakttas vad som ovan konstaterats i fråga om gäldenären.

Besvärstiden räknas i de fall som nämns i stadgandet för personen i fråga från förrättningsdagen eller från beslutsdagen. I nuvarande 9 kap. 2 § utsökningslagen används uttrycket "den dag då utmätningen fullbordades", vilket i praktiken har lett till vissa oklarheter. Det är kanske lättare att slå fast vilken som är förrättningsdagen eller beslutsdagen än vilken dag utmätningen fullbordades. Vid utmätning av lön betraktas varje lönepost som en separat utmätning och som förrättningsdag betraktas enligt uttryckliga stadganden i 4 kap. 18 b § 4 mom. och 33 § utsökningslagen den dag då utmättningsmannen har omhändertagit den del som går i mät eller när den har betalats till utsökningsmyndigheten på posten eller på dess konto i en penninginrättning. Detsamma gäller utmätning av pension eller andra periodiska prestationer. I betalningsförbud och andra utsökningsåtgärder som fortlöpande är i kraft kan för sin del ändring sökas under hela den tid åtgärden är i kraft.

I propositionen föreslås inga ändringar i 3 kap. 25 och 26 §§ utsökningslagen, vilka gäller meddelande om utmätning till gäldenären, och inte heller i 4 kap. 18 e §, som gäller bl.a. meddelande om utmätning av lön. Med stöd av det sistnämnda lagrummet kan gäldenären under vissa förutsättningar underrättas om utmätningen genom tjänstebrev under löneutbetalarens adress. De föreslagna 3 kap. 21 § 4 mom. och 27 § 3 mom. gör det lättare att meddela om en verkställighetsåtgärd i de fall då gäldenären för utmättningsmannen har uppgett en s.k. rättegångsadress. Då kan meddelandena sändas som vanliga brev. Delgivningen anses ha skett den sjunde dagen efter det att handlingen har postats. Också meddelanden till den som ansökt om utsökning och till utomstående som har uppgett en sådan adress, kan sändas på samma sätt. Om personen i fråga inte har uppgett någon rättegångsadress iakttas de särskilda stadgandena om delgivning i ut-

sökningslagen, och om sådana inte finns, stadgandena om särskild delgivning i lagen om delgivning i förvaltningsärenden, med stöd av 3 kap. 27 § utsökningslagen. Bara ett bevisligen avsänt meddelande i efterhand enligt 3 kap. 32 § 2 mom. utsökningslagen avbryter besvärstiden, om gäldenären inte på förhand har underrättats om utmätningen och inte heller har varit närvarande vid förrättningen eller har uppgett någon rättegångsadress.

5 §. *Beräkande av besvärstiden i vissa fall.* Enligt nuvarande 9 kap. 3 § utsökningslagen skall besvär som gäller av utmätningssman verkställd auktion på fastighet eller annan i paragrafen nämnd egendom (fartyg, luftfartyg, deras last osv.) och andra åtgärder i samband med auktionen, t.ex. kungörelse, uppgörande av borgenärsförteckning, anföras inom utsatt tid från auktionen. Besvärstiden gäller för alla som är missnöjda med auktionen, dvs. också andra än borgenären och gäldenären. I fråga om auktion på annan lös egendom än sådan som nämns i paragrafen kan besvär över förfarandet enligt den nuvarande 9 kap. 1 § tillgripas, och för dem gäller ingen besvärstid.

Enligt nuvarande 9 kap. 4 § skall besvär över fördelningen av köpeskillingen för lös egendom i de fall som anges i 6 kap. 3 § anföras inom den utsatta tiden efter det fördelningslängden framlagts eller efter sammanträde enligt 6 kap. 5 §. Om någon fördelningslängd trots begäran inte har upprättats, har besvär över detta enligt nuvarande 9 kap. 1 § kunnat anföras oberoende av besvärstid.

Paragrafens 1 mom. motsvarar då det gäller fast och därmed jämförbar egendom nuvarande 9 kap. 3 § utsökningslagen. Momentet skall gälla också besvär över auktion på annat än lös egendom enligt nuvarande 9 kap. 3 § och över åtgärder före försäljningen, i anslutning till auktionen. Parternas rättssäkerhet har inte ansetts kräva en tidsmässigt obegränsad besvär rätt, eftersom det i 5 kap. 6 och 7 §§ utsökningslagen stadgas att om utmätt egendom säljs på auktion skall detta kungöras. I propositionen föreslås därtill att till 5 kap. 6 § fogas ett nytt 3 mom., enligt vilket gäldenären på förhand skall underrättas om auktion på värdefull egendom. Vid försäljning av lös egendom som sbelastas av en företagsinteckning skall dessutom förfarandet enligt 5 kap. 7 a § iaktas, vilket tryggar inteckningshavarens ställning. Om stadgandena om kungörelse iaktas bristfälligt kan detta leda till att auktionen

upphävs med anledning av besvär, och det är också av denna anledning motiverat att besvären binds vid en viss besvärstid. I de fall då sedvanlig lös egendom genast har överlåtits till köparen, kan upphävandet av auktionen visserligen inte ha andra följder än t.ex. att de inlutna medlen betalas till en eventuell riktig ägare; detta är fallet också i dag. I de fall då egendom kan säljas utan auktion räknas besvärstiden i enlighet med den föreslagna 4 §.

Paragrafens 2 mom. motsvarar då det gäller lös egendom som nämns i nuvarande 9 kap. 4 § utsökningslagen det tidigare stadgandet. Momentet tillämpas dock i motsats till vad som är fallet i dag också på fördelningen enligt 6 kap. 8 § av köpeskillningen för fartyg och annan lös egendom som nämns i paragrafen samt på fördelningen enligt 6 kap. 9 § av köpeskillningen för fast egendom. I fråga om egendom som nämns i 6 kap. 8 och 9 §§ utsökningslagen skall innan egendomen säljs upprättas en borgenärsförteckning, i vilken ändring kan sökas genom besvär över auktionen. Utgångspunkten i utsökningslagen är i dag att när borgenärsförteckningen och auktionen vunnit laga kraft behövs ingen besvär rätt i fråga om fördelningen och fördelningslängden i samband med den, eftersom fördelningen följer borgenärsförteckningen. I samband med att köpeskillningen för egendomen fördelas kan det dock hända att det då köpesumman delas mellan borgenärerna fattas sådana avgöranden, att det är motiverat att fördelningen av köpeskillningen kan överklagas. Det faktum att fördelningen kan överklagas berättigar naturligtvis inte till ändring av borgenärsförteckningen och auktionen, då dessa vunnit laga kraft. Tidpunkten för fördelning enligt 6 kap. 8 § utsökningslagen meddelas vid auktionen och fördelning enligt 6 kap. 9 § sker en viss dag, om inte fördelningen görs genast efter auktionen. Besvärstiden räknas från fördelningsdagen.

I 3 mom. ingår ett stadgande om besvär över slutredovisningen av penningmedel. I den nuvarande lagen finns inget motsvarande stadgande, utan i och med att medlen utbetalats till borgenären har möjligheten att reagera utsköningsrättsligt upphört, och verkställigheten är slutförd. När slutredovisningen har gjorts och medlen avsänts kan besvären enligt 10 kap. 1 § 2 mom. bara gälla fel i slutredovisningen. Besvärstiden räknas från den dag då medlen på grundvalen av redovisningen har sänts till sökanden.

Enligt förslaget är ändringssökandet i utsökningsärenden alltid bundet till en besvärstid. Därför har det varit nödvändigt att tydligare försöka definiera de verkställighetsåtgärder och beslut som kan överklagas och från vilka besvärstiden räknas. Även om redovisningen t.ex. efter det borgenärsförteckningen och fördelningslängden uppgjorts uppenbarligen rätt sällan innehåller sådana självständiga beslut att det finns ett verkligt behov att söka ändring, har det ansetts motiverat att det finns en möjlighet att separat inom en viss tid överklaga slutredovisningen. När slutredovisningen har vunnit laga kraft upphör utsökningsärendet.

Slutredovisning enligt detta lagrum innebär en redovisning som när den vunnit laga kraft medför att utsökningen inte längre är anhängig i följande fall: a) en redovisning som görs vid verkställande av en överlåtelsesdom, b) en redovisning som görs när medlen vid försäljning av vanlig lös egendom sänds till en enda borgenär, dvs. sökanden och c) en redovisning som görs när medlen efter fördelning sänds till flera borgenärer. Om medlen t.ex. på grund av att verkställighetsgrunden saknar laga kraft eller med anledning av besvär över auktionen har kunnat lyftas bara mot säkerhet, har slutredovisning inte ännu gjorts i den mening som avses i stadgandet.

Stadgandet avser inte s.k. mellanredovisning och hindersredovisning. För dessa redovisningar gäller 4 § i förslaget, enligt vilket borgenären kan söka ändring när han fått meddelande om utmätningens beslut som gäller hinder för utmätningen eller mellanredovisning.

Enligt nuvarande 6 kap. 15 § utsökningslagen kan medlen lyftas utan säkerhet när fördelningen av köpeskillingen efter auktion på fast och därmed jämförbar egendom och för lös egendom enligt 6 kap. 3, 4 och 5 §§ har vunnit laga kraft. Enligt förslaget kan ändring separat sökas också i fördelningen av köpeskillingen för fast och därmed jämförbar egendom samt i redovisningen av köpeskillingen i fråga om egendom av alla slag. Enligt propositionen behöver dessa dock inte ha vunnit laga kraft för att medlen skall kunna lyftas utan säkerhet. Vanligen innebär det faktum att auktionen och borgenärsföreteckningen då det gäller fast och motsvarande egendom samt fördelningen av den separata köpeskillingen för lös egendom har vunnit laga kraft att besvärsintresset då det gäller senare åtgärder inte kan vara särskilt vägande. I förslaget har i 6 kap. 15 § 3 mom.

dock intagits ett stadgande enligt vilket medel som redovisats till för stort belopp kan utsökas med stöd av ett beslut med anledning av besvär, när detta vunnit laga kraft. Om inverkan av en verkställighetstvist på lyftandet av utdelningen finns ett särskilt stadgande i 9 kap. 12 § 2 mom. i förslaget.

6 §. *Utsättande av ny tid.* I nuvarande 9 kap. 5 § utsökningslagen ingår ett stadgande med stöd av vilket överexekutor för en klagande kan utsätta en ny tid att fullfölja besvären, om klaganden inom besvärstiden har visat laga förfall. Också i 25 kap. 13 § rättegångsbalken ingår ett stadgande om utsättande av ny tid. I den föreslagna 6 § har intagits ett motsvarande stadgande.

Enligt 1 mom. kan ny tid utsättas på grund av laga förfall eller av annan godtagbar orsak. När det gäller definitionen av laga förfall erbjuder 12 kap. 28 § rättegångsbalken ledning. Det kan också vara frågan om att parten inte har fått expeditionen i tillräckligt god tid för att hinna utarbeta en genomtänkt besvärsskrift. Det blir rättspraxis som närmare får definiera vad som är godtagbara orsaker. T.ex. om det biträde som tidigare anlätats plötsligt insjuknar just innan besvärstiden löper ut, har detta i rättspraxis berättigat till utsättande av ny tid (HD 1987:114).

Tingsrätten beslutar på ansökan om utsättande av ny tid. Av rättssäkerhetsskäl har det inte ansetts möjligt att föreslå att utmätningensmannen skall beslut om utsättande av ny tid, på det sätt som tingsrätten enligt 25 kap. 13 § rättegångsbalken beslutar om besvär till hovrätten. En till tingsrätten riktad skriftlig ansökan skall enligt 2 mom. före besvärstidens slut sändas till utmätningensmannens kansli. Till ansökan skall fogas en utredning om sökandens förfall eller om den andra orsak som ligger till grund för ansökan. I enlighet med det föreslagna 10 kap. 12 § 2 mom. skall ansökan med bilagor genast sändas till tingsrätten. Utmätningensmannen skall meddela tingsrätten om ansökan om utsättande av ny tid har inlämnats inom utsatt tid (förslaget till 10 kap. 9 § 3 mom.). Också detta meddelande skall enligt 10 kap. 12 § 2 mom. tillsammans med ansökan genast sändas till tingsrätten.

Ansökan blir med stöd av hänvisningsstadgandet i 2 mom. anhängigt i tingsrätten när det inkommit till utmätningensmannens kansli. När ansökan behandlas i tingsrätten iaktas på grundvalen av det sagda hänvisningsstadgandet

och den föreslagna 10 kap. 13 § också i tillämpliga delar lagen om ansökningsärenden. Om ansökan förkastas, kan ändring i tingsrättens beslut sökas hos hovrätten. Om ansökan gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i 6 § lagen om ansökningsärenden. Ärendet skall behandlas i brådskanie ordning.

7 §. *Besvärsskriftens innehåll och bilagor.* Av nuvarande 9 kap. 1 och 6 §§ utsökningslagen framgår att besvär skall anföras skriftligen, men närmare stadganden om besvärsskriftens innehåll finns inte. Besvärsskriften skall dock ha varit tillräckligt specificerad och vad innehållet beträffar kan man analogt hänvisa till 25 kap. 14 § rättegångsbalken. Av skriften skall ha framgått vilken ändring som yrkas i utmätningensmannens åtgärd samt grunden för yrkandet. Enligt 9 kap. 6 § utsökningslagen skall till besvärsskriften fogas det protokoll som utmätningensmannen har uppsatt vid den förrättning som är föremål för besvären.

För att ändringsansökan skall bli behandlad på ett ändamålsenligt sätt är det nödvändigt att besvärsskriften inte är för allmänt hållen och saknar motiveringar. Eftersom besvären dock gäller utsökningsåtgärder och beslut vid ett summariskt verkställighetsförfarande, kan man på besvärsskrifterna inte ställa riktigt lika stora krav som vid normal rättegång i tvistemål och brottmål. I utsökningsärenden har det ansetts att man i samband med ändringssökande utan att särskilt motivera saken också kan lägga fram sådan bevisning som inte tidigare lagts fram för utmätningensmannen. Besvärsmyndigheten har när den avgjort besvären kunnat beakta alla omständigheter som inverkar på saken, t.o.m. sådana som parterna inte åberopat (se HD 1990:57). Saken har därmed kunnat prövas i större omfattning än vad som yrkats i besvärsskriften och svaromålet.

Enligt 1 mom. skall besvärsskriften riktas till tingsrätten och inom den besvärstid som anges i 10 kap. 3 § inlämnas till utmätningensmannens kansli. I besvärsskriften skall specificeras vilket avgörande av utmätningensmannen som överklagas. Samtidigt skall det specificeras vilken ändring som yrkas samt på vilken grund den yrkas. I besvärsskriften skall också nämnas vilka bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med dem.

För den tingsrätt som prövar besvären är det viktigt att besvärsskriften är tillräckligt specificerad, eftersom tingsrätten då särskilt kan beakta de omständigheter som nämns i besvä-

ren. Saken skall inte i tingsrätten prövas i större omfattning än vad besvärsskriften förutsätter, om därtill inte finns särskilda skäl med tanke på ändringssökandens rättsskydd. En specificerad besvärsskrift gagnar också parten, eftersom tingsrätten då kan koncentrera sig just på de saker i vilka ändring yrkas.

Kravet att bevisningen skall nämnas i besvärsskriften förhindrar dock inte parten från att så länge besvären inte har avgjorts inlämna nytt bevismaterial till tingsrätten. I besvärsskriften kan också framställas en begäran om muntlig behandling för framläggande av bevisning, och då måste tingsrätten överväga om ett muntligt sammanträde skall ordnas. Också begäran om muntlig behandling skall vara motiverad och tillräckligt detaljerad.

Besvärsskriften skall undertecknas av ändringssökanden eller, om den uppgjorts av någon annan, av den som uppgjort skriften.

I paragrafens 2 mom. hänvisas till 6 § lagen om ansökningsärenden. Beträffande besvärsskriftens innehåll och bilagor gäller utöver vad som stadgas i 1 mom. också vad som i den nämnda lagen stadgas om ansökan. I besvärsskriften skall därmed nämnas parternas namn, yrken och boningsorter samt ändringssökandens eller hans lagliga företrädarens eller ombuds telefonnummer samt den postadress under vilken meddelanden i ärendet får sändas. Den i 3 kap. 21 § 4 mom. och 27 § 3 mom. i förslaget nämnda rättegångsadress som uppgetts för utmätningensmannen gäller också vid ändringssökande, och om postadressen i besvärsskriften avviker från den tidigare uppgivna rättegångsadressen kan den senare adressen anses vara en anmälan om förändring av rättegångsadressen.

Till besvären skall enligt det ovan nämnda lagrummet fogas behövliga handlingar, vilket särskilt innebär de skriftliga bevis som sökanden vill åberopa. Till besvärsskriften behöver inte längre fogas utmätningensmannens beslut eller protokoll, eftersom det föreslagna 10 kap. 12 § 2 mom. stadgar att utmätningensmannen själv till besvären skall foga en kopia av utmätningensmannens protokoll, beslut eller andra expeditioner. Utmätningensmannen skall enligt 12 § 2 mom. också till besvären foga en kopia av akten i saken och till tingsrätten sända de i 12 § 3 mom. nämnda besluten, utredningarna och utlåtandena samt en förteckning över parterna i målet, deras adresser och telefonnummer. Ändringssökanden behöv-

er inte heller till besvären foga en kopia av besvärsskriften och de handligar som fogats till den.

Bland övriga viktiga yrkanden som kan tänkas framställas i besvärsskriften kan nämnas yrkanden på fri rättegång och ersättning av rättegångskostnaderna samt ett yrkande på att verkställigheten skall avbrytas. Enligt det förslag till ändring av lagen om fri rättegång som ingår i propositionen kan ändringssökanden beviljas fri rättegång i ett besvärsärende som gäller utsökning. Med stöd av den föreslagna 10 kap. 18 § har parterna möjlighet att av motparten få ersättning för sina kostnader på grund av ändringssökandet. Fullföljdsdomstolen kan med stöd av förslaget till 9 kap. 14 § 3 mom. avbryta verkställigheten.

Genom att ställa extra krav på besvärsskriften får man inte ge upphov till rättsförluster. Stadgandena om besvärshanvisning i den föreslagna 10 kap. 11 § vägleder parterna då de anför besvär. Tingsrätten skall enligt 10 kap. 13 § 1 mom. i förslaget och 9 § lagen om ansökningsärenden uppmana ändringssökanden att komplettera sin ändringsansökan, om besvärsskriften är bristfällig.

8 §. *Besvärens inverkan på verkställigheten.* I nuvarande 9 kap. 12 § utsökningslagen ingår ett stadgande om hur besvär påverkar verkställigheten. Utsökningsbesvär förhindrar i allmänhet inte en fortsatt verkställighet, och i den föreslagna 10 kap. 8 § ingår ett motsvarande stadgande. Besvären har inte någon uppskjutande eller s.k. suspensiv verkan. Från denna regel finns det två grupper av undantag: om något annat stadgas i lag eller om överexekutor eller domstolen bestämmer något annat.

I nuvarande 5 kap. 48 § 2 mom. och 6 kap. 15 § 2 mom. utsökningslagen finns stadganden som hör till den första gruppen, och i dessa föreslås inga ändringar. Också i de föreslagna 9 kap. 14—18 §§ ingår stadganden som gäller avbrytande av verkställigheten.

Den domstol som behandlar en ansökan om ändring av en utsökningsåtgärd kan med stöd av 9 kap. 14 § 3 mom. på partens begäran eller på eget initiativ förordna att verkställigheten skall avbrytas. I dag finns ett motsvarande stadgande om överexekutor i 9 kap. 9 § utsökningslagen.

En anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist leder för sin del automatiskt med stöd av 9 kap. 14 § 2 mom. till att

verkställigheten avbryts för en viss tid, och också den domstol som behandlar tvisten kan förordna om ett avbrott.

Om verkställigheten inte på grund av besvär har avbrutits och verkställighetsåtgärderna har slutförts, t.ex. när slutredovisning har gjorts vid verkställighet som gäller en penningfordran och pengarna har avsänts utan krav på säkerhet, förfaller behandlingen av eventuella utmättnings- eller auktionsbesvär.

9 §. *Förrättningsmannens utredning och utmättningsmannens utlåtande.* Utsökningsbesvär anføres i dag direkt hos överexekutor. Motparten hörs på åtgärd av överexekutor vanligen direkt tjänstevägen. Med anledning av besvär hörs regelmässigt också utmättningsmannen. Besvär har dock kunnat avgöras utan att någon hörts med anledning av dem, t.ex. om besvären är uppenbart obefogade eller om besvären obestriddligen på grund av någon processförutsättning skall avvisas. Dessa principer har också ansetts framgå av 7 kap. 17 och 19 §§ utsökningslagen, vilka har upphävts genom den lagändring som trädde i kraft den 1 december 1993. I nuvarande 10 kap. 9 och 12 §§ utsökningslagen finns stadganden om hörande i hovrätten i samband med utsökningsbesvär. Hörandet sker på tjänstens vägnar och hovrätten kan inbegära överexekutors utlåtande om saken.

Vid ändringssökande enligt förslaget beslutar tingsrätten i enlighet med 10 kap. 13 § 1 mom. och 11 § lagen om ansökningsärenden om hörande av ändringssökandens motpart. Med stöd av 10 kap. 9 § 1 mom. i förslaget skall utmättningsmannen dock så snart besvären inkommit till utmättningsmannens kansli begära att få en utredning av förrättningsmannen, dvs. vanligen biträdande utmättningsmannen, inom den tid han utsatt. Så snart han fått utredningen skall utmättningsmannen ge ett eget motiverat utlåtande om besvären. Utredningen och utlåtandet sänds med stöd av 12 § 3 mom. till tingsrätten. I det fall som nämns i 9 § 3 mom. behöver en utredning och ett utlåtande dock inte begäras och skrivas.

Besvärsskriften med bilagor samt övriga handlingar som nämns i 12 § 2 mom. skall sändas till tingsrätten så snart de kommit in, eftersom ändringssökanden i besvärsskriften kan ha begärt att verkställigheten skall avbrytas, vilket är en fråga som tingsrätten för sin del genast skall besluta om. Också både utredningen och utlåtandet är brådskande och skall

enligt 10 kap. 12 § 3 mom. sändas till tingsrätten utan dröjsmål och senast en vecka efter det besvären inkommit. Därmed kan den tid som utmätningsmannen sätter ut för förrättningsmannen knappast vara längre än en eller två dagar. Eftersom utredningen skall sändas till tingsrätten, skall förrättningsmannen ge utredningen skriftligt. I många fall är det just förrättningsmannen som har förstahandsinformation om förloppet och därför är det viktigt att utredningen trots att den är brådskande skrivs så omsorgsfullt som möjligt.

Utmätningssmannens utlåtande skall också ges utan dröjsmål och senast inom en vecka, varför tidsfristen också till denna del är rätt kort. Utlåtandet skall dock vara så väl motiverat som möjligt. Med motivering avses här i tillämpliga delar detsamma som då det gäller t.ex. en dom enligt 24 kap. 15 § rättegångsbalken. I motiveringen skall det anges på vilka omständigheter och juridiska slutledningar avgörandet bygger. Särskilt bör man ta ställning till på vilken grund en stridig omständighet har blivit bevisad eller förblivit obevisad. Också utmätningsmannens utlåtande skall vara skriftligt, men förrättningsmannen och utmätningsmannen kan också ge ett gemensamt utlåtande. Eftersom utredningen och utlåtandet är viktiga för behandlingen av besvären, skall de utarbetas med särskild omsorg. Det finns heller inget hinder för att utmätningsmannen i en svår fråga senare sänder in ett utlåtande som kompletterar det ursprungliga utlåtandet. Detta skall dock isåfall påpekas för tingsrätten när det första utlåtandet ges.

Med stöd av 10 kap. 10 § i förslaget kan utmätningsmannen med anledning av besvären göra en självrättelse enligt 9 kap. 1 §. Beträffande självrättelse behövs enligt 9 kap. 2 § ett separat beslut. Särskilt i samband med utsökningsbesvär är det nödvändigt att beslutet blir tillräckligt detaljerat och att det motiveras, även om det troligen oftast blir frågan om att ändringssökandens yrkanden godkänns helt eller delvis. Därför har det i sista meningen i 9 § 1 mom. stadgats att utmätningsmannens motiverade beslut om självrättelse ersätter det utlåtande han annars skall ge enligt samma moment. Om självrättelsen gäller bara någon del av den verkställighetsåtgärd som avses i besvären eller av besvären, skall för de delar som inte rättas skrivas ett separat utlåtande, om inte de omständigheter som skall förklaras i utlåtandet framgår av beslutet om självrättelse.

Utmätningssmannen har de bästa tillgängliga uppgifterna om parterna i utsökningen, deras företrädare och ombud samt deras telefonnummer och postadresser. Tingsrätten kan enligt de föreslagna ändringarna i 3 kap. 21 och 27 §§ i sina kontakter med parterna utnyttja de rättegångsadresser dessa uppgett för utmätningsmannen. När ärendet behandlas i tingsrätten kan det också krävas telefonkontakter. Därför föreslås det i 2 mom. bli stadgat att utmätningsmannen till sitt utlåtande skall foga en förteckning över parterna i utsökningsärendet, deras lagliga företrädare och ombud samt dessas telefonnummer och postadresser. Med parter i utsökningen avses här också de utomstående som i saken har framställt yrkanden eller invändningar. Förteckningen skall i enlighet med 12 § 3 mom. sändas till tingsrätten. Av förteckningen skall också separat framgå, vilka av adresserna som är rättegångsadresser enligt 3 kap. 21 § 4 mom.

Med hänsyn till parternas rättssäkerhet har det inte ansetts möjligt att utmätningsmannen skall besluta om avvisande av besvären om dessa är försenade, på det sätt som tingsrätten med stöd av 25 kap. 12 a § rättegångsbalken beslutar om försenade besvär som inlämnats för prövning i hovrätten. Eftersom utmätningsmannen av dagboken över utsökningsärenden och annat material som han har dock i många fall genast kan se om besvären har inlämnats i tid, föreslås i paragrafens 3 mom. att utmätningsmannen skall meddela tingsrätten om besvären eller ansökan om utsättande av ny tid har inlämnats till utmätningsmannens kansli inom utsatt tid.

I stadgandet åläggs utmätningsmannen att kontrollera att besvär och ansökningar om utsättande av ny tid kommer in i tid. Meddelandet om att besvärstiden iakttagits eller försumrats skall vara skriftligt, och till meddelandet skall vid behov fogas en utredning om när besvärstiden har löpt ut. En utredning behövs alltid när utmätningsmannen meddelar att besvären eller ansökan är försenade. Om det t.ex. är frågan om en utmätning, skall av utredningen framgå förrättningsdagen, den dag från vilken besvärstiden räknas för ändringssökanden och när besvärstiden har löpt ut. Om parten har varit närvarande vid förrättningen framgår det av kopian av utmätningssprotokollet när besvärstiden börjat. Om parten har fått meddelande om utmätningen först efter förrättningen, skall av utredningen framgå hur del-

givningen har skett. I de fall då besvärstiden börjar räknas från en viss dag, t.ex. den dag då auktionen förrättades, framgår det av kopian av auktionsprotokollet när besvärstiden har börjat. Också anteckningarna i dagboken över utsökningsärenden och kopior av dagboken kan utnyttjas för utredningen.

Om besvären är försenade och därför avvisas i tingsrätten, behövs förrättningsmannens utredning och utmätningens utlåtande om besvären inte. Därför stadgas i slutet av 3 mom. att en utredning och ett utlåtande inte behöver sändas till tingsrätten, om utmätningssmannen meddelar att besvären är försenade. Om tingsrätten trots det anser att besvären kan prövas, skall den separat inbegära en utredning och ett utlåtande med anledning av besvären.

10 §. *Självrättelse med anledning av besvär.* I förslaget ingår stadganden om självrättelse i 9 kap. 1—5 §§. Eftersom ändring i en verkställighetsåtgärd eller ett beslut som bygger på en uppenbart oriktig eller bristfällig utredning eller på en uppenbart felaktig tillämpning av lagen kan sökas genom besvär innan utmätningssmannen har haft en möjlighet att göra en självrättelse, är det befogat att tillåta självrättelse ännu inom en kort tidsfrist efter det besvärsskriften inkommit. Om ett uppenbart fel korrigeras genom en självrättelse inbesparas resurser för både parterna och de myndigheter som behandlar utsökningsbesvären. Om det innan besvärsskriften kommit in framgår att en åtgärd är uppenbart felaktig, skall man på det sätt som anges i motiveringen till 9 kap. 2 § sträva efter att korrigera felet utan att parten behöver lämna in en besvärsskrift. Om besvärstiden just håller på att löpa ut är det dock för att garantera partens rättsskydd nödvändigt att lämna in en besvärsskrift.

Enligt 1 mom. kan utmätningssmannen, när besvärsskriften kommit in, inom en vecka göra en självrättelse av ett sakfel enligt 9 kap. 1 § 1 och 2 mom. Inom samma tid efter det besvärsskriften inkommit skall utmätningssmannen naturligtvis begära en utredning av förrättningsmannen enligt 9 § ovan. Förutsättningarna för en självrättelse framgår sannolikt redan i det skede då utmätningssmannen preliminärt diskuterar saken med biträdande utmätningssmannen. Om en självrättelse görs med anledning av besvär, ersätter det motiverade rättelsebeslutet enligt 9 § 1 mom. utmätningssmannens utlåtande. Den frist på en vecka som nämns i stadgandet motsvarar också den tid inom

vilken de till tingsrätten översända besvären med stöd av 8 § lagen om ansökningsärenden senast skall tas upp till behandling i tingsrätten. Självrättelsebeslutet och en utredning om att det äger laga kraft skall från utmätningssmannens kansli sändas till tingsrätten senast inom en vecka från det besvären inkommit (förslaget till 10 kap. 12 § 3 mom.). Ett skrivfel kan enligt 9 kap. 1 § 4 mom. rättas oberoende av besvär.

Vid självrättelse med anledning av besvär iakttas stadgandena i 9 kap. 1—5 §§. Det är utmätningssmannen som skall pröva frågan om självrättelse av sakfel. En självrättelse med anledning av besvär är dock motiverad närmast om sakfelet är alldeles uppenbart. Då utmätningssmannen prövar om han skall göra en självrättelse kan han också beakta hur självrättelsen påverkar besvären. Om det verkar som om självrättelsen snarare skulle skapa ny oklarhet och större behov att söka ändring, bör han förhålla sig reserverat till rättelsen. Men om en självrättelse sannolikt skulle leda till att ändringssökanden återkallar sina besvär och alla parter i enlighet med 2 mom. nöjer sig med rättelsebeslutet, skulle det vara mycket befogat att göra en självrättelse.

Utmätningssmannen skall enligt 9 kap. 2 § vid behov höra parterna. Detta kan göras per telefon. I protokollet över utsökningsärendet skall det göras behövliga anteckningar om hörandet. Om ett sakfel med anledning av besvär korrigeras genom självrättelse skall rättelsen med beaktande av stadgandet i 10 kap. 9 § 1 mom. alltid göras genom ett separat motiverat beslut. Detta är viktigt också därför att man av rättelsebeslutet klart skall kunna se om självrättelsen avser den överklagade verkställighetsåtgärden eller det överklagade beslutet i sin helhet eller bara till någon del. Parterna skall underrättas om självrättelsen i enlighet med 9 kap. 3 § 1 mom. Även om delgivningen inte är slutförd skall självrättelsebeslutet jämte bilagor sändas till tingsrätten inom utsatt tid. Rättelsebeslutet kan överklagas med stöd av 9 kap. 4 §.

Enligt 9 kap. 14 § 1 mom. i förslaget kan utmätningssmannen avbryta verkställigheten då han rättar en utsökningsåtgärd med stöd av 10 kap. 10 §. När en självrättelse görs med anledning av besvär bör det också av rättssäkerhetsskäl vara regel att verkställigheten avbryts. Utmätningssmannen skall dock också då han beslutar om avbrott på grund av självrättelse beakta stadgandena i 9 kap. 15 § 2 mom. I

motiveringen till 9 kap. 14 § 3 mom. har det därtill ansetts att det hör till god utsökningsned att vänta tills tingsrätten har avgjort en begäran om avbrott som framställts i samband med besvären. Samma princip gäller också en situation då utmätningsmannen med anledning av besvär prövar frågan om självrättelse.

Enligt 2 mom. skall parterna omedelbart få ett meddelande om självrättelse enligt 9 kap. 3 §. Eftersom självrättelsen kan innebära att besvär över en verkställighetsåtgärd eller ett beslut blir onödiga, skall ändringssökanden samtidigt underrättas om möjligheten att återkalla besvären i enlighet med 10 kap. 3 §. Trots att besvärsskriften med bilagor också i detta fall har sänts till tingsrätten, leder återkallandet av besvären i sin helhet till att besvärsärendet avskrivs. Detta minskar avsevärt det arbete som behövs för att behandla besvären i tingsrätten. Om självrättelsen gäller bara någon del av den verkställighetsåtgärd eller det beslut som avses i besvären, kan parten överväga om det är befogat att återkalla besvären. Om besvären inte återkallas, påverkar självrättelsebeslutet tingsrättens förfaringssätt och skyldighet att pröva ärendet i enlighet med 10 kap. 14 § i förslaget.

I slutet av 2 mom. intas ett stadgande om parternas rätt att på ett för dem själv bindande sätt meddela att de nöjer sig med beslutet om självrättelse. Hovrättskommissionen har föreslagit att parten inom besvärstiden på ett bindande sätt skall kunna meddela att han helt eller delvis nöjer sig med tingsrättens beslut. I samband reformen av ändringssökandet vid utsökning föreslås rätten att på ett bindande sätt avstå från att söka ändring i en verkställighetsåtgärd eller utmätningsmannens beslut gälla endast utmätningsmannens självrättelsebeslut med anledning av besvären. Till övriga delar finns någon sådan bindande rätt som här avses inte, även om parterna genom egna åtgärder och inbördes avtal kan påverka frågan om hur ändring söks och vid behov återkalla ansökan om ändring. Möjligheten att på ett bindande sätt avstå från rätten att söka ändring har begränsats i förhållande till hovrättskommissionens förslag, eftersom utsökningsärendenas summariska karaktär kan medföra att det i verkställighetsåtgärderna och besluten ingår osäkerhetsfaktorer. Om det efter beslutet kommer fram nya omständigheter som påverkar saken, kunde det uppstå rättssäkerhetsproblem, om rätten att söka ändring har

frångåtts på ett bindande sätt. Ett motiverat självrättelsebeslut med anledning av besvär däremot ger parten en så klar uppfattning om resultatet i saken, att det är möjligt att på ett bindande sätt avstå från rätten att söka ändring.

Ett meddelande om att man nöjer sig med ett självrättelsebeslut med anledning av besvären kan ges av en eller flera parter. Meddelandet kan gälla självrättelsebeslutet i sin helhet eller bara någon del av det. Meddelandet skall vara skriftligt. Det till tingsrätten riktade meddelandet inlämnas antingen till tingsrättens eller utmätningsmannens kansli. Ett meddelande som lämnats till utmätningsmannen skall fogas till de handlingar som sänds till tingsrätten eller, om handlingarna redan har avsänts, genast sändas till tingsrätten. Meddelandet är bindande och det kan inte återkallas. Om meddelandet görs inom besvärstiden för självrättelsebeslutet vinner rättelsebeslutet omedelbart laga kraft till den del som avses i meddelandet.

Om rätten att söka ändring har frångåtts på ett bindande sätt i fråga om självrättelsen och ändringsansökan återkallas blir det också lättare att behandla utsökningsbesvären i tingsrätten. Därför skall utmätningsmannen när han börjar med en självrättelse på det ovan angivna sättet om möjligt och beroende på situationen eftersträva en sådan lösning att en självrättelse kan leda till att besvären återkallas och parterna nöjer sig med självrättelsebeslutet. Om en part är närvarande när självrättelsebeslutet görs kan han samtidigt återkalla sina besvär och meddela att han nöjer sig med rättelsebeslutet. Detta leder till att besvären avskrivs, vilket avsevärt förnsabbar utsökningen. Det är klart att parterna inte på något sätt får pressas att avstå från sina besvär och nöja sig med rättelsebeslutet.

11 §. *Besvärсанvisning*. I nuvarande 9 kap. 5 § 2 mom. utsökningslagen finns ett stadgande om besvärсанvisning, vilket dock gäller bara de tidsbundna besvär som nämns i kapitlets 2—4 §§. Utmätningsmannen skall vid de förrättningar som nämns i gällande 9 kap. 2—4 §§ utsökningslagen meddela underrättelse om vad för ändringssökande bör iakttagas samt äventyret om det försummas. Om möjligheten att anföra klagan över förfarandet enligt 9 kap. 1 § ges i dag ingen besvärсанvisning.

Enligt förslaget är besvär alltid bundna till en bestämd tid. Därför är det med tanke på parternas rättssäkerhet nödvändigt att de får

en besväransvisning då det gäller en sådan verkställighetsåtgärd eller ett sådant utmätningensmannens beslut i vilket de kan söka ändring och i fråga om vilka besvärstiden för deras del har börjat löpa.

I 1 mom. stadgas att alltid när utmätningensmannen utför en utmätning eller någon annan verkställighetsåtgärd eller fattar ett beslut i ett utökningsärende, skall han meddela om ändring kan sökas i ärendet och vad som skall iaktas i fråga om besvären. Om förrättningen eller beslutet inte får överklagas, meddelar utmätningensmannen bara detta. Till dem som är närvarande vid förrättningen ges anvisningarna om sökande av ändring muntligt innan förrättningen avslutas. Också då ett beslut meddelas de närvarande skall de samtidigt få muntliga anvisningar.

I 1 mom. upptas de minimiuppgifter som skall ges i de muntliga anvisningarna om sökande av ändring. Stadgandet motsvarar i huvudsak 25 kap. 3 § rättegångsbalken. För de närvarande parterna skall förklaras hur besvär anförs och anges besvärstiden. Anvisningarnas innehåll anges inte exakt, men för besväransvisningarna skulle det kunna tryckas en särskild av justitieministeriet godkänd blankett som utmätningensmannen skulle kunna ge de närvarande, om en expedition med en skriftlig besväransvisning inte genast kan överlämnas.

Om parterna separat efter det en verkställighetsåtgärd utförts eller ett beslut fattats skall meddelas om åtgärden eller beslutet, skall anvisningar om sökande av ändring fogas till meddelandet. Om meddelandet sker efter det åtgärden utförts eller beslutet fattats så att till en part som varit frånvarande vid förrättningen eller som avses i beslutet sänds ett utdrag ur eller en kopia av utmätningensmannens protokoll eller beslut, skall till handlingen i enlighet med 2 mom. fogas en besväransvisning.

Utmätningensmannens överklagbara avgörande kan ingå i en verkställighetsåtgärd utan något uttryckligt beslut av utmätningensmannen, t.ex. så att verkställighetsgrunden godkänns genom att gäldenären tillsänds en betalningssupplämnelse eller att verkställigheten ges i uppdrag åt biträdande utmätningensmannen. Till sådana åtgärder fogas inga anvisningar om sökande av ändring eller besväransvisningar, och det vore inte heller möjligt. Först när parterna framställer en invändning för att ändra en redan utförd utökningsåtgärd eller för att avvärja en ny, får han en kopia av utmätningens-

mannens protokoll eller en annan expedition, i vilken ingår utmätningensmannens avgörande om den redan utförda åtgärden eller om beslutet. Till protokollsutdraget skall då också fogas en besväransvisning. Också en utomstående som berörs av verkställigheten skall kunna få en expedition med en besväransvisning.

Om utmätningensmannen genom ett beslut avgör en invändning som en part framställt utan att själva utökningsärendet till någon del blir avgjort eller avvisat, behöver anvisning om sökande av ändring eller besväransvisning inte ges, eftersom ett sådant invändningsbeslut inte kan överklagas.

Enligt 2 mom. skall till en utmätningensanmälan, till ett utdrag ur eller en kopia av utmätningensmannens protokoll eller beslut eller till någon annan expedition som ges åt en part fogas en besväransvisning. Besväransvisningen kan ingå redan i den färdiga blanketten om förrättningen eller den kan separat fogas till expeditionen som en färdigtryckt blankett. I 3 kap. 32 § utökningslagen, som gäller protokoll över utökningsärenden, intas i 5 mom. en hänvisning till stadgandet om besväransvisning.

Av stadgandena i 1 och 2 mom. följer att en part som inte varit närvarande vid förrättningen och som inte i efterhand skall underrettas om förrättningen, inte får någon besväransvisning om inte han själv efter förrättningen frågar om saken eller begär en kopia av protokollet över förrättningen. Trots det räknas besvärstiden i enlighet med kapitlets 4 och 5 §§. Om parten på förhand har underrättats om förrättningen eller om besvärstiden beräknas i enlighet med 5 §, löper besvärstiden oberoende av att parten inte har fått någon besväransvisning.

I 3 mom. stadgas om besväransvisningens innehåll. Besväransvisningen har ett mera detaljerat innehåll än anvisningarna om sökande av ändring. Av besväransvisningen framgår också att talan går förlorad om besvär inte anförs i enlighet med besväransvisningen. Stadgandet motsvarar i huvudsak 25 kap. 11 § 2 mom. rättegångsbalken. Justitieministeriet kan med stöd av 27 § utökningsförordningen också fastställa en blankett för besväransvisningen.

I besväransvisningen skall särskilt nämnas att utmätningensmannen har en möjlighet att göra en självrättelse. Därmed vill man uppnå att utmätningensmannen själv skall rätta till uppenbara fel i verkställighetsåtgärder och beslut. I 9 § 5 mom. lagen om indrivning av

skatter och avgifter i utsökningsväg ingår ett stadgande om grundbesvär och om anvisning om avbrott av verkställigheten.

I 4 mom. stadgas om hur ett fel i besvärsanvisningen inverkar. Stadgandet motsvarar 25 kap. 11 § 3 mom. rättegångsbalken och 13 § lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden. Parterna måste kunna lita på den anvisning de fått. Besvären har anförts på rätt sätt om parten har följt antingen anvisningen eller stadgandena om saken. Men om felet är klart synligt, om t.ex. besvärstiden har angivits med fel årtal, kan parten inte åberopa ett fel i anvisningen. Om besvärsanvisning har givits med anledning av en sådan verkställighetsåtgärd eller ett sådant beslut som inte enligt lag får överklagas, skapar inte den felaktiga anvisningen någon rätt för parten att söka ändring.

Särskilda stadganden om anvisning om verkställighetstvist ingår i 9 kap. 7 § i förslaget. I förslaget till 9 kap. 11 § 3 mom., som gäller handläggningen av verkställighetstvister, finns ett särskilt stadgande om överförande av ett ärende till den tingsrätt som avses i paragrafens 1 mom., om anvisningen om verkställighetstvist har varit felaktig i fråga om vilken domstol som behandlar tvisten. Stadgandet har ansetts vara nödvändigt eftersom forum för en verkställighetstvist som med stöd av stämning behandlas som ett käromål inte är detsamma som forum för ett allmänt tvistemål. Om anvisningen är felaktig i fråga om den tingsrätt som behandlar utsökningsbesvären, skall besvär som anförts i enlighet med anvisningen kunna överföras till den rätta tingsrätten också utan något uttryckligt stadgande om saken.

12 §. *Kompletterande stadganden.* Enligt 1 mom. förlorar en part inte sin talan om en besvärsskrift som skall inlämnas till utmätningssmannens kansli har anlänt till den tingsrätt som prövar besvären inom utsatt tid. Tingsrätten skall genast sända en kopia av besvärsskriften och dess bilagor till utmätningssmannens kansli. För att utmätningssmannen inte skall få en felaktig uppfattning om verkställighetsåtgärdens laga kraft, kan man från tingsrätten genast per telefon meddela utmätningssmannens kansli att besvärsskriften har kommit in eller sända en kopia av skriften per telefax.

Tingsrätten skall inte behöva fästa uppmärksamhet vid när besvärsskriften kommit in, dvs. huruvida den inkommit inom utsatt tid. Det är utmätningssmannen som utreder saken på basis

av tingsrättens anteckningar om när skriften kommit in. Om besvären är försenade under rättar utmätningssmannen tingsrätten om saken i enlighet med 10 kap. 9 § i förslaget.

Enligt 2 mom. skall ansökningar och skrivelser riktade till tingsrätten, vilka inlämnats till utmätningssmannens kansli, samt till dem fogade handlingar genast sändas till tingsrätten. Stadgandet gäller speciellt besvärsskrifter och ansökningar om utsättande av ny tid samt bilagor till dem. Det är motiverat att handlingarna sänds snabbt, särskilt därför att besvären omedelbart skall bli anhängiga vid tingsrätten och att det i besvärsskriften kan ingå en begäran om avbrott av verkställigheten, vilken tingsrätten med stöd av 10 kap. 13 § 2 mom. skall avgöra genast.

Till tingsrätten skall samtidigt sändas kopior av de handlingar som samlats i ärendet samt kopior av utmätningssmannens protokoll, beslut eller andra expeditioner som har att göra med ändringsansökan. Originalhandlingarna blir kvar hos utmätningssmannen, som kan behöva dem t.ex. om han fortsätter verkställigheten trots besvären. Ändringssökanden behöver således inte till besvären foga handlingar som i samma ärende redan tidigare lämnats till utmätningssmannen och inte heller det protokoll eller beslut som besvären gäller. Stadgandet innebär en ändring av nuvarande 9 kap. 6 § utsökningslagen, enligt vilken till besvärsskriften skall fogas protokollet från den förrättning som är föremål för besvären och överexekutor skall vid äventyr att saken avskrivs uppmana ändringssökanden att lämna in det saknade protokollet. Utmätningssmannen skall samtidigt också genast meddela om ansökan om utsättande av ny tid eller besvärsskriften har inkommit inom utsatt tid. Om ansökan eller skriften är försenad, skall utmätningssmannen till sitt meddelande foga en behövlig utredning om när besvärstiden löpt ut.

Enligt 3 mom. skall utmätningssmannen utan dröjsmål och senast inom en vecka efter det besvären inkommit sända till tingsrätten en utredning, ett utlåtande och en förteckning enligt 9 § samt, om en självrättelse har gjorts, en kopia av självrättelsebeslutet, de handlingar som hänför sig till saken samt en utredning om att rättelsebeslutet har vunnit laga kraft. Det är meningen att utmätningssmannen skall sända iväg handlingarna utan att vänta för att se om rättelsebeslutet överklagas. Därmed kan han som en utredning över att rättelsebeslutet har

vunnit laga kraft i det första skedet sända bara partens skriftliga meddelande där denne i enlighet med det föreslagna 10 kap. 10 § 2 mom. meddelar att han nöjer sig med rättelsebeslutet. Om parterna inte har gett ett sådant meddelande, kan utmätningsmannen meddela detta och vilken dag besvärstiden löper ut. Då kan tingsrätten när besvärstiden för rättelsebeslutet löpt ut fråga utmätningsmannen om beslutet har vunnit laga kraft. Frågan om självrättelsebeslutets inverkan på behandlingen av besvären regleras i 10 kap. 14 §.

Behandling av besvär i domstol

13 §. *Behandling i tingsrätten* (1 mom.). I 1 mom. föreslås stadgat att tingsrätten vid behandling av en ändringsansökan (i kansliet och vid sammanträde) är domför med ordföranden ensam. Ändringsansökan behandlas i kansliet även om den är stridig, om inte vittnen eller andra personligen skall höras i saken.

Tingsrätten kan vid behov hålla sitt sammanträde på sammanträdesplatsen för en annan tingsrätt inom sin domkrets enligt 10 kap. 2 § 1 mom. i förslaget. Detta är motiverat t.ex. då man genom detta arrangemang kan göra det avsevärt lättare för parterna och eventuella vittnen att delta i den muntliga behandlingen vid sammanträdet. Stadgandet om sammanträdesplats tillämpas också vid behandling av verkställighetstvister.

Vid behandling av besvär iakttas i övrigt i tillämpliga delar lagen om ansökningsärenden. Där stadgas i 20 § 1 mom. att vid behandlingen av ett ansökningsärende i tillämpliga delar skall följas vad som gäller om behandlingen av tvistemål vid underrätt, om inte annat stadgas i lagen om ansökningsärenden. Detta gäller i tillämpliga delar också utsökningsbesvär. Enligt 19 § lagen om ansökningsärenden söks ändring i avgörande i ett ansökningsärende hos hovrätten på det sätt som stadgas i 25 kap. rättgångsbalken.

Trots att en ändringsansökan i ett utsökningsärende i tillämpliga delar behandlas med iakttagande av lagen om ansökningsärenden, är utsökningsbesvären inte enligt förslaget sådana ansökningsärenden som avses i den lagen (jfr. ansökningar om ändring i vissa myndigheters beslut, vilka behandlas i tingsrätten och vilka undantagsvis kan vara ansökningsärenden, se RP 90/1985 rd och 5 § 2 mom. lagen om

ansökningsärenden). En ändringsansökan i ett utsökningsärende är snarare jämförbar med en ansökan om ändring i ett normalt tvistemål än med en ansökan enligt lagen om ansökningsärenden.

Av det ovanstående följer, att vad som i den övriga lagstiftningen stadgas om ansökningsärenden enligt lagen om ansökningsärenden och behandlingen av dem i tingsrätten inte som sådant skall tillämpas på behandlingen i tingsrätten av ändringsansökan enligt utsökningslagen. T.ex. för att ett biträde skall förordnas med stöd av lagen om fri rättegång krävs det inte sådana särskilt vägande skäl som nämns i 10 § 2 mom. i den nämnda lagen. Lagmannen kan inte med stöd av 17 § tingsrättslagen (581/93) förordna en notarie att i tingsrättens kansli behandla och avgöra utsökningsbesvär eller att verka som tingsrättens ordförande då utsökningsbesvär behandlas vid sammanträde med en domare.

Ansökan till tingsrätten om utsättande av ny tid (förslaget till 10 kap. 6 § 2 mom. utsökningslagen) kan dock betraktas som ett ansökningsärende enligt lagen om ansökningsärenden.

Eftersom lagen om ansökningsärenden inte har beretts med tanke på behandlingen av utsökningsbesvär, redogörs nedan för de stadganden i *lagen om ansökningsärenden* som påverkar behandlingen av besvärärenden i tingsrätten.

1 och 2 §§ lagen om ansökningsärenden har ingen större betydelse för utsökningsbesvären. 3 § (behandlingen av ansökningsärenden) gäller också utsökningsbesvär. Besvären behandlas i tingsrättens kansli eller vid dess sammanträde. Också en ändringsansökan skall alltid behandlas vid sammanträde, om vittnen eller andra personligen hörs i saken.

Enligt förslaget kan en ändringsansökan behandlas i kansliet även om den är stridig, om ingen muntlig behandling ordnas i saken. Utsökningsbesvär avgörs vanligen i tingsrättens kansli genom skriftligt förfarande. Det hör till utsökningsbesvärens karaktär att muntlig behandling, vilken bromsar upp en utsökning som har stöd i en redan godkänd verkställighetsgrund, vid behandlingen av utsökningsbesvär används bara om det är nödvändigt, också om saken är stridig. Oklara och stridiga frågor som kräver bevisning bör redan utmätningsmannen med stöd av förslaget till 9 kap. 6 §

anvisa att avgöras som verkställighetstvister. Utmätningssmannen tar vanligen inte heller i samband med ett utsökningsärende emot sådan muntlig bevisning där bedömningen av trovärdigheten kan ligga till grund för avgörandet av utsökningsbesvären i tingsrätten. Också tingsrätten kan anvisa det ärende som avses i besvären att på grundvalen av antingen en tidigare utredning eller material som nyss förelagts domstolen behandlas som en verkställighetstvist.

På det sätt som nämns i den allmänna motiveringen kan artikel 6 i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna anses kräva att utsökningsbesvär behandlas muntligt i tingsrätten särskilt i de fall då en part så yrkar. Tingsrätten kan sträva att oftare än vad som i dag är fallet — dock inte som ett självändamål — ordna muntlig behandling och att höra parter och vittnen muntligt då den avgör utsökningsbesvär.

4 § (underrätts sammansättning) lagen om ansökningsärenden: Enligt det uttryckliga stadgandet i 10 kap. 13 § 1 mom. utsökningslagen är tingsrätten vid behandling av en ändringsansökan i kansliet och vid sammanträde domför med ordföranden ensam. Besvär behandlas således alltid i en s.k. endomarsammansättning. Enligt 5 § 1 mom. (behandling av ansökningsärende i fulltalig underrätt) lagen om ansökningsärenden skall ett tvistigt ansökningsärende behandlas vid sammanträde av fulltalig underrätt. Utsökningsbesvär behandlas dock som ovan nämnts också vid sammanträde med bara en domare.

Endomarsammansättningen som enda alternativ också vid behandling vid sammanträde kan motiveras med att stadgandena i lagen om ansökningsärenden inte till dessa delar kan tillämpas på behandlingen av utsökningsbesvär. Det är inte sedvanligt att utsökningsbesvär behandlas muntligt vid sammanträde och orsaken till behandlingen vid sammanträde är inte att saken är stridig, utan närmast att en part hörs i någon oklar sakfråga eller att en part måste höras på grund av Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna. Då är det inte sakligt att ändringsansökan enbart i enlighet med parternas begäran behandlas antingen vid sammanträde med en domare eller i fulltalig underrätt. Det är inte motiverat att ordna sammanträde av den fulltaliga underrätten enligt lagen om ansökningsärenden enbart för att avgöra juridiskt svåra frågor.

Enligt 5 § 2 mom. lagen om ansökningsärenden skall ett ansökningsärende behandlas vid fulltalig underrätts sammanträde då det är frågan om ett ärende som skall underkastas domstols prövning eller i vilket ändring söks hos domstol. Eftersom utsökningsbesvär alltid behandlas i endomarsammansättning tillämpas detta stadgande inte.

Till 6 § (ansökan) lagen om ansökningsärenden har redan hänvisats i 10 kap. 7 § 2 mom. i förslaget till utsökningslag. Där stadgas att beträffande besvärsskriftens innehåll och bilagor gäller utom vad som stadgas i paragrafens 1 mom. också i tillämpliga delar vad som stadgas om ansökan i 6 § lagen om ansökningsärenden. Denna 6 § tillämpas också på ansökan om utsättande av ny tid i enlighet med 10 kap. 6 § i förslaget. 7 § (anhängiggörande av ansökningsärende) lagen om ansökningsärenden tillämpas inte vid behandling av ändringsansökan i enlighet med utsökningslagen. Utsökningsbesvär och ansökan om utsättande av ny tid lämnas in till utmätningssmannens kansli, och blir då anhängiga vid tingsrätten (förslaget till 10 kap. 3 § 1 mom. och 6 § 2 mom. utsökningslagen).

8 § (kanslibehandling av ansökningsärenden) lagen om ansökningsärenden skall tillämpas också vid behandling av besvär och ansökningar enligt utsökningslagen. Enligt 10 kap. 13 § 2 mom. i förslaget till utsökningslag skall en ändringsansökan behandlas i brådskande ordning. Om det i den yrkas att verkställigheten skall avbrytas, skall tingsrätten genast besluta om saken. Enligt 8 § lagen om ansökningsärenden skall ett ansökningsärende i kansliet upptas till behandling genast eller senast den sjunde dagen från det ärendet gjordes anhängigt, om inte giltigt hinder föreligger. Av förslaget till 10 kap. 13 § utsökningslagen och 8 § 1 mom. lagen om ansökningsärenden kan anses följa att om det inte i besvären begärs att verkställigheten skall avbrytas, skall besvären upptas till behandling i kansliet senast den sjunde dagen efter det ärendet blev anhängigt. Om utmätningssmannens utlåtande med bilagor eller någon annan handling som skall sändas till tingsrätten inom den enligt 10 kap. 12 § 3 mom. utsatta tiden på högst en vecka, inte ännu har inkommit, måste man i början av behandlingen vänta på att utlåtandet skall komma in. Omedelbart därefter måste beslut om eventuella mellanåtgärder fattas. Beslut om avbrott av verkställigheten kan inte bli vilan-

de i väntan på att utlåtandet skall komma in.

Stadgandet i 8 § 2 mom. lagen om ansökningsärenden om att skriftliga utsagor och andra handlingar får sändas till kansliet med posten eller genom bud, gäller vid behandlingen av utsökningsbesvär de utsagor och handlingar som skall sändas direkt till kansliet.

9 § (komplettering av ansökan) lagen om ansökningsärenden: Tingsrätten skall uppmana ändringssökanden att inom en viss tid komplettera en bristfällig besvärsskrift, om inte kompletteringen är onödig med hänsyn till ärendets behandling. Ändringssökanden skall samtidigt upplysas om det sätt på vilket besvärsskriften är bristfällig. Besvären får inte på grund av att de är bristfälliga genast förkastas eller avvisas.

En uppmaning till komplettering behöver trots en bristfällighet dock inte ges t.ex. om det i varje händelse är klart att besvären kommer att förkastas. Om bristfälligheten inte påverkar saken eller är ringa eller lättare kan korrigeras av tingsrätten, skall ändringssökanden inte heller uppmanas att komplettera besvären. Om besvären avvisas på grund av försening, kan en komplettering också vara onödig. I oklara fall är det skäl att bereda ändringssökanden tillfälle att uttala sig om utmätningsmannens meddelande om försening (10 kap. 9 § 3 mom. i förslaget till utsökningslag). Om parten inte har rätt att söka ändring i utmätningsmannens avgörande eller om det annars inte finns förutsättningar att pröva besvären, skall besvären också genast avvisas.

Kompletteringsuppmaningen ges av den domare som behandlar ärendet i kansliet. Domstolen sörjer för delgivningen av uppmaningen. I 14 § 2 mom. lagen om ansökningsärenden finns ett stadgande om delgivningssätt. Enligt det föreslagna 3 kap. 21 § 4 mom. utsökningslagen gäller den rättegångsadress som en part uppgivit för utmätningsmannen också kallelser, uppmaningar och meddelanden i samband med besvären. En delgivning kunde med stöd av 3 kap. 27 § 3 mom. sändas till parten med posten som vanligt brev.

Om ändringssökanden inte iakttar kompletteringsuppmaningen skall besvären med iakttagande i tillämpliga delar av 12 § 2 mom. lagen om ansökningsärenden avvisas. Ändringsansökan skall dock avvisas bara om ärendet inte trots underlåtelsen kan avgöras.

I kompletteringsuppmaningen skall i enlighet med 12 § 3 mom. lagen om ansökningsärenden

nämnas påföljden av att den inte iakttas: besvären avvisas om de inte trots underlåtelsen kan avgöras.

10 § (överförande av ansökningsärende) lagen om ansökningsärenden blir tillämplig i det fall att det med anledning av besvären ordnas en muntlig behandling och ärendet med stöd av paragrafens 1 mom. överförs från kansli till sammanträde. Om behandlingen av besvären överförs skall ändringssökanden underrättas i enlighet med 14 § 2 mom. lagen om ansökningsärenden. Han skall infinna sig själv eller sända en laglig företrädare till sammanträdet, vid äventyr att besvärsärendet på grund av frånvaro utan laga förfall med iakttagande i tillämpliga delar av 11 § 1 mom. och 14 § 1 mom lagen om ansökningsärenden avskrivs och utmätningsmannens avgörande blir bestående. Om besvären avskrivs kränker det inte rättssäkerheten för ändringssökandens motpart. För ändringssökandens del kan avgörandet motiveras också med tanke på den muntliga behandlingen: om det på ändringssökandens begäran ordnas en muntlig behandling i syfte att lägga fram den utredning som han erbjuder, är det motiverat att avskrivna besvären om ändringssökanden inte inställer sig. Då förblir den åtgärd eller det beslut som avses i besvären i kraft utan ändring.

11 § (förberedande åtgärder) lagen om ansökningsärenden innehåller ett stadgande om hörande av motparten. Stadgandet är också tillämpligt på behandlingen av utsökningsbesvär, och tingsrätten beslutar vid behov om hörandet. Besvären skall således inte bemötas självant, vilket i dag är fallet vid besvär från tingsrätten till hovrätten.

I besvärsärenden måste motparten höras alltid då besvärsmyndigheten genom sitt beslut påverkar motpartens rättsliga ställning, dvs. upphäver ett överklagat beslut eller ändrar det på ett sätt som påverkar motpartens rättigheter eller skyldigheter. Om i ett beslut yrkas en ändring som gäller t.ex. bara en borgenärs förmånsrätt, behöver man inte höra de borgenärer vilkas förmånsrätt inte påverkas. Om besvären i varje händelse förkastas eller genast avvisas, inbegärs inte heller något svaromål.

Tingsrätten skall dock genast med stöd av 9 kap. 14 § 3 mom. och 10 kap. 13 § 2 mom. i förslaget till utsökningslag utan att höra motparten besluta om verkställigheten skall avbrytas temporärt om så yrkas i ändringsansökan.

Med anledning av en ansökan om utsättande

av ny tid behöver de övriga parterna i utsökningssärendet inte höras.

Vid behandlingen av utsökningssbesvär hörs motparten i regel så att han bereds tillfälle att ge en skriftlig utsaga. Tingsrätten ser till att motparten hörs genom att delge honom ändringsansökan med bilagor.

I lagen om ansökningssärenden finns inget stadgande om innehållet i motpartens skriftliga utsaga och något sådant föreslås inte heller nu bli intaget i utsökningsslagen. I 25 kap. 20 § rättegångsbalken ingår stadganden om bemötande av besvär och i 5 kap. 10 § om svaromål på stämning i tvistemål, vilka kunde vara vägledande i fråga om kraven på innehållet i bemötandet. Av bemötandet skall framgå i vilket ärende det avgas, om den bemötande parten medger eller bestrider ändringsyrkandet samt vilken uppfattning han har om grunderna för besvären. Den bemötande parten skall också uppge grunderna för sitt eget yrkande och alla de omständigheter som han önskar åberopa. Till bemötandet skall fogas alla skriftliga bevis. Bemötandet skall på behörigt sätt undertecknas av den som avgivit det eller av den som upprättat skrivelsen. Den som upprättat skrivelsen skall uppge yrke och hemort. För bemötande av utsökningssbesvär kunde finnas en av justitieministeriet godkänd blankett, av vilken framgår alla de viktigaste stadgandena om bemötandets innehåll. Inte heller den bemötande parten är skyldig att till tingsrätten inlämna en kopia av bemötandet och bifogade handlingar. Om ändringssökandens utlåtande ännu önskas om bemötandet, skall de kopior som behövs tas vid tingsrättens kansli utan särskild avgift.

Om inget bemötande avgas, kan besvären med beaktande av 12 § 1 mom. lagen om ansökningssärenden behandlas trots att ett sådant saknas. Detta skall enligt 12 § 3 mom. lagen om ansökningssärenden meddelas den som skall avge bemötandet. Det hör till utsökningssbesvärens natur att t.ex. borgenärerna inte ens tillnärmelsevis alltid avger ett bemötande med anledning av gäldenärens besvär. Man strävar alltid att ge ett materiellt sett riktigt avgörande på besvären, och då saknar det betydelse om ett bemötande inte har inkommit.

Motparten skall uppmanas att avge sin skriftliga utsaga inom utsatt tid, och denna tid kan förlängas. Det är också möjligt att vid behov komplettera ett bemötande.

Om utsökningssbesvären behandlas vid sam-

manträde, skall ändringssökandens motpart kallas till sammanträdet. Om motparten uteblir kan ärendet med stöd av 12 § 1 mom. lagen om ansökningssärenden behandlas trots frånvaron. Detta skall nämnas i kallelsen.

12 § (underlåtelse att iaktta uppmaning) lagen om ansökningssärenden har behandlats redan ovan i samband med 9—11 §§ lagen om ansökningssärenden. Enligt 13 § (personlig närvaro av dem som har del i saken) lagen om ansökningssärenden tillämpas på sökanden eller någon annan som har del i saken, om det för utredningen av ett ansökningssärende är nödvändigt att han hörs personligen, vad 12 och 16 kap. rättegångsbalken stadgar om åläggande av en part att infinna sig till den fortsatta behandlingen av ett tvistemål.

Eftersom utsökningssbesvär, om ändringssökanden uteblir från behandlingen, avskrivs på det sätt som nämns ovan, borde vite inte utsättas för en ändringssökande som personligen inkallats till rätten, även om detta enligt 12 kap. 7 § 1 mom. rättegångsbalken är möjligt. Eftersom delgivning enligt förslaget till 3 kap. 21 och 27 §§ utsökningsslagen får sändas till den uppgivna rättegångsadressen som vanligt brev, kunde ändringssökanden också personligen inkallas till sammanträdet genom ett vanligt brev, om vite inte har utsatts. Om ingen rättegångsadress är känd, skall delgivningen ske i enlighet med 14 § 2 mom. lagen om ansökningssärenden. Om motparten av någon exceptionell anledning vid vite åläggs att personligen inställa sig i rätten, skall delgivningen enligt 16 kap. 9 § rättegångsbalken ske bevisligen, eftersom påföljden av ett uteblivande kan bli att vitet döms ut och att det bestäms att svaranden skall hämtas. Ärendet kunde också i detta fall med iakttagande i tillämpliga delar av 12 § 1 mom. lagen om ansökningssärenden avgöras trots utevaron.

14 § (fullföljande av ansökan) lagen om ansökningssärenden iakttas i tillämpliga delar vid behandling av utsökningssbesvär. Om ett besvärsärende överförs från kansli till sammanträde eller om behandlingen vid sammanträdet skjuts upp, skall ändringssökanden inställa sig, vid äventyr att ärendet annars avskrivs. Ett meddelande enligt paragrafens 2 mom. kunde sändas till den rättegångsadress som uppgivits för utmätningssmannen som vanligt brev. Enligt 15 § (avgörande av ansökningssärende) lagen om ansökningssärenden avgörs utsökningssbesvär genom ett beslut, vilket uppsätts som en

särskild handling. Av beslutet skall framgå de omständigheter som nämns i 15 § 2 mom. lagen om ansökningsärenden. Beslutet kan också utformas som ett s.k. bilagebeslut, men då förutsätts det att av utmätningsmannens protokoll eller beslut tillräckligt klart framgår de omständigheter som är nödvändiga för beslutet. På grund av utsökningsärendenas summariska natur kan bilagebeslut inte användas i samma utsträckning som annars vid fullföljdsdomstol.

Om borgenärens besvär godkänns leder detta vanligen till att utmätningsmannen åläggs att utföra verkställighetsåtgärden. Om gäldenärens besvär godkänns blir resultatet att verkställigheten upphävs helt eller delvis. Om en utomståendes besvär godkänns upphävs den rättskränkning för vilken har blivit föremål. Om möjligt skall inte bara den utförda åtgärden upphävas, utan också den felaktiga åtgärden korrigeras. I förslaget till 10 kap. 13 § 3 och 4 mom. samt 14—16 §§ utsökningslagen finns också vissa stadganden som påverkar innehållet i tingsrättens avgörande.

När ändring söks i utmätningsmannens förättning eller beslut, där tingsrätten är första fullföljdsinstans, tillämpas inte som sådana rättegångsbalkens stadganden om preklusion av påstående som framställs vid rättegång i tvistemål (förlust av rätten att åberopa påståendena) och om förbud mot ändrande av talan. Såsom ovan i motiveringen till 10 kap. 7 § utsökningslagen har konstaterats, kan parterna för tingsrätten beträffande den åtgärd eller det beslut som avses i besvären framställa sådana motiverade yrkanden som de inte har framställt för utmätningsmannen. Också till följd av utsökningsförfarandets karaktär har t.ex. en utomstående inte alltid ens haft möjlighet att framställa sina yrkanden för utmätningsmannen innan åtgärden utförts.

För att ett besvärssärende skall prövas i större omfattning än vad som yrkats i besvärsskriften krävs särskilda orsaker som är förknippade med parternas behov av rättsskydd. Om en part i sina utsökningsbesvär som gäller myndighetens åtgärd inte har förstått att åberopa t.ex. ett klart felaktigt förfarande av myndigheten, vilket påverkar sakens avgörande, eller en klart felaktig tillämpning av lagen, kunde dessa omständigheter på tjänstens vägnar beaktas av tingsrätten när besvären avgörs. Också rättspraxis har på det sätt som förklarats i samband med motiveringen till 10 kap.

7 § utsökningslagen godkänt att ett ärende prövats i större omfattning än vad som angivits i besvären (se HD 1990:57). Ett motsvarande stadgande finns för hovrättens del i 26 kap. 11 a § 1 mom. rättegångsbalken, enligt vilket hovrätten inte utan särskilda skäl prövar riktigheten av underrättens avgörande till andra delar än de grunder och omständigheter som framlagts i besvären och bemötandet.

16 § (meddelande av avgörande) lagen om ansökningsärenden tillämpas också vid behandling av utsökningsbesvär. Beslut i utsökningsbesvär meddelas i kansliet eller avkunnas vid sammanträde. I ett ärende som behandlats vid sammanträde och som är omfattande och komplicerat kan också ges ett s.k. kanslibeslut. I kansliet skall beslutet ges senast den 14 dagen efter det behandlingen i kansliet eller vid sammanträde avslutades. På grund av utsökningsbesvarens brådskande art skall beslut också i ärenden som behandlas i kansliet om möjligt färdigställas så snart det går t.ex. för att motparten skall höras, och kanslibehandlingen därmed avslutas.

Eftersom utsökningsbesvär i regel behandlas i kansliet utan att parterna är närvarande, måste de vanligen i god tid innan beslutet ges skriftligen underrättas om den dag då beslutet kommer att ges. Stadgandet innebär dock att om besvären godkänns i sin helhet och ingen annan part i tingsrätten har utnyttjat sin talan och motsatt sig att besvären godkänns, behöver parterna inte på förhand underrättas om beslutsdagen. Parterna får del av beslutet genom den expedition som skickas till dem. Om besvären helt eller delvis förkastas eller avvisas eller avgörs på ett annat sätt än ändringssökandens motpart har yrkat, skall ändringssökanden och den motpart som utnyttjat sin talan i tingsrätten på förhand underrättas om beslutsdagen. De parter som inte har utnyttjat sin talan i tingsrätten behöver inte underrättas om beslutsdagen. Beslutsdagen kunde enligt lagen om ansökningsärenden meddelas per post genom ett vanligt brev. Också enligt 3 kap. utsökningslagen kan ett meddelande på samma sätt skickas till rättegångsadressen.

Enligt 17 § (protokoll och dagbok) lagen om ansökningsärenden uppsätts protokoll över behandlingen av utsökningsbesvär bara om besvären behandlas vid sammanträde. Av handlingarna och protokollet i ett besvärssärende bildas en fristående akt. Av akten skall framgå nödvändiga uppgifter om besvären och be-

handlingen av dem, om de inte framgår av protokollet. Över utsökningsbesvär förs dagbok och justitieministeriet kunde meddela närmare föreskrifter om dagboken och om bildandet av akter.

Enligt 18 § (expedition) lagen om ansökningsärenden är sökanden skyldig att som expedition lösa ut beslut eller bevis över den vidtagna åtgärden. Avgifterna för domstolens prestationer fastställs med stöd av lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/93). Avgifterna är antingen handläggningsavgifter eller expeditionslösen. För behandlingen av ett ärende som gäller ändringssökande upp bärs som handläggningsavgift en rättegångsavgift. Innan fullföljdsreformen trätt i kraft måste det separat beslutas om storleken av avgiften för behandlingen av utsökningsbesvär i tingsrätten.

Med stöd av 19 § (ändringssökande) lagen om ansökningsärenden överklagas ett avgörande i utsökningsbesvär till hovrätten på det sätt som stadgas i 25 kap. rättegångsbalken. Med stöd av 20 § (kompletterande stadganden) lagen om ansökningsärenden kunde också vid behandlingen av utsökningsbesvär i tingsrätten i tillämpliga delar följas vad som gäller om behandlingen av tvistemål vid underrätt. Enligt 20 § 2 mom. lagen om ansökningsärenden iakttas i tillämpliga delar också stadgandena i lagen om insändande av vissa handlingar till domstol (248/65), när ändringssökanden sänder sin utsaga eller andra handlingar med posten eller genom bud direkt till tingsrätten. 21 och 22 §§ lagen om ansökningsärenden har ingen särskild betydelse för behandlingen av utsökningsbesvär.

13 §. *Behandling i tingsrätten* (2—4 mom.). Enligt förslaget till 10 kap. 13 § 2 mom. utsökningslagen skall ändringsansökan behandlas i brådskanke ordning och om så yrkas i ansökan skall tingsrätten genast besluta om avbrott av verkställigheten. Frågan om behovet av behandling i brådskanke ordning har utretts i samband med 8 § lagen om ansökningsärenden.

Enligt 9 kap. 14 § 3 mom. i förslaget kan verkställigheten avbrytas temporärt utan att motparten hörs. Om innehållet i förordnandet och dess giltighet samt om meddelande om förordnandet och om dess inverkan på redan utförda verkställighetsåtgärder stadgas i de föreslagna 9 kap. 15—18 §§. I propositionen

har god utsöknings sed ansetts kräva att utmätningsmannen om möjligt väntar på tingsrättens avgörande innan han fortsätter verkställigheten, om ändringssökanden i besvärsskriften har yrkat avbrott. Tingsrätten skall därför genast när besvärsskriften kommit in utreda om den innehåller ett yrkande på avbrott. Från tingsrätten kan man vid behov t.ex. per telefon fråga utmätningsmannen i vilket skede verkställigheten befinner sig. Utmättningsmannen skall underrättas om avbrottsförordnandet och om senare förändringar i det i enlighet med 9 kap. 17 § i förslaget.

Enligt 10 kap. 9 § 3 mom. i förslaget skall utmätningsmannen underrätta tingsrätten om ansökan om utsättande av ny tid eller besvärsskriften har inkommit inom utsatt tid. Om ansökan eller besvären är försenade, skall till meddelandet fogas en behövlig utredning om när besvärstiden löpt ut. Om utmätningsmannen har meddelat om en försening skall tingsrätten besluta att avvisa besvären. I oklara ärenden som lämnar rum för tolkning kan tingsrätten också inbegära ett bemötande av ändringssökanden. Om tingsrätten medan den behandlar besvären själv märker att besvären inte har anförts inom utsatt tid, även om utmätningsmannen inte har meddelat om förseningen, avvisar tingsrätten också besvären. Innan ett sådant beslut fattas skall tingsrätten dock vid behov begära ett utlåtande av utmätningsmannen och ändringssökandens bemötande i saken.

Med stöd av 9 kap. 6 § 3 mom. i förslaget kan tingsrätten när den behandlar utsökningsbesvär avvisa parten att väcka talan i verkställighetstvist i enlighet med 9 kap. 6—8 §§. Om en anvisning ges skall utmätningsmannen underrättas. Enligt 10 kap. 13 § 3 mom. i förslaget skall tingsrätten dock när den ger en sådan anvisning avgöra utsökningsbesvären till övriga delar än den fråga som verkställighetstvisten gäller. Om t.ex. en del av egendomen på grund av en utomståendes besvär rörande äganderätten klart anses tillhöra gäldenären, kan besvären förkastas till denna del. Utsökningsbesvären blir inte liggande i väntan på avgörandet i verkställighetstvisten. Anvisningen om väckande av talan i verkställighetstvist kan ingå i beslutet om utsökningsbesvären, men det finns inte heller hinder för att avgöra besvären till de delar som anvisas till verkställighetstvist separat redan innan besvären avgörs i övrigt. Om det ärende som avses i besvären i sin helhet blir

föremål för en verkställighetstvist, skall besvären inte avgöras till någon del. Till de delar som anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist har givits med anledning av utsökningsbesvären, får tingsrättens beslut inte överklagas (förslaget till 9 kap. 6 § 4 mom.).

Stadgandena om verkställighetstvist ingår i förslaget till 9 kap. 6—13 §§, och tingsrätten skall iaktta dem då den ger en anvisning. I 9 kap. 14 § 2 och 3 mom. stadgas om avbrytande av verkställigheten på grund av en verkställighetstvist. När verkställighetstvisten är avgjord, skall utmätningssmannen i enlighet med 9 kap. 12 § lägga avgörandet i tvisten till grund för verkställigheten. Om parten inte väcker talan, förlorar han enligt 9 kap. 10 § 2 mom. sin rätt att åberopa invändningen eller yrkandet i utsökningsärendet. Utmätningssmannen skall beakta detta då han fortsätter verkställigheten.

I förslaget till 9 kap. 13 § stadgas om hur en verkställighetstvist påverkar utsökningsbesvären. Om utmätningssmannen har gett en anvisning med anledning av en invändning eller ett yrkande som framställts under besvärstiden, innan besvären anförts, avvisas besvären i tingsrätten till den del som nämns i anvisningen om verkställighetstvist, om talan i verkställighetstvist väcks i enlighet med anvisningen. Samma förfarande iakttas om den part som anfört utsökningsbesvär själv väcker talan utan anvisning. Den som av utmätningssmannen fått en anvisning har i detta läge trots anvisningen rätt att i stället för att väcka talan också överklaga en åtgärd som utmätningssmannen vidtagit eller ett beslut som han fattat innan han givit anvisningen.

Stadgandet i 4 mom. om att borgenärsförteckningen och fördelningslängden med anledning av besvär bara kan ändras till ändringsökandens fördel motsvarar nuvarande 9 kap. 10 § utsökningslagen och i den föreslås inga ändringar i sak. Med stöd av detta stadgande får ändringsökanden den del av köpeskillingen som tillkommer honom enligt lag. De borgenärer som inte har anfört besvär och som har nöjt sig med fördelningen får således sin utdelning av det belopp som skall rättas i enlighet med den ursprungliga, om än felaktiga borgenärsförteckningen eller fördelningslängden. Detta stadgande i den nuvarande lagen och i lagförslaget stämmer överens med vad som enligt 100 § konkursstadgan gäller om utdelning ur konkursbo. Stadgandet utgör ett undantag från principen att ett beslut om

upphävande av en verkställighetsåtgärd med anledning av besvär i allmänhet påverkar alla som kan beröras av upphävandet.

14 §. *Hur självrättelsebeslut inverkar på besvär.* Enligt 10 kap. 14 § i förslaget kan utmätningssmannen inom en vecka sedan besvärsskriften inkommit inom en vecka göra en självrättelse av ett sådant sakfel som avses i 9 kap. 1 §. Parterna kan med stöd av 9 kap. 10 § 2 mom. skriftligen meddela utmätningssmannen att de nöjer sig med rättelsebeslutet. Om parterna har meddelat detta och rättelsebeslutet således har laga kraft, avvisas utsökningsbesvären till den del som rättelsebeslutet gör besvären obefogade. Till övriga delar skall besvären prövas oberoende av självrättelsen.

Situationen är densamma om parterna inte inom utsatt tid har överklagat ett rättelsebeslut. Besvären prövas inte till de delar som ett självrättelsebeslut med laga kraft gör besvären obefogade. Om det rättelsebeslut jämte bilagor som har sänts till tingsrätten visar att parterna inte har nöjt sig med rättelsebeslutet, kan besvären avgöras först när rättelsebeslutet har vunnit laga kraft. Tingsrätten skall när besvärstiden löpt ut fråga utmätningssmannen om rättelsebeslutet har vunnit laga kraft, om inte utmätningssmannen själv har meddelat om saken. Av den utredning som utmätningssmannen skickar med stöd av 10 kap. 12 § 3 mom. skall också framgå när rättelsebeslutet vinner laga kraft.

Om självrättelsebeslutet överklagas behandlas både besvären över utsökningsåtgärden och besvären över beslutet att rätta denna åtgärd tillsammans, eftersom båda besvären gäller samma verkställighetsåtgärd, där det slutliga innehållet bestäms genom inverkan av de båda besvären tillsammans. Det är dock vanligen olika parter vid utsökningen som överklagar självrättelsebeslutet respektive verkställighetsåtgärden. Det som anförts i båda besvären skall beaktas när saken avgörs i tingsrätten. Till de delar som självrättelsebeslutet inte heller i detta fall överklagas och rättelsebeslutet gör besvären över verkställighetsåtgärden obefogade, avvisas besvären.

15 §. *Överföring av ärenden.* Enligt 1 mom. kan tingsrätten av motiverad orsak överföra behandlingen av en ändringsansökan till en annan behörig tingsrätt där besvär mot verkställighet som skett på samma grund är anhängiga. Också i förslaget till 9 kap. 11 § 3

mom., som gäller behandlingen av verkställighetstvister, hänvisas till 10 kap. 15 § 2 mom.

Olika utmätningsmän kan som handräckning med stöd av samma utsökningsgrund sköta verkställighetsåtgärder mot samma eller olika gäldenärer (se t.ex. 3 kap. 21 b § utsökningslagen). Parterna kan överklaga också verkställighetsåtgärder som utförts i form av handräckning. Av detta följer att besvär som gäller samma utsökningsgrund och som anförts på samma grund kan vara anhängiga vid olika tingsrätter. Eftersom olika utmätningsmän med stöd av 3 kap. 23 § 1 mom. utsökningslagen uppenbart samtidigt kan utföra verkställighetsåtgärder, också utan begäran om handräckning, på grundvalen av en kopia av expeditionen eller protokollet, kan också detta ge upphov till besvär med samma innehåll mot samma utsökningsgrund. Av dessa orsaker kan det vara motiverat att samma tingsrätt behandlar alla ändringsansökningar. Därför föreslås det att en ansökan om ändring kan överföras till en annan tingsrätt.

För att en ändringsansökan skall kunna överföras krävs en motiverad orsak. Om det t.ex. i besvär som gäller samma gäldenär är frågan om verkställbarheten av samma utsökningsgrund, kan en överföring vara motiverad. Besvären skall i första hand behandlas vid den tingsrätt som prövar t.ex. besvär mot en åtgärd av den utmätningsman som begärt handräckning, eftersom han i första hand ansvarar för att utsökningsgrunden är verkställbar. Om däremot senare besvär gäller bara det förfarande som iakttagits av den utmätningsman som lämnat handräckning, skall besvären behandlas separat. Om verkställighet på samma grund riktas mot olika gäldenärer på olika orter, blir en överföring uppenbarligen mera sällan aktuell, eftersom de olika gäldenärernas invändningar mot utsökningsgrundens verkställbarhet sannolikt har framställts på olika grunder. En överföring är inte ändamålsenlig om den medför större nackdelar än fördelar.

Det är tingsrätten som beslutar om överföringen. Den kan göras antingen på begäran av någon part eller på domstolens eget initiativ. Före överföringen skall domstolen försäkra sig om att det inte finns något hinder för en överföring. Med behörig domstol avses en annan sådan tingsrätt som kan behandla utsökningsbesvär mot verkställighet som skett på samma grund. Om t.ex. ärendets behandling i den ena domstolen redan har nått beslutske-

det, medan behandlingen i den andra domstolen bara håller på att inledas, är en överföring inte motiverad.

Den överförande domstolen skall genast underrätta den mottagande domstolen om överföringsbeslutet, och samtidigt utan dröjsmål översända handlingarna i saken.

I överensstämmelse med 10 kap. 22 c § 1 mom. rättegångsbalken och 23 § konkursstadgan stadgas att den överförande domstolens beslut och andra åtgärder i ärendet är i kraft tills den domstol dit ärendet har överförts bestämmer något annat. Den överförande domstolen har t.ex. kunnat förordna att verkställigheten skall avbrytas eller att fri rättegång skall beviljas. Det är ändamålsenligt att dessa åtgärder förblir i kraft, om inte den mottagande domstolen bestämmer något annat om dem. Ärendet kan återföras bara om nya särskilda skäl det kräver.

Enligt 2 mom. får ett beslut om överförande av ett ärende inte överklagas. Förbudet gäller också ett beslut genom vilket en parts begäran om överförande har avslagits. Förbudet mot ändringssökande är motiverat eftersom beslutet om överförande inte avgör utsökningsbesvären. Beslutet är till sin natur närmast processledning. Sådana beslut får i allmänhet inte överklagas.

I propositionen finns inget särskilt stadgande om överföring av en ändringsansökan till en annan tingsrätt på den grund att det i besvär-anvisningen anges fel domstol som forum för besvären. Med stöd av 10 kap. 11 § 4 mom. i förslaget kan ärendet dock i enlighet med de allmänna rättegångsprinciperna flyttas till en annan tingsrätt om felet inte har varit klart märkbart.

16 §. *Anvisning om anförande av klagan.* Enligt nuvarande 1 kap. 2 § 1 mom. utsökningslagen arbetar utmätningsmannen under överexekutors inseende. Vid behandlingen av utsökningsbesvär har överexekutor med anledning av en förvaltningsklagan som ingått i besvären kunnat fästa uppmärksamhet också vid att utmätningsmannen gjort sig skyldig till sådana felaktiga tjänsteåtgärder och försummelser det som hör till den övervakande myndighetens behörighet och tjänsteåligganden att åtgärda. Enligt förslaget är det tingsrätten som skall behandla utsökningsbesvär mot utmätningsmannens åtgärder och beslut. Tingsrätten är dock inte en sådan högre myndighet som övervakar utmätningsmannens verksam-

het. Den prövar inom gränserna för sina befogenheter bara de i besvären nämnda verkställighetsåtgärdernas lagenlighet, men kan inte t.ex. ge utmätningssmannen anmärkningar på grund av ett felaktigt förfarande eller anhängiggöra ett disciplinärt förfarande mot utmätningssmannen.

I utsökningens besvären påtalas relativt ofta också utmätningssmannens felaktiga tjänsteåtgärder och i samband med utsökningens besvären har man i praktiken på ett lämpligt sätt kunnat pröva också de fall då parterna i ett utsökningens ärende har anfört förvaltningsklagan. Därför föreslås i propositionen att tingsrätten då den avvisar en anmälan om en felaktig tjänsteåtgärd eller om utmätningssmannens försummelse, på grund av att anmälan är en förvaltningsklagan, skall anvisa personen i fråga att anföra klagan över saken hos justitieministeriet, som enligt 1 kap. 10 § i förslaget skall sköta övervakningen av utsökningens väsendet eller hos den myndighet som anges genom förordning. Här avses länsstyrelsen, om den i förordning om utsökningens förvaltning har givits behörighet att avgöra förvaltningsklagan mot utmätningssmannen.

17 §. *Behandling av besvär i hovrätt och sökande av ändring i hovrättens avgörande.* Enligt 10 kap. 13 § 1 mom. i förslaget och 19 § lagen om ansökningsärenden söks ändring i tingsrättens avgörande med anledning av utsökningens besvär hos hovrätten på det sätt som stadgas i 25 kap. rättegångsbalken. Frågan om sökande av ändring har utretts i samband med motiveringen till 10 kap. 13 §. Enligt förslaget till 10 kap. 17 § 1 mom. skall en ändringsansökan som inom utsatt tid inlämnats till tingsrätten och som gäller tingsrättens beslut genast sändas till hovrätten. Samtidigt översänds akten i ärendet. Om ändringsansökan är förse- nad, är det enligt 25 kap. 12 a § rättegångsbalken en lagfaren medlem av underrätten som beslutar att den skall avvisas. Eftersom utsökningens besvär skall behandlas i brådska- nde ordning och eftersom de kan innehålla en begäran att verkställigheten skall avbrytas, har det ansetts motiverat att stadga att besvärsskriften skall översändas redan innan ett eventuellt bemötande har inkommit. Ett bemötande som inkommit senare sänds också utan dröjsmål från tingsrätten till hovrätten.

Hovrätten skall på ett yrkande i ändringsansökan genast besluta om avbrytande av verkställigheten i enlighet med 9 kap. 14—18 §§ i

förslaget. Förordnandet om avbrott kan med stöd av 14 § 3 mom. utfärdas temporärt utan att motparten hörs. I hovrätten kan ett sådant förordnande meddelas av en ledamot. Ändringsansökan skall i hovrätten behandlas i brådska- nde ordning.

Vid behandlingen av utsökningens besvär i hov- rätten iakttas också 10 kap. 13 § 3 och 4 mom. samt 15 § i förslaget, vilka gäller tingsrätten, och vilkas innehåll har behandlats i motivering- en till paragraferna i fråga.

Enligt paragrafens 2 mom. gäller om ären- dets behandling i hovrätten och om sökande av ändring från hovrätten till högsta domstolen i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas i 26 och 30 kap. rättegångsbalken. Det föreslagna stadgandet innebär att den nuvarande tiden på 30 dagar för ansökan om besvärstillstånd och för inlämnande av besvär från hovrätten till högsta domstolen enligt 10 kap. 15 § 1 mom. utsökningens förlängs till 60 dagar, dvs. blir lika lång som i tvistemål och brottmål. Det är inte längre motiverat med en exceptionellt kort besvärstid, eftersom besvärstillstånd i allmän- het kan beviljas bara i mål och ärenden där högsta domstolens avgörande har betydelse som prejudikat.

Vid behandlingen av besvärens ärenden gäller också stadgandet om rättegångsadress i försla- get till 3 kap. 21 och 27 §§.

18 §. *Skyldighet att ersätta rättegångskostna- derna till följd av ändringsansökan.* Enligt denna paragraf kan den domstol som behandlat be- svären ålägga den som domstolens beslut går emot att ersätta motparten för dennes kostna- der för sökandet av ändring, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas i 21 kap. rättegångsbalken.

Om ersättning av myndigheternas kostnader med anledning av utsökningens förfarandet stad- gas i 8 kap. 3—6 och 8 §§ utsökningens lagen. Om ersättning av parternas kostnader stadgas i 3 kap. 37 § samt 8 kap. 1—2 och 7 §§ utsökningens lagen. Därtill finns det i lagen stadganden om ställande av säkerhet för ersättning av kost- naderna för en upphävd eller ändrad verkstäl- lighet. Enligt dessa stadganden har parterna inte i dag rätt till ersättning för de partskost- nader (rättegångskostnader) som har föranletts av utmätningssmannens verkställighetsåtgärder. Ett stadgande om skyldighet att ersätta parts- kostnaderna i förfarande hos överexekutor finns i den ovan nämnda 8 kap. 2 §, enligt vilken överexekutor bestämmer om saken "ef-

ter ty skäligt finnes". Om ändringssökandens skyldighet att ersätta motpartens kostnader med anledning av ett obefogat ändringssökande i hovrätten stadgas i 10 kap. 13 § utsökningslagen, enligt vilken ändringssökanden skall ersätta kostnaderna efter vad hovrätten finner skäligt. Om besvären godkänns måste hovrätten avgöra ersättningskyldigheten enligt omständigheterna i varje enskilt fall.

Den föreslagna 10 kap. 18 § gäller bara partskostnaderna med anledning av ändringssökandet, dvs. rättegångskostnaderna. Parten måste yrka ersättning för sina kostnader. Stadgandet gäller inte kostnaderna för utsökningsförrättningen, dvs. de egentliga utsökningskostnaderna och inte heller de partskostnader som uppkommit i samband med utmätningens verkställighet. Då det gäller skyldigheten att betala de egentliga utsökningskostnaderna iakttas 8 kap. utsökningslagen, enligt vilket också den inbördes skyldigheten för parterna vid utsökningen att betala utsökningsavgifterna bestäms enligt 5 § 2 mom. lagen om utsökningsväsendet.

Det föreslagna stadgandet i 18 § innebär att den part som förlorar målet i tingsrätten kan åläggas att ersätta motpartens rättegångskostnader, om inte annat stadgas. Enligt stadgandets ordalydelse är det domstolen som prövar om en ersättningskyldighet skall fastställas. Av utsökningsförfarandets natur kan följa att ändringssökanden förordnas att med iakttagande i tillämpliga delar av 21 kap. 4 § rättegångsbalken bära sina egna rättegångskostnader, när gäldenärens besvär godkänns i ett ärende där borgenären inte har utnyttjat sin talan och inte heller har kunnat påverka slutresultatet av den verkställighet som utmätningssmannen utfört. Vid beslut om ersättande av rättegångskostnaderna i enlighet med 21 kap. rättegångsbalken måste därmed beaktas utsökningsärendenas karaktär av verkställighet som sköts av myndigheterna, där besvären ofta föranleds av omständigheter om vilka myndigheterna ensamma kan bestämma. Om tingsrättens beslut med anledning av utsökningsbesvär överklagas hos hovrätten, iakttas i hovrätten i tillämpliga delar 21 kap. 16 § rättegångsbalken.

Om parternas möjlighet att beviljas fri rättegång vid ändringssökande enligt utsökningslagen stadgas i förslaget till lag om ändring av lagen om fri rättegång.

Ikraftträdelsestadgande. Av de orsaker som nämns i den allmänna motiveringen och i

avsnitt 3 i den allmänna motiveringen föreslås lagen träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter kan vidtas innan lagen träder i kraft.

Övergångsstadganden utfärdas särskilt genom lag i samband med indragandet av överexekutor. Då kan man i samma författning ta ställning till hur alla de ärenden som överförs från överexekutor skall behandlas under övergångsperioden.

1.2. Lag om upphävande av 1—4 §§ lagen om utsökningsväsendet

Stadgandena i det nya 1 kap. utsökningslagen och i den förordning som skall utfärdas med stöd av dess 17 § ersätter som ovan förklarats 1—4 §§ lagen om utsökningsväsendet. Därför kan dessa sistnämnda lagrum upphävas.

1.3. Lagen om avbetalningsköp

Enligt lagen om avbetalningsköp (91/66) är ett avtal om avbetalningsköp som ingåtts i stadgad form verkställbart utan dom eller beslut. Den äganderätt till föremålet som i avtalet förbehållits säljaren förhindrar inte att föremålet mäts ut för köparens skuld, men säljarens rätt till den obetalade delen av försäljningspriset skall tillgodoses när föremålet realiserats (9—11 och 18 §§). Också det protokoll mellan säljaren och köparen över utmätningssmannens uppgörelse som vunnit laga kraft är verkställbart för indrivning av den skuld som fastställts i det (16 §).

Ändring i utmätningssmannens åtgärder som gäller återtagande av ett föremål som sålts på avbetalning och verkställande av uppgörelse mellan säljaren och köparen, söks med tillämpning av systemet för sökande av ändring i utsökningslagen. Därför föreslås 13, 14 och 16 §§ lagen om avbetalningsköp bli ändrade så att det nya systemet för sökande av ändring i utsökning blir tillämpligt också i dessa ärenden.

I förslaget föreslås inga ändringar i stadgandena om utsökningsmyndigheternas befogenheter att ge handräckning och verkställa uppgörelse enligt lagen om avbetalningsköp, och parternas rätt att avtala om återköp och

uppgörelse samt att direkt i underätten väcka talan om dessa åtgärder påverkas inte. I propositionen föreslås inte heller ändringar i området för vilka beslut och förrättningar som kan överklagas.

13 §. Enligt nuvarande 13 § 1 mom. lagen om avbetalningsköp kan utmätningens beslut i ärende angående handräckning eller uppgörelse eller hans förfarande vid en förrättning till vilken han skridit med stöd av lagen om avbetalningsköp överklagas hos överexekutor. Enligt den reviderade utsökningslagen söks ändring i utmätningens åtgärder och beslut hos tingsrätten (förslaget till 10 kap. 2 § utsökningslagen). Därmed skall också ändring i åtgärder och beslut enligt lagen om avbetalningsköp med stöd av den föreslagna 13 § sökas i enlighet med 10 kap. utsökningslagen. Besvär som gäller handräckning och uppgörelse anføres således hos den tingsrätt som behandlar utsökningsbesvär inom vars domkrets åtgärden har vidtagits.

Enligt nuvarande 13 § 1 mom. skall köparen anföra besvär senast den tjugonde dagen efter den dag beslutet fattades eller förrättningen ägde rum samt säljaren inom samma tid från det han fått kännedom om beslutet eller förrättningen.

Enligt förslaget skall också utmätningens åtgärder och beslut med stöd av lagen om avbetalningsköp överklagas inom tre veckor, i enlighet med 10 kap. 4 § utsökningslagen. Besvärstiden börjar för köparen på samma sätt som för gäldenären enligt det sistnämnda lagrummet och för säljaren på samma sätt som för borgenären. Därmed börjar besvärstiden också för köparen från den dag då han fått del av beslutet eller förrättningen, om han inte på förhand har underättats om förrättningsdagen eller beslutsdagen eller om han inte varit närvarande vid förrättningen.

I fråga om uppgörelse enligt lagen om avbetalningsköp stadgas därtill separat att tiden för anförande av besvär över uppgörelsen för både köparen och säljaren räknas från den dag då han fått del av beslutet. Det är frågan om den dag då parten har fått del av slutresultatet av uppgörelsen, dvs. om den fordran eller betalningsskyldighet som enligt protokollet över uppgörelsen ålagts honom respektive motparten. Utmätningens man skall på tjänstens vägnar delge den part som inte varit närvarande vid uppgörelsen protokollet över denna. Eftersom protokollet sänds på tjänstens

vägnar, får sökandens motpart protokollet utan avgift. I delgivningen iaktas de tillämpliga stadgandena i utsökningslagen, så att protokollet kan sändas till den rättegångsadress som parten uppgett, som vanligt brev.

Det faktum att uppgörelseprotokollet delges parterna på tjänstens vägnar garanterar att uppgörelsebeslutet vinner laga kraft så snabbt som möjligt. Om uppgörelsen saknar laga kraft gäller beträffande utmätning av fordran på basis av uppgörelsen enligt förslaget till 16 § lagen om avbetalningsköp vad som stadgas i 3 kap. 7 § utsökningslagen; utmätningen kan göras, men egendomen kan i regel inte säljas innan uppgörelsen har vunnit laga kraft. Också i det fall att egendomen har sålts kan de influtna medlen enligt 6 kap. 1 § 2 mom. utsökningslagen lyftas bara mot pant eller säkerhet.

Enligt 13 § 2 mom. får ändring i överexekutors beslut med anledning av besvär över uppgörelse inte sökas. I propositionen har det inte ansetts motiverat att förbjuda fullföljd av tingsrättens beslut, eftersom ändringssökandet inte i regel avbryter verkställigheten. Samtidigt som behovet av ett system med besvärstillstånd från tingsrätten till hovrätten bedöms mera allmänt skall det övervägas om det behövs gränser för ändringssökandet.

Vid besvär över utmätningens åtgärder eller beslut på basis av lagen om avbetalningsköp iaktas i enlighet med hänvisningen i 13 § 1 mom. i tillämpliga delar det föreslagna 10 kap. utsökningslagen också till övriga delar än de ovan nämnda stadgandena. Besvär skall t.ex. anföras skriftligen och inlämnas till utmätningens kansli. Om besvärsskriftens innehåll och bilagor stadgas i 10 kap. 7 § utsökningslagen. Utmätningens man skall till sitt beslut foga en besvärshänvisning och till besvär en utredning av förrättningsmannen samt sitt eget utlåtande. Besvaren behandlas i tingsrätten och hovrätten i enlighet med de föreslagna 10 kap. 13—18 §§.

I paragrafen intas också en hänvisning till stadgandena om självrättelse, avbrytande av verkställigheten och verkställighetstvist i förslaget till 9 kap. utsökningslagen.

I den nuvarande lagen om avbetalningsköp finns inga stadganden om utmätningens självrättelse. Utmätningens man kan enligt förslaget rätta ett beslut som fattats eller en verkställighetsåtgärd som vidtagits med stöd av lagen om avbetalningsköp, med tillämpande på

motsvarande sätt av 9 kap. 1—5 §§ samt 10 kap. 10 § utsökningslagen. Utmätningssmannen kan rätta både sakfel och skrivfel.

Till utmätningssmannens verkställighetsåtgärder och beslut enligt lagen om avbetalningsköp räknas närmast handräckning för att återta ett föremål och för att verkställa uppgörelse. Verkställigheten har i enlighet med 9 kap. 1 § 4 mom. utsökningslagen slutförts när uppgörelsebeslutet har vunnit laga kraft. I den föreslagna 13 § stadgas därtill särskilt att en uppgörelse med laga kraft med stöd av 9 kap. 1 § 1 mom. i den nämnda lagen kan rättas med parternas medgivande.

Enligt 13 § gäller om avbrytande av utmätningssmannens verkställighet på motsvarande sätt 9 kap. 14—18 §§ utsökningslagen. Verkställigheten kan avbrytas med anledning av självrättelse, verkställighetstvist och besvär. Förordnandet om avbrott kan t.ex. i tingsrätten ges i kansliet av en domare. Om en verkställighetstvist anhängiggörs inom utsatt tid, kan den domstol som behandlar tvisten avbryta verkställigheten i enlighet med den föreslagna 9 kap. 14 § utsökningslagen. Detta stadgande ersätter nuvarande 16 § 3 mom. lagen om avbetalningsköp som gäller avbrytande av verkställigheten på grund av återvinningstalan.

Enligt nuvarande 13 § 1 mom. lagen om avbetalningsköp kan överexekutor, om han finner saken tvistig, anvisa en ändringssökande som överklagar en utmätningssmannens åtgärd att utföra talan vid domstol i enlighet med 3 mom. Enligt det momentet har säljaren och köparen vid avbetalningsköp rätt att med anledning av handräckning eller uppgörelse söka återvinning vid den allmänna underrätten på den ort där handräckningen har givits eller uppgörelsen verkställts. Talan kan väckas oberoende av besvär, och den skall anhängiggöras inom sex månader från förrättningsdagen eller från den dag då överexekutors beslut givits. Utmätningssmannen skall vid förrättningen och överexekutor i sitt beslut meddela inom vilken tid och vid vilken domstol återvinning kan sökas.

Enligt den föreslagna paragrafen ersätter stadgandena om verkställighetstvist i 9 kap. 6—13 §§ utsökningslagen de nuvarande stadgandena om återvinning i utsökningslagen. Utmätningssmannen kan med iakttagande i tillämpliga delar av 9 kap. 6 § utsökningslagen ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist, om saken är oklar och inte

kan redas ut i utsökningsförfarandet. En anvisning kan ges t.ex. i ett fall som gäller egendomens värde eller beloppet av säljarens återstående fordran eller om någon annan sådan omständighet som medför att avgörandet är beroende av speciell bevisning. Också den domstol som behandlar besvären kan ge en anvisning och parterna kan väcka talan i verkställighetstvist utan anvisning.

Enligt 12 § 3 mom. lagen om avbetalningsköp får utmätningssmannen vid behov då han verkställer en uppgörelse anlita sakkunniga vid värdering av godset. Detta stadgande föreslås inte bli ändrat. Utmätningssmannen kan inte med stöd av nuvarande 13 § utsökningslagen ens i ett stridigt fall ge en anvisning om återvinningstalan. Också i förslaget har man utgått från att utmätningssmannen vid behov i första hand med hjälp av sakkunniga skaffar fram en utredning om egendomens värde och att han bara i undantagsfall ger en anvisning om verkställighetstvist. Utmätningssmannen kan ge en anvisning bara om godsets värde förblir oklart trots det sakkunnigutlåtande som han inhämtat. Köparen och säljaren har dock, om värdet är oklart, rätt att anhängiggöra en verkställighetstvist också utan anvisning, om utmätningssmannen inte ger någon sådan.

Enligt 10 § 2 mom. lagen om avbetalningsköp får handräckning inte ges om köparen gör troligt att han på grund av en avtalsstridig prestation av säljaren har rätt att hålla köpeskillingen inne. Eftersom stadgandet förbjuder handräckning kan utmätningssmannen inte i detta fall ge en anvisning om verkställighetstvist och talan i verkställighetstvist kan inte heller väckas utan anvisning.

Vid behandlingen av en verkställighetstvist i samband med verkställighet enligt lagen om avbetalningsköp iakttas i tillämpliga delar 9 kap. 6—13 §§ utsökningslagen. Tiden för anförande av besvär över uppgörelse räknas för både köparen och säljaren på det ovan nämnda sättet från den dag då de fått del av uppgörelsebeslutet. Därmed kan parterna alltid inom den utsatta tiden efter det de fått del av uppgörelsen underställa domstolen frågan om betalningsskyldigheten genom utsökningsbesvär eller i form av en verkställighetstvist. Frågan om vem som skall få anvisningen om verkställighetstvist avgörs med iakttagande i tillämpliga delar av de relevanta stadgandena i utsökningslagen (förslaget till 9 kap. 8 § 2 mom. utsökningslagen). Om egendomens värde

är oklart, kan anvisningen ges antingen åt köparen eller åt säljaren beroende på situationen och på vilkenderas invändning utmätningssökanden anser att föranleder oklarheten.

När uppgörelsen har vunnit laga kraft kan anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist inte längre ges i fråga om uppgörelsen och talan kan inte heller väckas utan anvisning. Enligt förslaget till ny 13 § lagen om avbetalningsköp kan en verkställighetstvist beträffande uppgörelsen som köparen eller säljaren har anhängiggjort efter det uppgörelsen vunnit laga kraft inte prövas. Stadgandet motsvarar förslaget till 9 kap. 6 § 2 mom. och 9 § 1 mom. utsokningslagen.

Lagen om avbetalningsköp förhindrar inte att ett föremål som sålts på avbetalningsköp mäts ut hos gäldenären för någon annan skuld än den som beror på avbetalningsköpet. I nuvarande 18 § 3 mom. stadgas om rätten för utmätningssökanden att på samma sätt som köparen överklaga utmätningssökandens beslut eller förfarande, om han inte fått full betalning för sin fordran. Utmätningssökanden har också rätt att väcka återvinningstalan med anledning av förrättningen. Trots att stadgandet om återvinningstalan i 13 § föreslås bli slopat föreslås nu inga ändringar i 18 § lagen om avbetalningsköp. När stadgandet om återvinningstalan i 13 § slopas har inte heller utmätningssökanden längre sådan rätt att väcka talan. Utmätningssökanden kan dock i de fall som avses i 18 § lagen om avbetalningsköp framställa invändningar som påverkar verkställigheten, och hans rätt att väcka talan i verkställighetstvist avgörs i enlighet med det nya hänvisningsstadgandet i 13 § med stöd av stadgandena om verkställighetstvist i utsokningslagen. Utmätningssökanden skall isåfall väcka talan i verkställighetstvist mot både säljaren och köparen.

14 §. Paragrafens 2 mom. föreslås bli ändrat på det sätt som reformen av ändringssökandet i utsokning kräver. I slutet av momentet stryks hänvisningen till nuvarande återvinningstalan enligt 13 § 3 mom., eftersom detta stadgande föreslås bli ersatt med utsokningslagens stadganden om verkställighetstvist. Om ett föremål återtogs med stöd av dom, skall utmätningssökanden verkställa en lagenlig uppgörelse, om inte parterna sinsemellan kommer överens om saken. Också i detta fall kan stridigheter i samband med uppgörelsen enligt 13 § lagen om avbetalningsköp tas upp till behandling som en verkställighetstvist.

16 §. I den nuvarande paragrafen stadgas om indrivning i exekutiv väg av en fordran som grundar sig på uppgörelse. Början av den föreslagna 16 § motsvarar nuvarande 16 § 1 och 2 mom.: både säljarens och köparens fordran på grund av ett uppgörelseprotokoll som vunnit laga kraft kan utsökas på det sätt som stadgas om verkställighet av beslut med laga kraft. Köparens fordran som grundar sig på uppgörelse betalas dock i första hand ur det belopp som eventuellt av köparen deponerats hos utmätningssökanden i enlighet med 4 § 1 mom. lagen om avbetalningsköp.

Frågan om uppgörelsens laga kraft påverkas av det ovan nämnda föreslagna stadgandet i 13 §, enligt vilket tiden för anförande av besvär över uppgörelsen både för köparen och för säljaren räknas från delgivningssdagen. I syfte att säkerställa verkställigheten stadgas dock samtidigt att också en fordran som grundar sig på en uppgörelse som inte har vunnit laga kraft kan utmätas i enlighet med 3 kap. 7 § utsokningslagen. Utmätningssökanden kan med stöd av protokollet över uppgörelsen verkställa utmätningen hos den gäldenär som anges i protokollet, om inte denna ställer pant eller säkerhet för det belopp som skall betalas. Den utmäta egendomen får dock inte säljas utan gäldenärens samtycke innan uppgörelsen vunnit laga kraft. Egendom som förfars och motsvarande kan dock säljas, om borgenären ställer säkerhet. För att medlen skall kunna lyftas på basis av en uppgörelse som inte har vunnit laga kraft krävs det enligt 6 kap. 1 § utsokningslagen också i detta fall att säkerhet ställs.

I lagen om avbetalningsköp finns inget stadgande om dröjsmålsränta på uppgörelseskulder och här har funnits rum för tolkning. Högsta domstolen har nyligen i sina avgöranden (HD 1993:77 och 1993:96) funnit att förfallodagen för en uppgörelseskuld skall anses vara den dag uppgörelsen verkställdes. Enligt det senare avgörandet kan utmätningssökanden när han fastställer en uppgörelseskuld samtidigt på borgenärens yrkande för skulden bestämma en dröjsmålsränta på 16 % enligt 5 § 1 mom. räntelagen, eftersom något annat inte stadgas om ränta på uppgörelseskuld och räntan i fråga är bunden vid kapitalet av den skuld som fastställs vid uppgörelsen.

I paragrafen intas ett uttryckligt stadgande om dröjsmålsränta och räntans förfallodag. I fråga om dröjsmålsräntans storlek iakttas 4 §

räntelagen. Dröjsmålsräntan är 16 %, om inte något annat följer av paragrafens 2 mom. Förfallodagen för dröjsmålsräntan är uppgörelsedagen, och dröjsmålsränta skall betalas från den dagen. För att dröjsmålsräntan skall kunna indrivnas med stöd av uppgörelseprotokollet krävs det att utmätningsmannen i protokollet har fastställt skyldigheten att betala ränta. Detta kan utmätningsmannen göra bara om ett yrkande om saken har framställts i ansökan om uppgörelse. Den som ansöker om uppgörelse kan vid behov komplettera sin ansökan under förutsättning att motparten på behörigt sätt får meddelande om de nya yrkandena. Om skyldigheten att betala dröjsmålsränta inte har fastställts i protokollet över uppgörelsen, kan man vid verkställigheten av uppgörelsefordran uppbära dröjsmålsränta bara om domstolen har givit en separat dom om räntan.

Enligt det nuvarande 16 § 3 mom. lagen om avbetalningsköp förhindrar återvinningstalan inte utsökning av en fordran på grund av uppgörelsen eller lyftande av ett belopp som eventuellt deponerats hos utmätningsmannen, om inte domstolen förordnar att verkställigheten skall avbrytas. Häradsdomaren kan med stöd av 16 § ge ett temporärt förordnande om avbrott.

Utsökningslagens nya stadganden om verkställighetstvist och avbrytande av verkställigheten ersätter som ovan nämnts de nuvarande stadgandena om återvinningstalan och avbrytande av verkställigheten i lagen om avbetalningsköp.

Ikraftträdelsestadgande. Också denna lag föreslås av de orsaker som nämnts i motiveringen till utsökningslagens ikraftträdelsestadganden träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning och övergångsstadganden utfärdas särskilt genom lag.

1.4. Lagen om fri rättegång

1 §. Förslaget till 10 kap. 18 § utsökningslagen gäller skyldigheten att ersätta rättegångskostnaderna (partskostnaderna) på grund av ändringssökande. Den domstol som behandlat utsökningsbesvären kan ålägga den som domstolens beslut går emot att ersätta motparten för dennes kostnader för sökandet av ändring, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas i 21 kap. rättegångsbalken. Samtidigt

föreslås 1 § 1 mom. 1 punkten lagen om fri rättegång av de orsaker som nämnts i den allmänna motiveringen bli ändrad så att fri rättegång kan beviljas också då en allmän domstol behandlar besvärssärenden enligt utsökningslagen.

Befrielsen gäller de kostnader som avses i lagen om fri rättegång och som åsamkats personen i fråga i tingsrätten, hovrätten och högsta domstolen med anledning av ändringssökande enligt det föreslagna 10 kap. utsökningslagen. Om ett biträde har förordnats för ändringssökanden med stöd av lagen om fri rättegång, har biträdet rätt att av statens medel få ett arvode och ersättning för sina kostnader. Fri rättegång beviljas i den domstol som behandlar besvären. I fråga om ansökan iaktas stadgandena i lagen om fri rättegång.

Vid behandlingen i tingsrätten av utsökningsbesvär iaktas i tillämpliga delar lagen om ansökningsärenden (förslaget till 10 kap. 13 § utsökningslagen). Trots det är utsökningsbesvär inte ett sådant ansökningsärende som avses i lagen. Därmed behöver specialstadgandena om ansökningsärenden i lagen om fri rättegång inte beaktas vid beslut om fri rättegång i samband med utsökningsbesvär.

Den befrielse det här är frågan om gäller inte sådana kostnader som har åsamkats personen i fråga av utsökningsförfarandet före utsökningsbesvären och inte heller utmätningsmannens verkställighetsåtgärder efter besvären. Med stöd av 9 § lagen om fri rättegång kan visserligen den som ansöker om utsökning befrias från kostnaderna för verkställighetsförfarandet, om han i det förfarande som har lett till det beslut eller den dom som skall verkställas har beviljats fri rättegång.

Ikraftträdelsestadgande. Också denna lag föreslås träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning, i samband med att ändringen av utsökningslagen träder i kraft.

1.5. Språklagen

Enligt 10 § 2 mom. språklagen (1424/92) får kungörelser och meddelanden som gäller en enskilds rätt och som vissa myndigheter, bl.a. länsmännen, på tjänstens vägnar utfärdar i ett tvåspråkigt ämbetsdistrikt enligt prövning avfattas enbart på befolkningsflertalets språk, om inte sökanden fordrar något annat. Detta

moment fogades till lagen genom en lag av den 5 april 1935 (141/35). Ändringen motiverades av en strävan att undvika de onödiga kostnader som tvåspråkiga kungörelser till alla parter medförde. I det ursprungliga momentet ingick en förteckning över ärenden, bl.a. nämndes auktionsärenden. Momentet ändrades genom en lag av den 10 januari 1975 (10/75), där exempelförteckningen utelämnades såsom onödig. Den egentliga orsaken till ändringen var att momentets förteckning över myndigheter revideras på grund av att de där nämnda kronofogdetjänsterna hade indragits och att ordningsrätterna och länsmännen inte ingick i den. Ordningsrätterna har sedermera indragits, och försäljningen av fastigheter och fartyg i utsökningsväg har överförts från magistraterna till stadsfogdarna genom en ändring av utsökningslagen (867/84). Också magistraterna har i samband med underrättsreformen dragits den 1 december 1993 (1419/92). Genom en ändring av 10 § 2 mom. språklagen (1424/92) slopades omnämmandet av magistraten och ordningsrätten ur lagrummet och rådstuvurätterna och häradsrätterna har i samband med underrättsreformen ersatts med tingsrätterna.

Eftersom de auktionsärenden som nämns i den ursprungliga förteckningen över ärenden i stadgandet har överförts från magistraten till stadsfogden, föreslås 10 § 2 mom. språklagen bli ändrad så att stadsfogden fogas till förteckningen över myndigheter. Denna ändring har föreslagits också i ett betänkande av den justitieministeriet tillsatta arbetsgruppen för förnyande av realiserings- och redovisningsstadgandena vid utsökning (Justitieministeriets lagberedningsavdelnings publikation 2/1989). Eftersom det är meningen att ändringen skall träda i kraft så snart förslaget har godkänts, har man inte här kunnat ta in termen "häradsfogde".

Enligt stadgandet har sökanden dock alltid rätt att fordra kungörelse på båda språken. Enligt 5 kap. 6 § utsökningslagen kan utmätningsmannen meddela om försäljning av lös egendom inte bara genom kungörelse utan också på annat sätt. Kungörelse om exekutiv auktion av en fastighet kan enligt 5 kap. 18 § utsökningslagen publiceras i en tidning som gäldenären eller borgenären begär. Dessa stadganden gör det möjligt att också inom ett enspråkigt område publicera kungörelsen inte

bara på stadgat sätt utan också på gäldenärens eller borgenärens språk, om det finns anledning till detta.

Ikraftträdelsestadgande. Av de orsaker som nämns i avsnitt 3 i detaljmotiveringen föreslås ändringen av 10 § språklagen träda i kraft så snart som möjligt sedan den förslaget har godkänts och lagen stadfästs.

2. Närmare stadganden och bestämmelser

I utsökningsförordningen, vilken utfärdats med stöd av utsökningslagen, kommer att göras de tillägg och ändringar som lagen om ändring av utsökningslagen kräver. Det kan dock vara ändamålsenligt att utfärda de administrativa bestämmelser som nämns i förslaget till 1 kap. 17 § utsökningslagen i en separat förordning.

Om avgifterna för behandling av utsökningsbesvär stadgas särskilt.

Avsikten är att förordningarna ges samtidigt som förordningen om införande av de föreslagna lagarna.

3. Ikraftträdande

Den föreslagna lagen kan vad 1 kap. utsökningslagen beträffar införas först när lokalförvaltningsreformen genomförs också till övriga delar. Detta beräknas ske vid ingången av 1996. För att 1 kap. utsökningslagen skall kunna träda i kraft måste också överexekutorsinstitutionen dras in.

Vid justitieministeriet bereds som bäst förslag till lagar om överförande av verkställigheten av vårdnaden om barn och umgängesrätt samt av andra uppgifter som ännu sköts av överexekutor till andra myndigheter. Också det föreslagna nya 10 kap. utsökningslagen, vilket ersätter det tidigare 10 kap., kan träda i kraft först när överexekutors uppgifter helt har indragits.

Av ovan nämnda orsaker föreslås det, att de föreslagna lagarna skall träda i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Men eftersom lagen om ändring av 10 § språklagen inte kräver administrativa eller andra förberedelser, föreslås den träda i kraft så snart som möjligt sedan förslaget har godkänts och lagen stadfästs.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av utsökningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i utsökningslagen av den 3 december 1895 3 kap. 12 § 3 mom., 4 kap. 9 c §, 5 kap. 45 § 4 mom. och 6 kap. 14 §,

sådana de lyder, 3 kap. 12 § 3 mom., 5 kap. 45 § 4 mom. och 6 kap. 14 § i lag av den 18 maj 1973 (389/73) och 4 kap. 9 c § i lag av samma dag (394/73),

ändras 1 kap., 3 kap. 12 § 2 mom., 13 § 1 mom., 20 a § 2 och 4 mom. och 32 §, 4 kap. 9 b och 10 §§, 5 kap. 9 § 3 mom., 11 § 4 mom. och 45 § 3 mom. samt 6 kap. 12, 17 och 18 §§ samt 9 och 10 kap.,

av dessa lagrum 1 kap. sådant det lyder jämte ändringar, 3 kap. 12 § 2 mom., 13 § 1 mom., 20 a § 2 och 4 mom. och 32 § samt 5 kap. 45 § 3 mom. sådana de lyder i nämnda lag av den 18 maj 1973 (389/73), 4 kap. 9 b § sådan den lyder i lag av samma dag (394/73) och 10 § sådan den lyder ändrad genom lagar av den 13 juni 1929 och den 18 oktober 1929 (239 och 321/29) samt nämnda lag av den 18 maj 1973 (389/73), 5 kap. 9 § 3 mom. sådant det lyder i lag av den 27 november 1987 (897/87), 11 § 4 mom. sådant det lyder i lag av den 15 juni 1984 (461/84) och 6 kap. 18 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 14 december 1984 (867/84) samt 9 och 10 kap. sådana de lyder jämte ändringar, samt

fogas till 3 kap. 21 § ett nytt 4 mom. i stället för det 4 mom. som upphävts genom lag av den 20 december 1985 (1016/85), till 27 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 18 maj 1973 (389/73), ett nytt 3 mom. och till 3 kap. en ny 32 a §, till 5 kap. 6 §, sådan den lyder i sistnämnda lag, ett nytt 3 mom. och till 21 §, sådan den lyder i lag av den 12 mars 1909, ett nytt 3 mom., till 6 kap. 15 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 18 maj 1973 (389/73), nya 3 och 4 mom. samt till 8 kap. en ny 9 § som följer:

1 kap.

Allmänna stadganden*Utsökningsmyndigheter*

1 §

Utmättningsman

Utsökningsärenden behandlas av en utmättningsman. Utmättningsman är häradsfogden. Häradsfogden skall också verkställa domar i brottmål på det sätt som stadgas särskilt.

2 §

Domstol

De allmänna domstolarna är i utsökningsärenden besvärinstans på det sätt som stadgas i 10 kap. samt behandlar de utsökningsärenden som enligt vad som särskilt stadgas ankommer på dem.

3 §

Utmättningsmannens verksamhetsområde och samarbete

Det lokala utsökningsväsendet ordnas häradsvis.

Justitieministeriet kan, om en ändamålsenlig organisering av det lokala utsökningsväsendet förutsätter det, på framställning av länsstyrelsen bestämma att exekutionsverket i ett härad eller häradsämbetets exekutionsavdelning skall sköta uppgifter också inom ett annat häradsområde eller bestämma att exekutionsavdelningar eller exekutionsverk i olika härader skall samarbeta vid skötseln av uppgifter.

4 §

Biträdande utmättningsman

En biträdande utmättningsman utför de verkställighetsuppdrag som utmättningsmannen bestämmer. Om biträdande utmättningsman gäller då, med de begränsningar som nämns i 5 §, vad som stadgas om utmättningsman.

5 §

Utmättningsmannens uteslutande behörighet

Utmättningsmannen skall själv

- 1) besluta om godkännande av säkerhet som har ställts med stöd av 3 kap. 20 §,
- 2) sälja utmätt fast egendom, fartyg som

antecknats i fartygsregistret samt andelar i sådana fartyg och gods som inlastats i sådana fartyg, registrerade luftfartyg, egendom som nämns i 1 § lagen om inteckning i bil (810/72), aktier i ett bostads- eller fastighetsaktiebolag som berättigar till besittning av en lägenhet samt annan utmätt egendom som vederligen utgör säkerhet för lån med stöd av inteckning eller pant- eller retentionsrätt,

3) fördela köpesumman för egendom som nämns i 2 punkten eller för annan egendom, när det enligt 6 kap. 3—5 §§ behövs ett särskilt fördelningsförfarande,

4) överföra ett ärende till utmätningsmannen på en annan ort och begära handräckning av honom,

5) förordna att en gäldenär som håller sig undan eller en sådan företrädare för honom som nämns i 3 kap. 34 b § skall hämtas till utsökningsutredning, förordna att en gäldenär skall överlämna bokföringsböcker eller bokföringsmaterial för granskning, förelägga vite enligt 3 kap. 34 d § och anhålla om att sådant vite skall dömas ut,

6) påföra betalningsskyldighet i enlighet med 3 kap. 20 a § 2 mom., 4 kap. 9 b §, 5 kap. 9 § 3 mom., 11 § 4 mom. eller 45 § 3 mom. eller 8 kap. 4 §,

7) besluta om beviljande av säkringsåtgärder enligt 7 kap. 11 a §,

8) besluta om rättelse av en utsökningsåtgärd med stöd av 9 kap. 1 § 1—3 mom. och 10 kap. 10 §, om meddelande av anvisning enligt 9 kap. 6—8 §§ och om avbrytande av verkställighet, samt

9) verkställa uppgörelse mellan säljaren och köparen i ett avbetalningsköp.

6 §

Annan tjänsteman

Utmätningssmannen får vid behov förordna en annan tjänsteman som är underställd honom att utföra ett enskilt verkställighetsuppdrag. För tjänstemannen gäller då vad som stadgas om biträdande utmätningsman.

7 §

Utmätningssmannens övervakningsskyldighet

Utmätningssmannen skall övervaka att de tjänstemän som är underställda honom sköter sina uppgifter på behörigt sätt och att de iakttar de föreskrifter som har meddelats dem.

Utmätningssmannen kan vid behov överföra ett ärende till en annan tjänsteman eller sköta det själv.

8 §

Jäv för utmätningsman

Utmätningssmannen får inte vidta verkställighetsåtgärder i ett ärende där han är jävig. Utmätningssmannen är jävig om

1) han till en part står i sådant släktskapsförhållande eller svågerlag som enligt 13 kap. 1 § rättegångsbalken utgör jäv för domare,

2) utmätningsmannen eller en person som till honom står i ett sådant förhållande som nämns i 1 punkten är part i ärendet eller annars kan förvänta sig nytta eller skada av förrättningen,

3) utmätningsmannen har varit befullmäktigad av en part i samma ärende, eller

4) utmätningsmannen i något annat ärende än ett tjänsteärende är motpart till någon av parterna, dock inte om parten efter det utsökningsärendet blivit anhängiggjort gör sig till utmätningsmannens motpart i syfte att göra honom jävig.

En häradsfogde, som är jävig, skall anmäla detta till den som förordnar en ställföreträdare för honom. Denne skall förordna en annan häradsfogde i hans ställe. I det sistnämnda beslutet får ändring inte sökas. En biträdande utmätningsman, som är jävig, skall anmäla detta till häradsfogden, som skall förordna en annan tjänsteman i hans ställe eller själv vidta åtgärden.

9 §

Utsökningsmyndigheten i landskapet Åland

Om utsökningsmyndigheten i landskapet Åland stadgas särskilt.

Utsökningsväsendets förvaltning

10 §

Justitieministeriet

Den allmänna ledningen, styrningen och övervakningen av utsökningsväsendet ankommer på justitieministeriet.

Utsökningsmyndigheterna och förvaltningen av utsökningsväsendet hör till justitieministeriets förvaltningsområde.

11 §

Lokala utsökningsmyndigheter

Lokal myndighet i utsökningsärenden och i

andra uppgifter som enligt lag skall skötas av utmätningsmannen är häradsfogden, som tjänstgör vid häradens exekutionsverk eller vid häradsämbetets exekutionsavdelning.

Av särskilda skäl kan tjänsten som häradsfogde inrättas som deltidstjänst eller häradsfogden åta sig att sköta en annan deltidstjänst vid häradsämbetet.

Om det vid häradens exekutionsverk eller häradsämbetets exekutionsavdelning finns flera häradsfogdar, är den ledande häradsfogden chef för verket eller avdelningen.

12 §

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen sköter de lednings-, övervaknings- och andra administrativa uppgifter inom utsökningen som särskilt stadgas för den i den förordning som avses i 17 §.

13 §

Utnämning och behörighetsvillkor

Häradsfogden utnämns av justitieministeriet. Häradsfogden skall ha juris kandidatexamen och god förtroenhet med utsökningsväsendet.

14 §

Arbetsordning

Chefen för häradens exekutionsverk eller häradsämbetets exekutionsavdelning fastställer verkets eller avdelningens arbetsordning.

Kompletterande stadganden

15 §

Förrättningsvittne

Utmättningsmannen skall vid varje förrättning ha med sig ett ojävigt vittne. En förrättning får verkställas utan vittne, om gäldenären är närvarande vid förrättningen och ger sitt skriftliga samtycke till det.

16 §

Dagbok

Utmättningsmannen skall föra dagbok eller register över utsökningssärendena och därur

utfärda intyg på det sätt som närmare stadgas genom förordning.

17 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om utsökningsväsendets förvaltning utfärdas genom förordning.

3 kap.

Allmänna stadganden om verkställighet av domar och utslag

12 §

Högre domstol kan med anledning av ändringssökande förbjuda verkställigheten av en dom som inte har vunnit laga kraft eller förordna att den skall avbrytas. Om verkställigheten förbjuds eller avbryts, skall utmätningen i ärendet återgå, om den högre domstolen så bestämmer. Om egendomen är av sådan art att den förfars, fort sjunker i värde eller ger upphov till stora skötselkostnader, skall verkställigheten återgå om inte borgenären på förhand betalar kostnaderna för värden och ställer säkerhet för de kostnader och den skada som kan komma att åsamkas motparten. I övriga delar gäller om förbudande och avbrytande av verkställighet vad 9 kap. 14 §, 15 § 1 mom. och 16—18 §§ stadgar.

13 §

Återvinningstalan som väckts enligt 12 kap. rättegångsbalken utgör inte hinder för verkställighet. Den domstol där en sådan talan är anhängig kan dock förbjuda verkställigheten eller bestämma att den skall avbrytas, med iakttagande i tillämpliga delar av 9 kap. 14—18 §§.

20 a §

Har någon hos utsökningmyndigheten ställt pant för återbetalning av medel som lyfts mot säkerhet, för fullgörande av en betalningsskyldighet på grund av en dom som inte har vunnit laga kraft eller för ett auktionspris och han inte på utmätningsmannens uppmaning återbetalar medlen eller fullgör sin betalningsskyldighet trots att han enligt denna lag eller en laga kraft vunnit dom är skyldig till det, får det belopp

som skall återbetalas eller betalas tas ur panten i den ordning som stadgas för utmätt egendom. Om gäldenären inte äger pantföremålet skall ägaren underrättas om att betalning tas ur panten. Om borgen har ställts hos utsökningsmyndigheten kan utmätningsmannen efter att ha hört borgensmannen besluta att det belopp som skall indrivnas hos personen i fråga skall tas ut hos borgensmannen med stöd av borgensförbindelsen, med stöd av någon annan borgensförbindelsen än en proprieborgensförbindelse dock endast till den del det hos personen i fråga inte har funnits ostridiga utmätningsbara tillgångar.

En fråga som gäller uttagande ur pant av ett belopp som skall återbetalas eller betalas eller borgensmannens betalningsskyldighet kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§.

21 §

Den som ansöker om verkställighet samt den som skall höras med anledning av ansökan eller annars vid verkställigheten skall för utmätningsmannen uppge den postadress under vilken kallelser, uppmaningar och meddelanden som gäller verkställigheten och besvär mot den får sändas till honom. Ändras postadressen skall den nya adressen anmälas. En postadress som finns antecknad på ansökan om verkställighet eller på någon annan skrivelse som en part eller en utomstående har sänt till utmätningsmannen anses utgöra en anmälan enligt detta moment.

27 §

Om den postadress som avses i 21 § 4 mom. har anmälts till utmätningsmannen, kan delgivning till en part alltid ske så att handlingen sänds till honom med posten som vanligt brev till den adress han har uppgivit. Han anses då ha fått del av handlingen den sjunde dagen efter det att den postades. Postningsdagen skall antecknas på handlingen.

32 §

Utmättningsmannen skall föra protokoll över all verkställighet som han förrättar. Om en part ber att få ett utdrag ur eller en kopia av protokollet eller av utmätningsmannens beslut skall utdraget eller beslutet omedelbart ges till

honom. Ett utdrag eller en kopia som parten ber om för att kunna anföra besvär skall ges till honom i god tid innan besvärstiden löper ut.

Om ett utdrag ur utmätningsprotokollet inte ges till gäldenären genast efter förrättningens slut, skall utmätningsmannen ge en skriftlig utmätningsanmälan till gäldenären eller till den som vid förrättningen har företrätt gäldenären eller som annars i enlighet med 25 § varit närvarande vid den. Om utmätningen har verkställts någon annanstans än i gäldenärens bostad och varken han själv eller hans ombud har varit närvarande vid förrättningen, skall anmälan omedelbart sändas till gäldenären, om hans adress är känd. I utmätningsanmälan skall antecknas utmätningsgrunden, dagen då utmätningen har verkställts, gäldens kapital och ränta, utmätningskostnaderna samt den egendom som har utmätts.

Om det finns utomstående vilkas rätt verkställigheten kan kränka, skall också till dem omedelbart utan avgift ges eller sändas en kopia av protokollet eller utmätningsmannens beslut eller utmätningsanmälan.

När förrättningen med gäldenärens samtycke verkställs utan vittne skall samtycket antecknas i protokollet och utmätningsanmälan. Gäldenären skall med sin namnteckning bekräfta anteckningen.

Om besvärsanvisning som skall fogas till utdrag ur och kopia av protokollet samt till beslut och utmätningsanmälan stadgas i 10 kap. 11 §.

32 a §

Om någon vid verkställigheten framställer en invändning eller ett yrkande som inte uppenbart saknar grund och som måste avgöras för att förrättningen skall kunna verkställas eller förfarandet fortsätta, skall utmätningsmannen fatta ett motiverat beslut i saken. Beslutet kan antecknas i protokollet eller skrivas ut som en särskild handling. Utmättningsmannens beslut gäller i det utsökningsärendet i vilket det har givits. I ett beslut som avses i detta moment får ändring inte sökas särskilt.

Den som framställt en invändning eller ett yrkande skall lägga fram de handlingar och övriga bevis som han åberopar. Utmättningsmannen skall på tjänstens vägnar skaffa fram utredning bara om detta lämpligen kan göras i utmätningsförfarandet.

I de fall som avses i 9 kap. 1 och 6 §§ kan

utmätningssmannen rätta utmätningssåtgärden eller ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist.

Om en invändning enligt 3 mom. har framställts till en biträdande utmätningssman, skall han meddela utmätningssmannen om saken. Den biträdande utmätningssmannen får dock vid behov vidta åtgärder för att säkerställa att utmätningen eller den övriga verkställigheten kan fortsätta.

4 kap.

Om utmätning

9 b §

Om en gäldenär i uppenbar avsikt att undgå utmätning arbetar utan lön i ett företag som ägs av hans make eller släkting eller som tillhör någon annan eller om han arbetar i ett sådant företag mot en ersättning som är uppenbart mindre än vad som på orten i allmänhet betalas för sådant arbete, och kan fordran inte på annat sätt indrivnas hos honom till fullt belopp, skall utmätningssmannen, efter att ha hört gäldenären och arbetsgivaren samt vid behov också borgenären, besluta vilket belopp som utgör skälig lön för gäldenären. Utmätningen verkställs av detta belopp med iakttagande av vad denna lag stadgar om utmätning av lön. Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden, i enlighet med det betalningsförbud som delgivits honom, betala det utmäta beloppet till utmätningssmannen, tills han för utmätningssmannen påvisar att omständigheterna har förändrats så att det inte längre finns förutsättningar att fortsätta indrivningen enligt denna paragraf.

Frågan om arbetsgivarens betalningsskyldighet kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§.

10 §

Om en utomstående påstår sig äga lös egendom som finns i gäldenärens besittning men han inte genast kan bevisa sin äganderätt, utgör detta inte hinder för utmätning av egendomen eller för annan verkställighet. Frågan om den utomståendes äganderätt kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§.

Om gäldenären i ett tvistemål som avses i 1 mom. visar att den utomståendes rätt till egendomen grundar sig på en rättshandling

som med stöd av 3 kap. 35 § skall återgå, utgör denna rätt inte hinder för att verkställigheten slutförs.

Vad denna paragraf stadgar om utomstående gäller också gäldenärens make.

5 kap.

Om utmätt egendoms förvandlande i penningar

6 §

Utmätningssmannen skall omedelbart underätta gäldenären om att auktion på värdefull lös egendom har kungjorts eller tillkännagivits. Gäldenären kan underrättas per telefon eller med posten genom ett vanligt brev. Om gäldenärens telefonnummer eller adress inte är kända behöver han inte underrättas.

9 §

Om ersättning som skall betalas av en tidigare köpare samt om protokollföring och utmätning av sådan ersättning gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i 45 §.

11 §

Då ett fartyg eller ett luftfartyg har sålts skall köparen omedelbart betala en sjättedel av köpeskillingen, dock inte mer än vad som enligt borgenärsförteckningen skall betalas kontant, men alltid minst de kostnader som skall betalas ur köpeskillingen. Köparen kan ställa pant eller proprieborgen för den del av köpeskillingen som skall betalas omedelbart och som överstiger de nämnda kostnaderna. Om köparen inte på det ovan nämnda sättet betalar eller ställer säkerhet, skall fartyget eller luftfartyget genast bjudas ut till försäljning på nytt. Återstoden av köpeskillingen skall betalas inom 30 dagar från auktionen. En inteckningshavare får dock låta en fordran som motsvarar kapitalet av den utdelning som tillfaller honom kvarstå intecknad i fartyget eller luftfartyget, om han inom den tid inom vilken köpeskillingen skall betalas meddelar auktionsförrättaren detta och köparen åtar sig ansvaret för fordran. Betalar köparen inte återstoden av köpeskillingen, skall ny auktion på hans ansvar förrättas efter kungörelse, om vilken gäller vad som stadgas i 10 §. Beträffan-

de den ersättning som den tidigare köparen skall betala samt beträffande anteckning i protokollet och utsökning av denna ersättning iakttagas i tillämpliga delar vad som stadgas i 45 §. Beträffande köparens skyldighet att betala ränta gäller vad som stadgas i 47 §.

21 §

En kallelse enligt 2 mom. skall också sändas till gäldenären och fastighetens ägare. I kallelsen skall därtill nämnas att eventuella anmärkningar mot de fordringar som anmälts i enlighet med 24 § eller som framgår av handlingarna skall göras vid den nämnda förhandlingen.

45 §

Ersättningar som skall indrivras hos en tidigare köpare får tas ut hos honom eller i den ordning som stadgas i 3 kap. 20 a § ur en pant eller hos en borgensman med stöd av protokollet från den nya auktionen. Ur en pant som ägs av någon annan än köparen eller hos borgensmannen får ersättningen drivas in endast till pantens eller borgens belopp. Frågan om köparens betalningsskyldighet kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§.

6 kap.

Om redovisning och fördelning av vad till följd av utmätning influtit

12 §

En utdelning ur lös eller fast egendom som har beräknats för ett villkorligt anspråk eller för en in-tecknad fordran i de fall som nämns i 5 kap. 31 § skall avsättas till dess villkoret har uppfyllts eller bortfallit eller frågan om borgenärens rätt är slutgiltigt avgjord.

Frågan om en stridig fordrans existens eller förmånsrätt kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§. Utdelningen skall hållas avsatt så länge verkställigheten är avbruten. Om talan inte väcks, skall utdelningen redovisas enligt förteckningen eller, om utdelningstagaren har fått en anvisning, fördelas till de borgenärer som nämns i 13 §.

Om någon har gjort en fordran stridig utan att lägga fram fordringsbevis, kan anvisning

om väckande av talan i verkställighetstvist ges, om gäldenären anmäler sin fordran inom den tid som föreskrivs i 18 §. Utmätningssmannen skall vid behov höra gäldenären samt en sådan borgenär som nämns i 13 § innan utdelningen betalas ut.

15 §

Om en borgenär som har fått utdelning inte efter det att fördelningen eller redovisningen av medlen har ändrats eller upphävts genom ett beslut som har vunnit laga kraft återbetalar de medel han har fått till för stort belopp, kan dessa medel utsökas hos honom med stöd av det nämnda beslutet.

Om inverkan av en verkställighetstvist på lyftandet av utdelningen gäller vad som stadgas i 9 kap. 12 § 2 mom.

17 §

Utmätningssmannen skall utan dröjsmål i ett kreditinstitut särskilt deponera ett belopp som enligt 11 § inte kan fördelas vid den tid som har bestämts för fördelningen eller som enligt 12 § 1 och 3 mom. vid fördelningen har avsatts för någon borgenärs fordran. Samma förfarande skall iakttagas i fall som nämns i 12 § 2 mom., om talan väcks i verkställighetstvist. Har ändrings-sökandens eller borgenärens yrkande godkänts genom en dom eller ett beslut som inte vunnit laga kraft har han dock rätt att lyfta pengarna mot pant eller borgen. Räntan tillfaller den till vilken medlen redovisas.

18 §

Om utdelning har beräknats för en fordran för vilken fordringsbevis inte har lagts fram och borgenären inte anmäler sig och lägger fram fordringsbeviset inom två år från det auktionen har vunnit laga kraft, förlorar han sin rätt till utdelningen. Utdelningen får då lyftas av en annan borgenär som avses i 13 §. Utmätningssmannen kan, om han anser det befogat, innan utdelningen betalas ut, höra gäldenären och den borgenär som utdelningen skulle tillfalla enligt 13 §.

8 kap.

Om kostnad i utsökningsmål

9 §

Kostnaderna för de utsökningsåtgärder som

har blivit onödiga på grund av självrättelse enligt 9 kap. får inte indrivnas hos parten i fråga, om rättelsen har föranletts av ett fel som utmätningssmannen själv har begått.

9 kap.

Självrättelse, verkställighetstvist och avbrytande av verkställighet

Självrättelse

1 §

Användningsområdet för självrättelse

Utmätningssmannen kan rätta en verkställighetsåtgärd eller ett tidigare beslut i samma utsökningssak, om dessa grundar sig på klart felaktig eller bristfällig utredning eller uppenbart felaktig tillämpning av lag (*självrättelse av sakfel*). Sådan rättelse kan dock inte ske i fråga om

1) en utmätning där auktion har kungjorts, om det inte finns vägande skäl,

2) en verkställd auktion,

3) borgenärsförteckningen efter försäljning eller en utdelningsförteckning som vunnit laga kraft, om inte de vilkas rätt försämrats till följd av självrättelsen ger sitt samtycke därtill, eller

4) verkställigheten av en penningfordran när slutredovisningen har gjorts och de influtna medlen har sänts till sökanden, eller någon annan verkställighet som har slutförts och vunnit laga kraft; medel som har avsänts felaktigt kan dock med den berörda partens samtycke krävas tillbaka av honom.

Om det framkommer att den utmätta egendomen tillhör en utomstående, kan verkställigheten med undantag av det fall som nämns i 1 mom. 2 punkten rättas till dess slutredovisningen har gjorts och de influtna medlen har sänts till sökanden.

Om självrättelse av sakfel i samband med besvär stadgas i 10 kap. 10 §.

Utmätningssmannen skall rätta skriv- eller räknefel eller andra motsvarande uppenbara fel i expeditioner (*självrättelse av skrivfel*) med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i 2—5 §§. Har ändring sökts i saken, skall fullföljdsdomstolen meddelas om rättelsen.

2 §

Utförande av självrättelse

En självrättelse kan göras med anledning av

en begäran eller en invändning av en part eller en utomstående, på framställning av förrättningsmannen eller självmant av utmätningssmannen. Rättelsen skall göras utan dröjsmål efter det felet har upptäckts. Utmätningssmannen skall bereda den som kan åsamkas olägenhet av rättelsen tillfälle att bli hörd, om inte detta av särskilda skäl är onödigt. En sådan person kan också höras per telefon.

Om självrättelse skall ett särskilt beslut fattas. Beslut om att inte göra en självrättelse skall fattas särskilt bara om begäran om rättelse har framställts skriftligen. Om saken är obetydlig eller begäran om rättelse uppenbart saknar grund, behöver någon ny handling inte upprättas om beslutet, utan en anteckning om saken görs i ett protokoll, ett beslut eller någon annan handling som gäller utsökningssak, och anteckningen skall dateras och undertecknas av utmätningssmannen. Rättelsen skall vid behov också antecknas på den expedition som parten har fått eller en ny expedition avgiftsfritt ges åt honom.

3 §

Meddelande om självrättelse

Utmätningssmannen skall lämna meddelande om självrättelsen till den som framställt begäran eller invändningen. Också andra som kan åsamkas olägenhet av beslutet skall underrättas om rättelsen. Om en självrättelse av en utmätning kan åsamka den som ansökt om verkställighet endast obetydlig olägenhet, behöver sistnämnda underrättelse inte ske.

Om en självrättelse inte görs skall detta meddelas den som framställt begäran om rättelse. Meddelandet kan också lämnas per telefon.

4 §

Sökande av ändring i beslut om självrättelse

Ett beslut genom vilket en verkställighetsåtgärd eller ett tidigare beslut har rättats får överklagas i den ordning som stadgas i 10 kap.

Ett beslut enligt vilket självrättelse inte skall göras får inte överklagas.

5 §

Verkställighet av rättelsebeslut

Till dess ett beslut om rättelse har vunnit

laga kraft får de influtna medlen lyftas endast mot säkerhet.

Verkställighetstvist

6 §

Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist

Om

1) det mot verkställigheten läggs fram sådana grunder som har uppkommit efter det att en laga kraft vunnit dom har givits, och i fråga om vilka avgörande inte har fattats i domen,

2) en betalnings- eller återbetalningsskyldighet som bestämts eller skall bestämmas vid verkställigheten, borgenärens rätt att få betalning ur egendom som är underställd pant- eller retentionsrätt eller den inbördes förmånsrättsordningen mellan borgenärernas fordringar har blivit stridig,

3) en utomstående motsätter sig verkställigheten på den grund att den kränker hans rätt, eller

4) det vid verkställigheten framställs någon annan invändning eller något annat yrkande som är jämförbart med de i 1—3 punkterna nämnda omständigheterna och som måste avgöras för att verkställigheten skall kunna inledas eller fortsättas,

skall utmätningsmannen anvisa personen i fråga att vid tingsrätten väcka talan (*verkställighetstvist*) i det fall att det till stöd för invändningen eller yrkandet har lagts fram sannolika grunder och utskökningsärendet därför har blivit oklart och en utredning inte kan inhämtas genom utskökningsförfarandet.

Anvisning om väckande av talan kan ges i vilket skede av verkställigheten som helst. Vid verkställighet av en penningfordran kan en anvisning dock inte ges efter att slutredovisning har gjorts och medlen avsänts, och inte heller vid annan verkställighet efter det att verkställigheten har slutförts och vunnit laga kraft. Om en invändning eller ett yrkande redan har avgjorts genom utmätningsmannens verkställighetsåtgärd eller beslut som vunnit laga kraft eller genom ett laga kraft vunnit beslut av en fullföljdsdomstol med anledning av utskökningsbesvär, kan i utskökningsärendet inte längre ges en anvisning om väckande av talan på grund av samma invändning eller yrkande. En anvisning kan inte heller ges om en part har försummat att lägga fram sin invändning eller

sitt yrkande vid den förrättning där han enligt lag borde ha framlagt dem, eller om han i enlighet med 10 § 2 mom. har förverkat sin rätt att åberopa en invändning eller att framställa ett yrkande.

Om utskökningsbesvär redan har anförts får utmätningsmannen inte ge ändringsökanden en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist på grund av den invändning eller det yrkande som avses i besvären. Fullföljdsdomstolen kan därvid då den behandlar utskökningsbesvären anvisa parten att väcka talan i verkställighetstvist på det sätt som stadgas i 1 och 2 mom. Domstolen skall genast meddela utmätningsmannen om anvisningen.

Beslut om anvisning får inte överklagas.

7 §

Anvisningens innehåll och delgivning

Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist skall ges skriftligen. I den skall nämnas vilken tingsrätt som behandlar tvisten, inom vilket tid talan skall väckas samt vilka som är parter i tvisten. I anvisningen skall också förklaras vad tvisten gäller och de omständigheter som hänför sig till avbrytande av verkställigheten samt vilka följderna blir om talan inte väcks inom utsatt tid.

Anvisningen skall delges anvisningstagaren.

8 §

Parterna i en verkställighetstvist

Parter i en verkställighetstvist kan vara gäldenären, borgenären samt en utomstående vars rätt berörs av verkställighetsåtgärden.

Anvisning skall ges till den som framställt en invändning eller ett yrkande enligt 6 §, om det inte hör till någon annan att framlägga utredning om den oklara frågan. Utmätningsmannen och fullföljdsdomstolen skall dock anvisa

1) pantägaren eller borgensmannen att väcka talan enligt 3 kap. 20 a § 4 mom. mot gäldenären och borgenären,

2) borgenären att väcka talan enligt 4 kap. 9 b § 2 mom. mot gäldenären och dennes arbetsgivare eller arbetsgivaren mot gäldenären,

3) en utomstående att väcka talan enligt 4 kap. 10 § 1 mom. och 6 § 1 mom. 3 punkten i

detta kapitel mot borgenären och gäldenären eller borgenären mot en utomstående och gäldenären,

4) en tidigare köpare att väcka talan enligt 5 kap. 45 § 3 mom. mot borgenären och gäldenären, och

5) borgenären att väcka talan enligt 6 kap. 12 § 2 mom. mot gäldenären och en annan borgenär eller gäldenären mot borgenären.

9 §

Verkställighetstvist utan anvisning

En part kan också utan anvisning väcka talan på grundval av sådana invändningar eller yrkanden som nämns i 6 § 1 mom. mot de i 8 § nämnda parterna vid den tingsrätt som avses i 11 § 1 mom. Talan kan dock inte väckas ifall anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist inte skulle kunna ges i saken med stöd av 6 § 2 mom.

Om en part innan verkställigheten har inlett har anhängiggjort ett tvistemål som kan behandlas som en verkställighetstvist, skall han så snart han fått kännedom om verkställigheten underrätta domstolen om verkställigheten och utmättningsmannen om talan. Om domstolen underrättas först efter att anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med stöd av 6 § 2 mom. inte längre skulle kunna ges, kan talan inte prövas som verkställighetstvist.

10 §

Anhängiggörande av verkställighetstvist och följderna av försummelse

En verkställighetstvist skall anhängiggöras inom fyra veckor från den dag då parten har fått del av utmättningsmannens eller fullföljdsdomstolens anvisning. Utmättningsmannen eller fullföljdsdomstolen kan på en skriftlig anhållan som gjorts inom den utsatta tiden förlänga tiden av godtagbara skäl. Ett beslut om förlängning av tiden för anhängiggörande får inte överklagas.

Om parten inte väcker talan enligt anvisningen inom den tid som anges i denna eller i de fall som avses i 13 § 1 mom. inte anför besvär över utmättningsmannens verkställighetsåtgärd eller beslut, förlorar han sin rätt att åberopa invändningen eller yrkandet i utsokningsärendet. Om

en part som har väckt talan utan anvisning låter saken förfalla, förlorar han också denna rätt.

11 §

Behandlingen av verkställighetstvister

En verkställighetstvist behandlas vid den tingsrätt som nämns i 10 kap. 2 §. Tvisten skall i alla rättsinstanser behandlas i brådskanie ordning. Ett till domstolen framställt yrkande om att verkställigheten skall förbjudas eller avbrytas skall avgöras genast.

Om en verkställighetstvist har anhängiggjorts utan anvisning av utmättningsmannen, skall tingsrätten genast sända en kopia av stämningansökan till utmättningsmannen för kännedom med begäran om hans utlåtande i saken. Om det av utlåtandet eller annars framgår att saken inte är anhängig mot alla parter som avses i 8 §, skall tingsrätten vid behov uppmana parten att vid det äventyr som nämns i 10 § 2 mom. väcka talan mot de övriga parterna inom den tid som tingsrätten utsätter. Om en part har anfört besvär över en verkställighetsåtgärd skall tingsrätten underrätta också den domstol som behandlar ändringsansökan om verkställighetstvisten.

Om en sak som skall behandlas som en verkställighetstvist har anhängiggjorts vid någon annan tingsrätt än den som nämns i 1 mom. innan verkställigheten har inlett, kan saken slutbehandlas vid den domstolen eller överföras till den tingsrätt som avses i 1 mom., om en överföring är ändamålsenlig. Om anvisningen om verkställighetstvist är felaktig i fråga om den domstol som skall behandla tvisten, skall saken överföras till den tingsrätt som avses i 1 mom. Vid behandlingen av en verkställighetstvist skall därtill i tillämpliga delar iakttas vad som stadgas i 10 kap. 11 § 4 mom. och 15 §.

12 §

Hur en verkställighetstvist inverkar på behandlingen av utsokningsärendet

Om avbrytande av verkställigheten med anledning av en verkställighetstvist stadgas i 14 § 2 och 3 mom. När verkställighetstvisten har avgjorts skall utmättningsmannen lägga avgörandet i tvisten till grund för verkställigheten och fortsätta verkställigheten eller återkalla den.

Till dess domen i en verkställighetstvist har vunnit laga kraft får de influtna medlen endast lyftas mot säkerhet.

13 §

*Förhållandet mellan verkställighetstvister och
utsökningsbesvär*

Om utmättningsmannen har gett en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med anledning av en invändning eller ett yrkande som har framförts under tiden för anförande av besvär mot en verkställighetsåtgärd eller ett beslut, kan den som fått anvisningen också anföra besvär mot verkställighetsåtgärden eller beslutet. Om talan väcks, avvisas dock besvären till de delar som avses i anvisningen.

Om någon som har anfört besvär mot en utsökningsåtgärd väcker talan i verkställighetstvist utan anvisning, avvisas utsökningsbesvären till de delar som avses i talan.

Avbrytande av verkställighet

14 §

Förordnande om avbrott

Utmättningsmannen kan avbryta verkställigheten då han rättar en utsökningsåtgärd med stöd av 1 § i detta kapitel eller 10 kap. 10 §.

När utmättningsmannen eller fullföljdsdomstolen har gett en anvisning om väckande av talan i en verkställighetstvist, skall utmättningsmannen avbryta verkställigheten till dess två veckor har förflutit från utgången av den tid inom vilken talan skall väckas. Om inte utmättningsmannen till dess har fått ett meddelande enligt 17 § av tingsrätten eller någon part har lagt fram en utredning om att en verkställighetstvist har anhängiggjorts och tingsrättens förordnande om avbrott, skall verkställigheten fortsättas. Har någon utan anvisning väckt talan enligt 6 § 1 mom. avbryts inte verkställigheten, om inte domstolen i enlighet med 17 § meddelar att verkställigheten skall avbrytas eller parten lägger fram ett domstolsförordnande om avbrott.

Den domstol som behandlar en ansökan om ändring i en utsökningsåtgärd eller en verkställighetstvist kan på begäran av någon av parterna eller självmant förordna att verkställigheten skall avbrytas. Förordnandet kan i tingsrätten meddelas av en domare i kansliet

och i hovrätten av en ledamot. Förordnandet kan meddelas temporärt utan att motparten hörs.

I ett beslut som gäller avbrytande av verkställigheten får ändring inte sökas särskilt.

15 §

Innehållet i beslut om avbrytande

Verkställigheten kan avbrytas eller förordnas bli avbruten antingen helt eller vad beträffar någon bestämmelse i utsökningsgrunden eller något visst föremål eller någon viss egendom. I beslutet om avbrott kan också begränsas det belopp till vilket utsökningsgrunden får verkställas eller tillåtas att egendom mäts ut eller ett föremål tas i förvar, men förbjudas att egendom säljs och överläts till sökanden eller att de influtna medlen redovisas. Som villkor för avbrott kan också förordnas att den som framställt yrkandet skall ställa säkerhet för de kostnader och den skada som avbrottet föranleder. Om en auktion har kungjorts kan det endast av särskilda skäl förordnas att den inte skall verkställas och på det villkor att den som yrkat att verkställigheten skall avbrytas ställer säkerhet för ersättande av auktionskostnaderna.

Av särskilda skäl kan det förordnas att en verkställighetsåtgärd som redan har vidtagits skall återkallas. Är den utmätta egendomen av sådan art att den förfars, snabbt sjunker i värde eller ger upphov till stora skötselkostnader, får det endast om gäldenären ställer säkerhet för ersättande av kostnaderna och skadan bestämmas att verkställigheten skall återkallas.

16 §

Giltighetstiden för ett förordnande om avbrott

Ett förordnande om avbrott gäller, om inte något annat stadgas i lag, till dess avgörande har nåtts i den huvudsak som är anhängig vid den myndighet eller den domstol som har meddelat förordnandet. I beslutet om avbrott kan förordnandets giltighetstid begränsas eller förlängas, dock högst till dess avgörandet i huvudsaken vinner laga kraft.

Den som har meddelat ett förordnande om avbrott kan återkalla det, ändra det eller meddela ett nytt förordnande.

17 §

Meddelande om förordnande om avbrott

Den som meddelar ett förordnande om avbrott skall genast underrätta den berörda utmätningsmannen om förordnandet och om ändringar i det. När den ändringsansökan eller den verkställighetstvist som har varit anhängig vid den domstol som har meddelat förordnandet om avbrott har avgjorts, skall domstolen underrätta utmätningsmannen om avgörandet och om eventuella bestämmelser om hur länge avbrottet är i kraft.

18 §

Hur ett förordnande om avbrott inverkar på utförda verkställighetsåtgärder

Utmätningssmannen skall avbryta verkställigheten efter att ha fått ett meddelande enligt 17 §, dock inte innan parten har ställt säkerhet, om det i beslutet om avbrott uppställs som villkor att säkerhet skall ställas.

De åtgärder som redan har utförts vid verkställigheten förblir i kraft, om det inte i beslutet om avbrott förordnas att de skall återgå.

10 kap.

Sökande av ändring i utmätningsmannens förfarande*Besvär*

1 §

Besvärsrätt

Ändring i en verkställighetsåtgärd eller i utmätningsmannens beslut i ett utsökningsärendet får sökas av den vars rätt berörs av åtgärden eller beslutet.

När slutredovisningen av de influtna penningmedlen har gjorts och medlen har sänts till sökanden, får besvär anföras bara över fel i slutredovisningen.

I en verkställighetsåtgärd som vidtagits eller ett beslut som fattats av utmätningsmannen får ändring inte sökas på den grund att utmätningsmannen inte hade regional behörighet.

Om grundbesvär i skatteutsökningsärenden stadgas särskilt.

2 §

Behörig domstol

Ändring söks hos tingsrätten genom besvär.

Utsökningsbesvär behandlas i Björneborgs, Esbo, Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kotka, Kuopio, Lahtis, Rovaniemi, Seinäjoki, S:t Michels, Tammerfors, Uleåborgs, Vanda, Vasa, Villmanstrands, Åbo och Ålands tingsrätter. Om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden stadgas genom förordning.

Ändring skall sökas hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har utförts. Om överförande av ett ärende till en annan tingsrätt stadgas i 15 §.

3 §

Anförande och återkallande av besvär

Besvär skall anföras skriftligen. Besvärsskriften skall vid äventyr av förlust av talan senast den sista dagen av den enligt 4 och 5 §§ utsatta tiden lämnas in till utmätningsmannens kansli. Besvaren blir anhängiga vid den behöriga tingsrätten när besvärsskriften har inkommit till utmätningsmannens kansli.

Besvaren återkallas så att en till tingsrätten riktad återkallelse skrift sänds till utmätningsmannens eller tingsrättens kansli.

4 §

Besvärstid

Tiden för anförande av besvär är tre veckor.

Besvärstiden räknas från förrättningsdagen eller från beslutsdagen, om den som anför besvär har underrättats om saken eller om han har varit närvarande vid förrättningen. I annat fall räknas besvärstiden från den dag då personen i fråga har fått del av förrättningen eller beslutet, om inte något annat stadgas i 5 §.

5 §

Beräkning av besvärstiden i vissa fall

Besvär över auktion samt borgenärsförteckning eller över någon annan åtgärd som utmätningsmannen i anslutning till en auktion har vidtagit före försäljningen skall anföras inom den i 4 § nämnda tiden räknat från auktionen.

Tiden för anförande av besvär över fördelningen av köpeskillingen räknas från den dag då fördelningslängden har lagts fram enligt 6 kap. 3 eller 4 § eller då sammanträde enligt 5 § har hållits eller då köpeskillingen har fördelats i enlighet med 6 kap. 8 och 9 §§.

Tiden för anförande av besvär över slutre-

dovisningen av penningmedlen räknas från den dag då medlen på grundvalen av redovisningen har sänts till sökanden.

6 §

Utsättande av ny tid

Om en part på grund av laga förfall eller av någon annan godtagbar orsak inte kan söka ändring inom föreskriven tid, sätter tingsrätten på ansökan ut en ny tid för anförande av besvär.

Ansökan om ny tid skall göras hos tingsrätten genom en skriftlig anhållan, som före besvärstidens utgång skall sändas till utmätningssmannens kansli. Till ansökan skall fogas en utredning om det förfall som drabbat sökanden eller om något annat skäl för ansökan. Om ansökan gäller i övrigt i tillämpliga delar vad 3 § 1 mom. och 13 § 1 och 2 mom. stadgar om besvär.

7 §

Besvärsskriftens innehåll och bilagor

I besvärsskriften, som skall riktas till den behöriga tingsrätten, skall anges vilket avgörande av utmätningssmannen som överklagas, vilken ändring som yrkas och grunderna för yrkandet samt vilka bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med dem. Besvärsskriften skall undertecknas av ändringssökanden eller den som har uppsatt den.

Beträffande besvärsskriftens innehåll och bilagor gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas om ansökan i 6 § lagen om behandling av ansökningsärenden vid allmän underrätt (307/86). Av besvärsskriften och de handlingar som fogats till den behöver inte kopior lämnas in.

8 §

Besvärens inverkan på verkställigheten

Besvären avbryter inte verkställigheten, om inte något annat stadgas i lag eller om inte domstolen bestämmer något annat.

9 §

Förrättningsmannens utredning och utmätningssmannens utlåtande

Utmätningssmannen skall med anledning av besvär omedelbart begära att få en utredning

av förrättningsmannen inom den tid utmätningssmannen har utsatt. Så snart utmätningssmannen har fått utredningen skall han ge ett eget motiverat utlåtande om besvären. Om utmätningssmannen rättar en verkställighetsåtgärd med stöd av 10 §, ersätter utmätningssmannens motiverade beslut om självrättelse detta utlåtande.

Till utmätningssmannens utlåtande skall fogas en förteckning över parterna i utsökningsärendet, deras lagliga företrädare och ombud samt dessas telefonnummer och postadresser.

Utmätningssmannen skall meddela tingsrätten om en ansökan om utsättande av ny tid eller besvären har inlämnats till utmätningssmannens kansli inom föreskriven tid. Till meddelandet skall vid behov fogas en utredning om när den föreskrivna tiden har löpt ut. I fråga om försenade besvär behöver utmätningssmannen inte begära en utredning enligt 1 mom. eller ge ett utlåtande om besvären, om inte tingsrätten särskilt kräver detta.

10 §

Självrättelse med anledning av besvär

Om den verkställighetsåtgärd som avses i besvären kan rättas med stöd av 9 kap. 1 § 1 eller 2 mom., kan utmätningssmannen utföra rättelsen inom en vecka från det besvären inkommit, med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i 9 kap. 1—5 §§.

Parterna skall omedelbart underrättas om rättelsebeslutet. Ändringssökanden skall samtidigt underrättas om möjligheten att återkalla besvären i enlighet med 3 § i detta kapitel. En part kan skriftligen på ett för honom själv bindande sätt meddela utmätningssmannen att han nöjer sig med beslutet om självrättelse.

11 §

Besvärсанvisning

När utmätningssmannen utför en utmätning eller någon annan verkställighetsåtgärd eller fattar ett beslut i ett utsökningsärende skall han samtidigt meddela om ändring kan sökas i ärendet och vad som skall iaktas i fråga om besvären.

När en part får en utmätningssmannens utdrag ur eller en kopia av utmätningssmannens protokoll eller beslut eller någon annan expedition skall till den fogas en besvärсанvisning.

I besvärсанvisningen skall fullföljdsdomsto-

len och besvärstiden anges. Där skall redogöras för hur besvären skall fullföljas samt för stadgandena om besvärsskriftens innehåll och bilagor. I besvärсанvisningen skall också meddelas att utmätningssmannen har möjlighet att göra självrättelse med stöd av 9 kap. 1 §.

Om besvärсанvisningen är oriktig och felet inte klart har kunnat upptäckas, har besvären anförts på rätt sätt om parten har följt antingen anvisningen eller vad som stadgas om saken.

12 §

Kompletterande stadganden

Om en besvärsskrift som skall inlämnas till utmätningssmannens kansli har anlät till tingsrätten inom utsatt tid, förlorar parten inte sin talan. En kopia av besvärsskriften jämte bilagor skall genast sändas från tingsrätten till utmätningssmannens kansli.

Alla ansökningar och skrivelser som har riktats till tingsrätten och inlämnats till utmätningssmannens kansli samt de handlingar som fogats till dem skall genast sändas till tingsrätten. Samtidigt skall kopior av de handlingar som samlats i ärendet samt kopior av utmätningssmannens protokoll, beslut eller andra expeditioner översändas med angivelse om ansökan eller skrivelsen har inkommit inom föreskriven tid.

Utmätningssmannen skall utan dröjsmål och senast en vecka efter det besvären inkommit sända till tingsrätten en utredning, ett utlåtande och en förteckning enligt 9 §, eller, om självrättelse har gjorts, en kopia av rättelsebeslutet enligt 10 §, de handlingar som hänför sig till beslutet och en utredning om att rättelsebeslutet har vunnit laga kraft.

Behandling av besvär i domstol

13 §

Behandling i tingsrätten

Vid behandlingen av en ändringsansökan är tingsrätten domför med ordföranden ensam. Ändringsansökan behandlas i tingsrättens kansli, om inte vittnen eller andra personer skall höras personligen i saken. Tingsrättens sammanträde kan vid behov hållas på sammanträdesplatsen för en annan tingsrätt inom den domkrets som avses i 2 § 1 mom. I övrigt

iakttas i tillämpliga delar lagen om behandling av ansökningsärenden vid allmän underrätt.

En ändringsansökan skall behandlas i brådsakande ordning. Om det i ansökan yrkas att verkställigheten skall avbrytas, skall tingsrätten genast i enlighet med 9 kap. 14—18 §§ besluta om saken.

Om tingsrätten i enlighet med 9 kap. 6—8 §§ anvisar en part att väcka talan i verkställighetstvist, skall tingsrätten dock avgöra besvären till övriga delar än den fråga som verkställighetstvisten gäller. Om förhållandet mellan verkställighetstvister och besvär stadgas i 9 kap. 13 §.

Borgenårsförteckningen eller fördelningslängden kan med anledning av besvär ändras bara till ändringssökandens fördel.

14 §

Hur självrättelsebeslut inverkar på besvär

Om utmätningssmannen med stöd av 10 § har rättat en verkställighetsåtgärd och parterna inte på ett för dem själva bindande sätt har meddelat att de nöjer sig med rättelsebeslutet, kan besvären avgöras först när rättelsebeslutet har vunnit laga kraft. Till de delar som ett rättelsebeslut som har vunnit laga kraft gör besvär obefogade skall besvären avvisas. Om besvär anförts över rättelsebeslutet, skall besvären över verkställighetsåtgärden och rättelsebeslutet behandlas tillsammans.

15 §

Överföring av ärenden

Den tingsrätt där en ändringsansökan är anhängig får av grundad anledning överföra ärendet till en annan behörig tingsrätt där besvär mot verkställighet som skett på samma grund är anhängiga. Den överförande domstolens beslut och andra åtgärder i ärendet är i kraft tills den domstol dit ärendet har överförts bestämmer något annat. Ärendet får dock inte återföras om inte nya särskilda skäl kräver det.

Ett beslut om överföring av ett ärende får överklagas.

16 §

Anvisning om anförande av klagan

Om i besvärsskriften ingår en anmälan om att utmätningssmannen har vidtagit en oriktig tjänsteåtgärd eller har underlåtit att utföra en

åtgärd, och anmälan inte kan prövas som en ändringsansökan, skall tingsrätten då den till dessa delar avvisar besvärerna anvisa parten att anföra klagan över saken hos justitieministeriet eller hos den myndighet som anges genom förordning.

17 §

Behandling av besvär i hovrätten och sökande av ändring i hovrättens avgörande

En ändringsansökan som inom föreskriven tid har inlämnats till tingsrätten och som gäller tingsrättens beslut skall genast sändas till hovrätten. Om det i ändringsansökan yrkas att verkställigheten skall avbrytas, skall hovrätten genast besluta om saken i enlighet med 9 kap. 14—18 §§. Ändringsansökan skall i hovrätten behandlas i brådskanke ordning. Angående anvisning om verkställighetstvist samt avgörande och överföring av ärendet gäller vad som stadgas i 13 § 3 och 4 mom. samt 15 §.

Om ärendets behandling i hovrätten och om överklagande från hovrätten till högsta domstolen gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas i 26 och 30 kap. rättegångsbalken.

18 §

Skyldighet att ersätta rättegångskostnaderna till följd av ändringsansökan

Den domstol som behandlat besvärerna kan ålägga den som domstolens beslut går emot att ersätta motparten för dennes kostnader för sökande av ändring, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas i 21 kap. rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Övergångsstadgan den utfärdas särskilt genom lag.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

2.

Lag

om upphävande av 1—4 §§ lagen om utsökningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Härmed upphävs i lagen den 14 december 1984 om utsökningsväsendet (866/84) 1—4 §§ samt mellanrubrikerna före 1 ja 4 §§, av dessa 2 § sådan den lyder i lag av den 18 december 1992 (1421/92) och 3 § 1 mom. samt 4 § och

rubriken före den sådana de lyder i lag av den 20 december 1991 (1635/91).

2 §

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

3.

Lag

om ändring av lagen om avbetalningsköp

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 13 §, 14 § 2 mom. och 16 § lagen den 18 februari 1966 om avbetalningsköp (91/66) som följer:

13 §

Angående självrättelse av en åtgärd som utmätningsmannen vidtagit eller ett beslut som

han fattat med stöd av denna lag, angående behandling av ärendet som verkställighetstvist i domstol och avbrott av verkställigheten samt

angående sökande av ändring i en åtgärd eller ett beslut gäller, om inte något annat stadgas i denna lag, på motsvarande sätt vad som stadgas i 9 och 10 kap. utskökningslagen. En uppgörelse med laga kraft kan med stöd av 9 kap. 1 § 1 mom. utskökningslagen rättas endast med parternas medgivande. Tiden för anförande av besvär mot uppgörelsen räknas både för köparen och för säljaren från den dag då parten har fått del av beslutet. Utmätningssmannen skall på tjänstens vägnar i enlighet med utskökningslagen sända uppgörelseprotokollet till kännedom till de parter som inte var närvarande vid uppgörelsen. En verkställighetstvist beträffande uppgörelsen som köparen eller säljaren har anhängiggjort efter det uppgörelsen har vunnit laga kraft kan inte prövas.

14 §

När gods återtas skall på uppgörelsen tillämpas stadgandena i 12 §, om inte något annat bestäms i domen.

16 §

En fordran som grundar sig på en uppgörelse som verkställts av utmätningssmannen får, om ändring inte har sökts i uppgörelsen, jämte dröjsmålsränta enligt räntelagen räknat från uppgörelsedagen utsökas med stöd av uppgörelseprotokollet i den ordning som gäller för verkställighet av en dom som har vunnit laga kraft, om det i protokollet bestämts att ränta skall betalas på fordran med stöd av ett yrkande som parten har lagt fram i ansökan om uppgörelse. Köparens fordran betalas dock härvid i första hand ur den deposition som nämns i 4 § 1 mom. Om uppgörelsen inte har vunnit laga kraft gäller om utmätning av fordran på grundval av uppgörelsen vad som stadgas i 3 kap. 7 § utskökningslagen.

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

Övergångsstadganden utfärdas särskilt genom lag.

4.

Lag

om ändring av 1 § lagen om fri rättegång

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 § 1 mom. 1 punkten i lagen den 2 februari 1973 om fri rättegång (87/73) som följer:

1 §

Fri rättegång beviljas enligt denna lag en finsk medborgare eller utlänning som, med hänsyn till sina inkomster och tillgångar samt sin underhållsskyldighet och övriga omständigheter som inverkar på hans ekonomiska ställning, inte såsom delaktig i saken utan svårighet förmår betala samtliga kostnader för ärendets handläggning

1) i tviste- och brottmål samt ansökningsärenden eller i besvärssärenden enligt utskökningslagen vilka behandlas vid allmän domstol,

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

5.

L a g
om ändring av 10 § språklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras 10 § 2 mom. språklagen av den 1 juni 1922 (148/22), sådant det lyder i lag av den 18 december 1992 (1424/92), som följer:

10 §

Kungörelser och meddelanden som gäller en
enskilds rätt och som en tingsrätt, domare,
länsstyrelse, stadsfogde, länsman eller register-
byrå på tjänstens vägnar utfärdar i ett två-

språkigt ämbetsdistrikt kan enligt prövning
avfattas enbart på befolkningsflertalets språk,
om sökanden inte fordrar något annat.

Denna lag träder i kraft den

19 .

Helsingfors den 18 mars 1994

Republikens President
MARTTI AHTISAARI

Minister Heikki Haavisto

1.

Lag

om ändring av utsökningslagen

I enlighet med riksdagens beslut

upphävs i utsökningslagen av den 3 december 1895 3 kap. 12 § 3 mom., 4 kap. 9 c §, 5 kap. 45 § 4 mom. och 6 kap. 14 §,

sådana de lyder, 3 kap. 12 § 3 mom., 5 kap. 45 § 4 mom. och 6 kap. 14 § i lag av den 18 maj 1973 (389/73), 4 kap. 9 c § i lag av samma dag (394/73),

ändras 1 kap., 3 kap. 12 § 2 mom., 13 § 1 mom., 20 a § 2 och 4 mom. och 32 §, 4 kap. 9 b § och 10 §§, 5 kap. 9 § 3 mom., 11 § 4 mom. och 45 § 3 mom. samt 6 kap. 12, 17 och 18 §§ samt 9 och 10 kap.,

av dessa lagrum 1 kap. sådant det lyder jämte ändringar, 3 kap. 12 § 2 mom., 13 § 1 mom., 20 a § 2 och 4 mom. och 32 § samt 5 kap. 45 § 3 mom. sådana de lyder i nämnda lag av den 18 maj 1973 (389/73), 4 kap. 9 b § sådan den lyder i lag av samma dag (394/73) och 10 § sådan den lyder ändrad genom lagar av den 13 juni 1929 och den 18 oktober 1929 (239 och 321/29) samt nämnda lag av den 18 maj 1973 (389/73), 5 kap. 9 § 3 mom. sådant det lyder i lag av den 27 november 1987 (897/87), 11 § 4 mom. sådant det lyder i lag av den 15 juni 1984 (461/84) och 6 kap. 18 § sådan den lyder delvis ändrad genom lag av den 14 december 1984 (867/84) samt 9 och 10 kap. sådana de lyder jämte ändringar, samt

fogas till 3 kap. 21 § ett nytt 4 mom. i stället för det 4 mom. som upphävts genom lag av den 20 december 1985 (1016/85), till 27 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 18 maj 1973 (389/73), ett nytt 3 mom. och till 3 kap. en ny 32 a §, till 5 kap. 6 §, sådan den lyder i sistnämnda lag, ett nytt 3 mom. och till 21 §, sådan den lyder i lag av den 12 mars 1909, ett nytt 3 mom., till 6 kap. 15 §, sådan den lyder i nämnda lag av den 18 maj 1973 (389/73), nya 3 och 4 mom. samt till 8 kap. en ny 9 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 kap.

Om utsökningsmyndigheterna

Allmänna stadganden

Utsökningsmyndigheter

1 §

Utsökningsärenden handläggs och prövas av överexekutor. Överexekutor är länsstyrelsen. I de städer som har rådstuvurätt är magistraten överexekutor.

(utgår)

(2 mom. tidigare upphävd.)

Överexekutor i landskapet Åland är länsstyrelsen.

2 §

1 §

Utmättningsman

Verkställighet i utsökningsmål åligger, under överexekutors inseende, utmättningsman.

I stad som har rådstuvurätt är stadsfogden utmättningsman. På andra orter är länsmannen

Utsökningsärenden behandlas av en utmättningsman. Utmättningsman är häradsfogden. Häradsfogden skall också verkställa domar i brottmål på det sätt som stadgas särskilt.

Gällande lydelse

utmättningsman. Behövs i stad flera stadsfogdar, bestäms deras antal genom förordning. Har länsmansdistrikt en avdelningschef som handhar utsökningsärenden, sköter han i egenkap av utmättningsman om verkställigheten av utsökningsärenden och har samma befogenheter som länsmanen.

Utmättningsmannen bistås i utsökningsärenden av en biträdande utmättningsman. Utmättningsmannen kan även vid behov ålägga en annan tjänsteman som är underställd honom att utföra ett enskilt verkställighetsuppdrag. För tjänstemannen gäller då vad som stadgas om biträdande utmättningsman. Utmättningsmannen kan dessutom vid behov ålägga en tjänsteman som är underställd honom att utfärda ett indrivningskvitto på utmättningsmannens eller en biträdande utmättningsmans vägnar samt att vara vittne enligt 10 §. Om verkställare i utsökningsärenden i landskapet Åland har stadgats särskilt.

(3 § tidigare upphävd.)

(se 2 §)

Föreslagen lydelse

2 §

Domstol

De allmänna domstolarna är i utsökningsärenden besvärinstans på det sätt som stadgas i 10 kap. samt behandlar de utsökningsärenden som enligt vad som särskilt stadgas ankommer på dem.

3 §

Utmättningsmannens verksamhetsområde och samarbete

Det lokala utsökningsväsendet ordnas häradsvis.

Justitieministeriet kan, om en ändamålsenlig organisering av det lokala utsökningsväsendet förutsätter det, på framställning av länsstyrelsen bestämma att exekutionsverket i ett härads eller häradsämbetets exekutionsavdelning skall sköta uppgifter också inom ett annat härads område eller bestämma att exekutionsavdelningar eller exekutionsverk i olika härader skall samarbeta vid skötseln av uppgifter.

4 §

Biträdande utmättningsman

En biträdande utmättningsman utför de verkställighetsuppdrag som utmättningsmannen bestämmer. Om biträdande utmättningsman gäller

Gällande lydelse

4 §

Utmättningsman får uppdra åt biträdande utmättningsman att indriva fordran eller utföra annat verkställighetsuppdrag. Om biträdande utmättningsman gäller då vad som stadgas om utmättningsman. Biträdande utmättningsman får dock inte

1) sälja utmätt fast egendom, fartyg som inskrivits i fartygsregistret, andel i fartyg, i fartyg inlastat gods, registrerat luftfartyg, registrerad buss, lastbil eller släpvagn eller sådan aktie i bostads- eller fastighetsaktiebolag som berättigar till besittning av en lägenhet, inte heller annan utmätt egendom som vederligen utgör säkerhet för lån med stöd av inteckning eller pant- eller retentionsrätt;

2) fördela köpeskillingen för egendom som nämns i 1 punkten eller köpeskillingen för annan egendom när det enligt 6 kap. 3—5 §§ krävs särskilt fördelningsförfarande;

3) på grund av utmätning av fordran utfärda betalningsförbud till någon som befinner sig inom en annan utmättningsmans verksamhetsområde, utfärda betalningsförbud på grund av utmätning av lön, överföra ett ärende till utmättningsmannen på en annan ort eller begära handräckning av honom; eller

4) förordna att gäldenär som håller sig undan eller sådan företrädare för honom som avses i 3 kap. 34 b § skall hämtas till utskökningsutredning, förordna att gäldenär skall överlämna bokföringsböcker eller bokföringsmaterial för granskning, förelägga vite som avses i 3 kap. 34 d § eller anhålla om att sådant vite skall dömas ut.

Utmättningsmannen skall se till att en biträdande utmättningsman på behörigt sätt fullgör uppdrag som nämns i 1 mom. samt iakttar honom meddelade bestämmelser.

(5 §, 6 § och 7 § tidigare upphävda)

Föreslagen lydelse

5 §

Utmättningsmannens uteslutande behörighet

Utmättningsmannen skall själv

1) besluta om godkännande av säkerhet som har ställts med stöd av 3 kap. 20 §,

2) sälja utmätt fast egendom, fartyg som antecknats i fartygsregistret samt andelar i sådana fartyg och gods som inlastats i sådana fartyg, registrerade luftfartyg, egendom som nämns i 1 § lagen om inteckning i bil (810/72), aktier i ett bostads- eller fastighetsaktiebolag som berättigar till besittning av en lägenhet samt annan utmätt egendom som vederligen utgör säkerhet för lån med stöd av inteckning eller pant- eller retentionsrätt,

3) fördela köpesumman för egendom som nämns i 2 punkten eller för annan egendom, när det enligt 6 kap. 3—5 §§ behövs ett särskilt fördelningsförfarande,

4) överföra ett ärende till utmättningsmannen på en annan ort och begära handräckning av honom,

5) förordna att en gäldenär som håller sig undan eller en sådan företrädare för honom som nämns i 3 kap. 34 b § skall hämtas till utskökningsutredning, förordna att en gäldenär skall överlämna bokföringsböcker eller bokföringsmaterial för granskning, förelägga vite enligt 3 kap. 34 d § och anhålla om att sådant vite skall dömas ut,

6) påföra betalningsskyldighet i enlighet med 3 kap. 20 a § 2 mom., 4 kap. 9 b §, 5 kap. 9 § 3 mom., 11 § 4 mom. eller 45 § 3 mom. eller 8 kap. 4 §,

7) besluta om beviljande av säkringsåtgärder enligt 7 kap. 11 a §,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8) besluta om rättelse av en utsökningsåtgärd med stöd av 9 kap. 1 § 1—3 mom. och 10 kap. 10 §, om meddelande av anvisning enligt 9 kap. 6—8 §§ och om avbrytande av verkställighet, samt

9) verkställa uppgörelse mellan säljaren och köparen i ett avbetalningsköp.

6 §

Annan tjänsteman

Utmätningssmannen får vid behov förordna en annan tjänsteman som är underställd honom att utföra ett enskilt verkställighetsuppdrag. För tjänstemannen gäller då vad som stadgas om biträdande utmätningssman.

7 §

Utmätningssmannens övervakningsskyldighet

Utmätningssmannen skall övervaka att de tjänstemän som är underställda honom sköter sina uppgifter på behörigt sätt och att de iakttar de föreskrifter som har meddelats dem.

Utmätningssmannen kan vid behov överföra ett ärende till en annan tjänsteman eller sköta det själv.

8 §

Emot öfverexekutor gälle enahanda jäf, som i rättegångsbalken om domare sägas.

9 §

Utmätningssman må ej taga befattning med mål, hvori han är jäfvig. Dessa äro mot honom laga jäf: om han är med part i den skyldskap eller det svågerlag, som enligt 13 kap. 1 § rättegångsbalken är jäf mot domare; eller om han eller någon, som med honom sålunda är i skyldskap eller svågerlag, eger i målet del eller eljest kan af förrättningen vänta synnerlig nytta eller skada; eller om han är parts vederdeloman. Har utmätningssman å tienstens vägnar rättegång med någondera parten, eller söker part, sedan målet är anhängigt, sak med utmätningssmannen eller tillfogar honom något med ord eller gerning, i uppsåt att dermed göra honom jäfvig, det skall ej för jäf räknas.

Är utmätningssman jäfvig, skall han genast anmäla detta hos öfverexekutor, som skall

8 §

Jäv för utmätningssman

Utmätningssmannen får inte vidta verkställighetsåtgärder i ett ärende där han är jäfvig. Utmätningssmannen är jäfvig om

1) han till en part står i sådant släktskapsförhållande eller svågerlag som enligt 13 kap. 1 § rättegångsbalken utgör jäv för domare,

2) utmätningssmannen eller en person som till honom står i ett sådant förhållande som nämns i 1 punkten är part i ärendet eller annars kan förvänta sig nytta eller skada av förrättningen,

3) utmätningssmannen har varit befullmäktigad av en part i samma ärende, eller

4) utmätningssmannen i något annat ärende än ett tjänsteärende är motpart till någon av parterna, dock inte om parten efter det utsökningsärendet blivit anhängiggjort gör sig till

Gällande lydelse

förordna en annan utmätningsman i hans ställe. I överexekutors beslut i jävsfråga får ändring inte sökas genom besvär.

(3 mom. upphävd tidigare.)

Angående jäv för en biträdande utmätningsman gäller vad som i 1 mom. stadgas om utmätningsman. Är en biträdande utmätningsman jävig, skall han genast anmäla detta till utmätningsmannen. Om en biträdande utmätningsman är jävig, skall utmätningsmannen anförtro en ojävig biträdande utmätningsman verkställighetsuppdraget eller utföra det själv.

(se L om utsökningsväsendet 3 §)

(se L om utsökningsväsendet 1 §)

(se L om utsökningsväsendet 2 och 3 §)

Föreslagen lydelse

utmätningmannens motpart i syfte att göra honom jävig.

En häradsfogde, som är jävig, skall anmäla detta till den som förordnar en ställföreträdare för honom. Denne skall förordna en annan häradsfogde i hans ställe. I det sistnämnda beslutet får ändring inte sökas. En biträdande utmätningsman, som är jävig, skall anmäla detta till häradsfogden, som skall förordna en annan tjänsteman i hans ställe eller själv vidta åtgärden.

9 §

Utsökningsmyndigheten i landskapet Åland

Om utsökningsmyndigheten i landskapet Åland stadgas särskilt.

Utsökningsväsendets förvaltning

10 §

Justitieministeriet

Den allmänna ledningen, styrningen och övervakningen av utsökningsväsendet ankommer på justitieministeriet.

Utsökningsmyndigheterna och förvaltningen av utsökningsväsendet hör till justitieministeriets förvaltningsområde.

11 §

Lokala utsökningsmyndigheter

Lokal myndighet i utsökningsärenden och i andra uppgifter som enligt lag skall skötas av utmätningsmannen är häradsfogden, som tjänstgör vid häradets exekutionsverk eller vid häradsämbetets exekutionsavdelning.

Av särskilda skäl kan tjänsten som häradsfogde inrättas som deltidstjänst eller häradsfogden åta sig att sköta en annan deltidstjänst vid häradsämbetet.

Om det vid häradets exekutionsverk eller häradsämbetets exekutionsavdelning finns flera häradsfogdar, är den ledande häradsfogden chef för verket eller avdelningen.

12 §

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen sköter de lednings- och övervak-

Gällande lydelse

10 §

Utmätningsman skall vid förrättning åtföljas av ojävigt vittne.

(2 mom. tidigare upphävd)

Utmätning av lös egendom må i gäldenärens närvaro verkställas utan vittne, om gäldenären därtill giver sitt skriftliga samtycke.

11 §

Hos öfverexekutor skall öfver utsökningsmål föras särskild dagbok.

Utmätningsman vare ock pliktig att hålla dagbok öfver alla utsökningsärenden, i hvilka hans åtgärd äskas.

De närmare föreskrifterna angående dagböckernas förande meddelas genom särskild nådig förordning.

Ur dagbok skall meddelas skriftligt intyg, när sådant begäres.

12 §

Överexekutor skall se till att underlydande utsökningsmyndigheter fullgör sina uppgifter på behörigt sätt.

Föreslagen lydelse

nings- och andra administrativa uppgifter inom utsökningen som särskilt stadgas för den i den förordning som avses i 17 §.

13 §

Utnämning och behörighetsvillkor

Häradsfogden utnämns av justitieministeriet.

Häradsfogden skall ha juris kandidatexamen och god förtrogenhet med utsökningsväsendet.

14 §

Arbetsordning

Chefen för häradens exekutionsverk eller häradsämbetets exekutionsavdelning fastställer verkets eller avdelningens arbetsordning.

Kompletterande stadganden

15 §

Förrättningsvittne

Utmätningsmannen skall vid varje förrättning ha med sig ett ojävigt vittne. En förrättning får verkställas utan vittne, om gäldenären är närvarande vid förrättningen och ger sitt skriftliga samtycke till det.

16 §

Dagbok

Utmätningsmannen skall föra dagbok eller register över utsökningsärendena och därur utfärda intyg på det sätt som närmare stadgas genom förordning.

17 §

Närmare stadganden

Närmare stadganden om utsökningsväsendets förvaltning utfärdas genom förordning.

(utgår)

Gällande lydelse

Angående skyldighet för utmätningsmän och biträdande utmätningsmän att ersätta skada som de vållat genom fel eller försummelse i sin tjänst gäller vad som stadgas i skadeståndslagen.

13 §

Vad i 14 kap. 7 § rättegångsbalken är stadgat om ådömande av ordningsstraff i rätten, äger motsvarande tillämpning vid förfarande hos överexekutor.

(14 § tidigare upphävd)

Föreslagen lydelse

(utgår)

3 kap.

**Allmänna stadganden om verkställighet
av domar och utslag**

2 §

Högre domstol må med anledning av ändringsökande, antingen mot säkerhet för betalningen av kostnad och skada som kan drabba motparten eller utan säkerhet, helt eller till någon del förbjuda verkställighet av dom som icke vunnit laga kraft eller förordna om dess avbrytande.

Förbjudes eller avbrytes verkställighet, skall till äventyrs verkställd utmätning återgå, om högre domstol så förordnar. Är egendomen underkastad förskämning eller nedgång i värde eller fordrar den kostsam vård, skall verkställigheten återgå, om icke borgenären på förhand betalar kostnaderna för vården samt ställer säkerhet för kostnader och skada som motparten kan få vidkännas.

13 §

Enligt 12 kap. rättegångsbalken eller enligt denna lag väckt återvinningstalan utgör icke hinder för verkställighet. Domstol, där sådan talan är anhängig, må likväl förbjuda verkställighet eller förordna om dess avbrytande. Är häradsrätt icke samlad, må häradshövdingen interimistiskt meddela sådant förbud eller förordnande att gälla tills häradsrätten sammankommer och besluter i saken.

Högre domstol kan med anledning av ändringsökande förbjuda verkställigheten av en dom som inte har vunnit laga kraft eller förordna att den skall avbrytas. Om verkställigheten förbjuds eller avbryts, skall utmätningen i ärendet återgå, om den högre domstolen så bestämmer. Om egendomen är av sådan art att den förfars, fort sjunker i värde eller ger upphov till stora skötselkostnader, skall verkställigheten återgå om inte borgenären på förhand betalar kostnaderna för vården och ställer säkerhet för de kostnader och den skada som kan komma att åsamkas motparten. I övriga delar gäller om förbjudande och avbrytande av verkställighet vad 9 kap. 14 §, 15 § 1 mom. och 16—18 §§ stadgar.

(upphävs, se 2 mom.)

13 §

Återvinningstalan som väckts enligt 12 kap. rättegångsbalken utgör inte hinder för verkställighet. Den domstol där en sådan talan är anhängig kan dock förbjuda verkställigheten eller bestämma att den skall avbrytas, med iakttagande i tillämpliga delar av 9 kap. 14—18 §§.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

20 a §

Har pant hos utsökningsmyndighet ställts för återbäring av medel, som lyfts hos utsökningsmyndighet mot säkerhet, för fullgörande av betalningsskyldighet på grund av dom, som icke vunnit laga kraft, eller för köpeskilling för fastighet och återställer vederbörande icke medlen på utmätningsmannens uppmaning eller fullgör han icke betalningsskyldigheten, ehuru han enligt denna lag eller laga kraft vunnit dom är därtill förpliktad, får det belopp som skall återbäras eller betalas uttagas ur panten. Har borgen ställts i sådant fall, må det belopp som skall uttagas hos vederbörande på överexekutors förordnande uttagas hos löftesman med stöd av borgensförbindelsen, likväl med stöd av annan borgensförbindelse än proprieborgensförbindelse endast till den del hos vederbörande icke påträffats ostridiga utmätningsbara tillgångar.

Har någon hos utsökningsmyndigheten ställt pant för återbetalning av medel som lyfts mot säkerhet, för fullgörande av en betalningsskyldighet på grund av en dom som inte har vunnit laga kraft eller för ett auktionspris och han inte på utmätningsmannens uppmaning återbetalar medlen eller fullgör sin betalningsskyldighet trots att han enligt denna lag eller en laga kraft vunnit dom är skyldig till det, får det belopp som skall återbetalas eller betalas tas ur panten i den ordning som stadgas för utmätt egendom. Om gäldenären inte äger pantföremålet skall ägaren underrättas om att betalning tas ur panten. Om borgen har ställts hos utsökningsmyndigheten kan utmätningsmannen efter att ha hört borgensmannen besluta att det belopp som skall indrivas hos personen i fråga skall tas ut hos borgensmannen med stöd av borgensförbindelsen, med stöd av någon annan borgensförbindelse än en proprieborgensförbindelse dock endast till den del det hos personen i fråga inte har funnits ostridiga utmätningsbara tillgångar.

Pantägaren eller löftesmannen äger rätt att medelst talan yrka återvinning vid allmän underrätt på den ort där verkställigheten ägt rum, inom sex månader från det utmätning verkställdes på grund av förpantningen eller borgensförbindelsen.

En fråga som gäller uttagande ur pant av ett belopp som skall återbetalas eller betalas eller borgensmannens betalningsskyldighet kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§.

21 §

Den som ansöker om verkställighet samt den som skall höras med anledning av ansökan eller annars vid verkställigheten skall för utmätningsmannen uppge den postadress under vilken kallelser, uppmaningar och meddelanden som gäller verkställigheten och besvär mot den får sändas till honom. Ändras postadressen skall den nya adressen anmälas. En postadress som finns antecknad på ansökan om verkställighet eller på någon annan skrivelse som en part eller en utomstående har sänt till utmätningsmannen anses utgöra en anmälan enligt detta moment.

27 §

Om den postadress som avses i 21 § 4 mom., har anmälts till utmätningsmannen, kan delgivning till en part alltid ske så att handlingen

Gällande lydelse

32 §
Utmätningssmannen åligger att föra protokoll över all verkställighet som av honom förrättas. Part som begär utdrag ur protokollet skall tillställas utdrag omedelbart. Begäres utdraget för anförande av besvär, skall det givas i god tid före besvärstidens utgång.

Utgives icke utdrag ur utmätningssprotokollet till gäldenären omedelbart efter förrättningens slut, skall utmätningssmannen avgiva skriftlig anmälan om utmätningen till gäldenären eller den som vid förrättningen företrätt gäldenären eller eljest i enlighet med 25 § varit där närvarande. Har utmätning verkställts annorstädes än i gäldenärens bostad och var varken gäldenären eller ombud för honom närvarande vid förrättningen, skall anmälan utan dröjsmål sändas till gäldenären, om hans adress är känd.

I anmälan skola angivas grunden för utmätningen, dagen då utmätning verkställts, gäldens kapital och ränta, utmätningsskostnaderna samt den egendom som utmätts.

Då utmätning av lös egendom med gäldenärens samtycke verkställs utan vittne, skall samtycket antecknas i protokollet och utmätningssanmälan. Gäldenären skall med sin namnteckning bekräfta anteckningen i protokollet eller anmälan.

Föreslagen lydelse

sänds till honom med posten som vanligt brev till den adress han har uppgivit. Han anses då ha fått del av handlingen den sjunde dagen efter det att den postades. Postningsdagen skall antecknas på handlingen.

32 §
Utmätningssmannen skall föra protokoll över all verkställighet som han förrättar. Om en part ber att få ett utdrag ur eller en kopia av protokollet eller av utmätningssmannens beslut skall utdraget eller beslutet omedelbart ges till honom. Ett utdrag eller en kopia som parten ber om för att kunna anföra besvär skall ges till honom i god tid innan besvärstiden löper ut.

Om ett utdrag ur utmätningssprotokollet inte ges till gäldenären genast efter förrättningens slut, skall utmätningssmannen ge en skriftlig utmätningssanmälan till gäldenären eller till den som vid förrättningen har företrätt gäldenären eller som annars i enlighet med 25 § varit närvarande vid den. Om utmätningen har verkställts någon annanstans än i gäldenärens bostad och varken han själv eller hans ombud har varit närvarande vid förrättningen, skall anmälan omedelbart sändas till gäldenären, om hans adress är känd. I utmätningssanmälan skall antecknas utmätningssgrunden, dagen då utmätningen har verkställts, gäldens kapital och ränta, utmätningsskostnaderna samt den egendom som har utmätts.

Om det finns utomstående vilkas rätt verkställigheten kan kränka, skall också till dem omedelbart utan avgift ges eller sändas en kopia av protokollet eller utmätningssmannens beslut eller utmätningssanmälan.

När förrättningen med gäldenärens samtycke verkställs utan vittne skall samtycket antecknas i protokollet och utmätningssanmälan. Gäldenären skall med sin namnteckning bekräfta anteckningen.

Om besvärssanvisning som skall fogas till utdrag ur och kopia av protokollet samt till beslut och utmätningssanmälan stadgas i 10 kap. 11 §.

32 a §

Om någon vid verkställigheten framställer en invändning eller ett yrkande som inte uppenbart saknar grund och som måste avgöras för att förrättningen skall kunna verkställas eller för-

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

farandet fortsätta, skall utmätningssmannen fatta ett motiverat beslut i saken. Beslutet kan antecknas i protokollet eller skrivas ut som en särskild handling. Utmätningssmannens beslut gäller i det utsökningsärendet i vilket det har givits. I ett beslut som avses i detta moment får ändring inte sökas särskilt.

Den som framställt en invändning eller ett yrkande skall lägga fram de handlingar och övriga bevis som han åberopar. Utmätningssmannen skall på tjänstens vägnar skaffa fram utredning bara om detta lämpligen kan göras i utmätningssförfarandet.

I de fall som avses i 9 kap. 1 och 6 §§ kan utmätningssmannen rätta utmätningssåtgärden eller ge en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist.

Om en invändning enligt 3 mom. har framställts till en biträdande utmätningssman, skall han meddela utmätningssmannen om saken. Den biträdande utmätningssmannen får dock vid behov vidta åtgärder för att säkerställa att utmätningen eller den övriga verkställigheten kan fortsätta.

4 kap.

Om utmätning

9 b §

Om gäldenär, som genom dom ålagts eller genom behörigen fastställt skriftligt avtal förbundit sig att erlægga underhållsbidrag till make eller till barn i eller utom äktenskap eller som ålagts att erlægga underhållsbidrag i skadestånd åt barn, i uppenbar avsikt att undgå indrivning av underhållsbidraget i utsökningsväg, utför arbete i företag som äges av make eller anförvant eller eljest i annan tillhörigt företag utan lön eller mot ersättning, som är uppenbart mindre än vad på orten i allmänhet erlægges för sådant arbete, och kan underhållsbidraget icke indrivnas hos honom till fullt belopp, kan överexekutor på anhållan av den till underhållsbidraget berättigade eller av myndighet, som för dennes talan i dylik angelägenhet, genom utslag avgöra vilket belopp som skall anses såsom skälig lön för gäldenären. Utmätning sker av detta belopp med iakttagande av vad i denna lag är stadgat om utmätning av lön. Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden i enlighet med honom

9 b §

Om en gäldenär i uppenbar avsikt att undgå utmätning arbetar utan lön i ett företag som ägs av hans make eller släkting eller som tillhör någon annan eller om han arbetar i ett sådant företag mot en ersättning som är som är uppenbart mindre än vad som på orten i allmänhet betalas för sådant arbete, och om fordran inte på annat sätt kan indrivnas hos honom till fullt belopp, skall utmätningssmannen, efter att ha hört gäldenären och arbetsgivaren samt vid behov också borgenären, besluta vilket belopp som utgör skälig lön för gäldenären. Utmätningen verkställs av detta belopp med iakttagande av vad denna lag stadgar om utmätning av lön. Arbetsgivaren är skyldig att minst en gång i månaden, i enlighet med det betalningsförbud som delgivits honom, betala det utmäta beloppet till utmätningssmannen, tills han för utmätningssmannen påvisar att omständigheterna har förändrats så att det inte längre finns förutsättningar att fortsätta indrivningen enligt denna paragraf.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

delgivet betalningsförbud till utmätningssmannen erläggas det utmätta beloppet, till dess han för utmätningssmannen gör troligt, att förutsättningar för fortsatt indrivning med stöd av överexekutors utslag icke längre föreligga.

Innan saken avgöres, skall överexekutor höra den underhållsskyldige och dennes arbetsgivare samt utmätningssmannen. Finner överexekutor saken tvistig, skall sökanden anvisas att utföra talan i saken vid domstol. I sådant utslag av överexekutor som avses i denna paragraf får ändring icke sökas genom besvär.

9 c §

Har överexekutor i fall, som avses ovan i 9 b §, funnit saken tvistig eller helt eller till någon del förkastat borgenärens yrkande, äger denne rätt att framställa sitt yrkande vid domstol med stöd av stämning, som skall delgivas den underhållsskyldige och hans arbetsgivare inom tre månader från det borgenären fick del av överexekutors utslag.

Har överexekutor fastställt det belopp som skall anses utgöra den underhållsskyldiges lön, äger arbetsgivaren rätt att efter stämning på borgenären söka återvinning. Stämningen skall delgivas borgenären inom tre månader från det arbetsgivaren fick del av överexekutors utslag. Har domstol med anledning av återvinningstalan helt eller delvis befriat arbetsgivaren från honom i enlighet med 9 b § ålagd skyldighet, skall den samtidigt pröva, huruvida arbetsgivaren bör återfå vad han redan erlagt eller någon del därav.

Underrätts utslag skall, även om ändring sökts, lända till efterrättelse. I hovrätts dom i mål, som avses i denna paragraf, får ändring icke sökas.

10 §

Påstår annan sig vara ägare till lös egendom, som i gäldenärs bo finnes, men kan ej genast visa sin rätt, vare hans anspråk ej hinder för egendomens utmätande. Bjuder han vid utmätningen sannolika skäl för anspråket, hänvisar utmätningssmannen honom att sin talan efter stämning utföra, och varde verkställigheten tillsvidare inställd; stämme dock han, som godset freda vill, borgenären och gäldenären till domstol i orten, där godset finnes, samt styrke det hos utmätningssmannen inom tre månader efter utmätningen, eller varde det

Frågan om arbetsgivarens betalningsskyldighet kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§.

(upphävs)

10 §

Om en utomstående påstår sig äga lös egendom som finns i gäldenärens besittning men han inte genast kan bevisa sin äganderätt, utgör detta inte hinder för utmätning av egendomen eller för annan verkställighet. Frågan om den utomståendes äganderätt kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§.

Gällande lydelse

utmätta till gäldande av borgenärens fordran använt.

Kommer någon efter utmätningen med anspråk, som nu är sagt, vare det ej hinder för verkställighetens slutförande, där ej överexekutor annorlunda förordnar. Varder den, som anspråket väckt, av överexekutor hänvisad att sin talan efter stämning utföra, åligge honom att inom tre månader efter erhållen del av överexekutors utslag stämma och utmätningsmannen därom underrätta, vid äventyr, som förut är nämnt.

Vill borgenären själv stämma, stånde det honom fritt.

Visar borgenär i rättegång, vari tredje man yrkar äganderätt till utmätt lös egendom, att dennes rätt till den utmätta egendomen grundar sig på rättshandling, som med stöd av 3 kap. 35 § återgår, utgör tredje mans rätt icke hinder för verkställighetens slutförande. Har domstol förordnat, att tredje mans rätt ej utgör hinder för verkställighetens slutförande, eller har tredje mans anspråk förkastats, skall verkställigheten slutföras, oavsett att i domen sökes ändring, och borgenären är berättigad att mot pant eller borgen lyfta influtna medel.

Vad sålunda är stadgat skall ock äga tillämpning, då vid utmätning i gäldenärs bo dennes make vill såsom sig tillhörig undantaga viss lös egendom.

Föreslagen lydelse

Om gäldenären i ett tvistemål som avses i 1 mom. visar att den utomståendes rätt till egendomen grundar sig på en rättshandling som med stöd av 3 kap. 35 § skall återgå, utgör denna rätt inte hinder för att verkställigheten slutförs.

Vad denna paragraf stadgar om utomstående gäller också gäldenärens make.

5 kap.

Om utmätt egendoms förvandlande i penningar

6 §

Utmätningssmannen skall omedelbart underrätta gäldenären om att auktion på värdefull lös egendom har kungjorts eller tillkännagivits. Gäldenären kan underrättas per telefon eller med posten genom ett vanligt brev. Om gäldenärens telefonnummer eller adress inte är kända behöver han inte underrättas.

9 §

Om ersättning som skall betalas av en tidigare köpare samt om protokollföring och

Om ersättning som skall betalas av en tidigare köpare samt om protokollföring och

Gällande lydelse

utmätning av sådan ersättning gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i 45 §. *Återvinnings-talan angående ersättning behandlas vid allmän underrätt på den ort där verkställigheten har ägt rum.*

Föreslagen lydelse

utmätning av sådan ersättning gäller i tillämpliga delar vad som stadgas i 45 §.

11 §

Då fartyg eller luftfartyg sålts, skall köparen omedelbart betala en sjättedel av köpeskillingen, dock ej mer än vad som enligt borgenärsförteckningen skall erläggas kontant, men alltid minst de kostnader som skall betalas ur köpeskillingen. Köparen kan ställa pant eller borgen såsom för egen skuld för den del av köpeskillingen som skall erläggas omedelbart och som överstiger de nämnda kostnaderna. Om köparen inte på ovan nämnt sätt erlägger betalning eller ställer säkerhet, skall fartyget eller luftfartyget genast på nytt utbudas till försäljning. Återstoden av köpeskillingen skall betalas inom trettio dagar från auktionen. Inteckningshavare får likväl låta fordran som motsvarar kapitalet av honom tillfallande utdelning kvarstå intecknad i fartyget eller luftfartyget, om han inom den tid inom vilken köpeskillingen skall betalas meddelar auktionsförrättaren detta och köparen åtar sig ansvaret för fordran. Försummar köparen att betala återstoden av köpeskillingen, skall ny auktion på hans ansvar föranstaltas efter kungörelse, om vilken gäller vad som är stadgat i 10 §. Angående den ersättning som den tidigare köparen skall betala samt om dess antecknande i protokollet och utsökning därav iaktas i tillämpliga delar vad som stadgas i 45 §. *Återvinnings-talan angående ersättning handläggs vid allmän underrätt på den ort där verkställigheten ägt rum.* Beträffande köparens skyldighet att betala ränta gäller vad som stadgas i 47 §.

Då ett fartyg eller ett luftfartyg har sålts skall köparen omedelbart betala en sjättedel av köpeskillingen, dock inte mer än vad som enligt borgenärsförteckningen skall betalas kontant, men alltid minst de kostnader som skall betalas ur köpeskillingen. Köparen kan ställa pant eller proprieborgen för den del av köpeskillingen som skall betalas omedelbart och som överstiger de nämnda kostnaderna. Om köparen inte på det ovan nämnda sättet betalar eller ställer säkerhet, skall fartyget eller luftfartyget genast budas ut till försäljning på nytt. Återstoden av köpeskillingen skall betalas inom 30 dagar från auktionen. En inteckningshavare får dock låta en fordran som motsvarar kapitalet av den utdelning som tillfaller honom kvarstå intecknad i fartyget eller luftfartyget, om han inom den tid inom vilken köpeskillingen skall betalas meddelar auktionsförrättaren detta och köparen åtar sig ansvaret för fordran. Betalar köparen inte återstoden av köpeskillingen, skall ny auktion på hans ansvar förrättas efter kungörelse, om vilken gäller vad som stadgas i 10 §. Beträffande den ersättning som den tidigare köparen skall betala samt beträffande anteckning i protokollet och utsökning av denna ersättning iaktas i tillämpliga delar vad som stadgas i 45 §. Beträffande köparens skyldighet att betala ränta gäller vad som stadgas i 47 §.

21 §

En kallelse enligt 2 mom. skall också sändas till gäldenären och fastighetens ägare. I kallelsen skall därtill nämnas att eventuella anmärkningar mot de fordringar som anmälts i enlighet med 24 § eller som framgår av handlingarna skall göras vid den nämnda förhandlingen.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

45 §

Ersättningar, som skola indrivas hos tidigare köpare, får på förordnande av överexekutor hos honom uttagas med stöd av protokollet från den nya auktionen på sätt om verkställighet av dom i tvistemål är stadgat. Har för en del av köpeskillingen i enlighet med 40 § ställts pant eller borgen få ersättningarna i den ordning i 3 kap. 20 a § är stadgad intill pantens eller borgens belopp uttagas ur panten eller hos löftesmannen.

Köpare som enligt protokollet från den nya auktionen är ersättningsskyldig, äger rätt att genom talan mot borgenären och gäldenären söka återvinning vid domstolen på den ort, där fastigheten är belägen. Talan skall vid äventyr av dess förlust väckas inom sex månader från auktionen.

Ersättningar som skall indrivas hos en tidigare köpare får tas ut hos honom eller i den ordning som stadgas i 3 kap. 20 a § ur en pant eller hos en borgensman med stöd av protokollet från den nya auktionen. Ur en pant som ägs av någon annan än köparen eller hos borgensmannen får ersättningen drivas in endast till pantens eller borgens belopp. Frågan om köparens betalningsskyldighet kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§.

(upphävs)

6 kap.

Om redovisning och fördelning av vad till följd av utmätning influtit

12 §

Är för tvistigt eller vilkorligt anspråk, eller för in-tecknad fordran i fall, som i 5 kap. 31 § sagts, utdelning ur lös eller fast egendom beräknad, skall beloppet afsättas, intill dess frågan om borgenärens rätt blifvit slutligen afgjord, eller vilkoret gått i fullbordan eller bortfallit. Der tvistig fordran ej redan är under domstols pröfning, varde borgenären hänvisad att sin talan efter stämning anhängiggöra. Vill annan, hvars rätt är af frågan beroende, sjelf stämma, stånde det honom fritt.

14 §

Blir borgenär utan att gäldenären det medgivit tillerkänd utdelning för fordran som icke utdömts, äger gäldenären rätt att medelst talan söka återvinning vid allmän underrätt på den ort

12 §

En utdelning ur lös eller fast egendom som har beräknats för ett villkorligt anspråk eller för en in-tecknad fordran i de fall som nämns i 5 kap. 31 § skall avsättas till dess villkoret har uppfyllts eller bortfallit eller frågan om borgenärens rätt är slutgiltigt avgjord.

Frågan om en stridig fordrans existens eller förmånsrätt kan föras till domstol på det sätt som stadgas i 9 kap. 6—13 §§. Utdelningen skall hållas avsatt så länge verkställigheten är avbruten. Om talan inte väcks, skall utdelningen redovisas enligt förteckningen eller, om utdelningstagaren har fått en anvisning, fördelas till de borgenärer som nämns i 13 §.

Om någon har gjort en fordran stridig utan att lägga fram fordringsbevis, kan anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist ges, om gäldenären anmäler sin fordran inom den tid som föreskrivs i 18 §. Utmätningssmannen skall vid behov höra gäldenären samt en sådan borgenär som nämns i 13 § innan utdelningen betalas ut.

(upphävs)

Gällande lydelse

där verkställigheten ägt rum. Har verkställigheten gällt fastighet, skall talan dock utföras där fastigheten är belägen.

Talan skall vid äventyr av dess förlust väckas inom sex månader från det fördelningen av köpeskillingen eller, om fastighet eller registrerat fartyg, andel däri eller i fartyg inlastat gods eller ock luftfartyg, buss, lastbil eller släpvagn, sålts, från det auktionen vann laga kraft.

15 §

17 §

Belopp, som enligt 11 § ej kan fördelas å derför bestämd tid eller jemlikt 12 § blifvit vid fördelningen afsatt för någon borgenärs fordran, skall ofördröjligen i länets ränteri nedsättas. Har klagandens eller borgenärens anspråk blifvit godkänt genom dom eller utslag, som ej vunnit laga kraft, vare han dock berättigad att beloppet mot pant eller borgen lyfta. I annat fall ankomme på överexekutors pröfning, huruvida afsatt belopp, innan fråga om rätt dertill blifvit afgjord, må mot pant eller borgen lyftas, vare sig af den borgenär, för hvilken beloppet afsatts, eller af annan, hvilken medlen kunna tillfalla på grund af bestämning, hvarom i 13 § är sagdt.

18 §

(1 mom. upphävd tidigare.)

Är utdelning beräknad, utan att fordringsbeviset blifvit företedt, och anmäler sig ej fordringsägaren inom natt och år efter det auktionen vunnit laga kraft, må medlen mot pant eller borgen lyftas af annan, som de enligt 13 § kunna tillfalla.

Föreslagen lydelse

Om en borgenär som har fått utdelning inte efter det att fördelningen eller redovisningen av medlen har ändrats eller upphävt genom ett beslut som har vunnit laga kraft återbetalar de medel han har fått till för stort belopp, kan dessa medel utsökas hos honom med stöd av det nämnda beslutet.

Om inverkan av en verkställighetstvist på lyftandet av utdelningen gäller vad som stadgas i 9 kap. 12 § 2 mom.

17 §

Utmätningssmannen skall utan dröjsmål i ett penninginstitut särskilt deponera ett belopp som enligt 11 § inte kan fördelas vid den tid som har bestämts för fördelningen eller som enligt 12 § 1 och 3 mom. vid fördelningen har avsatts för någon borgenärs fordran. Samma förfarande skall iakttas i fall som nämns i 12 § 2 mom., om talan väcks i verkställighetstvist. Har ändringsökandens eller borgenärens yrkande godkänts genom en dom eller ett beslut som inte vunnit laga kraft har han dock rätt att lyfta pengarna mot pant eller borgen. Röntan tillfaller den till vilken medlen redovisas.

18 §

Om utdelning har beräknats för en fordran för vilken fordringsbevis inte har lagts fram och borgenären inte anmäler sig och lägger fram fordringsbeviset inom två år från det auktionen har vunnit laga kraft, förlorar han sin rätt till utdelningen. Utdelningen får då lyftas av en annan borgenär som avses i 13 §. Utmätningssmannen kan, om han anser det befogat, innan utdelningen betalas ut, höra gäldenären och den borgenär som utdelningen skulle tillfalla enligt 13 §.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

Om kostnad i utsökningsmål

9 §

Kostnaderna för de utsökningsåtgärder som har blivit onödiga på grund av självrättelse enligt 9 kap. får inte indrivas hos parten i fråga, om rättelsen har föranletts av ett fel som utmätningssmannen själv har begått.

9 kap.

Självrättelse, verkställighetstvist och avbrytande av verkställighet

Självrättelse

1 §

Användningsområdet för självrättelse

Utmätningssmannen kan rätta en verkställighetsåtgärd eller ett tidigare beslut i samma utsökningsärende, om dessa grundar sig på klart felaktig eller bristfällig utredning eller en uppenbart felaktig tillämpning av lag (självrättelse av sakfel). Sådan rättelse kan dock inte ske i fråga om

1) en utmätning där auktion har kungjorts, om det inte finns vägande skäl,

2) en verkställd auktion,

3) borgenärsförteckningen efter försäljningen eller en utdelningsförteckning som vunnit laga kraft, om inte de vilkas rätt försämras till följd av självrättelsen ger sitt samtycke därtill, eller

4) verkställigheten av en penningfordran när slutredovisningen har gjorts och de influtna medlen har sänts till sökanden, eller någon annan verkställighet som har slutförts och vunnit laga kraft; medel som har avsänts felaktigt kan dock med den berörda partens samtycke krävas tillbaka av honom.

Om det framkommer att den utmätta egendomen tillhör en utomstående, kan verkställigheten med undantag av det fall som nämns i 1 mom. 2 punkten rättas till dess slutredovisningen har gjorts och de influtna medlen har sänts till sökanden.

Om självrättelse av sakfel i samband med besvär stadgas i 10 kap. 10 §.

Utmätningssmannen skall rätta skriv- eller räknefel eller andra motsvarande uppenbara fel i expeditioner (självrättelse av skrivfel) med iakt-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tagande i tillämpliga delar av stadgandena i 2—5 §§. Har ändring sökts i saken, skall fullföljdsdomstolen meddelas om rättelsen.

2 §

Utförande av självrättelse

En självrättelse kan göras med anledning av en begäran eller en invändning av en part eller en utomstående, på framställning av förrättningsmannen eller på utmätningens eget initiativ. Rättelsen skall göras utan dröjsmål efter det felet har upptäckts. Utmätningensmannen skall bereda den som kan åsamkas olägenhet av rättelsen tillfälle att bli hörd, om inte detta av särskilda skäl är onödigt. En sådan person kan också höras per telefon.

Om självrättelse skall ett särskilt beslut fattas. Beslut om att inte göra en självrättelse skall fattas särskilt bara om begäran om rättelse har framställts skriftligen. Om saken är obetydlig eller begäran om rättelse uppenbart saknar grund, behöver någon ny handling inte upprättas om beslutet, utan en anteckning om saken görs i ett protokoll, ett beslut eller någon annan handling som gäller utskönningsärendet, och anteckningen skall dateras och undertecknas av utmätningensmannen. Rättelsen skall vid behov också antecknas på den expedition som parten har fått eller en ny expedition avgiftsfritt ges åt honom.

3 §

Meddelande om självrättelse

Utmätningensmannen skall lämna meddelande om självrättelsen till den som framställt begäran eller invändningen. Också andra som kan åsamkas olägenhet av beslutet skall underrättas om rättelsen. Om en självrättelse av en utmätning kan åsamka den som ansökt om verkställighet endast obetydlig olägenhet, behöver sistnämnda underrättelse inte ske.

Om en självrättelse inte görs skall detta meddelas den som framställt begäran om rättelse. Meddelandet kan också lämnas per telefon.

4 §

Sökande av ändring i beslut om självrättelse

Ett beslut genom vilket en verkställighetsåt-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

gärd eller ett tidigare beslut har rättats får överklagas i den ordning som stadgas i 10 kap.

Ett beslut enligt vilket självrättelse inte skall göras får inte överklagas.

5 §

Verkställighet av rättelsebeslut

Till dess ett beslut om rättelse har vunnit laga kraft får de influtna medlen lyftas endast mot säkerhet.

Verkställighetstvist

6 §

Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist

Om

1) det mot verkställigheten läggs fram sådana grunder som har uppkommit efter det att en laga kraft vunnen dom har givits, och i fråga om vilka avgörande inte har fattats i domen,

2) en betalnings- eller återbetalningsskyldighet som bestämts eller skall bestämmas vid verkställigheten, borgenärens rätt att få betalning ur egendom som är underställd pant- eller retentionsrätt eller den inbördes förmånsrättsordningen mellan borgenärernas fordringar har blivit stridig,

3) en utomstående motsätter sig verkställigheten på den grund att den kränker hans rätt, eller

4) det vid verkställigheten framställts någon annan invändning eller något annat yrkande som är jämförbart med de i 1—3 punkterna nämnda omständigheterna och som måste avgöras för att verkställigheten skall kunna inledas eller fortsättas,

skall utmätningsmannen anvisa personen i fråga att vid tingsrätten väcka talan (verkställighetstvist) i det fall att det till stöd för invändningen eller yrkandet har lagts fram sannolika grunder och utökningsärendet därför har blivit oklart och en utredning inte kan inhämtas genom utökningsförfarandet.

Anvisning om väckande av talan kan ges i vilket skede av verkställigheten som helst. Vid verkställighet av en penningfordran kan en anvisning dock inte ges efter att slutredovisning har gjorts och medlen avsänts, och inte heller vid

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

annan verkställighet efter det att verkställigheten har slutförts och vunnit laga kraft. Om en invändning eller ett yrkande redan har avgjorts genom utmätningens verkställighetsåtgärd eller beslut som vunnit laga kraft eller genom ett laga kraft vunnit beslut av en fullföljdsdomstol med anledning av utsökningsbesvär, kan i utsökningsärendet inte längre ges en anvisning om väckande av talan på grund av samma invändning eller yrkande. En anvisning kan inte heller ges om en part har försummat att lägga fram sin invändning eller sitt yrkande vid den förrättning där han enligt lag borde ha framlagt dem, eller om han i enlighet med 10 § 2 mom. har förverkat sin rätt att åberopa en invändning eller att framställa ett yrkande.

Om utsökningsbesvär redan har anförts får utmätningens mannen inte ge ändringssökanden en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist på grund av den invändning eller det yrkande som avses i besvären. Fullföljdsdomstolen kan därvid då den behandlar utsökningsbesvären anvisa parten att väcka talan i verkställighetstvist på det sätt som stadgas i 1 och 2 mom. Domstolen skall genast meddela utmätningens mannen om anvisningen.

Beslut om anvisning får inte överklagas.

7 §

Anvisningens innehåll och delgivning

Anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist skall ges skriftligen. I den skall nämnas vilken tingsrätt som behandlar tvisten, inom vilket tid talan skall väckas samt vilka som är parter i tvisten. I anvisningen skall också förklaras vad tvisten gäller och de omständigheter som hänförelse till avbrytande av verkställigheten samt vilka följderna blir om talan inte väcks inom utsatt tid.

Anvisningen skall delges anvisningstagaren.

8 §

Parterna i en verkställighetstvist

Parter i en verkställighetstvist kan vara gäldenären, borgenären samt en utomstående vars rätt berörs av verkställighetsåtgärden.

Anvisning skall ges till den som framställt en invändning eller ett yrkande enligt 6 §, om det inte hör till någon annan att framlägga utredning att om den oklara frågan. Utmätningens mannen och fullföljdsdomstolen skall dock anvisa

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1) pantägaren eller borgensmannen att väcka talan enligt 3 kap. 20 a § 4 mom. mot gäldenären och borgenären,

2) borgenären att väcka talan enligt 4 kap. 9 b § 2 mom. mot gäldenären och dennes arbetsgivare eller arbetsgivaren mot gäldenären,

3) en utomstående att väcka talan enligt 4 kap. 10 § 1 mom. och 6 § 1 mom. 3 punkten i detta kapitel mot borgenären och gäldenären eller borgenären mot en utomstående och gäldenären,

4) en tidigare köpare att väcka talan enligt 5 kap. 45 § 3 mom. mot borgenären och gäldenären, och

5) borgenären att väcka talan enligt 6 kap. 12 § 2 mom. mot gäldenären och en annan borgenär eller gäldenären mot borgenären.

9 §

Verkställighetstvist utan anvisning

En part kan också utan anvisning väcka talan på grundval av sådana invändningar eller yrkanden som nämns i 6 § 1 mom. mot de i 8 § nämnda parterna vid den tingsrätt som avses i 11 § 1 mom. Talan kan dock inte väckas ifall anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist inte skulle kunna ges i saken med stöd av 6 § 2 mom.

Om en part innan verkställigheten har inlett har anhängiggjort ett tvistemål som kan behandlas som en verkställighetstvist, skall han så snart han fått kännedom om verkställigheten underrätta domstolen om verkställigheten och utmätningssmannen om talan. Om domstolen underrättas först efter att anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med stöd av 6 § 2 mom. inte längre skulle kunna ges, kan talan inte prövas som verkställighetstvist.

10 §

Anhängiggörande av verkställighetstvist och följderna av försummelse

En verkställighetstvist skall anhängiggöras inom fyra veckor från den dag då parten har fått del av utmätningssmannens eller fullföljdsdomstolens anvisning. Utmätningssmannen eller fullföljdsdomstolen kan på en skriftlig anhållan som gjorts inom den utsatta tiden förlänga tiden av godtagbara skäl. Ett beslut om förlängning av tiden för anhängiggörande får inte överklagas.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Om parten inte väcker talan enligt anvisningen inom den tid som anges i denna eller i de fall som avses i 13 § 1 mom. inte anför besvär över utmätningssmannens verkställighetsåtgärd eller beslut, förlorar han sin rätt att åberopa invändningen eller yrkandet i utsökningsärendet. Om en part som har väckt talan utan anvisning låter saken förfalla, förlorar han också denna rätt.

11 §

Behandlingen av verkställighetstvister

En verkställighetstvist behandlas vid den tingsrätt som nämns i 10 kap. 2 §. Tvisten skall i alla rättsinstanser behandlas i brådskande ordning. Ett till domstolen framställt yrkande om att verkställigheten skall förbjudas eller avbrytas skall avgöras genast.

Om en verkställighetstvist har anhängiggjorts utan anvisning av utmätningssmannen, skall tingsrätten genast sända en kopia av stämningsansökan till utmätningssmannen för kännedom med begäran om hans utlåtande i saken. Om det av utlåtandet eller annars framgår att saken inte är anhängig mot alla parter som avses i 8 §, skall tingsrätten vid behov uppmana parten att vid det äventyr som nämns i 10 § 2 mom. väcka talan mot de övriga parterna inom den tid som tingsrätten utsätter. Om en part har anført besvär över en verkställighetsåtgärd skall tingsrätten underrätta också den domstol som behandlar ändringsansökan om verkställighetstvist.

Om en sak som skall behandlas som en verkställighetstvist har anhängiggjorts vid någon annan tingsrätt än den som nämns i 1 mom. innan verkställigheten har inletts, kan saken slutbehandlas vid den domstolen eller överföras till den tingsrätt som avses i 1 mom., om en överföring är ändamålsenlig. Om anvisningen om verkställighetstvist är felaktig i fråga om den domstol som skall behandla tvisten, skall saken överföras till den tingsrätt som avses i 1 mom. Vid behandlingen av en verkställighetstvist skall därtill i tillämpliga delar iakttas vad som stadgas i 10 kap. 11 § 4 mom. och 15 §.

12 §

Hur en verkställighetstvist inverkar på behandlingen av utsökningsärendet

Om avbrytande av verkställigheten med anled-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ning av en verkställighetstvist stadgas i 14 § 2 och 3 mom. När verkställighetstvisten har avgjorts skall utmätningssmannen lägga avgörandet i tvisten till grund för verkställigheten och fortsätta verkställigheten eller återkalla den.

Till dess domen i en verkställighetstvist har vunnit laga kraft får de inplutna medlen endast lyftas mot säkerhet.

13 §

Förhållandet mellan verkställighetstvister och utsökningsbesvär

Om utmätningssmannen har gett en anvisning om väckande av talan i verkställighetstvist med anledning av en invändning eller ett yrkande som har framförts under tiden för anförande av besvär mot en verkställighetsåtgärd eller ett beslut, kan den som fått anvisningen också anföra besvär mot verkställighetsåtgärden eller beslutet. Om talan väcks, avvisas dock besvären till de delar som avses i anvisningen.

Om någon som har anfört besvär mot en utsökningsåtgärd väcker talan i verkställighetstvist utan anvisning, lämnas utsökningsbesvären utan prövning till de delar som avses i talan.

Avbrytande av verkställigheten

14 §

Förordnande om avbrott

Utmätningssmannen kan avbryta verkställigheten då han rättar en utsökningsåtgärd med stöd av 1 § i detta kapitel eller 10 kap. 10 §.

När utmätningssmannen eller fullföljdsdomstolen har gett en anvisning om väckande av talan i en verkställighetstvist, skall utmätningssmannen avbryta verkställigheten till dess två veckor har förflutit från utgången av den tid inom vilken talan skall väckas. Om inte utmätningssmannen till dess har fått ett meddelande enligt 17 § av tingsrätten eller någon part har lagt fram en utredning om att en verkställighetstvist har anhängiggjorts och tingsrättens förordnande om avbrott, skall verkställigheten fortsättas. Har någon utan anvisning väckt talan enligt 6 § 1 mom. avbryts inte verkställigheten, om inte domstolen i enlighet med 17 § meddelar att verkställigheten skall avbrytas eller parten lägger fram ett domstolsförordnande om avbrott.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Den domstol som behandlar en ansökan om ändring i en utsökningsåtgärd eller en verkställighetstvist kan på begäran av någon av parterna eller på eget initiativ förordna att verkställigheten skall avbrytas. Förordnandet kan i tingsrätten meddelas av en domare i kansliet och i hovrätten av en ledamot. Förordnandet kan meddelas temporärt utan att motparten hörs.

I ett beslut som gäller avbrytande av verkställigheten får ändring inte sökas särskilt.

15 §

Innehållet i beslut om avbrytande

Verkställigheten kan avbrytas eller förordnas bli avbruten antingen helt eller vad beträffar någon bestämmelse i utsökningsgrunden eller något visst föremål eller någon viss egendom. I beslutet om avbrott kan också begränsas det belopp till vilket utsökningsgrunden får verkställas eller tillåtas att egendom mäts ut eller ett föremål tas i förvar, men förbjudas att egendom säljs och överlåts till sökanden eller att de inflytna medlen redovisas. Som villkor för avbrott kan också förordnas att den som framställt yrkandet skall ställa säkerhet för de kostnader och den skada som avbrottet föranleder. Om en auktion har kungjorts kan det endast av särskilda skäl förordnas att den inte skall verkställas och på det villkor att den som yrkat att verkställigheten skall avbrytas ställer säkerhet för ersättande av auktionskostnaderna.

Av särskilda skäl kan det förordnas att en verkställighetsåtgärd som redan har vidtagits skall återkallas. Om den utmäta egendomen är av sådan art att den förfars, snabbt sjunker i värde eller ger upphov till stora skötselkostnader, får det endast på det villkor att gäldenären ställer säkerhet för ersättande av kostnaderna och skadan bestämmas att verkställigheten skall återkallas.

16 §

Giltighetstiden för ett förordnande om avbrott

Ett förordnande om avbrott gäller, om inte något annat stadgas i lag, till dess avgörande har nåtts i den huvudsak som är anhängig vid den myndighet eller den domstol som har meddelat förordnandet. I beslutet om avbrott kan förordnandets giltighetstid begränsas eller förlängas,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

dock högst till dess avgörandet i huvudsaken vinner laga kraft.

Den som har meddelat ett förordnande om avbrott kan återkalla det, ändra det eller meddela ett nytt förordnande.

17 §

Meddelande om förordnande om avbrott

Den som meddelar ett förordnande om avbrott skall genast underrätta den berörda utmätningsmannen om förordnandet och om ändringar i det. När den ändringsansökan eller den verkställighetstvist som har varit anhängig vid den domstol som har meddelat förordnandet om avbrott har avgjorts, skall domstolen underrätta utmätningsmannen om avgörandet och om eventuella bestämmelser om hur länge avbrottet är i kraft.

18 §

Hur ett förordnande om avbrott inverkar på utförda verkställighetsåtgärder

Utmätningssmannen skall avbryta verkställigheten efter att ha fått ett meddelande enligt 17 §, dock inte innan parten har ställt säkerhet, om det i beslutet om avbrott uppställs som villkor att säkerhet skall ställas.

De åtgärder som redan har utförts vid verkställigheten förblir i kraft, om det inte i beslutet om avbrott förordnas att de skall återgå.

9 kap.

Om sökande av ändring i utmätningsmans förfarande

1 §

Vill man klaga öfver utmätningsmans förfarande i mål, hvarom denna lag handlar, göre det skriftligen hos öfverexekutor.

10 kap.

Sökande av ändring i utmätningsmannens förfarande*Besvär*

1 §

Besvärsrätt

Ändring i en verkställighetsåtgärd eller i utmätningsmannens beslut i ett utsökningsärende får sökas av den vars rätt berörs av åtgärden eller beslutet.

När slutredovisningen av de influtna penningmedlen har gjorts och medlen har sänts till sökanden, får besvär anföras bara över fel i slutredovisningen.

I en verkställighetsåtgärd som vidtagits eller ett beslut som fattats av utmätningsmannen får

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ändring inte sökas på den grund att utmätningsmannen inte hade regional behörighet.

Om grundbesvär i skatteutsokningsärenden stadgas särskilt.

2 §

Behörig domstol

Ändring söks hos tingsrätten genom besvär. Utsökningsbesvär behandlas i Björneborgs, Esbo, Helsingfors, Joensuu, Jyväskylä, Kajana, Kotka, Kuopio, Lahtis, Rovaniemi, Seinäjoki, S:t Michels, Tammerfors, Uleåborgs, Vanda, Vasa, Villmanstrands, Åbo och Ålands tingsrätter. Om tingsrätternas domkretsar i dessa ärenden stadgas genom förordning.

Ändring skall sökas hos den tingsrätt inom vars domkrets verkställighetsåtgärden har utförts. Om överförande av ett ärende till en annan tingsrätt stadgas i 15 §.

3 §

Anförande och återkallande av besvär

Besvär skall anföras skriftligen. Besvärsskriften skall vid äventyr av förlust av talan senast den sista dagen av den enligt 4 och 5 §§ utsatta tiden inlämnas till utmätningsmannens kansli. Besvären blir anhängiga vid den behöriga tingsrätten när besvärsskriften har inkommit till utmätningsmannens kansli.

Besvären återkallas så att en till tingsrätten riktad återkallelsekrift sänds till utmätningsmannens eller tingsrättens kansli.

2 §

Tiden för besvär över utmätning är tjugo dagar. Den räknas för gäldenär från den dag då utmätningen fullbordades eller, i fall som avses i 4 kap. 18 §, verkställdes hos gäldenären, och för borgenär från den dag då han fick kännedom om utmätningen.

3 §

Besvär, som gälla av utmätningsman verkställd auktion på fastighet eller i fartygsregistret infört fartyg, andel däri eller i fartyg inlastat gods, luftfartyg, buss, lastbil eller släpvagn,

4 §

Besvärstid

Tiden för anförande av besvär är tre veckor. Besvärstiden räknas för förrättningsdagen eller från beslutsdagen, om den som anför besvär har underrättats om saken eller om han har varit närvarande vid förrättningen. I annat fall räknas besvärstiden från den dag då personen i fråga har fått del av förrättningen eller beslutet, om inte något annat stadgas i 5 §.

5 §

Beräkning av besvärstiden i vissa fall

Besvär över auktion samt borgenärsförteckning eller över någon annan åtgärd som utmät-

Gällande lydelse

kungörande av auktion, uppgörande av borge-
närstörteckning eller annan av utmätningssman
vid auktion företagen åtgärd, skola anföras
inom ovan i 2 § nämnd tid från auktionen.

4 §

Tiden för besvär över fördelning av köpe-
skillingen för lös egendom i fall som anges i
6 kap. 3 § är tjugo dagar. Den räknas från den
dag då fördelningslängd har framlagts i enlig-
het med 6 kap. 3 eller 4 §. Har sammanträde
enligt 6 kap. 5 § hållits, räknas tiden från dagen
för sammanträdet.

5 §

Försittes den i 2, 3 eller 4 stadgade tid för
klagan, och visas ej inom samma tid laga
förfall, varde klagan, så vidt den åsyftar att
vinna ändring i utmätningssmannens åtgärd, ej
upptagen till prövning. Visas förfall, utsätte
öfverexekutor för klaganden ny tid att målet
fullfölja.

Vid förrättningar, som i nämnda paragrafer
omförmålts, meddele utmätningssmannen un-
derrättelse om hvad för ändringssökande bör
iakttagas samt äfventyret, om det försummas.

6 §

Har till besvärsskrift som i ärende, vilket
avses i 2, 3 eller 4 §, inlämnats inom utsatt tid,
icke fogats det protokoll, som uppsatts vid den
förrättning som är föremål för besvären, eller
är besvärsskriften så bristfällig, att ärendet icke
kan avgöras på grundval därav, skall överexe-
kutor förelägga ändringssökanden att inom en
av öfverexekutor utsatt tid avhjälpa bristen.
Iakttages föreläggandet icke eller kan det icke
delgivas, skola besvären avvisas.

Föreslagen lydelse

*ningsmannen i anslutning till en auktion har
vidtagit före försäljningen skall göras inom den i
4 § nämnda tiden räknat från auktionen.*

*Tiden för anförande av besvär över fördelning-
en av köpeskillingen räknas från den dag då
fördelningslängden har lagts fram enligt 6 kap. 3
eller 4 § eller då sammanträde enligt 5 § har
hållits eller då köpeskillingen har fördelats i
enlighet med 6 kap. 8 och 9 §§.*

*Tiden för anförande av besvär över slutredo-
visningen av penningmedlen räknas från den dag
då medlen på grundvalen av redovisningen har
sänts till sökanden.*

6 §

Utsättande av ny tid

*Om en part på grund av laga förfall eller av
någon annan godtagbar orsak inte kan söka
ändring inom föreskriven tid, utsätter tingsrätten
på ansökan en ny tid för anförande av besvär.*

*Ansökan om ny tid skall göras hos tingsrätten
genom en skriftlig anhållan, som före besvärsti-
dens utgång skall sändas till utmätningssmannens
kansli. Till ansökan skall fogas en utredning om
det förfall som drabbat sökanden eller om något
annat skäl för ansökan. Om ansökan gäller i
övrigt i tillämpliga delar vad 3 § 1 mom. och
13 § 1 och 2 mom. stadgar om besvär.*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Besvärsskriftens innehåll och bilagor

I besvärsskriften, som skall riktas till den behöriga tingsrätten, skall anges vilket avgörande av utmätningssmannen som överklagas, vilken ändring som yrkas och grunderna för yrkandet samt vilka bevis sökanden vill åberopa och vad han vill styrka med dem. Besvärsskriften skall undertecknas av ändringssökanden eller den som har uppsatt den.

Beträffande besvärsskriftens innehåll och bilagor gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas om ansökan i 6 § lagen om behandling av ansökningsärenden vid allmän underrätt (307/86). Av besvärsskriften och de handlingar som fogats till den behöver inte inlämnas kopior.

7 §

Påstår den, som öfver utmätningssmans åtgärd klagar, att vid förrättningen annorledes tillgått, än utmätningssmannens protokoll utvisar, ege öfverexekutor, der sådant för pröfning af klagandens talan finnes nödigt, förordna om vittnens hörande vid domstol.

(8 § tidigare upphävd)

(utgår)

9 §

Då klagan öfver utmätningssmans åtgärd hos öfverexekutor anmäles, ege han, om skäl dertill finnes och saken ej tål uppskof, att tills vidare eller intill dess slutligt utslag faller inställa vidare fortgång af åtgärden eller meddela den rättelse deri, som omständigheterna föranleda; föreskrifve dock, der det af sakens beskaffenhet särskildt påkallas, att klaganden skall ställa pant eller borgen för den kostnad och skada, som genom uppehållet kan vållas.

10 §

Klagan enligt 3 eller 4 § öfver borgenärsförtäckning eller köpeskillings fördelning gälle ej för annan än den, som klagan väckt.

11 §

I mål, hvarom i 2—4 §§ förmälts, skall öfverexekutors slutliga utslag gifvas i den ordning, som i 2 kap. 22 § är stadgad.

Gällande lydelse

12 §

Ej må klagan öfver utmätning hindra verkställighetens fortgång eller klagan öfver annan af utmättningsman vidtagen åtgärd verka uppehåll deri, så vidt ej annorledes är i denna lag stadgadt eller af öfverexekutor varder förordnad.

Föreslagen lydelse

8 §

Besvärens inverkan på verkställigheten

Besvären avbryter inte verkställigheten, om inte något annat stadgas i lag eller om inte domstolen bestämmer något annat.

9 §

Förrättningsmannens utredning och utmättningsmannens utlåtande

Utmättningsmannen skall med anledning av besvär omedelbart begära att få en utredning av förrättningsmannen inom den tid utmättningsmannen har utsatt. Så snart utmättningsmannen har fått utredningen skall han ge ett eget motiverat utlåtande om besvären. Om utmättningsmannen rättar en verkställighetsåtgärd med stöd av 10 §, ersätter utmättningsmannens motiverade beslut om självrättelse detta utlåtande.

Till utmättningsmannens utlåtande skall fogas en förteckning över parterna i utsökningsärendet, deras lagliga företrädare och ombud samt dessas telefonnummer och postadresser.

Utmättningsmannen skall meddela tingsrätten om en ansökan om utsättande av ny tid eller besvären har inlämnats till utmättningsmannens kansli inom föreskriven tid. Till meddelandet skall vid behov fogas en utredning om när den föreskrivna tiden har löpt ut. I fråga om försenade besvär behöver utmättningsmannen inte begära en utredning enligt 1 mom. eller ge ett utlåtande om besvären, om inte tingsrätten särskilt kräver detta.

10 §

Självrättelse med anledning av besvär

Om den verkställighetsåtgärd som avses i besvären kan rättas med stöd av 9 kap. 1 § 1 eller 2 mom., kan utmättningsmannen utföra rättelsen inom en vecka från det besvären inkommit, med iakttagande i tillämpliga delar av stadgandena i 9 kap. 1—5 §§.

Parterna skall omedelbart underrättas om rättelsebeslutet. Ändringssökanden skall samtidigt underrättas om möjligheten att återkalla besvären i enlighet med 3 § i detta kapitel. En part kan skriftligen på ett för honom själv

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

bindande sätt meddela utmätningssmannen att han nöjer sig med beslutet om självrättelse.

11 §

Besvärсанvisning

När utmätningssmannen utför en utmätning eller någon annan verkställighetsåtgärd eller fattar ett beslut i ett utsökningsärende skall han samtidigt meddela om ändring kan sökas i ärendet och vad som skall iakttas i fråga om besvären.

När en part får en utmätningssmälan, ett utdrag ur eller en kopia av utmätningssmannens protokoll eller beslut eller någon annan expedition skall till den fogas en besvärсанvisning.

I besvärсанvisningen skall fullföljdsdomstolen och besvärstiden anges. Där skall redogöras för hur besvären skall fullföljas samt för stadgandena om besvärsskriftens innehåll och bilagor. I besvärсанvisningen skall också meddelas att utmätningssmannen har möjlighet att göra självrättelse med stöd av 9 kap. 1 §.

Om besvärсанvisningen är oriktig och felet inte klart har kunnat upptäckas, har besvären anförts på rätt sätt om parten har följt aningen anvisningen eller vad som stadgas om saken.

12 §

Kompletterande stadganden

Om en besvärsskrift som skall inlämnas till utmätningssmannens kansli har anlänt till tingsrätten inom utsatt tid, förlorar parten inte sin talan. En kopia av besvärsskriften jämte bilagor skall genast sändas från tingsrätten till utmätningssmannens kansli.

Alla ansökningar och skrivelser som har riktats till tingsrätten och inlämnats till utmätningssmannens kansli samt de handlingar som fogats till dem skall genast sändas till tingsrätten. Samtidigt skall kopior av de handlingar som samlats i ärendet samt kopior av utmätningssmannens protokoll, beslut eller andra expeditioner översändas med angivelse om ansökan eller skrivelsen har inkommit inom föreskriven tid.

Utmätningssmannen skall utan dröjsmål och senast en vecka efter det besvären inkommit sända till tingsrätten en utredning, ett utlåtande och en förteckning enligt 9 §, eller, om självrättelse har gjorts, en kopia av rättelsebeslutet enligt 10 §, de handlingar som hänför sig till

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

beslutet och en utredning om att rättelsebeslutet har vunnit laga kraft.

Behandling av besvär i domstol

13 §

Behandling i tingsrätten

Vid behandlingen av en ändringsansökan är tingsrätten domför med ordföranden ensam. Ändringsansökan behandlas i tingsrättens kansli, om inte vittnen eller andra personer skall höras personligen i saken. Tingsrättens sammanträde kan vid behov hållas på sammanträdesplatsen för en annan tingsrätt inom den domkrets som avses i 2 § 1 mom. I övrigt iakttas i tillämpliga delar lagen om behandling av ansökningsärenden vid allmän underrätt

En ändringsansökan skall behandlas i bråds-kande ordning. Om det i ansökan yrkas att verkställigheten skall avbrytas, skall tingsrätten genast i enlighet med 9 kap. 14—18 §§ besluta om saken.

Om tingsrätten i enlighet med 9 kap. 6—8 §§ anvisar en part att väcka talan i verkställighetstvист, skall tingsrätten dock avgöra besvären till övriga delar än den fråga som verkställighetstvisten gäller. Om förhållandet mellan verkställighetstvister och besvär stadgas i 9 kap. 13 §.

Borgenärsförteckningen eller fördelningslängden kan med anledning av besvär ändras bara till ändringsökandens fördel.

14 §

Hur självrättelsebeslut inverkar på besvär

Om utmätningsmannen med stöd av 10 § har rättat en verkställighetsåtgärd och parterna inte på ett för dem själva bindande sätt har meddelat att de nöjer sig med rättelsebeslutet, kan besvären avgöras först när rättelsebeslutet har vunnit laga kraft. Till de delar som ett rättelsebeslut som har vunnit laga kraft gör besvär obefogade skall besvären avvisas. Om besvär anförs över rättelsebeslutet, skall besvären över verkställighetsåtgärden och rättelsebeslutet behandlas tillsammans.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

15 §

Överföring av ärenden

Den tingsrätt där en ändringsansökan är anhängig får av grundad anledning överföra ärendet till en annan behörig tingsrätt där besvär mot verkställighet som skett på samma grund är anhängiga. Den överförande domstolens beslut och andra åtgärder i ärendet är i kraft tills den domstol dit ärendet har överförts bestämmer något annat. Ärendet får dock inte återföras om inte nya särskilda skäl kräver det.

I beslut om överföring av ett ärende får ändring inte sökas.

16 §

Anvisning om anförande av klagan

Om i besvärsskriften ingår en anmälan om att utmätningssmannen har vidtagit en oriktig tjänsteåtgärd eller har underlåtit att utföra en åtgärd, och anmälan inte kan prövas som en ändringsansökan, skall tingsrätten då den till dessa delar avvisar besvären anvisa parten att anföra klagan över saken hos justitieministeriet eller hos den myndighet som anges genom förordning.

17 §

Behandling av besvär i hovrätten och sökande av ändring i hovrättens avgörande

En ändringsansökan som inom föreskriven tid har inlämnats till tingsrätten och som gäller tingsrättens beslut skall genast sändas till hovrätten. Om det i ändringsansökan yrkas att verkställigheten skall avbrytas, skall hovrätten genast besluta om saken i enlighet med 9 kap. 14—18 §§. Ändringsansökan skall i hovrätten behandlas i brådsakande ordning. Angående anvisning om verkställighetstvist samt avgörande och överföring av ärendet gäller vad som stadgas i 13 § 3 och 4 mom. samt 15 §.

Om ärendets behandling i hovrätten och om sökande av ändring från hovrätten till högsta domstolen gäller i övrigt i tillämpliga delar vad som stadgas i 26 och 30 kap. rättegångsbalken.

18 §

Skyldighet att ersätta rättegångskostnaderna till följd av ändringsansökan

Den domstol som behandlat besvären kan

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

dlägga den som domstolens beslut går emot att ersätta motparten för dennes kostnader för sökande av ändring, med iakttagande i tillämpliga delar av vad som stadgas i 21 kap. rättegångsbalken.

10 kap.

**Om sökande av ändring i beslut
i utsökningsärende**

1 §

Ändring i överexekutors beslut i utsökningsärende söks genom besvär hos hovrätt. Då överexekutor avgör ärende slutligt, skall överexekutor samtidigt lämna meddelande om fullföljdsrätt samt om vad som skall iakttas för att talan skall kunna bevaras.

(utgår)

Ej må gäldenär söka ändring i beslut, hvari genom mål blifvit såsom tvistigt till domstol förvisadt. Har borgenär, innan sådant beslut vunnit laga kraft, instämt målet till domstol, hafve ej vidare makt att i beslutet söka ändring.

2 §

Har öfverexekutor genom särskildt beslut utlåtit sig öfver omständighet, som angår målets behandling; deröfver må ej besvär anföras anorledes än i sammanhang med hufvudsaken. Ej vare part förmenadt att särskildt öfverklaga förordnande, som enligt 7 kap. 17 § eller 9 kap. 9 § före målets slutliga afgörande meddelas. Tilltror part sig kunna visa, att utsökningsmål af öfverexekutor onödigt uppehålles; ege då att deröfver klaga.

(utgår)

3 §

Besvär över sådan slutlig åtgärd av överexekutor, som kungjorts genom anslag, i ärende som nämns i 2 kap. och överexekutors utslag med anledning av besvär över sådan utmätning eller över sådan auktion eller fördelning av köpeskilling som nämns i 9 kap. 3 och 4 §§, överklagas hos hovrätt. Besvärstiden är trettio dagar, räknat från den dag då överexekutors utslag gavs.

(utgår)

4 §

Den, som ej nöjes åt öfverexekutors beslut i andra fall än i 3 § nämnts, ege för klagan tid, såsom i samma paragraf stadgats, från det han af beslutet erhöill del.

(utgår)

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §

Skall besvärstid räknas från delfående av beslut, skall den vinnande parten medelst stämingsdelgivning delgiva motparten överexekutors beslut och, om beslutet tecknats på handlingarna, jämväl de till beslutet hörande handlingarna i avskrift, vilken skall vara hos överexekutor till riktigheten styrkt. På originalexemplaret av beslutet och nämnda avskrift skall antecknas dagen då delgivning ägde rum.

(utgår)

Har motparten icke bo och hemvist i Finland eller vistas han utom landet utan att här ha känt ombud, som äger rätt att för hans räkning mottaga delgivningen, skall avskrift av beslutet ingivas till överexekutor och tillkännagivande om att den tillhandahålles motparten hos överexekutor, på åtgärd av den vinnande parten publiceras i officiella tidningen och dessutom tillsändas vederbörande med posten, såframt hans adress är känd. I sådant fall är motpartens i 4 § avsedda besvärstid tre månader från det den vinnande parten fullgjort vad ovan är stadgat.

6 §

Ändring i överexekutors beslut med stöd av 1 kap. 12 eller 13 § söks hos hovrätten genom besvär. Besvär skall anföras inom 30 dagar från det ändringssökanden fick del av beslutet.

(utgår)

7 §

Ingifvas ej besvären till hofrätten inom föreskrifven tid, varde de ej upptagna till pröfning, der ej inom samma tid laga förfall visas; visas laga förfall, utsatte hofrätten ny tid.

(utgår)

8 §

Har till besvärsskrift, som inlämnats inom utsatt tid, icke fogats överexekutors utslag eller annan för besvärens prövning nödig expedition, eller är besvärsskriften så bristfällig, att ärendet icke kan avgöras på grundval därav, skall hovrätten förelägga ändringssökanden att inom en av hovrätten utsatt tid avhjälpa bristen. Iakttages föreläggandet icke eller kan det icke delgivas, skola besvären avvisas.

(utgår)

9 §

Skola besvär icke omedelbart avvisas eller förkastas, skall motparten i tjänsteväg avfordras svar.

(utgår)

Har motparten icke bo och hemvist i Finland eller vistas han utom landet utan att här ha

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ombud, som äger rätt att för hans räkning mottaga delgivning, får besväranden tillstålla honom uppmaning att inkomma med svar samt uppgift om var handlingarna finnas tillgängliga för honom, i den ordning 5 § 2 mom. stadgar. Han skall då avgiva svar inom den tid som stadgas i nämnda moment.

(10 § och 11 § tidigare upphävda)

12 §

Finner hofrätten nödigt att infordra öfverexekutors utlåtande öfver besvären, göre det i embetsväg.

(utgår)

13 §

Föranleda besvären ej ändring i det överklagade utslaget, gälde klaganden vederpartens kostnader i målet efter vad hovrätten finner skäligt.

(utgår)

14 §

Då besvär mot öfverexekutors utslag anmälas, ege hofrätten, när skäl dertill förekommer, att, innan ändringssökandet slutligen pröfvas, förordna, att utslaget icke må verkställas eller att, om verkställighet redan följt, ytterligare åtgärd ej må vidtagas.

(utgår)

15 §

Ändring i hovrätts utslag sökes genom besvär. Härvid skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i 30 kap. rättegångsbalken är stadgat om sökande av ändring i hovrätts avgörande, dock så, att tiden för ansökan om besvärstillstånd och för inlämnande av besvär är 30 dagar, räknat från den dag då hovrättens utslag gavs.

(utgår)

Har motparten icke bo och hemvist i Finland eller vistas han utom landet utan att här ha känt ombud, som äger rätt att för hans räkning mottaga delgivningen, gäller angående avfordrande och avgivande av svar på motsvarande sätt vad i 9 § 2 mom. är stadgat.

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning. Övergångsstadganden utfärdas särskilt genom lag.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

3.

Lag**om ändring av lagen om avbetalningsköp**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 13 §, 14 § 2 mom. och 16 § lagen den 18 februari 1966 om avbetalningsköp (91/66) som följer:

Gällande lydelse

13 §

Utmätningssmannens beslut i ärende angående handräckning eller uppgörelse, så ock hans förfarande vid förrättning, till vilken han skridit jämlikt denna lag, må överklagas hos överexekutor. Besvären skola av köparen anföras senast före klockan 12 den tjugonde dagen efter den dag beslutet fattades eller förrättningen ägde rum samt av säljaren inom samma tid från det han fått kännedom om beslutet eller förrättningen. Finner överexekutor saken tvistig, skall besväranden anvisas att utföra talan vid domstol såsom i 3 mom. sägs.

I överexekutors beslut må ändring icke sökas.

Säljaren och köparen äga oberoende av, huruvida förrättningen överklagats hos överexekutor eller ej, med anledning av handräckning eller uppgörelse och efter stämning å motparten söka återvinning vid allmän under rätt på den ort, där handräckningen meddelats eller uppgörelsen verkstälts. Sådan talan skall anhängiggöras inom sex månader från förrättningsdagen eller, då förrättningen överklagats, inom lika lång tid från det överexekutors beslut givits. Utmätningssmannen skall vid förrättningen och överexekutor skall i sitt beslut meddela, inom vilken tid och vid vilken domstol återvinning må sökas.

14 §

Då gods med stöd av dom återtages, skola i fråga om uppgörelsen tillämpas stadgandena i 12 §, för så vitt i domen icke annat föreskrivits. *Talan på grund av uppgörelsen må utföras med motsvarande tillämpning av vad i 13 § 3 mom. är sagt.*

16 §

Har köparen på grund av uppgörelse, som verkstälts av utmätningssman, stannat i skuld hos säljaren, äger denne, om köparen nöjts åt

Föreslagen lydelse

13 §

Angående självrättelse av en åtgärd som utmätningssmannen vidtagit eller ett beslut som han fattat med stöd av denna lag, angående behandling av ärendet som verkställighetstvist i domstol och avbrott av verkställigheten samt angående sökande av ändring i en åtgärd eller ett beslut gäller, om inte något annat stadgas i denna lag, på motsvarande sätt vad som stadgas i 9 och 10 kap. utsökningslagen. En uppgörelse med laga kraft kan med stöd av 9 kap. 1 § 1 mom. utsökningslagen rättas endast med parternas medgivande. Tiden för anförande av besvär mot uppgörelsen räknas både för köparen och för säljaren från den dag då parten har fått del av beslutet. Utmätningssmannen skall på tjänstens vägnar i enlighet med utsökningslagen sända uppgörelseprotokollet till kännedom till de parter som inte var närvarande vid uppgörelsen. En verkställighetstvist beträffande uppgörelsen som köparen eller säljaren har anhängiggjort efter det uppgörelsen har vunnit laga kraft kan inte prövas.

När gods återtas skall på uppgörelsen tillämpas stadgandena i 12 §, om inte något annat bestäms i domen.

16 §

En fordran som grundar sig på en uppgörelse som verkstälts av utmätningssmannen får, om ändring inte har sökts i uppgörelsen, jämte

Gällande lydelse

förrättningen eller överexekutor fattat beslut med anledning av köparens besvär, rätt att få sin fordran enligt det över uppgörelsen uppräta-
tade protokollet eller enligt överexekutors be-
slut utmätt, såsom om verkställighet av laga
kraft vunnit dom är stadgat.

Har säljaren nöjts åt förrättningen eller
överexekutor fattat sitt beslut med anledning
av hans besvär, äger köparen i enlighet med
protokollet över uppgörelsen eller överexeku-
tors beslut hos utmätningssmannen lyfta det
belopp, som enligt 4 § 1 mom. måhända blivit
hos denne nedsatt. Blir ej köparens på uppgö-
relsen grundade fordran erlagd ur de nedsatta
medlen, får den utsökas hos säljaren såsom i 1
mom. sågs.

Väckande av återvinningstalan utgör icke
hinder för att på uppgörelsen grundad fordran
utsökes eller att hos utmätningssman måhända
nedsatt belopp lyftes, för så vitt ej domstol
förordnar om avbrytande av verkställigheten.
Häradshövding må utfärda sådant förordnande
att gälla till dess häradsrätten sammanträder
och besluter i ärendet.

Föreslagen lydelse

*dröjsmålsränta enligt räntelagen räknat från
uppgörelsedagen utsökas med stöd av uppgörel-
seprotokollet i den ordning som gäller för
verkställighet av en dom som har vunnit laga
kraft, om det i protokollet bestämts att ränta
skall betalas på fordran med stöd av ett yrkande
som parten framlagt i ansökan om uppgörelse.
Köparens fordran betalas dock härvid i första
hand ur den deposition som nämns i 4 § 1 mom.
Om uppgörelsen inte har vunnit laga kraft gäller
om utmätning av fordran på grundval av uppgö-
relsen vad som stadgas i 3 kap. 7 § utsöknings-
lagen.*

*Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som
bestäms genom förordning.*

*Övergångsstadganden utfärdas särskilt genom
lag.*

4.

Lag**om ändring av 1 § lagen om fri rättegång**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 1 § 1 mom. 1 punkten lagen den 2 februari 1973 om fri rättegång (87/73) som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Fri rättegång beviljas enligt denna lag en finsk medborgare eller utlänning som, med hänsyn till sina inkomster och tillgångar samt sin underhållsskyldighet och övriga omständigheter som inverkar på hans ekonomiska ställning, inte såsom delaktig i saken utan svårighet förmår betala samtliga kostnader för ärendets handläggning

1) i tviste- och brottmål samt ansökningsärenden som behandlas vid allmän domstol,

1) i tviste- och brottmål samt ansökningsärenden *eller i besvärärenden enligt utsökningslagen vilka behandlas vid allmän domstol,*

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt som bestäms genom förordning.

5.

Lag
om ändring av 10 § språklagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 10 § 2 mom. språklagen av den 1 juni 1922 (148/22),
sådant det lyder i lag av den 18 december 1992 (1424/92), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §

Kungörelser och meddelanden som gäller en enskilds rätt och som en tingsrätt, domare, länsstyrelse, länsman eller registerbyrå på tjänstens vägnar utfärdar i ett tvåspråkigt ämbetsdistrikt får enligt prövning avfattas enbart på befolkningsflertalets språk, om sökanden icke annat fordrar.

Kungörelser och meddelanden som gäller en enskilds rätt och som en tingsrätt, domare, länsstyrelse, *stadsfogde*, länsman eller registerbyrå på tjänstens vägnar utfärdar i ett tvåspråkigt ämbetsdistrikt kan enligt prövning avfattas enbart på befolkningsflertalets språk, om sökanden inte fordrar något annat.

Denna lag träder i kraft den
19
